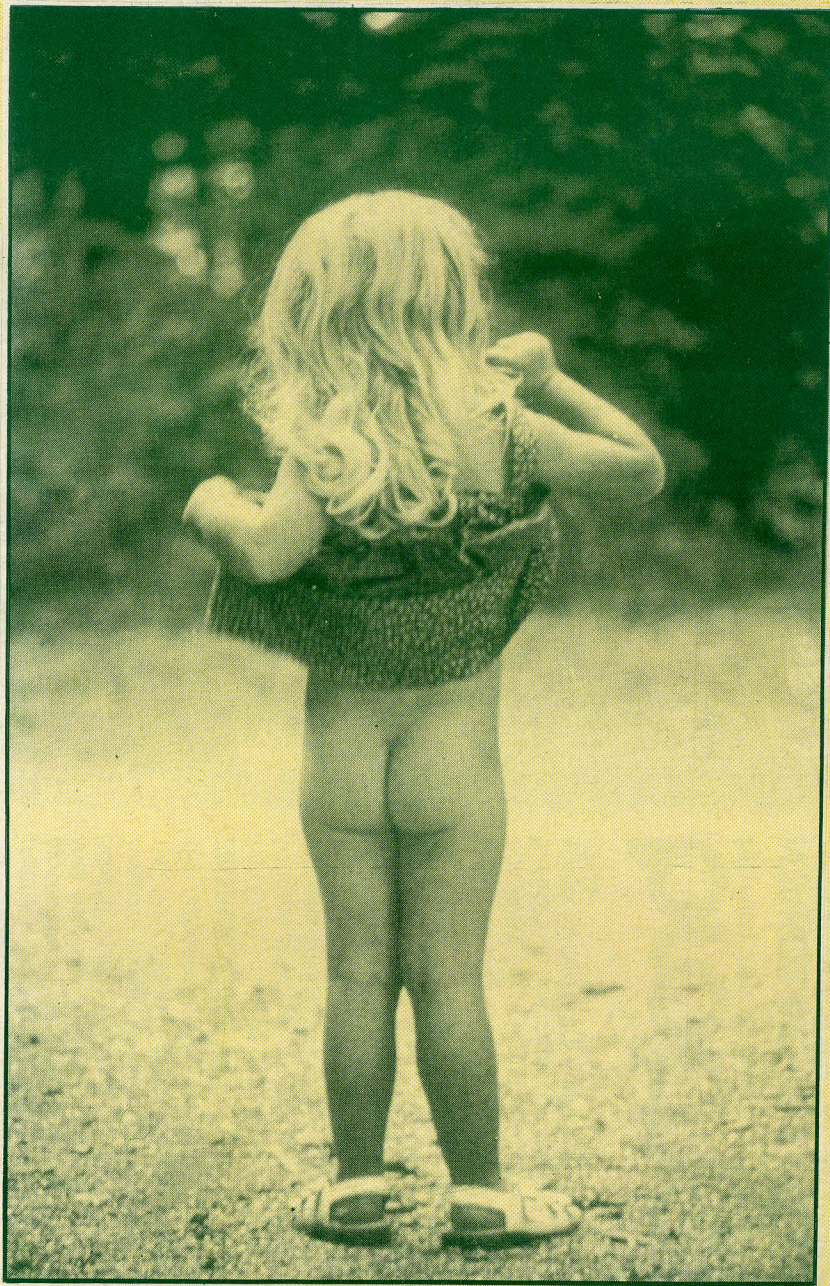

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1986, ΤΕΥΧ. 71, ΔΡΧ. 130

Γιά τήν
ήλεκτρονική
τεχνολογία
στή μουσική

Οικονομικά
αδιέξοδα

Ή κρίση
στό
Πανεπιστήμιο

Ή Τουρκία
σέ εξέλιξη

Αύταρχική κοινωνία καί αύταρχικό
κράτος σέ εξέλιξη. Μάιλς Νταίηβις. Μιά
συζήτηση μέ τό δήμαρχο Καλαμάτας Σταύρο Μπένο

Δεκαπενθήμερος ΠΟΛΙΤΗΣ

Τά ανυπόγραφα κείμενα δέν εκφράζουν κατ' ανάγκην όλους τούς τακτικούς συνεργάτες

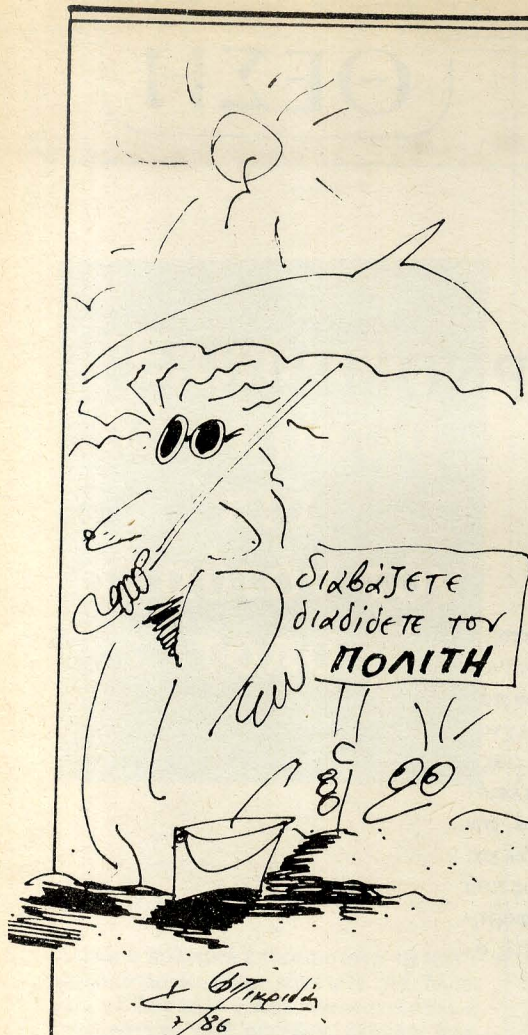
Περιεχόμενα

Θέση, Τρείς μήνες μετά τό Τσερνομπίλ	4
Δεκαπενθήμερος, Περιδιαβάζοντας τήν επικαιρότητα	5
Γ. Μητροφάνη, Τά οικονομικά άδιέξοδα	8
Μιχ. Παπαγιαννάκη, Γιά τήν εφαρμογή του ΦΠΑ	10
Γιώργου Ίωαννίδη, 'Η άδύνατη συνεργασία μέ τό ΚΚΕ	12
ΣΥΖΗΤΗΣΗ μέ τόν Δήμαρχο Καλαμάτας Στ. Μπένο	14
'Ελένης Καλαφάτη, Κράτος καί Δήμος	18
'Αντώνη Μανιτάκη, 'Η άυταρχική δημοκρατία έν εξελίξει	20
Στιγμαία	24
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	26
Οικονομόβιου, 'Επί του λογιστηρίου	28
Κ. Κομίτογλου, Τουρκία: ό έκδημοκρατισμός στην ήμερήσια διάταξη	29
Στ. Τσιτσιρίδη, Γιά τήν κρίση του φοιτητικού κινήματος	32
Γ. Μαργαρίτη, Περιφερειακά Πανεπιστήμια	34
Γ. Προκοπάκη, Οί ακαδημαϊκές άξίες καί άλλα	35
Μιχ. Γρηγορίου, 'Η ηλεκτρονική τεχνολογία τής μουσικής	37
Δ. Κυρτάτα, Μ.Ι. Φίνλεϊ: ένας ριζοσπάστης μελετητής τής αρχαίας ιστορίας	40
'Ανδρέα Μπελεζίνη, 'Η κρίση των Νέων 'Ελληνικών	42
'Ηλία Κούβελα, Γιά τόν Μάιλς Ντέιβις	44
ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	46
Γ.Κ., Ράμπο καί Ράμποφ	48
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	49

Συνδρομή έσωτερικού: έτήσια (26 τεύχη) 2.800, εξάμηνη (13 τεύχη) 1500
Συνδρομή έξωτερικού: Εύρώπη έτήσια 3.800, εξάμηνη (13 τεύχη) 2000
Άλλες χώρες: έτήσια 4.300, εξάμηνη 2.200

ΤΡΑΠΕΖΕΣ — ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΔΡΧ. 6.000 Η ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ίδιοκτησία Σ. Δελέγκας καί Σία Ο.Ε. • Έκδότης Άγγελος Έλεφάντης, Μάρκου Μουρου 34 Άθήνα • Τυπογραφείο Χαϊδεμένος, Λεωφ. Βουλιαγμένης 429, τηλ. 9440997

Παρασκευή 25 Ίουλίου 1986
τεύχος 71, δρχ. 130
Κέκροπος 2, 105 58 Άθήνα
τηλ. 32.39.645, 32.28.791

Μόνο μέ 4.000 δρχ.

τά τεύχη του

πολιτη

άπό τό 1 Έως τό 65
όλο τό περιοδικό άπό τό 1976

Έως τό 1984
μαζί μέ τόν

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΗ

Μπορείτε νά παραγγείλετε τή σειρά
στά βιβλιοπωλεία ή στά γραφεία μας
Κέκροπος 2 — 105 58 Άθήνα
τηλ. 3239645 καί 3228791

ΤΡΕΙΣ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΣΕΡΝΟΜΠΙΛ

Αυτό τό στάρι ποιός θά τό φάει;

Τό πόρισμα, μαθαίνουμε, βγήκε, είναι μάλιστα ιδιαίτερα καυστικό και άθυρόστομο για τά σοβιετικά δεδομένα. Για τό άτύχημα στό Τσερνομπίλ φταίει ό άνθρωπος παράγοντας, κάποιος «τρελοί έπιστήμονες» πού έκαναν πειράματα χωρίς νά έχουν πάρει έγκριση: ή σοβιετική τεχνολογία, ή, για νά μήν εξειδικεύουμε, ή πυρηνική τεχνολογία καλά κρατεί. Τό «άνθρώπινο σφάλμα», έ, αυτό είναι άνθρωπινο, «δικό μας» σφάλμα· μέχρι πού όλοι μας θά αισθανθοϋμε ένοχοι άπέναντι στή τεχνολογική τελειότητα, πού ως άνθρωποι δέν μπορούμε νά τή συναγωνισθοϋμε, δέν μπορούμε νά τή χειριστοϋμε, άποδεικνύομαστε συνεχώς ύποδεέστεροί της. Φταίμε «έμεις» λοιπόν και καλά θά κάνουμε νά βάλουμε μυαλό. "Αν προσαρμοστοϋμε στους λεπτούς νόμους πού απαιτοϋν οί περιστάσεις και πού ύπαγορεύει ή τεχνολογία, τίποτα δέν έχουμε νά φοβηθοϋμε. "Ας μήν άντιστεκόμαστε άλλο, δέν ώφελεί, άς προσαρμοστοϋμε άπλώς στις άπαιτήσεις της τεχνολογίας.

Δέν γνωρίζουμε άν τό πόρισμα λείει τήν αλήθεια. Λίγο άλλωστε ενδιαφέρει, μιά και, είτε στή μία είτε στήν άλλη περίπτωση, άποκαλύπτονται φοβερά πράγματα. Έμεις έδω «γνωρίζουμε» άλλα στοιχεία, χωρίς αυτό νά σημαίνει ότι είμαστε ενημερωμένοι. Γνωρίζουμε ότι τό έλληνικό στάρι έχει μεγαλύτερες από τό έπιτρεπτό ποσότητες καισίου, ποσότητες κατά τόπους πολλαπλάσιες. Ποιοί είναι αυτοί οί τόποι; Ουδείς ενημέρωσε κανέναν. Τί θά γίνει μέ αυτό τό στάρι; Υπάρχει διαδικασία για νά εντοπισθει και, άν ναι, θά άνακατευτεί μέ άλλα, άλλων περιοχών ή εισαγωγής; Η σιωπή, αυτή της ενημέρωσης, άφήνει τόν καθένα νά φανταστεί τό χειρότερο — και τότε ή οικονομική ζημιά, πού δείχνουν νά φοβούνται οί άρμόδιοι, θά είναι πολύ μεγαλύτερη. Σιωπή υπάρχει και γύρω από τό έλληνικό καλαμπόκι πού ως γνωστόν χρησιμοποιείται και για ζωοτροφές: οί άρμόδιοι γνωρίζουν ότι ως κοινωνία δέν είμαστε σε θέση νά άντιδράσουμε συνολικά για νά άντιμετωπίσουμε μιά δυσμενή κατάσταση, δέν είμαστε σε θέση νά μοιράσουμε συλλογικά τή ζημιά. Η άπόκρυψη, σκέφτονται, θά έμποδίσει νά στραφοϋμε ό ένας εναντίον τοϋ άλλου.

Οταν υπάρχει στόν τόπο μας τέτοια σιωπή εκεί πού κρίνονται οικονομικά συμφέροντα (γιατί κατά τά άλλα είμαστε λαλίστατοι ως πρός τήν καταδίκη της πυρηνικής ενέργειας), όταν μαθαίνουμε από μετρήσεις πού γίνονται στό κρατίδιο της Έσσης για τά έλληνικά βερύκοκα και ροδάκινα και από τους Ίταλούς για τό στάρι, τήν Ίδια ώρα πού οί Γερμανοί και Ίταλοί καταναλωτές ενημερώνονται βέβαια για τή ραδιενέργεια στά εισαγόμενα γεωργικά προϊόντα, όχι όμως και για τή ραδιενέργεια στά δικά τους προϊόντα και τους κινδύνους των δικών τους άντιδραστών, όταν κοντολογίς ή οικονομία αίρεται πάνω από τις άνάγκες των ανθρώπων και έμεις τό άνεχόμαστε, τότε άς μήν έκπλησσομάστε.

Ας μήν έκπλησσομάστε πού προχτές, σχεδόν ταυτόχρονα μέ τό πόρισμα, πάρθηκε στή Σοβιετική Ένωση ή άπόφαση νά επανατεθοϋν σε λειτουργία οί δύο άντιδραστήρες του Τσερνομπίλ. Και εκεί, όπως κι άλλου, οικονομικοί οί λόγοι. Φαίνεται ότι τό Τσερνομπίλ δέν μάς δίδαξε τίποτα — μόνο μάς φόρτωσε μέ φόβο, μέ εκείνο τό τυφλό δέος πού δέν όργανώνει, αλλά άκίνητοποιεί. Τό Τσερνομπίλ μάς έδειξε ότι δέν είμαστε σε θέση —άκόμα— νά τό άντιμετωπίσουμε.

**Ἐπιτέλους
ἀξιοκρατία
πιά
σ' αὐτόν τόν
τόπο**

Λείπει ἡ πολιτική ἐπικαιρότητα τό κατακαλόκαιρο κι εἶναι εὐκαιρία γιά ὄλους μας νά ἀνακαλύψουμε τήν κατεξοχήν ἐπικαιρότητα πού συνήθως περνάει ἀπαράτηρητη κάτω ἀπό τήν σκιά τῆς πρώτης.

Ἐτοιμάζεται λοιπόν, λέει, νομοσχέδιο ἀπό τό Ὑπουργεῖο Προεδρίας καί θά κατατεθεῖ τόν Αὐγουστο στή Βουλή, μέ τό ὄποιο «ἡ ἀξιοκρατία θεσμοθετεῖται ὡς τό μοναδικό κριτήριο γιά τήν πρόσληψη στό Δημόσιο». "Ὅλα αὐτά ἀναγγέλλονται ἀπό τό ΒΗΜΑ τῆς Κυριακῆς ὑπό τόν πρωτοσέλιδο τίτλο «Πῶς θά γίνονται οἱ προσλήψεις — Νέα κριτήρια στό Δημόσιο καί τούς Ὄργανισμούς».

Χρειάστηκε δηλαδή νά περάσουν ἕξι κυβερνητικά ἔτη ἐπί ΠΑΣΟΚ, γιά νά ἀνακαλύψει τό κόμμα αὐτό τήν ἀξιοκρατία, ἀφοῦ πρώτα διήλθε ἀπό μόρια τόπου Κουτσόγιωργα καί μόρια τύπου Λάζαρη, ἀφοῦ ἀντιμετώπισε τίς προσλήψεις στό δημόσιο ὡς ἕνα εἶδος κοινωνικῆς πρόνοιας (κάτι σάν τά ἐπιδόματα τοῦ ΟΑΕΔ), τήν ἴδια ὥρα πού μιά ἄλλη τάση μέσα στό κόμμα αὐτό ἀντιμετώπιζε τίς προσλήψεις ὄχι ὡς ζήτημα κοινωνικῆς ἀνέχειας τοῦ αἰτούντος, ἀλλά ὡς ζήτημα κοινωνικῆς — ἀγωνιστικῆς προσφοράς του, τουτέστιν τά μόρια τά ἔδινε ἡ κλαδική τοῦ ΠΑΣΟΚ.

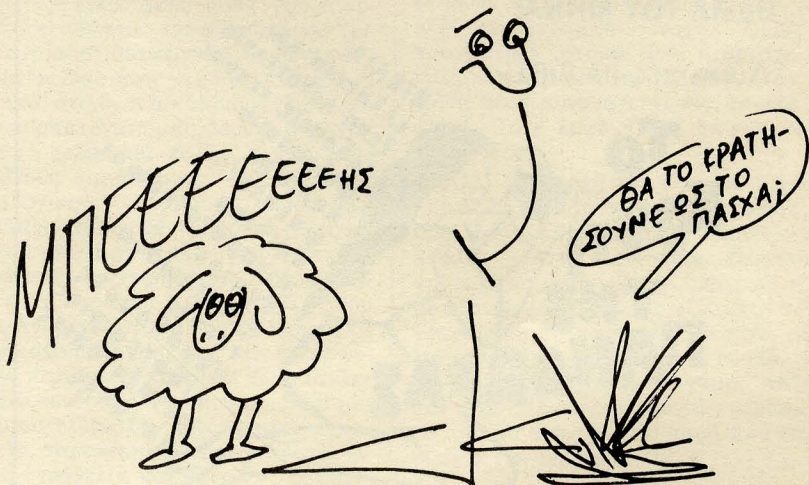
Σήμερα λοιπόν κι ἐνῶ τό Δημόσιο καί οἱ Ὄργανισμοί ἀπασχολοῦν διπλάσιους ὑπαλλήλους ἀπό ὅσους χρειάζονται (καί περίπου τριπλάσιους ἀπό ὅσους θά χρειάζονταν ὑπό ἄλλη διάρθρωση), ἐνῶ ἡ οἰκονομία — συντελοῦσης τά μέγιστα καί τῆς κατάντιας τοῦ Δημοσίου — πάει κατά διαόλου, οἱ κύριοι αὐτοί ἀνακαλύπτουν

ὄτι κάτι δέν πῆγε καλά, κάτι ἔφταιξε: ἀνακαλύπτουν τήν ἀξιοκρατία. Καί μᾶς τή διαφημίζουν ὡς «νέο κριτήριο» (ἴσως γιὰτί γι' αὐτούς εἶναι κάτι καινούργιο) καί «ἐπιτέλους πιά γιά πρώτη φορά σ' αὐτόν τόπο», καί ἐπεξεργάζονται μάλιστα καί σχετικό νομοσχέδιο, πού θά κατατεθεῖ τόν Αὐγουστο, θά ψηφιστεῖ τό φθινόπωρο, θά δημοσιευθεῖ τό χειμῶνα καί θά εφαρμοσθεῖ (:) μέ τό νέο ἔτος. Σ' αὐτή τή χώρα φαίνεται τά πάντα διορθώνονται διά νομοσχεδίων. "Ὅταν κάποιος καταλάβει ὄτι κάτι δέν πάει καλά καταρτίζει σχετικό νομοσχέδιο. Τό καταθέτει, τό ψηφίζει, τό διατυμπανίζει (κυρίως) καί εἶναι ἀπόλυτα ἐντάξει μέ τή συνείδησή του.

Ἄλλά ἔστω κι ἔτσι ἂν κρίνουμε τό νομοθέτημα πού ετοιμάζεται, ἀκόμα δηλαδή κι ἂν τό κρίνουμε στό ἐπίπεδο τῶν ἰδιοφυῶν σκέψεων κάποιων φωστήρων, πού μετά ἀπό καθυστέρηση μιᾶς ζωῆς ἀνακάλυψαν τήν ἀξιοκρατία, δέν μπορούμε παρά νά ἐκφράσουμε τή βαθύτατη κατὰ πληξή μας γιά τήν ἀστοχία τους. Ἐν ἔτει δηλαδή 1986, τήν ὥρα πού ἡ χώρα σκαπουλάρει μῆνα τό μῆνα τῆ συναλλαγματική χρεοκοπία, τήν ὥρα πού ὁ ἰδιωτικός τομέας καί οἱ τράπεζες ἔχουν τεράστιο πρόβλημα ρευστότητας, τήν ὥρα πού οἱ τράπεζες κόβουν (ἢ περιορίζουν στό 50% γιά τά κεφάλαια κίνησης) τίς χορηγήσεις στόν ἰδιωτικό τομέα γιά νά ἀντιμετωπιστοῦν οἱ ἀξημένες ἀνάγκες τοῦ παμφάγου — λόγω κυρίως τῶν προσλήψεων ἀλλά καί τῆς ὀργάνωσής του — δημοσίου, τήν ὥρα πού γίνονται σκέ-

Ἄλλά ἀκριβῶς ἐκεῖ εἶναι τό πρόβλημα νά «ἀπελευθερωθοῦν» οἱ ἀπολύσεις, ὡστε οἱ ἐπιχειρήσεις πού ἀντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας νά μποροῦν τουλάχιστον νά ἀπολύουν (προσαρμοζόμενες στόν νέο, συρρικνωμένο, κύκλο ἐργασιῶν τους), τήν ὥρα πού τό Δημόσιο προσπαθεῖ μέ ὄλους αὐτούς βίαιους μέν, ἀλλά «συμβατικούς» τρόπους (ἀφοῦ στήν οὐσία ἀντλεῖ μέ κάθε μέσο πόρους ἀπό τόν ἰδιωτικό τομέα, ὡστε νά μὴν βρεθεῖ στήν ἀνάγκη νά καταφύγει στό νομιματοκοπέιο) νά καλύψει τά διογκωμένα ἔξοδά του, ὡστε ἀφενός μέν νά ἐπιζήσει, ἀφετέρου ὅμως νά μὴν τροφοδοτήσει τόν πληθωρισμό πού ἔτσι κι ἄλλιῶς θά ξεπεράσει τό ὄριο τοῦ 16%, τήν ὥρα δηλαδή πού κάθε ἕνας μέ ἔστω καί στοιχειώδη ἐπίγνωση τοῦ προβλήματος θά ἀναφωνοῦσε «τέρμα οἱ προσλήψεις στό δημόσιο», οἱ κύριοι αὐτοί μᾶς πλασάρουν μέ τυμπανοκρουσίες πού ἀγγίζουν τά ὄρια τῆς διαστροφῆς ἕνα νέο καθεστῶς προσλήψεων. Σάν νά μὴν ἔφταναν οἱ παλιές.

Οἱ προσλήψεις μέ τό παλιό καθεστῶς μπορεῖ νά βόλεψαν βέβαια ὀρισμένους, δέν βόλεψαν ὅμως τό δημόσιο, πού παρ' ὄτι ἔχει ὑπεράριθμους ὑπαλλήλους δέν ἔχει καί κατάλληλους ἀνθρώπους γιά νά λειτουργήσει. Ἐξοῦ καί ἡ ἀξιοκρατία τώρα. Μόνο πού, ἂν εἶναι ἔτσι, δέν διατυμπανίζουμε τίποτα, μόνο κοιτᾶμε νά προσλάβουμε στά μουλωχτά πέντε ἕξι ἀνθρώπους γιά νά κάνουμε τή δουλειά μας. Αὐτά ἀνεπίσημα. Ἐπίσημα δέ, θά ἔπρεπε τουλάχιστον ὁ πρωθυπουργός νά ἀνακοινώσει ἕνα πλήρες πάγωμα προσλήψεων,

ώστε να είναι καλυμμένοι οι ύφιστάμενοι του και να μπορούν να αντισταθούν στις κάθε είδους πιέσεις.

Τουλάχιστον δύο φορές τον τελευταίο μήνα, στις συνεδριάσεις του θερινού τμήματος της βουλής έχουν ξεγεραθεί ακόμα και βουλευτές του ΠΑΣΟΚ για τροπολογίες και ρυθμίσεις που παρουσιάζουν διάφοροι ύπουργοί με μόνο στόχο την πρόσληψη ή την μονιμοποίηση διαφόρων υπαλλήλων. Και συνεχώς πυκνώνουν οι καταγγελίες (κυρίως από τη Νέα Δημοκρατία) διά των οποίων μαθαίνουμε ότι φέρ' ειπείν η 'Ολυμπιακή ανήλθε από τους 9.000 στους 16.500 υπαλλήλους, ή ότι στον ΟΤΕ από το 1981 ως σήμερα έχουν προσληφθεί 6.000 νέοι υπάλληλοι, χωρίς να έχει γίνει καμιά πρόσληψη με διαγωνισμό (ανάμεσά τους και η κόρη του κ. Παπακαρυά), ή ότι το 1985 έγιναν στις Τράπεζες προσλήψεις που ξεπέρασαν το 10% των ήδη εργαζομένων εκεί. 'Αποκορύφωμα όλων αυτών το αίτημα που διατυπώθηκε στη σύσκεψη των νομαρχών από τους ίδιους τους νομάρχες να σταματήσουν οι διορισμοί γιατί ούτε «είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν οι πάντες και από την άλλη μεριά δεν μένουμε απερίσπαστοι να κάνουμε τη δουλειά μας».

Και οι διορισμοί αυτοί αυξάνουν τα έξοδα (και μειώνουν την αποδοτικότητα) του δημοσίου, που με τη σειρά του για να καλύψει τις ανάγκες του κόβει τις πιστώσεις στον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος με τη σειρά του ζητάει και πετυχαίνει απελευθέρωση των απολύσεων και μερική απασχόληση, οι δε απολυμένοι άνεργοι θα συναρτηθούν εντός δλίγου στους προθάλαμους του δημοσίου και όλο και κάποιοι από αυτούς θα προσληφθούν, όποτε θα αυξηθούν ακόμα περισσότερο τα έξοδα του δημοσίου και πάει λέγοντας.

Σ' όλη αυτή την κατάσταση η κυβέρνηση

ση απαντάει διατυμπανίζοντας «νέα αξιοκρατικά κριτήρια» για τις προσλήψεις στο δημόσιο και τους οργανισμούς.

Επιτέλους πιά φορολογική αναμόρφωση σ' αυτόν τον τόπο

Μιά άλλη απάντηση που δίνει η κυβέρνηση στην πολύμορφη κρίση της ελληνικής οικονομίας είναι το φορολογικό νομοσχέδιο που έτοιμασε ο κ. Τσοβόλας. Το νομοσχέδιο προβλέπει φοροαπαλλαγές για δαπάνες μέχρις 800.000 δραχμών αρκεί ο φορολογούμενος να είναι σε θέση να επισυνάψει τις σχετικές αποδείξεις. Η σύλληψη του όλου σχεδίου είναι μάλλον συ-

νοδευτική της εισαγωγής και στη χώρα μας του Φόρου Προστιθέμενης 'Αξία (σχετικό κείμενο σε άλλες σελίδες), πρός όν οποίο η κυβέρνηση δεν δείχνει και μεγάλη εμπιστοσύνη, μοιάζει δηλαδή να τον φοβάται. Προσπαθεί λοιπόν μέσω φοροαπαλλαγών στον τελικό καταναλωτή, τον ιδιώτη φορολογούμενο, να τον αναγκάσει να ζητάει αποδείξεις από τον πωλητή, ή τον παρέχοντα κάποια υπηρεσία, με τη σκέψη ότι αν αυτό συμβεί, τότε ο δολος κύκλος του Φόρου Προστιθέμενης 'Αξίας θα λειτουργήσει ομαλά, ενώ αν σε κάποιο (έστω στο τελικό) στάδιο κάποιοι κατάφερναν να αποφύγουν το φόρο, τότε αυτόματα όλα τα προηγούμενα στάδια θα προσαρμόζονταν σ' αυτή την κατάσταση και επομένως θα υπήρχε μιά φοροδιαφυγή σε όλες τις φάσεις της παραγωγής ενός προϊόντος.

Η φοβία της κυβέρνησης απέναντι στον ΦΠΑ φαίνεται υπερβολική, ή δε αντίδραση της δείχνει να μην έχει καταλάβει ή ίδια πώς λειτουργεί ο ΦΠΑ, ή να φοβάται μήπως και δεν το καταλάβουν οι συναλασσόμενοι. Γιατί βέβαια, ακόμα και στο τελικό στάδιο, ο πωλητής θα κόβει απόδειξη επειδή συμφέρει τον ίδιο και όχι επειδή το ζητάει ο καταναλωτής λόγω φοροαπαλλαγών που, άλλωστε, το ύψος τους δεν πρόκειται ποτέ να ισοσκελίσει το κέρδος που θα είχε, αν «έκρυβε» τελείως την συναλλαγή, προκειμένου να γλυτώσει τον ΦΠΑ.

'Αλλά ως είναι. 'Ο ΦΠΑ θα λειτουργήσει είτε με είτε χωρίς τις φοροαπαλλαγές κι απ' αυτή την άποψη τα έσοδα του κράτους (που είναι η μόνη έγνοια του 'Υπουργείου) είναι εξασφαλισμένα. 'Ομως το ζήτημα σε ένα νομοσχέδιο που, υποτίθεται, «αναμορφώνει το φορολογικό σύστημα» βρίσκεται ακριβώς εκεί. 'Οτι δηλαδή, αν υπάρχει κάποια αναμόρφωση αυτή βρίσκεται στην εισαγωγή του ΦΠΑ (που μάλλον θέλουμε να την περάσουμε στα μωλωχτά) και όχι στο νομοσχέδιο του κ. Τσοβόλα, το οποίο ασχολείται απλώς με την φοροσυλλογή και έχει ως μόνο μέλημα την εξασφάλιση των εσόδων του δημοσίου.

Τά έσοδα λοιπόν του δημοσίου. Αυτό είναι η έγνοια των ανθρώπων, γι' αυτό και τη διατυμπανίζουν. Για τις δαπάνες καμιά κουβέντα δεν γίνεται, όπως γίνεται κουβέντα και για την απαίτηση του δημοσίου να εξασφαλίσει τα έσοδά του πάση θυσία, μειώνοντας ακόμα και τις (συναλλαγματοφόρες) εξαγωγικές επιδοτήσεις: το κράτος όσο περισσότερο βυθίζει την οικονομία στη χρεοκοπία, τόσο περισσότερο προσπαθεί να σώσει τον εαυτό του σε βάρος της. Γιατί βέβαια και ενώ οι διάφορες εξαγωγικές επιδοτήσεις που ισχύουν δεν λύνουν κανένα πρόβλημα, μόλις προχτές ο κ. Τσοβόλας μετά την απόφασή του να παρακρατεί τό κρα-

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Διακοπές με βιβλία

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνική και
ξένη λογοτεχνία
Εκδόσεις τεχνής
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ξενολόγισσα
ΤΕΧΝΕΣ
Υκραβουρες
Λιθογραφίες
μεταξοτυπίες
αφίσσες

πλακα · Βυρωνος 9 · τηλ. 3222394

ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

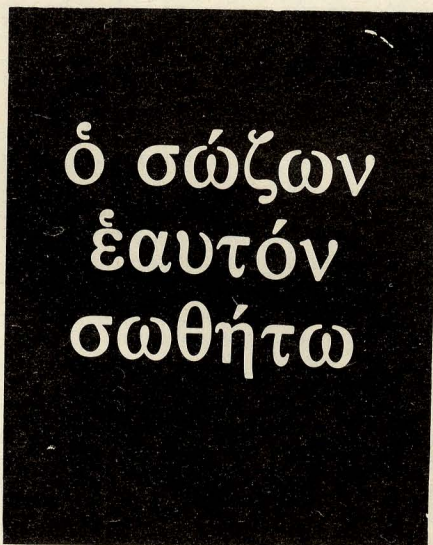
τος τό 10% από τις διάφορες επιστροφές, μείωσε και τό ποσοστό της διαφοράς τόκων πού καταβάλλεται στους έξαγωγείς. Είλικρινά είναι αδύνατο νά καταλάβει κανείς τήν πολιτική πού επιδιώκει τήν αύξηση τών κρατικών έσόδων άκόμα και σέ βάρος ενός τόσο λεπτού τομέα, όπως είναι οι έξαγωγές. Μπροστά σ' αυτή τήν κατάσταση, όπου τό δημόσιο προσπαθεί νά μειώσει τόν πληθωρισμό χωρίς όμως νά θέλει νά αλλάξει τόν έαυτό του και πού καταλήγει σέ διαμάχη δημοσίου — οικονομίας, είναι σίγουρο ότι είναι πολύ προτιμότερη ή μέχρι πρό έτους πολιτική πού τροφοδοτούσε τόν πληθωρισμό.

Ξαναγυρνώντας λοιπόν στά περί «φορολογικής αναμόρφωσης», θά πρέπει νά τονίσουμε ότι τίποτε άπολύτως δέν αναμορφώνεται και μάλιστα σέ μιά περίοδο πού, λόγω της εφαρμογής του ΦΠΑ, ήταν εύνοική για μιά γενικότερη αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και κυρίως τών πηγών τών κρατικών έσόδων. Για αναμόρφωση θά δικαιούται κανείς νά μιλήσει όταν τό κράτος πάψει νά έχει ως μοναδικό φορολογικό γνώμονα τό «γράμμα» της πιό εύκολης πηγής ώστε νά εξασφαλίσει τά έσοδά του.

Τό ΠΑΣΟΚ ανέλαβε τή χώρα τό 1981, άμέσως μετά τήν είσοδό της στην ΕΟΚ. Ήταν δηλαδή ή πιό λεπτή και δύσκολη περίοδος. Δέσμιο της προηγούμενης αντιεοικτικής — προστατευτικής πολιτικής του, συνέχισε νά κινείται στό πλαίσιο τών οικονομικών θεσμών πού ίσχυαν επί Νέας Δημοκρατίας, πριν δηλαδή τήν είσοδο στην ΕΟΚ. Ή πολιτική του αυτή θά ήταν συνεπής, αν τό ΠΑΣΟΚ είχε βγάλει τήν Ελλάδα από τήν ΕΟΚ. Μένοντας όμως σ' αυτήν και ταυτόχρονα διατηρώντας πεισματικά (όπως π.χ. δείχνει ή περίπτωση της καθυστέρησης του ΦΠΑ) τό παλιό θεσμικό πλαίσιο όσον άφορά τις σχέσεις κράτους και οικονομίας δξυνε τις αντιφάσεις και συνετέλεσε στό σημερινό άδιέξοδο, όπου τό κύριο πιά χαρακτηριστικό είναι ή προσπάθεια του κράτους (και της έξουσίας) νά σώσει τόν έαυτό του (της) ρίχνοντας τήν οικονομία στη χρεοκοπία, προσπάθεια πού ύπαγορεύεται από μιά έσωτερική ανάγκη του ίδιου του κράτους νά κρατήσει άμετάβλητη τή δομή του.

Τελειώνοντας χρειάζεται μιά διευκρίνιση. Τό περιοδικό και ή στήλη αυτή έχει πλειστάκις έκφραστεί υπέρ του δημόσιου τομέα και ενός ευρύτερου ρόλου του στην οικονομία. Οι προηγούμενες παρατηρήσεις δέν σημαίνουν κάποια αναθεώρηση τών άπόψεων αυτών. Κάθε άλλο. Σημαίνουν άπλώς ότι ό σημερινός δημόσιος τομέας και ιδιαίτερα ό υπέρμετρα διογκωμένος διοικητικός τομέας του δέν έχουν καμιά σχέση με τις επιδιώξεις της Άριστερας, ούτε και αποτελούν «μοχλό» για οτιδήποτε. Ίσως ή μόνη «αναθεώρηση»

νά είναι ότι όσο περνάει ό καιρός, τόσο άποκτά κανείς επίγνωση ότι ό δημόσιος τομέας, όπως τόν θέλει ή Άριστερά, περνάει μέσα από τήν «καταστροφή» του σημερινού, τουλάχιστον όσον άφορά τις διοικητικές υπηρεσίες του δημοσίου και τών οργανισμών.

Για νά μήν άδικούμε κανένα, θά πρέπει νά πούμε ότι δέν είναι βέβαια μόνο τό κράτος πού κοιτάζει τήν πάρτη του, αλλά όλοι. Οι τράπεζες, ρεστές από συναλλάγμα περιμένουν τούς δύο καυτούς τουριστικούς μήνες Ίούλιο και Αύγουστο για νά βελτιώσουν κάπως τά συναλλαγματικά τους. Άλλά οι ιδιώτες τις προλαβαίνουν — χτυπούν κατευθείαν στή πηγή. Οι τουριστικοί πράκτορες έχουν γίνει οι μεγαλύτεροι πωλητές συναλλάγματος (μέ μεγάλο ποσοστιαίο κέρδος), τό δέ συναλλάγμα τών διαφόρων γκρουπ μένει στό έξωτερικό, στό όνομα κάποιου ενδιαφερόμενου συμπατριώτη μας, ιδιώτη ή επιχειρήσης (ή τελευταία πολλές φορές πάλι για λόγους παράκαμψης του ιδιότυπου δασμολογικού καθεστώτος). Όσοι δέν συναλλαγματοποιούν τά χρήματά τους, προκειμένου νά τά αξιοποιήσουν, άσκοπών «τουριστικές επιχειρήσεις». Χτίζουν δηλαδή από παράγκα μέχρι χοτέλ, όπου βρουν, αναμένοντας νά θησαυρίσουν από τό τουριστικό περίσσειμα, πού όμως φέτος δέν περισσεύει καθόλου με αποτέλεσμα οι «έπενδύσεις» τέτοιου τύπου νά μένουν μισοτελειωμένες. Αδτά στην ύπαιθρο, στις παραθεριστικές περιοχές. Στην πόλη ή άναγγελία και μόνο της σταδιακής άπελευθέρωσης τών ένοικίων άπε-

λευθέρωσε ή μάλλον άποχαλίνωσε τούς ιδιοκτήτες, οι όποιοι (όχι βέβαια όλοι, αλλά ένα τόσο μεγάλο μέρος ώστε νά προκαλεί κρίση στην άγορά) είναι άποφασισμένοι τώρα πιά νά πιάσουν τή καλή. Ζητούν λοιπόν για τήν ιδιοκτησία τους νοίκια πού υπερβαίνουν κατά πολύ τό 50% του μηνιαίου εισοδήματος του «ανάλογου» ένοικιαστή, και προπληρωμές και καπέλα και «συναλλάγμα στό έξωτερικό». Ή τώρα ή ποτέ. Ή ιδιοκτησία κατάλαβε ότι τώρα ήρθε ή ώρα της, ή για νά τό πούμε άλλως, όποιος είναι ιδιοκτήτης άκινήτου και εργαζόμενος ταυτόχρονα, γνωρίζει ότι δέν είναι από τήν εργασία του πού θά εξασφαλίσει τό εύ ζειν. Ή ταξική πάλη, στά νοίκια τουλάχιστον (άλλ' όχι μόνο σ' αυτά), παίρνει άγριες μορφές. Και τώρα πιά, μετά τήν «άπελευθέρωση» είναι έξαιρετικά δύσκολη όποιαδήποτε άνοθεν παρέμβαση.

Άλλωστε οι άνοθεν άσχολούνται με τά δικά τους. Είπαμε, ό σώζων έαυτόν σωθήτω. Αύτοί λοιπόν έχουν άλλα προβλήματα και συγκεκριμένα τό πρόβλημα «Βικέντιος Άρσένης». Κάπου μεταξύ Αύριανής, κ. Κουτσόγωργα, κ. Χαλαμπόπουλου και Καστριού άποφασίστηκε ότι ό άδερφός του διαγμένου πρέπει νά διωχθεί. Για λόγους καλής λειτουργίας και άποδοτικότητας της ΕΒΟ; Μά αν ήταν έτσι γιατί τόν κρατούσαν τόσα χρόνια; Για λόγους εκδίκησης του ενός άδελφού στο πρόσωπο του άλλου άδελφού; Ίσως όρισμένοι «μικροί» νά τό είδαν κι έτσι. Οι λίγοι όμως ξέρουν ότι ό Βικέντιος έπρεπε νά φύγει για λόγους στεγανότητας της έξουσίας. Δέν ήταν δυνατόν δηλαδή νά διατηρείται σέ μιά τέτοια έμπιστευτική θέση ένα άτομο πού έχει και άλλα («οικογενειακά») συμφέροντα εκτός ΠΑΣΟΚ. Ό κ. Γεράσιμος Άρσένης ευστόχησε βέβαια όταν μίλησε για «οικογενειακούς διωγμούς», ιδιαίτερα όταν είναι γνωστό ότι ό κ. Παπανδρέου, πού κρίνει έξ ίδιων τά άλλότρια, δίνει μεγάλη αξία στην οικογενειακή συνοχή. Όμως τό πραγματικό ζήτημα είναι ή συνοχή του κύκλου πού άσκει τήν έξουσία, όταν μάλιστα αυτή συνεπάγεται και αρκετά μυστικά. Τότε εμφανίζεται άκόμα και ό Άρκουδέας.

Άλλ' ή συνοχή της έξουσίας, άκόμα και ή διατήρηση τών ανθρώπων της έν ζωή, εμφανίζεται σήμερα ιδιαίτερα δύσκολη — τεχνικά έννοοιμε: έλικόπτερα και μεταγωγικά πέφτουν, ύπουργοί τραυματίζονται, άρχηγοί της αξιωματικής αντιπολίτευσης δέχονται έπετειακούς γαμήλιους σμπάρους από Κρήτες μερακλωμένους μετά από ΠΑΣΟΚικό γάμο. Άπ' ό,τι φαίνεται ή έξουσία κινδυνεύει περισσότερο από κανένα τροχαίο παρά από τή δυσφορία τών υπηκόων της.

Ό δεκαπενθήμερος

οικονομικά αδιέξοδα του ΠΑΣΟΚ

έννέα μήνες μετά τα μέτρα λιτότητας

Η κυβερνητική αισιοδοξία και τα πραγματικά γεγονότα

Σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπουργού Έθνικης Οικονομίας Κ. Σημίτη (ΕΞΠΡΕΣ 12.7.1986) το Άνωτατο Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής αποφάσισε ότι δεν χρειάζονται πρόσθετα οικονομικά μέτρα γιατί το κυβερνητικό πρόγραμμα εξελίσσεται ικανοποιητικά. Έπιπλέον ο κ. Σημίτης κατηγορήσε όσους διαφωνούν με την πολιτική του ΠΑΣΟΚ ότι καλλιεργούν σκοπίμα την ανησυχία και δραματοποιούν την κατάσταση με αποτέλεσμα «...τήν κερδοσκοπία όρισμένων και γενικά την καθυστέρηση στην άποκατάσταση όμαλης πορείας...». Τό μόνο πού χρειάζεται κατά τόν κ. Σημίτη είναι ή πιεστή εφαρμογή των οικονομικών μέτρων και όλα θά πάνε καλά. Είναι ή δεύτερη φορά πού ο κ. υπουργός μεταθέτει τό οικονομικό πρόβλημα σε ήθική βάση και είναι ίσως παράδοξη γιά τό επίπεδο τού κ. Σημίτη ή τακτική πού ακολουθεί: οι δηλώσεις αούτου τού τύπου βρίσκονται ένα βήμα πριν από την πωνικοποίηση τής κριτικής.

Άς δοϋμε λοιπόν τά γεγονότα όπως καταγράφονται στις κυβερνητικές ανακοινώσεις.

α. Ο πληθωρισμός σε δωδεκάμηνη βάση είναι 24,4%.

β. Τό χρηματοπιστωτικό πρόγραμμα πού εξαγγέλθηκε στην αρχή τού 1986 δεν εφαρμόστηκε.

γ. Οι καταθέσεις όψεως και ταμειωτηρίων των ιδιωτών μειώθηκαν τό πρώτο τρίμηνο τού 1986 κατά 49 δισεκατομμύρια δραχμές.

δ. Οι καταθέσεις προθεσμίας των ιδιωτών αύξήθηκαν κατά 55 δις δραχμές δηλαδή 16 δις δρχ. λιγότερο από τό αντίστοιχο τρίμηνο τού 1985.

ε. Τό έλλειμμα τού έμπορικου ισοζυγίου χωρίς τά καύσιμα έφτασε κατά τό πρώτο πεντάμηνο τού 1986 τά 1802 εκατομμύρια δολάρια έναντι 1712 εκατ. δολ. τής ίδιας περιόδου τού 1985.

στ. Η βιομηχανική παραγωγή αύξήθηκε αλλά ή κυβέρνηση πιστεύει ότι ή αύξηση αούτή είναι ανεπίτρεπτη σε σχέση με τό πρόγραμμα σταθεροποίησης και τίς σημερινές συνθήκες τής οικονομίας.

Τά αποτελέσματα των οικονομικών μέτρων

Τά συμπεράσματα συνάγονται εύκολα και δείχνουν καθαρά ότι οι αντίθεσεις

τού οικονομικού συστήματος έχουν όξυνθεί σε επικίνδυνο βαθμό.

Η όποτίμηση τής δραχμής και ή απελευθέρωση των τιμών από τούς έλέγχους τού υπουργείου Έμπορίου έχουν προκαλέσει τή σημαντική αύξηση τού πληθωρισμού. Πρός τήν ίδια κατεύθυνση έδρασαν και τά περιοριστικά μέτρα των εισαγωγών από τόν Οκτώβριο τού 1985 και μετά. Οι περιορισμοί αούτοι άναστάτωσαν τήν αγορά γιατί έδωσαν τή δυνατότητα στους κατοχούς των άποθεμάτων να αύξήσουν τίς τιμές επικαλούμενοι τό αύξημένο κόστος άντικατάστασης των έμπορευμάτων τους. Τό πάγωμα των εργατικών μισθών σε συνδυασμό με τήν άπελευθέρωση των τιμών δημιούργησε τίς προϋποθέσεις γιά τήν αύξηση τού ποσοστου των κερδών στη μεταποίηση.

Η παρατηρούμενη τόνωση τής βιομηχανικής δραστηριότητας όφείλεται στη δυνατότητα των κεφαλαιούχων στη μεταποίηση να εκμεταλλευτούν καλύτερα τήν εργατική δύναμη. Τό φαινόμενο είναι γνωστό και είχε παρατηρηθεί και τό 1983 ως αποτέλεσμα των μέτρων λιτότητας τού τότε υπουργού Έθνικης Οικονομίας κ. Γ. Άρσένη. Άλλά ή αύξηση τής παραγωγής στη μεταποίηση προϋποθέτει δύο δυνατότητες: δανειακά κεφάλαια κίνησης και συναλλαγματικά άποθέματα γιά τή χρηματοδότηση των εισαγόμενων πρώτων ύλων και μέσων παραγωγής.

Μέ άλλα λόγια ή αύξηση τής άπασχόλησης άπαιτεί άνετη χρηματοδότηση από τίς έμπορικές τράπεζες και έλεύθερες εισαγωγές. Έτσι ή κυβέρνηση άναγκάστηκε να μήν τηρήσει τό νομισματικό πρόγραμμα και να καταργήσει σύντομα τούς περιορισμούς στις εισαγωγές. Είναι γνωστό βέβαια ότι οι έμπορικές τράπεζες έλέγχονται στενά από τήν Τράπεζα τής Ελλάδος και ότι οι διοικήσεις τους άποτελούνται από κυβερνητικά στελέχη πού δεν μπορούν να άγνοήσουν τήν οικονομική πολιτική τής κυβέρνησης.

Η ένταση τής οικονομικής δραστηριότητας και τό κλίμα άβεβαιότητας πού προκλήθηκε από τά μέτρα τού Οκτωβρίου έχουν προκαλέσει τήν αύξηση των εισαγωγών και πιθανότατα τήν έπιτάχυνση τής παράνομης εξαγωγής συναλλάγματος. Η μεγάλη μείωση στις καταθέσεις όψεως και ταμειωτηρίων αλλά και ή σχετική μείωση στις καταθέσεις προθεσμίας των ιδιωτών δείχνουν ότι αούτή τήν περίοδο πραγματοποιούνται εύρύτατες άναποθετημένες χρηματικών διαθεσίμων: άποθεματοποίηση εισαγόμενων έμπορευμάτων, άγορές διαρκών καταναλωτικών προϊόντων, παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος.

Σ' αούτά πρέπει να προστεθεί και ή χρησιμοποίηση των καταθέσεων των μισθωτών γιά τή διατήρηση τού βιοτικού τους επιπέδου πού πέφτει άπότομα εξαιτίας τού παγώματος των μισθών και τού μεγάλου πληθωρισμού.

Είναι λοιπόν προφανές ότι οι δομές τής έλληνικής οικονομίας παραμένουν ισχυρές. Τό πρόγραμμα σταθεροποίησης δεν είναι δυνατό να δώσει λύσεις στό οικονομικό πρόβλημα άν δεν συνδυάζεται με τό κατάλληλο πρόγραμμα άναδιάρθρωσης στους τομείς τής βιομηχανίας, τού έμπορίου και τής φορολογίας.

Τό κυβερνητικό σχέδιο και ή άνατροπή τού

Η κυβέρνηση τού ΠΑΣΟΚ επέλεξε τήν κλασική μέθοδο τού έπιμερισμού των βαρών τής οικονομικής κρίσης στις διάφορες κοινωνικές τάξεις έναλλακτικά και κατά περιόδους. Αούτή ή οικονομική πολιτική σταθεροποιεί τήν κυβερνητική έξουσία στό βραχυχρόνιο διάστημα γιατί θίγει όσο τό δυνατό λιγότερο τίς ύπάρχουσες κοινωνικές δομές. Όμως είναι πολύ πιθανό να όδηγήσει σε κρίσιμες όξύνσεις των κοινωνικών αντίθεσεων πού θά προέλθουν κυρίως από άστάθμητους έξωτερικούς παράγοντες. Άν επανεξετάσουμε τήν κυβερνητική πολιτική θά δοϋμε ότι τά μέτρα τού Οκτωβρίου εξαγγέλθηκαν λίγο πριν τήν εμφάνιση των μεγάλων πτώσεων στις τιμές τού πετρελαίου και στα έπιτόκια στη διεθνή αγορά κεφαλαίων. Γεγονότα πού ή κυβέρνηση γνώριζε όπωσδήποτε εκ των προτέρων και στα όποια στήριζε τό σύνολο τής πολιτικής τής. Τά μέτρα τού Οκτωβρίου στόχευαν στην άναδιάρτηση των οικονομικών μεγεθών και στην έξισορρόπηση των έκλογικών παροχών τού 1985. Τό πάγωμα των μισθών, ή όποτίμηση τής δραχμής και οι περιορισμοί στις εισαγωγές θά έδιναν τή δυνατότητα στους ιδιώτες κεφαλαιούχους να άναπληρώσουν τά χαμένα κέρδη τής περιόδου 1984-1985. Παράλληλα τό κράτος θά περιορίζε τά έλλειμματα τού δημοσίου με σκοπό να άντισταθμιστούν οι σπατάλες των προεκλογικών παροχών και των προσλήψεων. Η έξοικονόμηση συναλλάγματος από τήν πώση των τιμών τού πετρελαίου και από τή μείωση των τόκων τού έξωτερικού χρέους θά έδινε τή δυνατότητα να άπορροφηθούν οι άρνητικές επιδράσεις των προεκλογικών παροχών αλλά και των οικονομικών μέτρων στό ισοζύγιο πληρωμών.

Η σύναψη τού δανείου με τήν ΕΟΚ άπετέλεσε όπωσδήποτε κυβερνητική έπι-

τυχία. Διαμέσου του δανείου αυτού η κυβέρνηση απέκατέστησε την κλονισμένη δανειοληπτική ικανότητα της στη διεθνή αγορά κεφαλαίων. Τά κέρδη που θα προκύψουν από το πετρέλαιο και την μείωση των επιτοκίων θα έδιναν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να αποδείξει ότι είναι συνεπής στο συμφωνημένο με την ΕΟΚ πρόγραμμα λιτότητας. Αυτό θα γινόταν με σχετική άνεση χωρίς να θίξει καθόλου τους κατόχους του κεφαλαίου και θίγοντας πολύ λίγο τους αγρότες. Όμως υπήρξαν δύο σημαντικά εξωτερικά γεγονότα που ανέτρεψαν πλήρως το κυβερνητικό σχέδιο: η στρατιωτική επίθεση των ΗΠΑ στη Λιβύη και το πυρηνικό ατύχημα στο Τσερνομπίλ.

Εξαιτίας των γεγονότων αυτών θα υπάρξει σημαντική μείωση στις συναλλαγματικές εισπράξεις από τον τουρισμό. Έτσι θα μειωθεί το πλεόνασμα των άδηλων πόρων που ως γνωστόν αποτελεί το βασικό μέγεθος εξισορρόπησης του εμπορικού ελλείμματος. Από την άλλη μεριά εκτός από την αύξηση των εισαγωγών που προέρχεται από την επίδραση των οικονομικών μέτρων θα έχουμε και πρόσθετη αύξηση λόγων των αναγκών που δημιουργήθηκαν από το ατύχημα του Τσερνομπίλ. Είναι ήδη γνωστό ότι το στάρι και οι ζωοτροφές έχουν μολυνθεί σε βαθμό επικίνδυνο για τη δημόσια υγεία. Η κυβέρνηση είναι αναγκασμένη να κάνει εισαγωγές σταριού και ζωοτροφών αν θέλει να προστατεύσει την υγεία των πολιτών της χώρας. Επίσης είναι προφανές ότι θα μειωθούν σημαντικά οι αντίστοιχες εξαγωγές και είναι πολύ πιθανό ότι εκτός από το στάρι θα υπάρξουν επιπτώσεις και στα υπόλοιπα αγροτικά προϊόντα.

Αυτά ανατρέπουν τους κυβερνητικούς σχεδιασμούς και ήδη φαίνεται ότι τά οικονομικά μέτρα λιτότητας θα διατηρηθούν για πολύ μεγαλύτερο διάστημα από αυτό που είχε προσδιοριστεί αρχικά. Ό-

μως τό σπουδαιότερο είναι ότι οι οικονομικοί περιορισμοί αρχίζουν να έπεκτείνονται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Η απόφαση του Ανώτατου Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής να περιορίσει δραστικά τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην άπασχόληση και κυρίως στη δραστηριότητα των μικρομεσαίων κεφαλαιούχων. Αυτό σημαίνει ότι η κυβερνητική πολιτική εκτός από τους μισθωτούς αρχίζει πλέον να θίγει άμεσα και ένα άλλο μεγάλο μέρος της κοινωνικής βάσης του ΠΑΣΟΚ: τους βιοτέχνες και τους εμπόρους.

Η κυβέρνηση βρίσκεται σε δύσκολο σημείο γιατί έχουν ανατραπεί βασικοί παράγοντες στους οποίους στηριζε την τακτική της. Με τις παρούσες συνθήκες η δανειοληπτική ικανότητα της χώρας αποτελεί κρίσιμο όρο για τη διατήρηση της κυβερνητικής εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ. Είναι βέβαιο ότι η κυβέρνηση θα προσπαθήσει να ικανοποιήσει τις διεθνείς υποχρεώσεις της ακόμη και αν αναγκαστεί να έπεκτείνει τη λιτότητα σε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Δεν είναι όμως καθόλου βέβαια τά αποτελέσματα της πολιτικής αυτής γιατί τότε θα δούμε για πρώτη φορά τό ΠΑΣΟΚ σε συνολική αντιπαράθεση με την κοινωνική του βάση. Βρισκόμαστε μπροστά στο άδιέξοδο της λαϊκιστικής πολιτικής ή όποια είναι αδύνατο να αντιμετωπίσει κρίσιμες καταστάσεις όπως η τωρινή.

Η κυβέρνηση παίζει με τη συγκυρία χωρίς να έχει μακροχρόνια πολιτική. Έτσι οι συμπτώσεις θα αναδεικνύονται συνεχώς σε κρίσιμους παράγοντες. Αν συνδυάσουμε με τά οικονομικά και την συνεχή έκπτωση των υπόλοιπων κοινωνικών θεσμών τότε τό συμπέρασμα δεν είναι δύσκολο: βρισκόμαστε πράγματι σε μία πολύ επικίνδυνη περίοδο.

Γιώργος Μητροφάνης

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

TAHAR BEN JELLOUN: 'Ο έπαικτος άνθρωπος (Κείμενο για τον Jean Genet). 'Ο JEAN GENET μέσα από συνεντεύξεις του. (Συζήτηση με τον J.G. στη γαλλική γλώσσα). Απόδοση: Άρετή Καραμπελά. ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ: 'Ο Βίος και το έργο (Μελέτημα, 3' μέρος). Δ. Π. ΠΑΠΑΔΕΑΣ: Βασίλειο (Ποίημα) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ: 'Η εποχή του Ντέλερ (Σχεδιασμοί). ΝΕΝΗ ΕΥΦΥΜΙΑΔΗ: 'Απόσταγμα μυσταγωγίας. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΡΙΜΑΝΟΣ: 'Ο αίσθητός άνθρωπος του Σουέλαου στο πρόσωπο του «Λυρικού Βίου» (Μελέτημα, 3' μέρος). MARK TWAIN: Σκέψεις για την επιτυχία και τον αίσθητο (Διότιξη απόδοση Θ. Σ.). GRAHAM GREEN: Στο όριο της επιστροφής (Διότιξη απόδοση Α. Καραμπελά). ALBERTO MORAVIA: 'Ο κενός σούλας (Διότιξη απόδοση Α. Βαμβακιάς, Ε. Σιλβέρι). ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ: 'Η απέρριχτα κρίση (Σκέψεις για την Κριτική). ΣΠΙΤΡΟΣ ΤΣΑΚΗΛΑΣ: Μεσημεριανός ύπνος (σε 6 κείμενα). IVAN FEDZ: Δύο Διαγρήματα ('Απόδοση Β. Ψέφυβιτς).

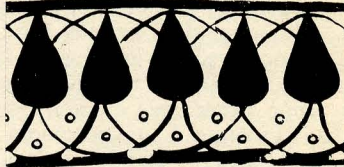
ΠΕΝΤΕ ΝΕΟΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΕΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΟΓΙΔΗΣ, ΣΤΕΦ. ΜΠΕΚΑΤΡΟΣ, ΜΑΝΟΛΗΣ ΞΕΣΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΝΕ, ΒΑΓΓ. ΚΑΣΣΟΣ

PAUL KLEE: Δύο ποιήματα ('Απόδοση Σπ. 'Ηλιόπουλος) GEZA KEPES: Οι γραμμές της άδυναμίας (Ποίημα απόδοση Μανουέλα Μελίμνη)

ΔΕΙΤΕΡΗ ΑΝΑΓΩΓΗ: Οι τίτλοι των βιβλίων (Γράφει Δ. Σ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ). ΜΙΚΡΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ: Μία λαοκόσμια μετάφραση του Ε. Α. Πίε, από τον Ροβέρ (Γράφει η Χ. ΝΤΟΥΝΙΑ). ΑΙΔΙΩΜΑΤΑ: Χωρίς θέμα (Γράφει ο Γ. ΚΑΡΥΠΙΑΝΗΣ). ΤΟ ΣΙΝΕΜΑ: 'Η κοινή γλώσσα (Γράφει ο Τ. ΤΟΥΔΑΛΗΣ). ΜΟΥΣΙΚΑ ΦΥΛΛΑ: 'Ανεξέλεγκτες παραγωγές δίσκων (Γράφει ο Σ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ). ΓΡΑΜΜΑΤΑ: 'Ο Παν Δραγουμής στον Π. Βλαστό. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ: 'Η ανισορροπία της γραφής (Γράφει ο Δ. ΜΕΝΙΑΔΗΣ). ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ: Θέματα από τη διεθνή επικαιρότητα. ΑΠ' ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ: Γράμματα στο «Δ». ΤΑ ΦΥΛΛΑ: Σχολιασμός της πυγμαίας επικαιρότητας. (Γράφουν οι Τ. ΓΟΥΔΑΛΗΣ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΚΙΝΑ, ΒΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΣΑΕΛΙΟΥ, ΣΠ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ, Κ. ΜΟΥΡΚΙΝΗΣ, Κ.Μ.)

23-24

Καλοκαίρι '86
Τιμή Περιοδικού: 250
Λοιπότεχνικός διαγωνισμός

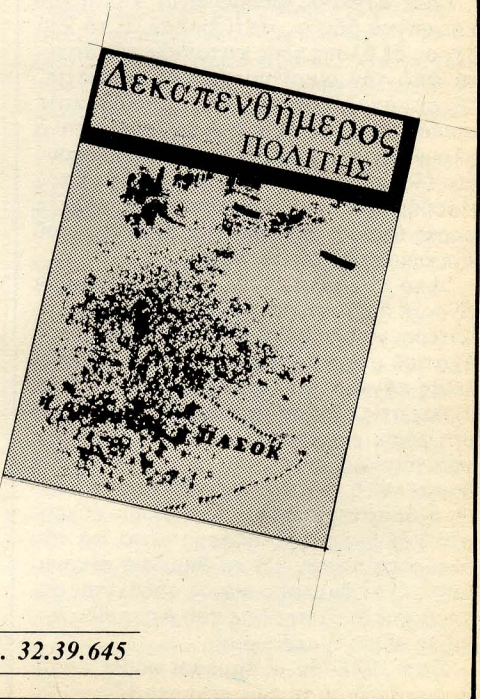

‘Ο «Δεκαπενθήμερος Πολίτης» σε τόμους

‘Από τον Νοέμβριο του 1983 ως τό καλοκαίρι του 1985, τρεις τόμοι του «Δεκαπενθήμερου Πολίτη» καταγράφουν τά προβλήματα μιās εποχής. Κάθε τόμος περιλαμβάνει δεκαπέντε τεύχη (1-15, 16-30, 31-45) και αναλυτικά εύρετήρια.

Προβλήματα πολιτικής, ιδεολογίας, ιστορίας, πολιτισμού, προβλήματα κοινωνικά, αναλύσεις, σχόλια, κριτικές. Προβλήματα της Άριστερας.

Οί τόμοι πωλούνται στά γραφεία του περιοδικού πρός 1.500 δρχ. ό ένας. ‘Η επιστροφή των παλαιών τευχών γίνεται στά γραφεία μας. ‘Επίσης οί τόμοι μπορούν να αποσταλούν και ταχυδρομικά στους ενδιαφερόμενους.

Φόρος Προστιθέμενης 'Αξίας

τό νέο σύστημα έμμεση φορολόγησης

Ο Φόρος Προστιθέμενης 'Αξίας (ΦΠΑ) είναι ένας ιδιαίτερος τρόπος για τή φορολόγηση της κατανάλωσης, είναι δηλαδή ένας έμμεσος φόρος, αντίθετα με τό φόρο εισοδήματος ή περιουσίας που είναι άμεσοι φόροι. Τούς πληρώνουν δηλαδή όσοι έχουν ένα εισόδημα ή μία περιουσία κατευθείαν στό κράτος με βάση κάποιο (ύπάρχουν πολλά) σύστημα κατανομής των βαρών, λιγότερο ή περισσότερο άδικο. Φυσικά πολλοί δέν τούς πληρώνουν, νόμιμα ή παράνομα, αλλά αυτό είναι μία άλλη ιστορία. *Ας επιστρέψουμε όμως στότους έμμεσους φόρους.

Κάθε έμμεσος φόρος είναι καταρχήν κοινωνικά άδικος γιατί επιβάλλει τό ίδιο βάρος σέ όλους τούς καταναλωτές άσχετα από τήν οικονομική τους εύρωστια. *Ετσι αγοράζοντας ένα οποιοδήποτε προϊόν, π.χ. τσιγάρα, ό φτωχότερος και ό πλουσιότερος των Έλλήνων πληρώνουν τόν ίδιο φόρο, ό οποίος ως ποσοστό τού εισοδήματος τού πρώτου είναι πολλές φορές ύψηλότερο παρά ως ποσοστό τού εισοδήματος τού δευτέρου.

*Από τήν άλλη μεριά, οί έμμεσοι φόροι είναι οί αρχαιότεροι και οί σχετικά εύκολότεροι νά εισπραχθούν, από τό φόρο τού άλατιού μέχρι τό σημερινό φόρο πολυτελείας πάνω στό άλκοολούχα ποτά. *Επιπλέον στίς σύγχρονες οικονομίες οί έμμεσοι φόροι χρησιμοποιούνται ως εργαλεία οικονομικής πολιτικής, π.χ. για νά ενθαρρυνθεί ή νά αποθαρρυνθεί ατή ή εκείνη ή δραστηριότητα. *Αποτελούν εύχρηστο και άμεσης απόδοσης μέσο για τήν άνεύρεση πόρων για τά δημόσια οικονομικά: Ένας έμμεσος φόρος αύξάνεται σήμερα και οί εισπράξεις τού Δημοσίου άρχιζαν αύριο ή μεθαύριο!

Στήν Ελλάδα οί έμμεσοι φόροι καλύπτουν περίπου τά τρία τέταρτα των φορολογικών έσόδων τού κράτους και οί άμε-

σοι μόλις τό ένα τέταρτο, άλάθητη ένδειξη τής φορολογικής άδικίας που επιβαρύνει άποκλειστικά τούς μισθωτούς.

*Αλλά δέν είναι μόνο ή συνολική μάζα των έμμεσων φόρων που θέτει πρόβλημα, είναι και τό πλήθος τους (κανείς δέν γνωρίζει τόν ακριβή αριθμό τους, πάνω από 40) και ό αύξων παραλογισμός τους, καθώς και ή άδιαφάνειά τους: κοντά στόν σχετικά γνωστό ΦΚΕ (Φόρος Κύκλου Έργασιών) ύπάρχουν ποικίλοι ειδικοί φόροι, τέλη άσφαλιστικές εισφορές, χαρτόσημα, ύπέρ σεισοπαθών, ναών, πανεπιστημίων, συμπαθών παραγωγικών τάξεων κ.λπ. που επιβαρύνουν τήν τιμή τού πρώτου καταναλωτικού προϊόντος που βρέθηκε πρόχειρο όταν ό εκάστοτε ύπουργός έψαχνε από κάπου νά καλύψει κάποια πρόσκαιρη ανάγκη που συνήθως οδηγεί σέ μόνιμο έσοδο για τόν κρατικό προϋπολογισμό.

Κάπου τό σύστημα καταλήγει νά κάνει άδύνατη κάθε διαχείρισή του και κάθε άσκηση οικονομικής πολιτικής. Τό ίδιο τό κράτος, αλλά και όποιος άλλος ένδιαφερόμενος, για όποιο λόγο, δέν ξέρει σήμερα με ακρίβεια ποιό ποσοστό τής τιμής ενός προϊόντος, σέ όποια φάση τής πορείας του πρós τόν τελικό καταναλωτή, όφειλεται στή φορολογία και ποιό έπομένως στό πραγματικό κόστος παραγωγής του.

Γι' αυτούς τούς λόγους ό ΦΠΑ άποτελεί καταρχήν σημαντική πρόοδο στό φορολογικό σύστημα των χωρών που τόν έχουν υιοθετήσει (και δέν είναι μόνο οί χώρες μέλη τής ΕΟΚ αλλά και πολλές άλλες, άκόμη και ή Τουρκία εδώ και κάμποσα χρόνια). *Η βασική του αρχή είναι ότι φορολογείται ή «προστιθέμενη αξία», δηλαδή ή αξία που προστίθεται σέ κάθε φάση τής παραγωγής και διάθεσης τού προϊόντος από τή φορολογούμενη επιχείρηση. Κάθε επιχείρηση επιβαρύνει τό

προϊόν της όταν τό πουλάει με ένα ποσοστό ΦΠΑ. *Από τό ποσό που προκύπτει άφαιρεί τά ποσά που πλήρωσε ως ποσοστά ΦΠΑ όταν αγόραζε πρώτες ύλες, ενέργεια, «ένδιάμεσα αγαθά» από άλλες επιχειρήσεις (οί όποιες τήν έφοδίαζαν με όλα αυτά προσθέτοντας στό κόστος παραγωγής του τό ποσοστό ΦΠΑ) και τή διαφορά τήν άποδίδει στό κράτος. *Όταν όλες οί επιχειρήσεις εφαρμόζουν αυτό τό σύστημα, είναι δυνατό σέ κάθε φάση τής παραγωγής νά ξέρει κανείς ποιό είναι τό κόστος παραγωγής και ποιός ό φόρος που παίρνει τό κράτος. Φυσικά ό ΦΠΑ είναι φόρος κατανάλωσης, δηλαδή τελικά τή πληρώνει ό καταναλωτής, ό όποιος έτσι κι άλλως με τό προηγούμενο σύστημα έφερε τό βάρος των πολυποικίλων έμμεσων φόρων. *Υπάρχουν ώστόσο κάποιες διαφορές.

— Ένοποιείται ή διαδικασία τής έμμεσης φορολόγησης, και άπλοποιείται. *Η διαχείρισή της μπορεί έτσι νά γίνει αποτελεσματικότερη.

— Άπλοποιείται τό σύστημα κατανομής των βαρών. Συνήθως οί χώρες που εφαρμόζουν τόν ΦΠΑ χρησιμοποιούν λίγους, αλλά διαφοροποιημένους συντελεστές φορολόγησης. Στή Γαλλία π.χ. ό ΦΠΑ έχει ένα βασικό συντελεστή (17,6%), έναν αύξημένο (33,1%) που εφαρμόζεται κυρίως σέ προϊόντα πολυτελείας ή κοινωνικά «άνεπιθύμητα» (καπνός, φίλμ πορνό...) και ένα μειωμένο (7%) που εφαρμόζεται κυρίως σέ είδη λαϊκής κατανάλωσης ή που τό κράτος έπιθυμεί νά βοηθήσει (διάφορα τρόφιμα, θέατρα, φάρμακα...).

— Ατή ή άπλοποίηση (τρεις συντελεστές αντί δεκάδων που ισχύουν σήμερα, χωρίς καμιά ιδιαίτερη δικαιολόγηση, οικονομική ή άλλη), ένέχει τόν κίνδυνο νά αύξηθούν κάποιες τιμές. *Ας υποθέσουμε ότι ή ελληνική κυβέρνηση υιοθετεί τούς

τρεις συντελεστές της Γαλλίας (δέν ξέρουμε ακόμα τί θα κάνει — είναι ή έκπληξη που έπιφυλάσσει για άργότερα, πάντως πριν νά λήξει τό 1986). "Ας πάρουμε ένα προϊόν Χ που φορολογείται σήμερα μέ ποικίλους φόρους κι άς υποθέσουμε ότι καταφέραμε νά υπολογίσουμε ότι ή φορολόγησή του άποτελεί τό 13% του κόστους παραγωγής του. Αυτό τό 13% θά πρέπει μέ τό νέο σύστημα νά γίνει ή 7% ή 17,6%.

Η τιμή λοιόν του Χ θά πρέπει νά μειωθεί ή νά αύξηθει. Είναι πιθανόν ότι ή κυβέρνηση δύσκολα θά δεχτεί γενικώς τή μείωση τών φορολογικών της εσόδων, κι έτσι μάλλον πάμε για τό 17,6%. "Αν πάλι δεχτεί νά πάει τόν συντελεστή στό 7%, δέν είναι καθόλου βέβαιο ότι οι επιχειρήσεις, άν οι τιμές τους δέν είναι έλεγχομένες, θά κατεβάσουν τήν τελική τιμή και δέν θά προτιμήσουν νά τήν κρατήσουν στό ίδιο επίπεδο αυξάνοντας τό κέρδος τους. "Ως γνωστόν ό ανταγωνισμός δέν τής τρομάζει ιδιαίτερα. "Ετσι ή πιό πιθανή έκβαση όλης τής ιστορίας είναι ότι θά αυξηθούν κατά μέσο όρο οι τιμές. Αυτό όμως θά είναι άποτέλεσμα τής προσαρμογής του παλιού συστήματος προς τό νέο. Τό άν, μετά τήν προσαρμογή, θά αυξηθούν περαιτέρω οι τιμές ή όχι, είναι έντελώς άσχετο μέ τόν ΦΠΑ και πολύ σχετικό μέ τούς ίδιους λόγους που προκαλούσαν τήν αύξησή τους και πριν. Είναι δηλαδή στοιχειώδες έπιστημονικό λάθος ή και πολιτική άπάτη νά αποδίδεται ό πληθωρισμός στόν ΦΠΑ.

— Τό σύστημα τών λίγων και διαφοροποιημένων συντελεστών είναι σαφώς λιγότερο άδικο από τό παλαιό. "Η μπορεί νά είναι. "Η άκόμη έπιτρέπει τή διαφάνεια τών κυβερνητικών προθέσεων. "Αν π.χ. στόν κατώτερο έκτελεστή μπορούμε τά κατεχοχήν προϊόντα λαϊκής κατανάλωσης και στό άνώτερο τά προϊόντα πολυτελείας (μέ όλες τές έπιφυλάξεις που έμπνέουν τέτοιες ταξινόμήσεις στην "Ελλάδα) τότε ό ΦΠΑ άποκτά και κάποια «φορολογική προοδευτικότητα», που άσφαλώς δέν είχε τό παλιό σύστημα. "Εν πάση περιπτώσει οι κυβερνητικές αντίληψεις και προθέσεις, οι τωρινές και οι... αυριανές, θά είναι σαφείς σε όλους, μέ βάση τόν διαχωρισμό τών προϊόντων που θά άνακωιωθεί, και αυτός άργότερα.

— Τέλος ό ΦΠΑ άποτελεί, άν τό θέλει βέβαια και ή κυβέρνηση, ισχυρό (άν και όχι άκαταμάχητο) όπλο κατά τής φοροδιαφυγής. "Η κάθε συναλλασόμενη επιχείρηση ώθείται στό νά άπαιτεί από τς άλλες ειλικρινή τιμολόγια, άλλως δέν θά μπορεί νά δικαιολογήσει τό γιατί κατακρατεί ένα μέρος του ΦΠΑ που επιβάλλει όταν πουλάει τά προϊόντα της. Κόλπα για νά υπάρξει φοροδιαφυγή υπάρχουν και θά υπάρχουν. "Η άποκάλυψη τής όμως γίνεται πολύ πιό εύχερης μέ τό νέο σύστημα. Τό γεγονός εξάλλου άναγνωρίζει μέ έξοπλιστική ειλικρίνεια ό μόνος πολέμιος του ΦΠΑ, τό ΚΚΕ.

Στή δθην σατιρική σελίδα του τής Δευτέρας, ό *Ριζοσπάστης* (14.7.86), άπαριθμώντας τά δεινά που φέρνει ό ΦΠΑ δηλώνει μεταξύ άλλων: «μικροεπαγγελματίες, βιοτέχνες, αγρότες, τή βάψανε!» "Εξηγήσεις δέν δίνει ούτε σ' αυτό τό «σατιρικό» δημοσίευμα, ούτε στό «σοβαρότερο» και λεπτομερέστερο τής 11.7.86. Είναι πάντως άπλό: καταρχήν όλοι θά πρέ-

πει νά πουλάνε μέ τιμολόγια και κανείς καταρχήν δέν θά έχει πιά συμφέρον νά άγοράζει χωρίς τιμολόγια! "Αλλώς σε τί όλλο θά ένοχλούσε ό ΦΠΑ τς ένλόγω συμπαθείς κατηγορίες;

Βέβαια και εξαίρεσεις μπορούν νά γίνουν και δεκάδες «κόλπα» μπορούν νά στηθούν μέ τή βοήθεια ξεσκολισμένων συμβούλων, νομικών, φοροτεχνικών κ.λπ., ώστε οι άπειλές που διαβλέπει ό *Ριζοσπάστης* νά άμβλυθούν έως και νά έξουδετερωθούν, όπως έγινε και μέ άλλους νομούς, όπως π.χ. στην περίπτωση τών αυθαιρέτων, τών καταπατήσεων γής, τής οικοπεδοποίησης τών καμένων δασών. "Ωστόσο πράγματι έπί τής άρχής κάτι αλλάζει μέ τό νέο φορολογικό σύστημα.

Πάντως, τό επιχείρημα υπέρ τής μικρομεσαίας φοροδιαφυγής είναι και τό μόνο ούσιαστικό στην έπίμονη κριτική του ΚΚΕ κατά του νέου φόρου. Και ό καθένας θά τό εκτιμήσει άνάλογα μέ τήν... επαναστατικότητα του.

"Οσο για τά άλλα «επιχειρήματά» του, άνήκουν στην τρέχουσα ρουτίνα τών «αναλύσεων» του.

"Ο ΦΠΑ είναι κακό πράγμα γιατί τόν «επιβάλλει» ή ΕΟΚ. Και τόν επιβάλλει για νά άλώσει τήν ελληνική άγορά, μία και ό ΦΠΑ θά είναι ό ίδιος για όλα τά προϊόντα, ελληνικά και ξένα. Πράγμα που έμποδίζει τήν ελληνική κυβέρνηση νά άσκει διαφορετική πολιτική άπέναντι στα ξένα, νά τά φορολογεί δηλαδή περισσότερο ώστε νά προστατεύει τά ελληνικά. Πρόκειται για μία νέα έκδοση του παλιού καλού επιχειρήματος κατά τής άνοιχτής οικονομίας και τής ένταξης στην ΕΟΚ και υπέρ τής προστασίας τών ελληνικών προϊόντων μέ διοικητικές και φορολογικές μεθόδους. Και βέβαια δέν μπορεί μία χώρα νά είναι μέλος μιας κοινότητας και νά άσκει φορολογικές διακρίσεις υπέρ τών προϊόντων της. Και για ό,τι άφορά τό συνολικό θέμα τής ένταξης στην ΕΟΚ, που έτσι άνακινεί τό ΚΚΕ, δέν φαίνεται νά υπάρχουν πολλοί που νά έχουν όρεξη νά ξαναρχίσουν μία συζήτηση που έχει τελειώσει, όσο κι άν δυσκολεύεται τό ΚΚΕ νά τό χωνέψει. Ειδικά για τήν αντίληψη του ότι μία οικονομία γίνεται ανταγωνιστική μέ τή διαιωνιζόμενη φορολογική, μεταξύ άλλων, προστασία, τό μόνο που θά είχε κανείς νά παρατηρήσει είναι ότι λίγοι, πολύ λίγοι, είναι πιά εκείνοι που υποστηρίζουν τέτοιες άπόψεις, άκόμη και στό δικό του ιδεολογικό χώρο. Κυρίως γιατί διδάχτηκαν από τήν ιστορική εμπειρία και άκόμη γιατί είναι δύσκολο νά συμμεριστεί κανείς τήν άγγελική αντίληψη του ΚΚΕ για ένα κόσμο, ιδιαίτερα φτιαγμένο για τήν "Ελλάδα, όπου αυτή μέν θά κάνει διακρίσεις κατά τών ξένων προϊόντων οι δε άλλες χώρες θά κάνουν διακρίσεις... υπέρ τών ελληνικών. Τέτοιες περιπτώσεις υπάρχουν, π.χ. στις συμφωνίες ΕΟΚ μέ τς μεσογειακές χώρες για πολλά προϊόντα, αλλά πρόκειται για χώρες του Τρίτου Κόσμου στις όποιες ό άναπτυγμένος ευρωπαϊκός Βορράς παραχώρησε τέτοια μεταχείριση για γενικότερους οικονομικούς και πολιτικούς λόγους. Δύσκολα θά μπορούσε ή "Ελλάδα νά καταταγεί σ' αυτήν τήν κατηγορία, άκόμη και μέ τς μισραμπλιστικές θεωρίες του ΚΚΕ και άλλων συγγενών του δυνάμεων.

— Μένει τέλος τό επιχείρημα περί τών τριών συντελεστών του ΦΠΑ, στους όποιους θά ύπαχθούν όλα τά προϊόντα. "Ετσι, λέει τό ΚΚΕ, ή κυβέρνηση δέν θά μπορεί, άν τό θέλει, νά ξεαρθεί όρισμένα προϊόντα από τό ΦΠΑ για νά άσκήσει κοινωνική πολιτική. Λές και δέν υπάρχουν δεκάδες άλλοι τρόποι για νά άσκηθεί ή ένλόγω κοινωνική πολιτική, άν τό επιθυμήσει ή όποια κυβέρνηση (επιχορηγήσεις, επιδόματα, μειώσεις φόρου εισοδήματος). Λές και ό χαμηλό συντελεστής του ΦΠΑ (ας πούμε 7%) καθιστά τό όποιο προϊόν, στη συγκεκριμένη "Ελλάδα, άπρόσιτο στις εύρτερμες λαϊκές μάζες. Κάποτε τό ΚΚΕ τρόμαζε ή έξόργιζε μέ τς αναλύσεις του, τώρα προκαλεί μάλλον θυμεία.

Αυτά έπί του θέματος άρχής. Τώρα οι μικροπολιτικές ρυθμίσεις, οι λαθροχειρίες, οι ματζιριές και όποιες άλλες κομπίνες προκύψουν από τήν τελική διαμόρφωση του νέου συστήματος (μέ διατάγματα, έγκυκλίους και άλλες όδηγίες του κέντρου έξουσίας), είναι μία άλλη ιστορία. "Εχουν σχέση, όχι μέ τόν ΦΠΑ ή όποια άλλη άνάλογη έκσυγχρονιστική πρωτοβουλία, αλλά μέ τς αντίστασεις τών κύριων συνιστωσών τής ελληνικής «δομικής άκινησίας» και τούς συμβιβασμούς που επιβάλλουν.

Μιχάλης Παπαγιαννάκης

"Υστερόγραφο 1. "Η μανία του ΚΚΕ και του *Ριζοσπάστη* κατά του ΦΠΑ φτάνει στό παραλήρημα μέ τήν «κριτική» που άσκοϋν στόν Α. Ανδριανόπουλο, ύποψήφιο δήμαρχο (Ν.Δ.) στό Πειραιά. Πολύ έξυπνα ό τελευταίος ζήτησε νά δίνεται ένα ποσοστό του συνόλου του ΦΠΑ στό Δήμο, στην περιφέρεια του όποιου εισπράχθηκε από τό Κράτος. "Η άπάντηση του ΚΚΕ είναι (*Ριζοσπάστης* 13.7.86) ότι πρόκειται για «αντιλαϊκή καινοτομία» μία και ό ΦΠΑ είναι «αντιλαϊκός έμμεσος φόρος που επιβάλλει ή κυβέρνηση σύμφωνα μέ τς έπιταγές τής ΕΟΚ». "Εως τώρα τό ΚΚΕ υποστήριζε ότι τό οικονομικά τών δήμων πρέπει νά ένισχυθούν, χωρίς δημοτικούς φόρους, μέ ποσά που θά μεταβιβάζει τό κεντρικό κράτος. Θά πρέπει τώρα αυτά τά ποσά νά προέρχονται άποκλειστικά από «φιλολαϊκούς φόρους» και μή έγκερμιένους από τήν ΕΟΚ;

Μάλλον οι δήμοι και οι κοινότητες, κατά τήν όρολογία του *Ριζοσπάστη*, «τή βάψανε».

"Υστερόγραφο 2. (άσχετο μέ τόν ΦΠΑ). Φυσικά οι αντίληψεις του ΚΚΕ περί οικονομικών και δήμων είναι άσχετες μέ τό πρόβλημα ή, άν... είναι σχετικές, τούς υποδουλώνουν πλήρως στό κεντρικό κράτος. Μόνο πόροι που εισπράττονται χωρίς τή διακριτική παρέμβαση του τελευταίου επιτρέπουν νά μιλάμε για «αυτοδιοίκηση». "Η πρόταση Ανδριανόπουλου άπλως μπαλάνει κάπως τά πράγματα (έάν π.χ. τό ποσοστό του ΦΠΑ που θά πήγαινε στους δήμους ήταν εκ τών προτέρων όρισμένο και δέν έξαρτιόταν από τήν καλή θέληση του όποιου ύπουργού), δέν λύνει όμως τά προβλήματα όλων τών δήμων, ούτε τούς δίνει τή δυνατότητα νά διαφοροποιούν αυτοδύναμα τήν οικονομική τους πολιτική. "Αλλά σ'αυτά θά επανέλθουμε.

«Εδώ στη μέση της πλατείας εξαλλος θά κραυγάζω, θά ξεσκεπάζω μπρός στά μάτια σας τά πράγματα πού τάχατε δέν ζέρετε.»

Θά ξεδιπλώνω μπρός στά μούτρα σας τή φρίκη πού δήθεν άγνοείτε και τήν βαφτίζετε συκοφαντία, νοσηρή φαντασίωση ή μελοδραματισμό.

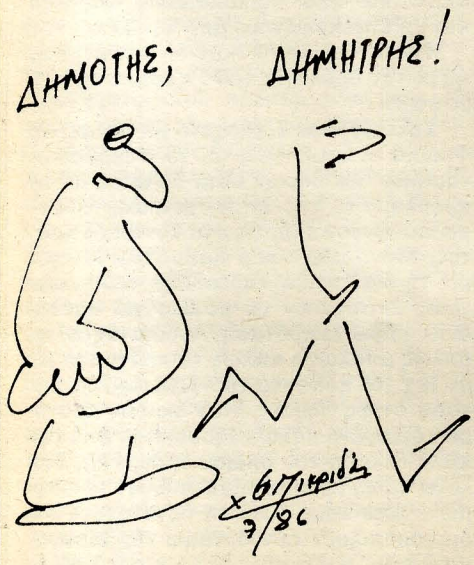
Δέν καταλαβαίνετε έ; Δέν νοιώθετε τήν μυρουδιά.

Λοιπόν, όσο κι άν οι ύποτακτικοί ψεκάζουν μ' άρώματα όσο κι άν παραλλάξει τή φωνή ό άλλος χώρος όσο κι άν κάποτε τά μπερδεύω έγω ό ίδιος κάτι θά φθάσει τελικά στό προορισμό του.»

«Εξήγηση» — Άρης Αλεξάνδρου

‘Η αδύνατη συνεργασία

μέ τό ΚΚΕ στή συμπαρατάξη τής άριστεράς

Τίποτα δέν είναι άσκοπο στόν πολιτικό λόγο, τίποτα δέν είναι τυχαίο και άδιάτακτο. ‘Η γλώσσα του έχει σαφή σημεία άναφοράς και άρθρωσης, έσωτερική λογική, συνοχή και κυριότερο ιδεολογική άφειτηρία και λειτουργία.

Γιά αυτό κανείς από εκείνους πού μιλάνε γιά κάποιο πολιτικό γεγονός δέν μπορούν νά ύποδύονται τόν άνύποπτο ή τόν άντικειμενικό άφουγκραστή κάποιας «κοινής γνώμης». Άν ύποδύονται αυτόν τό ρόλο, τότε άπλώς ντουμπλάρουν αλλά και συκαλύπτουν τήν ιδεολογία πού ύπάρχει ήδη στόν τρόπο πού επιλέγουν, παρουσιάζουν και έρμηνεύουν τά στοιχεία του γεγονότος αφαιρώντας τή δυνατότητα στους ένδιαφερόμενους νά άντιληφθούν γιατί διαλέχθηκε τό συγκεκριμένο και όχι κάποιο άλλο γεγονός, γιατί παρουσιάστηκε και έρμηνεύθηκε έτσι και όχι άλλιώς και γιατί τέλος χρησιμοποιήσαν αυτόν και όχι άλλον κώδικα ιδεολογικής σήμανσης του γεγονότος.

‘Η πρόταση διαδικαστικής ένότητας του ΚΚΕ γιά συγκρότηση άριστερου μετώπου στίς δημοτικές εκλογές άγνοεί συκαλύπτοντας αυτά ακριβώς τά ιδεολογικά κυρίως αλλά και τά πολιτικά στοιχεία επιλογής, έρμηνείας και παρουσίασης τής πρότασής του. Θά έπιδιωχθεί λοιπόν σ’ αυτό τό κείμενο, μιά τέτοιου είδους έρμηνεία ξεκινώντας από κάποια σημαντικά δεδομένα.

‘Η κρίση των φιλοσοβιετικών Κ.Κ και τό ΚΚΕ

Οί εξέλιξεις, οί νέες προτεραιότητες και προσανατολισμοί τής Σοβιετικής ύπερδύναμης, άναγκάιες στό νά αναπαράξουν και ένισχύσουν τόν ήγεμονικό της ρόλο στήν παγκόσμια σκηνή, μεταθέτουν πλέον τό κέντρο βάρους τής στήριξης τής σοβιετικής πολιτικής από τά παραδοσιακά της στήριγματα (τουλάχιστον στήν Εύρώπη).

Τά φιλοσοβιετικά κομμουνιστικά κόμματα μέσα από τή συνεχή συρρίκνωσή τους (πού θά τροφοδοτεί και έσωτερικές συγκρούσεις) θά μετατρέπουν σε άπρόκαλυπτες πλέον φιλοσοβιετικές ομάδες πίεσης χωρίς όμως νά άντλούν τους λόγους ύπαρξής τους ούτε καν από τό διεθνές τους στήριγμα πού έπενδύει πλέον άλλου και διαφορετικά.

‘Η κρίση λοιπόν πού μαστίζει τά φιλοσοβιετικά Κ.Κ. και τό ΚΚΕ, δέν είναι μόνο κρίση πολιτικής και στρατηγικής πού έμφανίζεται τώρα σάν τέτοια. Είναι (και θά ένταθεί σε σύντομο χρόνο) και κρίση ύπαρξης. ‘Η προσπάθεια του ΚΚΕ νά ύπάρξει μέ διαδικαστικό τρόπο, βλέποντας πλέον τήν όριακή δυνατότητα άνάπτυξής του μέσω ενός στείρου οργανωτισμού και τή διευρυνόμενη πολιτική του ά-

πομόνωση, είναι γνωστή και από τα προηγούμενα χρόνια.

Η ιδεολογική του κρίση και άγκυλωση τó αναγκάζει μετά τó 1978 νά προσπαθεί νά διευρύνει τεχνητά τά δριά του χωρίς νά βάζει τó δάκτυλο επί του τύπου τών ήλων.

Έτσι τó 1978 μέ τά ίδια περίπου πρόσωπα (Άνδρουλάκης, Θεοδωράκης, κ.λπ.) έφευρίσκονται οί «Έαμογείς», ή λεγόμενη Κίνηση γιά τήν ένότητα τής άριστεράς (Κ.Ε.Α.). Προσπάθησαν δηλαδή νά καλλιεργήσουν τή μεγάλη ιδέα τής άριστεράς μοιράζοντας τά κόκκαλα του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μιάς μοναδικής, ένιαίας και άδιαίρετης έπαναστατικής κληρονομιάς του κινήματος.

Αυτά τά έκτρώματα πολιτικής σκέψης «περνούν» από τó σύνθημα «17%—Β' κατανομή» του 1981, έμφανίζονται στο δορυφοροποιητικό σχήμα του 1985 ΚΚΕ-ΛΑΕ (ένότητα κομμουνιστών και ριζοπλαστικών σοσιαλιστών) γιά νά έφηρευθεί τώρα ή νέα έκδοχή, τó μέτωπο τής άριστεράς στις δημοτικές εκλογές.

ΚΚΕ και ένότητα τής άριστεράς

Άλήθεια όμως τί μπορεί νά σημαίνει γιά τó ΚΚΕ ένότητα τής άριστεράς και μέτωπο γιά τίς εκλογές όταν:

Τó ΚΚΕ δέν μπορεί νά άντιληφθεί και νά έρμηνεύσει τήν κρίση τής άριστεράς, τήν πολυδιάσπαση και τή διαφορετικότητα τής. Τó ΚΚΕ τά σημάδια τής κρίσης δέν τά θεωρεί άδυναμίες αλλά τά καλλιεργεί ως στοιχεία άποδεικτικά τής όρθοδοξίας του μέ συνέπεια νά δξύνει τήν κρίση τής άριστεράς.

Τó ΚΚΕ είναι άνίκανο νά έρμηνεύσει τή σημερινή ρευστότητα και κινητικότητα πού παρουσιάζεται σ' όλους τούς κοινωνικούς και πολιτικούς σχηματισμούς και είναι άδύνατο νά καταλάβει ότι ή ιδεολογική πολυφωνία άποτελεί άπαραίτητο στοιχείο δύναμης, γονιμότητας και έμπλουτισμού γιά νέες ποιοτικότερες συνθέσεις. Οί σημερινές λοιπόν άναζητήσεις στην εδύστερη άριστερά ούτε μπορούν νά άποτυπωθούν σέ ένα έκλογικό μέτωπο ένότητας ούτε μπορούν νά έκφραστούν μέσα άπό τή στρατηγική κίνηση του ΚΚΕ πού άποβλέπει νά διαχειριστεί και νά άφομοιώσει αύτή τήν κινητικότητα κεφαλοποιώντας την γιά λογαριασμό του.

Δυστυχώς γιά τó ΚΚΕ τó θέμα τής ένότητας δέν άνάγεται σέ μελετημένα βήματα κορυφής και σέ μιά συνολική στρατηγική κομματικών χειρισμών. Η ένότητα γεννιέται μέσα άπό συμπορεύσεις και άνοιχτή άμοιβαία κριτική, άποτελεί ώρμηο καρπού τών κοινωνικών διεργασιών χωρίς τίς εδκαιριακές συγκολλήσεις. Η ένότητα δέν είναι μόνο θέμα κομμάτων αλλά κυρίως άφορρά τήν κοινωνία, τά κινήματα και τά ύποκειμενα πολλαπλής παρέμβασης.

Τó μέτωπο πού προτείνει τó ΚΚΕ είναι χωρίς άξιοπιστία και προοπτική γιατί δέν άνιχνεύει διεξόδους αλλά άθροίζει δυσρέσκείες και καταγράφει αντιδράσεις. Τó ΚΚΕ άπευθνεται στα έξαρτημένα άντιΠΑΣΟΚ άντανακλαστικά προκρίνοντας μιά άδιέξοδη στάση άφου συγκροτεί μέ οργανωτικιστικό τρόπο ένα τρίτο εδκαι-

ριακό πόλο. Μέ τόν τρόπο αύτό τó ΚΚΕ δέν έξυπηρετεί παρά μόνο τίς επιδιώξεις του ΠΑΣΟΚ και τής δεξιάς γιατί επιβάλλει και συντηρεί τόν κυρίαρχο πολιτικό λόγο. Μεταθέτοντας τήν άντιπαράθεση στο κεντρικό πολιτικό πεδίο και ένισχύοντας έτσι τόν δικομματισμό.

Στό άντιδεξιό σύνδρομο τών πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων βγήκε ένισχυμένο τó ΠΑΣΟΚ. Τώρα τή θέση του μαθήματος στή δεξιά τήν παίρνει τó μάθημα στο ΠΑΣΟΚ. Τó άριστερό ίσοδύναμο τής άποτυχημένης άντιδεξιάς συσπειρώσης άς τó εισπράξει τώρα τó ΚΚΕ.

Σέ ποιά σημεία μπορεί νά γίνει ένότητα μέ τó ΚΚΕ στους Δήμους

Τó ΚΚΕ διακρίνεται άπό ένα γραφειοκρατικό κρατισμό σάν συνολική στρατηγική άντίληψη και άπό μιά βαθιά δυσπιστία ως πρós τήν αυτόνομη κοινωνική δυναμική. Σέ όλες τίς «έστιες κινήματος» πού συμμετέχουν δυνάμεις του ΚΚΕ κύριο σκοπό έχουν νά άπεργάζονται μόνο τήν ένίσχυση του ίδιου του φορέα τους μέσα άπό μιά πνιγηρή και άπονευρωτική κομματικοποίηση.

Η πολιτική του ΚΚΕ δέν διαχέεται σ' όλη τήν κοινωνία, δέν έκφράζεται άπό έπιμέρους φορείς έξουσίας αλλά έπικεντρώνεται μόνο στην πολιτική σφαίρα όπου τόν έλεγχο και τήν ήγεμονία τήν διαχειρίζεται τó ίδιο τó κόμμα. Η αυτόνομη διευρυμένη παρουσία μέ δυνάμεις δεμένες μέ τά κοινωνικά κινήματα και τίς πρωτοβουλίες ομάδων πολιτών είναι ξένα πρós τίς άντιλήψεις του ΚΚΕ.

Η λογική του, διαπνεόμενη άπό τόν έντονο κρατισμό και άπό ένα ένδημικό ήγεμονισμό, άναπαράγει τó ίδιο κρατικιστικό μοντέλο όργάνωσης τής κοινωνίας μας. Δέν άντιλαμβάνεται έτσι ότι στους δήμους δέν παίζεται τó ζήτημα τής κεντρικής έξουσίας αλλά ή ποιότητα, ή μορφή και τó περιεχόμενο τών άποκεντρωμένων και άποκεντρωτικών έξουσιών.

Ποιά σημεία λοιπόν μπορεί νά άποτελέσουν στοιχεία προγραμματικής ένότητας μέ τó ΚΚΕ; Τί άραγε μπορούν νά άπαντήσουν οί «16» θιασώτες τής «άμεσης άποτελεσματικότητας» και τών «μαζικών διεργασιών» όταν:

1) Γιά τó ΚΚΕ τά ζητήματα δημοκρατίας στή πόλη και στο Δήμο, ή άνάπτυξη τών ομάδων κοινωνικής κριτικής και δράσης άντιμετωπίζονται έχθρικά και μέ ύποψία. Μπορεί νά σκεφθεί κανείς τήν άνάπτυξη τέτοιων κινήματων άμφισβήτησης σέ δήμους πού έλέγχονται άπό τó ΚΚΕ; Τά παραδείγματα είναι πολλά.

2) Τó ΚΚΕ ένδιαφέρει γιά δήμους έκδοτήρια ψηφισμάτων, δήμους γυμναστές μιάς άνούσιας έπαναστατικής γυμναστικής και μοχλούς πίεσης πρós τήν κεντρική έξουσία πού λίγο άπέχουν άπό τούς δήμους συλλέκτες σκουπιδιών πού μάς κληροδότησε ή Ν.Δ. και διατηρεί ή ήγεσία του ΠΑΣΟΚ. Σ' αύτή τήν λογική πού θέτει τήν άποδιοίκηση σέ ρόλο παραρτήματος του κεντρικού διοικητικού μηχανισμού, τó ΚΚΕ γιά νά άποδείξει τó «φιλολαϊκό» του στοιχείο διεκδικεί πάγιο ποσοστό επί του προϋπολογισμού γιά τήν

οικονομική ένίσχυση τών Δήμων, άνίκανο νά κατανοήσει τήν άνάγκη γιά μιά Γ.Α. ως αυτόνομο, αυτοδύναμο και άυτόταρκο πολιτικό όργανισμό, αυτοδύναμο ως πρós τούς πόρους και τίς δαπάνες του. Ο Δήμος δέν μπορεί νά άποτελεί ίδρυμα παροχής δωρεάν ύπηρεσιών.

Τó 8% επί του προϋπολογισμού (τώρα τελευταία τó αύξάνει σέ 10%) πού διεκδικεί τó ΚΚΕ άπό τήν κυβέρνηση γιά όλους τούς Δήμους άποτελεί μιά πολιτική-καθρέφτη τής κεντρικής κομματικής του λογικής.

Τó «περίεργο» όμως είναι ότι ενώ τó ΚΚΕ ένδιαφέρει νά μειωθεί ή φορομηχανική πολιτική τής κυβέρνησης, άπό έρευνα πού δημοσιεύθηκε σέ τοπική έφημερίδα του Πειραιά τά δημοτικά τέλη άνά τετραγωνικό μέτρο σπιτιού ενώ γιά τόν Δήμο Ρέντη άνέρχονται σέ 26 δρχ. τó τετραγωνικό μέτρο, στους δήμους-ύπόδειγμα γιά τήν άντίληψη του ΚΚΕ διπλασιάζονται. Συγκεκριμένα γιά μέν τó Κερασίσι άνέρχονται σέ 45 δχ. τó τετραγωνικό και γιά τήν Νίκαια 49 δρχ.(!)

3) Μπορεί νά βρεθεί σημείο έπαφής μέ τίς έπιμέρους δημοτικές ομάδες του ΚΚΕ στο κεφαλαϊώδες ζήτημα νά άποτελέσει ή Γ.Α. τó βασικότερο μοχλό άνάπτυξης σέ τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, εισάγοντας οικολογικά κριτήρια σ' όλους τούς σχεδιασμούς, προκρίνοντας ήπιες και έναλλακτικές μορφές ένέργειας και καταδικάζοντας τή χρήση τής πυρηνικής;

Πώς μπορούν νά υπερασπίζονται τή σοβιετική πυρηνική ένέργεια και ταυτόχρονα νά μιλάνε γιά τήν προστασία τής ανθρώπινης ζωής και τής φύσης στην πόλη;

4) Τó ΚΚΕ «διεκδικεί» μονίμως και άενάως τά «περισσότερα». Περισσότερες κατοικίες, περισσότερα σχολεία, περισσότερα νοσοκομεία, κέντρα νεότητας, ΚΑΠΗ, παιδικούς σταθμούς κ.λπ.

Τά θέματα όμως τής ποιότητας, τών τρόπων λειτουργίας και τής μορφής άποτελούν γιά τó ΚΚΕ ζητήματα άνευ σημασίας εκεί άκριβώς δηλαδή πού καν' έξοχήν ή άριστερά πρέπει και μπορεί νά έχει πειστικό λόγο.

5) Στα προβλήματα πού άνακύπτουν άπό τόν έντεινόμενο κυβερνητικό άυταρχισμό, στους προληπτικούς έλέγχους πού γίνονται όπου συχνάζει ή νεολαία, στις συχνές έκακριβώσεις στοιχείων, στις διώξεις όπου κυκλοφορούν μέ μηχανές, στή «διακριτική» παρακολούθηση τής κίνησης σέ μπάρ και πλατείες, οί δημοτικές κινήσεις του ΚΚΕ όμιλούν περί «προβοκατόρων» «γνωστών άναρχοαυτόνομων» και άλλα άκατάλληλα γιά ενήλικους.

Οί προσπάθειες πού γίνονται γιά έλεύθερη έκφραση, γιά άνοιχτή πληροφόρηση, γιά πειραματικές παραγωγές και δημιουργίες στον πολιτισμό «είσέρχονται» στή γνωστή λογική: «καλύτερα διαλυμένες παρά άνεξέλεγκτες». Τó ΚΚΕ άνάγει τήν άνάγκη γιά έλεύθερη ραδιοφωνία μέ μικρούς τοπικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς σέ προϊόν καπιταλιστικής λογικής άκολουθώντας τήν έξής ίσοπεδωτική έξίσωση: έλεύθερη ραδιοφωνία = ιδιωτική ραδιοφωνία = μονοπώλια.

Γιάννης Ίωαννίδης

μέ τό Δήμαρχο τῆς Καλαμάτας Στ. Μπένο

« Ἡ δημοτική ἀρχή δέν πρέπει νά διαχειρίζεται τήν τρέχουσα μιζέρια τῆς πόλης ἀλλά νά τήν ὑπερβαίνει δίνοντας ἕνα ὄραμα στούς δημότες »

Δημοτικές ἐκλογές δέν εἶναι μόνο τά ζητήματα τῆς «αὐτόνομης καθόδου», τοῦ «μετώπου τῆς ἀριστερᾶς», ἢ μείωση ἢ ἡ διατήρηση τῆς δύναμης τοῦ ΠΑΣΟΚ. Συμβαίνει νά ὑπάρχουν οἱ Δήμοι, οἱ δημότες καί τά προβλήματα. Καί μ' αὐτά κυρίως πρέπει νά ἀσχοληθοῦμε, αὐτά εἶναι τά κύρια πολιτικά προβλήματα τῶν δημοτικών ἐκλογῶν.

Στά ἐπόμενα τεύχη του ὁ *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* θά προσπαθήσει νά παρουσιάσει κάποια δείγματα τέτοιων προβλημάτων, συζητώντας μέ ὑποψήφιους δημάρχους. Σέ αὐτό τό τεύχος ἀρχίζουμε μέ τόν Σταῦρο Μπένο, δήμαρχο τῆς Καλαμάτας ἀπό τό 1978, καί ὑποψήφιο πάλι στίς ἐρχόμενες ἐκλογές πού τόν ὑποστηρίζει τό ΠΑΣΟΚ καί τό ΚΚΕ ἔσωτ.

Δεκαπενθήμερος Πολίτης: Ἐχεις ἐκλεγεί δήμαρχος Καλαμάτας στίς ἐκλογές τοῦ 1978 καί 1982 ὄντας ὑποψήφιος ὄλων τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων. Σήμερα παρουσιάζεσαι πάλι ὑποψήφιος ἀλλά σέ ὑποστηρίζει μόνο τό ΠΑΣΟΚ καί τό ΚΚΕ ἔσωτ. Γιατί τό ΚΚΕ ἀπέσυρε τήν ἐμπιστοσύνη του ἀπό τό πρόσωπό σου;

Σταῦρος Μπένος: Νομίζω ὅτι ἡ γενικότε-

ρη πολιτική στάση τοῦ ΚΚΕ καθόρισε τήν ἀπόφασή του καί γιά τήν Καλαμάτα. Τό ΚΚΕ ἔχει ἀποφασίσει νά κατέβει στίς ἐκλογές μέ τή λεγόμενη συσπείρωση τῆς ἀριστερᾶς σέ ὅλη τήν Ἑλλάδα, σέ συνδυασμούς πού δέν θά μετέχει τό ΠΑΣΟΚ. Δεδομένου ὅτι ἡ ἀπόφαση ἦταν γενικῆς ἰσχύος ἐφαρμόζεται καί στήν Καλαμάτα.

Δ.Π.: Καί πῶς δικαιολογεῖ τήν ἀπόφασή του γιά τήν Καλαμάτα, σέ ἕνα δημογελαδῆ στόν ὁποῖο μέχρι τώρα εἶχε τήν συνυπευθυνότητα γιά τά δημοτικά πράγματα;

Σ. Μπένος: Κατά τήν προσωπική μου γνώμη ἦταν λάθος τοῦ ΚΚΕ. Καταλαβαίνω πολλά σημεῖα τῆς νέας πολιτικῆς του σέ πανελλαδική κλίμακα ἀλλά στήν περίπτωση τῆς Καλαμάτας, ὅπως τό ἔχω δηλώσει καί στόν τοπικό τύπο, ἡ ἀπόφασή του ἦταν λάθος. Διότι ἀπό τή στιγμή πού διαφοροποιήθηκε ἔπρεπε νά δικαιολογήσει τήν ἀπόφασή του πράγμα πού τοῦ δημιουργεῖ ἀντιφάσεις δεδομένου ὅτι ὅλα αὐτά τά χρόνια στήριζε κι αὐτό τό δημοτικό μας πρόγραμμα καί ἔργο.

Δ.Π.: Κατασκευάζει δηλαδή λόγους διαφοροποιήσεως ἐκ τῶν ὑστέρων;

Σ. Μπένος: Σαφέστατα. Μέ κατηγορεῖ ὅτι ἔχω ταυτιστεῖ μέ τήν κυβερνητική πολιτική, ὅτι ἔχω γίνει ἀπολογητής τῆς κυβερνήσεως, ἀμφισβητεῖ τό θεσμικό ἔργο πού ἔχει ἐπιτελέσει ὁ Δήμος τά τελευταῖα χρόνια σέ συνεργασία καί μέ τοὺς δημοτικούς συμβούλους τοῦ ΚΚΕ, μέ κατηγορεῖ ὅτι ἀντιμετωπίζω τεχνοκρατικά τά ζητήματα τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, ἀναπτύσσει μιά ἐντονη κριτική πάνω σέ ζητήματα ὅπως ἡ οἰκιστική ἀνάπτυξη τῆς πόλης ἢ οἱ δημοτικές ἐπιχειρήσεις, ζητήματα γιά τά ὁποῖα ὑπάρχει μιά ιδιαίτερη εὐαισθητοποίηση σημαντικῶν μερίδων τῶν πολιτῶν τῆς Καλαμάτας.

Δ.Π.: Ποιά βάση μπορεῖ νά ἔχουν αὐτές οἱ κατηγορίες;

Σ. Μπένος: Μά, στήν πραγματικότητα καμιά ἀπ' αὐτές δέν εὐσταθεῖ. Ἡ στάση ἢ δική μου προσωπικά καί τοῦ συνόλου τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς κάθε ἄλλο παρά εἶναι τοῦ ἀπολογητῆ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Ἐντάσσεται στό πλαίσιο τό ὁποῖο εὐθύς ἐξαρχῆς εἶχαμε χαράξει, ὅπως σᾶς ἔλεγα, καί μέ τήν συνυπευθυνότητα τοῦ ΚΚΕ. Εἴμαστε διεκδικητικοί καί κριτικοί ἀπέναντι στήν κυβέρνηση σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τά τοπικά προβλήματα καί τό θεσμό τῆς Τ.Α. Προσπαθοῦμε νά δοῦμε τά προβλήματα πάντα ἀπό τή μεριά τοῦ γενικότερου συμφέροντος τῶν δημοτῶν καί τῆς πόλης. Τό ΚΚΕ ὅμως θέλοντας νά διαφοροποιηθεῖ καταλήγει σέ λάθος θέσεις γιατί, γιά παράδειγμα, υἱοθετεῖ αἰτήματα μιάς μικρῆς μερίδας πολιτῶν τῆς Καλαμάτας, κυρίως μεγάλων ἰδιοκτητῶν, καί μ' αὐτό τό τρόπο ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν οἰκιστική ἀνάπτυξη τῆς πόλης.

Δ.Π.: Γιά τίς ἐκλογές πού ἔρχονται, τί διαφοροποιεῖ τό πρόγραμμα τῶν ἄλλων ὑποψηφίων σέ σχέση μέ τό δικό σας;

Σ. Μπένος: Γιά τήν ὥρα δέν ἔχω ἀκούσει κανένα πρόγραμμα ἀπό καμιά παράταξη γιά νά μπορέσω νά ἀπαντήσω στό ἐρώτημά σας. Ὑπάρχει γενικῶς μιά πολιτική ἀντί.

Δ.Π.: Ἄν ὅμως ἡ πολιτική τῶν ἄλλων παρατάξεων εἶναι ἀπλῶς ἕνα ἀντί στήν ὥς τώρα δραστηριότητα τοῦ Δήμου τότε, σύμφωνα μέ τή λογική τῶν πραγμάτων, ἡ Δεξιά καί τό ΚΚΕ μπορεῖ νά συμπέσουν. Μάθαμε π.χ. ὅτι τό ΚΚΕ καί ἡ Δεξιά ὀργάνωσαν ἀπό κοινού ἐκδήλωση διαμαρτυρίας γιά τό οἰκιστικό πρόγραμμα.

Σ. Μπένος: Πράγματι αὐτό συνέβη ἄν καί ἡ καθεμιά, παράταξη εἶχε τοὺς δικούς της λόγους: τό ΚΚΕ γιά νά βελτιώσει, ὁ-

πως λείπει, τό οικιστικό πρόγραμμα, ή δεξιά γιά νά τό καταργήσεται. Καί είναι άπορίας άξιο πώς είναι δυνατό νά συνυπάρχουν οί δύο αútés απόψεις μέ τό ίδιο προεδρείο καί μέ κοινό άκροατήριο.

Δ.Π.: Μιλούσες προηγουμένως γιά τό θεσμικό έργο πού έπιτέλεσε ό Δήμος σας. Θά μπορούσες νά τό συνοψίσεις;

Σ. Μπένος: Κατ' άρχήν πρέπει νά ξέρετε ότι τό θεσμικό έργο είναι άποτέλεσμα μιάς συγκεκριμένης πολιτικής πού προωθήσαμε αútά τά χρόνια. Πιστέψαμε στίς δυνατότητες του θεσμού τής Τ.Α. Πιστέψαμε ότι ή Τ.Α. δέν είναι ένας χώρος διαμαρτυρίας αλλά χώρος άσκησης μιάς τοπικής λαϊκής έξουσίας. Άντιμετωπίσαμε όλα τά προβλήματα έντάσσοντάς τα σέ ένα ολοκληρωμένο καί, άς μου έπιτραπεί ή έκφραση, έπιστημονικά μελετημένο πρόγραμμα. Γιά τό σκοπό αútό χρησιμοποίησαμε καινούρια έργαλεία σχεδιασμού καί προγραμματισμού, πού έκφράζονται μέ τίς δημοτικές έπιχειρήσεις καί τίς προγραμματικές συμβάσεις.

Δ.Π.: Ποιές είναι οί δημοτικές έπιχειρήσεις καί σέ ποίο σημείο ανάπτυξης βρίσκονται τώρα;

Σ. Μπένος: Είναι ή δημοτική έπιχείρηση ύδρευσης - άποχέτευσης, ή δημοτική έπιχείρηση τής Κεντρικής Άγοράς πού λειτουργεί ως εταιρεία λαϊκής βάσης, δύο πολιτιστικές έπιχειρήσεις τό Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο καί ή Δημοτική Έπιχείρηση Πολιτιστικής Άνάπτυξης, τέλος τό «Μαντήλι Καλαματιανό».

Δ.Π.: Ποιό είναι τό καθεστώς αútών τών δημοτικών έπιχειρήσεων;

Σ. Μπένος: Η έπιχείρηση ύδρευσης - άποχέτευσης έχει ειδικό νόμο, τόν 1069/80. Η δημοτική έπιχείρηση τής Άγοράς λειτουργεί μέ τό καθεστώς τών Άνωνύμων Έταιρειών, είναι άνώνυμη εταιρεία λαϊκής βάσης. Οί άλλες είναι άμιγείς δημοτικές έπιχειρήσεις καί λειτουργούν μέ βάση τό νόμο 1416.

Δ.Π.: Ποιά ήταν ή πολιτική σας ως πρός τό οικιστικό πρόβλημα, καί ποιά ήταν ή ύποδοχή του από τόν κόσμο τής Καλαμάτας; Βρέθηκαν τοτικά συμφέροντα ιδιοκτητών ή άλλα τά όποια αντίταχθηκαν;

Σ. Μπένος: Τό οικιστικό θέμα είναι τό σοβαρότερο από όσα αντιμετώπισε ή δημοτική άρχή αútά τά χρόνια... Δέν θελήσαμε νά δώσουμε λύσεις εύκαιριακές, προσωρινές, νά συγκαλύψουμε τά πράγματα ή νά συμφορωθούμε μέ απαιτήσεις κάποιων συμφερόντων. Ο Δήμος προσπάθησε νά δώσει ένα όραμα στην πόλη καί στους δημότες γιά τά επόμενα χρόνια. Μ' άλλα λόγια διαλέξαμε τό δύσκολο δρόμο, πράγμα πού μάς έφερε σέ αντίθεση πολλές φορές μέ ποικίλα συμφέροντα ή άδράνεις, αντίθεση μερικές φορές έντονότατη πού έφτασε άκόμη καί στή φυσική βία έναντίον μου καί έναντίον άλλων δημοτικών συμβούλων.

Δ.Π.: Ποιά είναι τά βασικά σημεία τής οικιστικής πολιτικής πού θελήσατε νά προωθήσετε;

Σ. Μπένος: Τά αναφέρω έπιγραμματικά: ή ένταξη τών αυθαιρέτων στό σχέδιο πόλης καί ή προώθηση στεγαστικών προγραμμάτων. Μέ βάση όμως τό σχεδιασμό μας δέν θελήσαμε μόνο ό κάθε κάτοικος νά μπορεί νά έχει τό σπίτι του αλλά ή Κα-

λαμάτα, ή πόλη πού ζούμε όλοι μας, νά γίνει μιά ανθρώπινη πόλη, μέ τόν τεχνικό καί τόν κοινωνικό έξοπλισμό πού θά έξυπηρετεί όλους τούς κατοίκους της. Προσπαθήσαμε νά πείσουμε τούς κατοίκους ότι τό συμφέρον τους δέν είναι μόνο νά χτίσουν ένα σπίτι αλλά ότι τό ίδιο σημαντικό είναι ή γειτονιά τους, τό πράσινο, οί πλατείες, οί βρεφονηπιακοί σταθμοί, ή κυκλοφορία, τά δημόσια κτίρια, ή αισθητική τής πόλης, κ.λπ.

Δ.Π.: Έκτός από συμφέροντα υπήρξαν καί άδράνεις πού έπρεπε νά ξεπεραστούν;

Σ. Μπένος: Θά περίμενε κανείς ότι ή μεγάλη πλειοψηφία του κόσμου, οί μικροϊδιοκτήτες πού αντιπροσωπεύουν τό 80% τών ιδιοκτητών σέ μιά πόλη όπου ιδιοκτήτες είναι πάνω από τά 80% τών κατοίκων της, θά περίμενε λοιπόν κανείς ότι ή πλειοψηφία νά στηρίζει αútό τό πρόγραμμα ανάπτυξης τής πόλης, πράγμα πού δέ φάνηκε εύθύς έξαρχής. Άς μίν άδικούμε όμως τόν κόσμο. Ο πολιτής σήμερα, τής όποιασδήποτε ελληνικής πόλης, δέν έχει πεισθεί ότι τό συμφέρον του ταυτίζεται μέ τό συμφέρον τής πόλης. Κάπου ή όπτική του σταματά στους τοίχους του σπιτιού του, ως εκεί αισθάνεται ότι φτάνουν τά όρια του.

Δ.Π.: Άπό τήν έμπειρία σου στην Καλαμάτα βλέπεις ότι αρχίζουν νά δημιουργούνται οί όροι γιά τή διαμόρφωση μιάς νέας δημοτικής συνείδησης καί πρακτικής;

Σ. Μπένος: Σαφέστατα. Καί δείγματά της έχουμε ήδη στην Καλαμάτα όπου έχουν κιάλας δημιουργηθεί μικρές μέν αλλά ισχυρές μειοψηφίες, δυναμικές έστίες μέσα στην πόλη, πού ξεπερνούν τίς συνηθισμένες άδράνεις καί τόν προσωπικό μικρόκοσμο. Υπάρχουν πιά πολλοί άνθρωποι πού ενδιαφέρονται γιά τήν πόλη τους καί είναι έτοιμοι νά έγκαταλείψουν τό άτομικό τους συμφέρον προκειμένου νά προωθήσουν τό συμφέρον τής πόλης.

Δ.Π.: Ποιές ήταν οί σχέσεις σας μέ τήν κεντρική έξουσία; Τό κράτος έρχεται άρωγός στην προσπάθεια τής Τ.Α. ή αντίθετα τήν κρατά σέ καθεστώς έξάρτησης θεωρώντας την κατά κάποιο τρόπο έξάρτημά του;

Σ. Μπένος: Έμεις, έπειδή πιστέψαμε στίς δυνατότητες του θεσμού τής Τ.Α. ως τοπικής λαϊκής έξουσίας δουλέψαμε άποτελεσματικά καί όταν στην κυβέρνηση ήταν ή Νέα Δημοκρατία καί μέ τήν κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Βεβαίως δέν μπορώ νά ταυτίσω αútές τίς δύο εποχές. Μέ τό ΠΑΣΟΚ στό χώρο τής Τ.Α. έγιναν σημαντικές αλλάγες κυρίως στό θεσμικό επίπεδο όπου νέοι θεσμοί βρίσκονται στή διάθεση τής Τ.Α. αλλά καί χάρη στό γενικότερο κλίμα πού διαμορφώθηκε ανάμεσα στην Τ.Α. καί τό κράτος. Οχι όμως στό έπιθυμητό σημείο. Υπάρχουν άκόμα σημαντικά προβλήματα. Διατηρείται άκόμη μιά δυσπιστία από τή μεριά τής κεντρικής έξουσίας σέ ό,τι αφορά τήν άποτελεσματικότητα καί τήν ώριμότητα τής Τ.Α. Άλλά γιά νά λέμε καί τά σύκα σύκα εύθύς έχει καί ή Τ.Α. πού δέν φρόντισε νά αξιοποιήσει τίς δυνατότητες πού υπήρχαν καί νά διεκδικήσει μιά διεύρυνση τών άρμοδιοτήτων της καί τής άνεξαρτησίας της.

Δ.Π.: Πώς μπορούμε νά μιλάμε όμως γιά άνεξαρτησία τής Τ.Α. όταν είναι οικονομικά έξαρτημένη από τό Κράτος; Στην Ελλάδα ή Τ.Α. είναι έπιχορηγούμενη από τό κράτος, δέν έχει καμιά οικονομική αútτέλεια, δέν έχει δικούς της οικονομικούς πόρους ώστε νά προωθήσει τά προγράμμάτα της. Έσείς στην Καλαμάτα πώς αντιμετώπισατε τό οικονομικό πρόβλημα γιά τήν προώθηση τών προγραμμάτων του Δήμου;

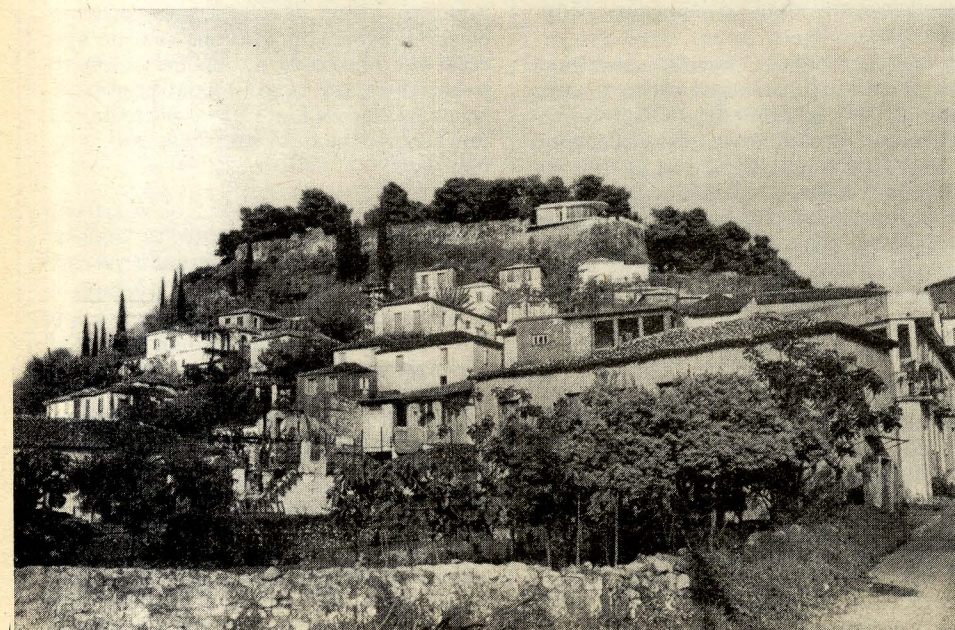
Σ. Μπένος: Νά χωρίσουμε τά οικονομικά σέ δύο κεφάλαια. Τό ένα είναι οί λειτουργικοί πόροι τής Τ.Α., τό άλλο είναι οί πόροι πού έχουν σχέση μέ τά προγράμματα ανάπτυξης. Στο πρώτο δέν έχουν γίνει σημαντικά βήματα, δέν υπάρχουν στην ουσία λειτουργικοί πόροι. Στο δεύτερο, αντίθετα τά πράγματα είναι πολύ πιό εύνοικά. Η Τ.Α. μπορεί νά κινηθεί μέ βάση τίς δυνατότητες πού προσφέρουν τά τοπικά προγράμματα καί οί επενδύσεις. Νά πώ μερικά παραδείγματα: τό περιφερειακό πρόγραμμα πού έχει σημαντικά αύξηθεί, έχει τριπλασιαστεί, τό πρόγραμμα άνεργίας, οί δυνατότητες πού παρέχει ή ΕΟΚ, οί προγραμματικές συμβάσεις, οί δημοτικές έπιχειρήσεις. Όλες αútές οί δυνατότητες έξαρτώνται καί από τήν πρωτοβουλία καί τήν ώριμότητα τής Τ.Α. νά τίς εκμεταλλευτεί.

Όσο αφορά τούς λειτουργικούς πόρους τά πράγματα είναι διαφορετικά. Η Τ.Α. έξαρτάται από τήν κεντρική έξουσία κι έτσι δέν μπορεί νά αναπτύξει δικό της πολιτιστικό καί κοινωνικό έργο. Προσωπικά δέν νομίζω ότι πρέπει νά αυξηθεί ό τακτικός προϋπολογισμός πράγμα πού θά συνεπαγόταν αύξηση τής φορολογίας, αλλά πρέπει ή Τ.Α. νά άποκτήσει δικούς της πόρους καί, χωρίς να έπιβαρυνθούν περισσότερο οί δημότες, νά υπάρξει μιά αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Νά γίνει δηλαδή μεταφορά πόρων άπευθείας στην Τ.Α. καί όχι αύξηση του ποσοστού πού προορίζεται γιά τήν Τ.Α. Γιά παράδειγμα τό ΚΚΕ ύποστηρίζει ότι πρέπει νά θεσμοθετηθεί μέ νόμο τό ποσοστό του προϋπολογισμού πού διατίθεται γιά τήν Τ.Α. Άλλά ποιός έμποδίζει τήν όποιαδήποτε κυβέρνηση νά αύξοειώνει τό ποσοστό αútό; Η νομοθετική ρύθμιση δέν είναι άδέσμευση. Πάντως τό θέμα έχει τεθεί καί σήμερα θά μπορούσα νά πώ ότι ή αντίληψη γιά τήν οικονομική αútτέλεια τών Δήμων έχει κατακτηθεί πράγμα πού έκφράστηκε καί στό τελευταίο συνέδριό μας.

Δ.Π.: Δέν είναι όμως όλες οί πολιτικές δυνάμεις σύμφωνες σ' αútό τό σημείο. Δέν συμφωνούν όλα τά κόμματα γιά τήν φοροληπτική άρμοδιότητα τών Δήμων.

Σ. Μπένος: Πιστεύω ότι παρά ταύτα ή ιδέα τής οικονομικής αútνομίας τών Δήμων έχει κερδίσει σημαντικά τά δύο τελευταία χρόνια. Αútή είναι ή θέση του ΚΚΕ έσωτ. πού ήταν καί τό πρώτο κόμμα πού έθεσε τό ζήτημα, αλλά τώρα καί του ΠΑΣΟΚ.

Δ.Π.: Πολλοί όμως αντιμετώπιζουν ότι αν οί Δήμοι άποκτήσουν φοροληπτική ικανότητα εισπράτουν π.χ. αútόι τμήμα του φόρου προστιθέμενης αξίας, οί πλούσιοι δημιοί θά γίνουν πλουσιότεροι καί οί φτωχοί φτωχότεροι. Τίθεται δηλαδή ένα πρόβλημα αναδιανομής σέ έθνικό επίπεδο.

Σ. Μπένος: Νομίζω ότι αυτό είναι ψευδο-δίλημμα διότι μπορούν να υπάρξουν ποικίλοι εξισορροπητικοί μηχανισμοί. Το θέμα είναι τεχνικό και χωρίς να δημιουργηθούν ανισότητες από δήμο σε δήμο μπορεί να λυθεί αν προϋπάρξει ή πολιτική βούληση.

Δ.Π.: Έλεγε προηγουμένως ότι το ΠΑΣΟΚ ενστερνίζεται την αντίληψη για την οικονομική αυτοδυναμία των δήμων. Το ΠΑΣΟΚ όμως είναι κυβέρνηση. Τί τό εμποδίζει λοιπόν μία κι αυτή είναι η αντίληψή του να την θέσει σε εφαρμογή; Ο τελευταίος νόμος για την Τ.Α. δέν προωθεί καθόλου αυτή τή διάσταση.

Σ. Μπένος: Δυσκολεύομαι να απαντήσω για λογαριασμό ενός κόμματος, για λογαριασμό του ΠΑΣΟΚ ή όποιουδήποτε άλλου κόμματος. Άπλως διαπιστώνω όπως σάς έλεγα ότι ή ιδέα έχει κερδίσει έδαφος κι άπ' αυτή τήν άποψη ή κατάσταση έχει αλλάξει σε σχέση μέ πριν λίγα χρόνια.

Δ.Π.: Η Καλαμάτα είναι μία έπαρχιακή πόλη και, ίσως, έχει κι αυτή τή μοίρα όλων τών έπαρχιακών πόλεων πού άπό πολιτιστική άποψη μαραζώνουν. Ίσχυει αυτή ή διαπίστωση για τήν πόλη σας; Και πώς προσπαθεί ή δημοτική άρχή να αντιμετώπισει τήν πολιτιστική άποπτώχευση και καθίζηση πού παρατηρείται.

Σ. Μπένος: Θίγεται ένα πολύ σημαντικό θέμα πού μäs έχει προβληματίσει σοβαρά όλα αυτά τά χρόνια. Πράγματι ένα άπό τά σημαντικότερα προβλήματα τής περιφέρειας είναι ή πολιτιστική τής ύανάπτυξη. Έτσι τό είδαμε και στην Καλαμάτα. Άλλά και σ' αυτό τό θέμα θελήσαμε να απαντήσουμε μέ έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό, μία και θεωρούμε ότι αυτό πού λέμε πολιτισμός είναι μία βασική συνιστώσα τής ανάπτυξης.

Πιστεύοντας λοιπόν ότι ό πολιτισμός είναι μία έπιχείρηση, είναι μία διαδικασία ανάπτυξης, εντάξαμε τά πολιτιστικά μας προγράμματα στό νόμο 1262, τόν κλασικό νόμο για τίς έπενδύσεις, ώστε να κατοχυρώσουμε τήν αντίληψη στην πράξη ότι οι πολιτιστικές διαδικασίες είναι διαδικασίες ανάπτυξης. Η δεύτερη άρχή μέ τήν όποία δουλέψαμε ξεκινά άπό τήν αντίληψη ότι ή πολιτιστική ανάπτυξη είναι μία μακροχρόνια διαδικασία, ότι χρειάζεται μία ύποδομή πού δέν άποδίδει άμέσως αλλά μέσα στό χρόνο. Η φιλοσοφία μας στό σημείο αυτό είναι ή ακόλουθη: Πρώτο έπεμβαίνουμε μαζικά μέ τρόπο πού να άφορά όλους τούς δημότες μέ έπιλεγμένες καλές έκδηλώσεις θέλοντας να ανταποκριθούμε στην άνάγκη καλής ψυχαγωγίας τών πολιτών. Δεύτερο έπεμβαίνουμε στόν τομέα τής έπιμόρφωσης τών δημοτών και τέλος έπιμβαίνουμε στόν τομέα τής καλλιτεχνικής παιδείας όργανώνοντας διάφορα εργαστήρια μουσικής, θεάτρου, κινηματογράφου, εικαστικών κεραμικής κ.λπ.

Δ.Π.: Αυτές οι δραστηριότητες αναπτύσσονται στό πλαίσιο τής ΔΕΠΑΚ;

Σ. Μπένος: Η ΔΕΠΑΚ έχει τή δομή μίας πυραμίδας πού στή βάση τής βρίσκονται οι ψυχαγωγικές έκδηλώσεις. Στή μέση τής έχουμε τίς διάφορες έκδηλώσεις έπιμορφωτικού χαρακτήρα γύρω άπό τίς έπιστήμες και τίς τέχνες, κυρίως τό Λαϊκό

Πανεπιστήμιο, και τέλος στη κορυφή της πυραμίδας τοποθετούνται τα εργαστήρια των τεχνών, το εργαστήριο μουσικής, χορού, κεραμικής και εικαστικών. Από το χρόνο θα λειτουργήσει το εργαστήριο βίντεο και κινηματογράφου.

Δ.Π.: Στά εργαστήρια αυτά υπάρχει ικανοποιητική συμμετοχή;

Σ. Μπένος: Πολύ μεγάλη θά 'λεγα. Στο εργαστήριο μουσικής συμμετέχουν 500 άτομα, κυρίως παιδιά και νέοι αν και δεν μπορέσαμε να ικανοποιήσουμε άλλες 300 αιτήσεις. Στο χορό συμμετέχουν γύρω στους 400, ενώ δεν ικανοποιήσαμε λόγω έλλειψης υποδομής 200 αιτήσεις, και στο κύκλο κεραμικής - εικαστικών μετέχουν περίπου 400.

Δ.Π.: Πώς λύσατε το πρόβλημα της επάνδρωσης των εργαστηρίων;

Σ. Μπένος: Δυστυχώς δεν υπήρχαν αρκετοί και κατάλληλοι ντόπιοι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως δάσκαλοι. Βεβαίως χρησιμοποιήσαμε όσους υπήρχαν αλλά μόνοι τους δεν επαρκούσαν να καλύψουν τις ανάγκες. Γι' αυτό συνεργαστήκαμε με καλλιτέχνες του κέντρου, τον Διαμαντή Λεβεντάκο ως γενικό διευθυντή της ΔΕΠΑΚ, τον Γιώργο Κουρουπό για το εργαστήριο μουσικής, στην κεραμική με την Μαρία Βογιατζόγλου και στα εικαστικά την Κλεοπάτρα Δίγκα, και άλλους που έχουν ανάλαβει επιμέρους μαθήματα στα εργαστήρια.

Δ.Π.: Υπήρξαν αρνητικές αντιδράσεις από όσους έμπορεύονται την καλλιτεχνική παιδεία ή τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες;

Σ. Μπένος: Υπήρχαν και πολλές μάλιστα. Στο βαθμό όμως που η δική μας ή προσπάθεια αποκτά υπόσταση και κύρος ο κόσμος μας προτιμά. Υπήρχε άλλωστε και ένα άλλο πρόβλημα. Αν δηλαδή έπρεπε να προσανατολιστούμε σε μία δουλειά υποδομής για την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παιδείας ή θα έπρεπε να ικανοποιήσουμε τα υπάρχοντα γούστα και προτιμήσεις του κόσμου. Προσανατολιστήκαμε ευθύς εξαρχής προς τη δουλειά υποδομής και την καλλιέργεια της νέας γενιάς. Και σε αυτό το σημείο προσπάθη-

σαμε να ξεφύγουμε από τη λογική της διαχείρισης της τρέχουσας μίζεριας, να υπερβούμε την υπάρχουσα κατάσταση. Η Τ.Α., κατά τη γνώμη μας δεν πρέπει να είναι διαχειριστής μικροσυμφερόντων ή διαιτητής των ατομικών συγκρούσεων.

Δ.Π.: Το πρόβλημα όμως είναι κατά πόσο υπάρχει ανάμεσα στους δημότες μία ανάλογη ιδεολογία διότι διαφορετικά υπάρχει ο φόβος μήπως όλες οι προσπάθειες δεν βρίσκονται σε κάποια αντιστοιχία με τα ενδιαφέροντα του κόσμου όποτε θα πέσουν στο κενό ή θα εκφυλιστούν.

Σ. Μπένος: Θα απαντήσω ειλικρινά. Για την ώρα είναι μόνο μία μειοψηφία δημοτών που κινείται στο ίδιο μήκος κύματος. Άλλα θεωρώ πολύ σημαντικό ότι υπάρχει αυτή η μειοψηφία όχι μόνο διότι είναι ένεργός και δυναμική, άρα μπορεί να επηρεάσει τα πράγματα και να δημιουργήσει νέες καταστάσεις αλλά και γιατί κάνει δική της υπόθεση αυτή την προσπάθεια κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης. Σήμερα είμαστε πολύ περισσότεροι σε σχέση με μερικά χρόνια πριν που βλέπουμε έτσι τα πράγματα και νομίζω ότι το φαινόμενο δεν είναι μόνο καλαματιανό. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αρχίζει να γεννιέται ένα νέο είδος δημότη-πολίτη.

Τονίζω όμως άλλη μία φορά ότι ενώ πρέπει να είναι βασικός στόχος η εξυπηρέτηση της πολιτιστικής και κοινωνικής αναμόρφωσης της επαρχίας από την άλλη μεριά θα ήταν ολέθριο σφάλμα να παραμιλήσει κανείς, ως πούμε, τα συμβατικά τα καθήκοντα της δημοτικής αρχής. Η όδοποιία, το αποχετευτικό, ή καθαριότητα της πόλης, ή ύδρευση, το συγχωνωνακό, τα διοικητικά είναι εξίσου σημαντικά προβλήματα του κόσμου και δικαιολογημένες οι απαιτήσεις του από τη δημοτική αρχή να τα λύσει. Και νομίζω ότι στον τομέα αυτό στην Καλαμάτα το έργο μας είναι σημαντικό.

Δ.Π.: Στά οκτώ χρόνια που είσαι δήμαρχος υπήρξαν προβλήματα στα όποια αισθανθήκες ότι το εργαλείο Δήμος είναι ανεπαρκές για να τα αντιμετωπίσει;

Σ. Μπένος: Βεβαίως. Το πρόβλημα πολλές φορές μας ξεπερνούσε είτε γιατί ήταν

της αρμοδιότητας της κεντρικής εξουσίας είτε γιατί απαιτούσε μία συνεργασία με άλλους δήμους σε επίπεδο νομού ή και ολόκληρης της περιφέρειας. Το θέμα δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, δεν υπάρχουν οι αντίστοιχοι θεσμοί που θα επέβαλαν και θα οργάνωναν την συνεργασία σε ένα ευρύτερο περιφερειακό επίπεδο. Για παράδειγμα πριν 5 χρόνια συνεργαστήκαμε 4 νομοί για το δρόμο Καλαμάτας-Κορίνθου. Άλλα η συνεργασία μας ήταν ζήτημα καλών θελήσεων των συναρμόδιων παραγόντων. Δεν προέκυπτε από κάποιο περιφερειακό όργανο, από κάποιο θεσμό.

Δ.Π.: Και ένα τελευταίο θέμα. Πώς θα φανταζόσταν την λειτουργία του Δήμου αν ίσχυε το σύστημα της άπλης αναλογικής και μάλιστα με την έμμεση εκλογή του Δημάρχου από το δημοτικό συμβούλιο;

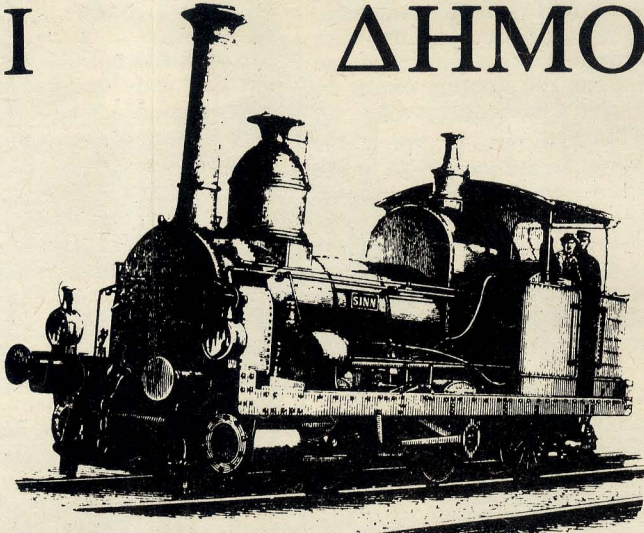
Σ. Μπένος: Κατ' αρχήν θα μπορούσε να ισχύει η άπλη αναλογική και η εκλογή του δημάρχου να είναι άμεση. Και βέβαια θα ήμουν ο τελευταίος που θα άμφισβητούσα την καθιέρωση της άπλης αναλογικής. Προσοχή όμως η άπλη αναλογική δεν είναι πανάκεια, δεν λύνει από μόνη της τα προβλήματα. Το λέω αυτό γιατί είναι πολύ διαδεμένη ή αντίληψη ότι αρκεί η άπλη αναλογική και όλα θα πάνε καλά. Η άλλη πλευρά του ίδιου ζητήματος είναι η γενικότερη κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Αυτό φυσικά δεν πρέπει να αποτελέσει άλλοθι σε όσους αντιδρούν στην καθιέρωση της άπλης αναλογικής. Ένα είναι σίγουρο ότι η άπλη αναλογική θα επιτάχυνε τις διαδικασίες συμμετοχής διαλόγου, τη συνεργασία και τις συγκλίσεις, δηλαδή θα λειτουργούσε για τον ουσιαστικό έκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής. Εμείς πάντως στην πράξη τα προηγούμενα χρόνια λειτουργούσαμε, άτυπα, σαν να υπήρχε καθεστώς άπλης αναλογικής, διότι μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων που στηρίζαν το δήμο καθιερώσαμε την αρχή της όμοφωνίας, αρχή που στην πράξη πέτυχε. Το κύριο πάντως είναι η ένεργός συμμετοχή των δημοτών ή ανάπτυξη όπως λέγαμε και προηγούμενα μιας νέας δημοτικής συνείδησης και πρακτικής.

ΚΡΑΤΟΣ

ΚΑΙ

ΔΗΜΟΣ

Ἡ διαμόρφωση καὶ ἐξέλιξη τῆς σχέσης τους τὸν 19ο αἰῶνα

Ἡ πρώτη συγκέντρωση τῶν ἐξουσιῶν

«Ἀποσεῖσαν τὸν τουρκικὸν ζυγὸν τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος, οὔτε ὄφειλεν οὔτε ἠδύνατο νὰ σέβεται πλέον τὰς τοπικὰς ἀρχὰς αἵτινες εἶχον κατασταθεῖ ἀπὸ ἐξουσίαν ἤδη καταργηθεῖσαν. Διὰ τοῦτο δὲν διέμεινεν οὐδεμία τοιαύτη». ¹

Ὁ Καποδίστριας ἀπαντώντας στὰ ἐρωτήματα τῶν ἀντιπρόσωπων τῶν συμμάχων αὐτῶν σχετικὰ μὲ τὶς τοπικὰς ἀρχὰς στὰ ἀπελευθερωμένα ἐδάφη ἀναφέρεται κυρίως στὰ πρόσωπα ἀλλὰ ἡ διατύπωση τοῦ εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἐφαρμόσιμη στοὺς θεσμούς.

Μὲ τὴν κήρυξη τῆς Ἐπανάστασης καὶ ἀπὸ τὶς πρώτες ἤδη πολιτικὰς ἀποφάσεις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐπαναστατημένου ἔθνους, διαφαίνεται ἡ ἀνάγκη δημιουργίας νέων ἱεραρχημένων σχέσεων ἀνάμεσα στὴν κεντρικὴ ἐξουσία καὶ στὶς τοπικὰς ἀρχὰς, πού θὰ ἐπιτρέψουν στὶς ἐπαναστατημένες περιοχὰς νὰ συγχωνευθοῦν σὲ μία νέα ὀργανικὴ ἐνότητα. Στὰ κείμενα αὐτὰ ἡ πολιτικὴ καὶ διοικητικὴ συγκέντρωση διακηρύσσεται ὡς θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ πολιτεύματος στὸ ὄνομα τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη θὰ ἀποτελέσει ἐπίσης τὸ κύριο συστατικὸ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας τῆς Ἀντιβασιλείας κατὰ τὴν διαμόρφωση στὰ χρόνια 1833-1834 τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου πού θὰ διέπει τὴ διοικητικὴ ὀργάνωση τῆς χώρας γιὰ 80 ὀλόκληρα χρόνια.

Τὸ βαθύτατα ἐπαναστατικὸ καθῆκον τοῦ ὑπὸ διαμόρφωση κράτους βρίσκεται στὴ δημιουργία τῆς ἀστικῆς ἐνότητας τοῦ ἔθνους, ὑπὸ τὴν διπλὴ ἐννοια:

α) συντριβὴ ὄλων τῶν τάσεων πού τεῖνον νὰ διαωνίσουν ἢ νὰ ἐγκαθιδρῶσουν ἀνεξάρτητες ἐδαφικὰς τοπικὰς ἐξουσίας καὶ μποροῦν νὰ ἀποτε-

λέσουν κίνδυνο γι' αὐτὴ τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα.

β) ἀπόσπαση ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ τὴν πρωτοβουλία τῶν μελῶν τῆς ὄλων τῶν τομέων πού θεωροῦνται κοινῶν συμφέροντος καὶ ἡ ἀναγωγή τους σὲ ἀντικείμενα κυβερνητικῆς δραστηριότητας.

Ἄνταποκρινόμενῃ σ' αὐτοὺς τοὺς δύο ὁρους ἡ Ἀντιβασιλεία θὰ ἐπιχειρήσει μιά ὀρθολογικὴ διοικητικὴ κατασκευὴ κατ' ἀρχὴν μὲ τὴ δημιουργία μιᾶς ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερης ὁμοιομορφίας στὴν ἐδαφικὴ διαίρεση καὶ στὸ καθεστῶς τῶν διοικητικῶν ἐνοτήτων. Τὸ ἐθνικὸ ἐδαφος, προϋπάρχουσα ὁλότητα ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού τὰ σύνορα ἔχουν καθορισθεῖ, διαιρεῖται σὲ νομοὺς, οἱ νομοὶ σὲ ἐπαρχίες, οἱ ἐπαρχίες σὲ δήμους καὶ κάθε στοιχεῖο ἐγκλείεται στὸ ἀμέσως ἀνωτέρω τὸν μέσα ἀπὸ μιά αὐστηρὴ ἱεραρχία. Καταργεῖται ἔτσι ἡ ὅποια ἱστορικὴ ἰδιαιτερότητα τῶν τόπων καὶ, μὲ τὴν ἀφαίρεση τῶν ἰδιαίτερων χαρακτηριστικῶν τῆς, ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους ταυτίζονται. Οἱ περιφέρειες τῶν νέων διοικητικῶν ἐνοτήτων καθορίζονται χωρὶς ἀναφορὰ σὲ προϋπάρχοντα μορφώματα μὲ βασικὸ κριτήριό καὶ σὲ ἀντιστοιχία τὸν ρόλο πού τοὺς ἀποδίδεται, τὶς ἀρμοδιότητες πού τοὺς ἀνατίθενται. Γιατὶ ἀκριβῶς αὕτη ἡ νέα διοικητικὴ ὀργάνωση ἀποτελεῖ τὸ ἐργαλεῖο πού ἐπιτρέπει στὸ νέο κράτος νὰ ὀργανώσει τὴν ἐπέμβαση του σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς καὶ τῆς δραστηριότητας τῶν πολιτῶν. Εἶναι ἀπὸ αὕτη τὴν ὀποση χαρακτηριστικὸ τὸ σχῆμα τοῦ Μάουρερ σχετικὰ μὲ τὸ Β.Δ. «Περὶ καθηκόντων τοῦ Νομάρχου καὶ Ἐπαρχῶν» τῆς 26.4(8-5)1833:

«Πάντως τὸ διάταγμα ἐκεῖνο παρουσιάζει καὶ ἓνα ἄλλο γενικότερο ἐνδιαφέρον. Ἀποκαλύπτει τὶς προθέσεις τῆς Ἀντιβα-

σιλείας γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας, πῶς σκόπευε δηλαδὴ νὰ ὀργανώσει τὴ διοίκηση, τὴν ἀστυνομία, τὸ στρατό, τὸ ἐμπόριο, τὴ βιοτεχνία, τὶς ἐπιστῆμες, τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία, καὶ ὄλους γενικὰ τοὺς τομεῖς, μέχρι καὶ τὴ στατιστικὴ οἰκονομία». ²

Πράγματι ὁ νόμος ἀποτελεῖ ἓνα βασικότατο στοιχεῖο τοῦ διοικητικοῦ συστήματος. Ὁ νομάρχης διορίζεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση καὶ ἀνακαλεῖται ἢ μετατίθεται ἀπ' αὐτὴν ἐλεύθερα χωρὶς νὰ ὑπάρχει διατύπωση ὀποιοῦδήποτε ἐιδικοῦ ὄρου: ἀπόλυτη ἐξάρτηση, σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψη μιᾶς διοίκησης συγκεντρωτικῆς καὶ αὐστηρὰ ἱεραρχημένης. Ἡ διοίκηση τοῦ νομοῦ ἀσκεῖται μόνον ἀπὸ αὐτὸν καὶ οἱ ἀρμοδιότητές του ἐπεκτείνονται σὲ ὅλα τὰ ἀντικείμενα τῆς δημόσιας διοίκησης, τὰ ὅποια ὁ νομοθέτης ἀπαριθμεῖ ἀναλυτικὰ καὶ ὁμαδοποιημένα ἀνά ἀρμοδιότητα Ὑπουργείου. Γενικότερα ὁ ρόλος του διατυπώνεται ὡς ἐξῆς: «Ὁ νομάρχης, εἶναι ὁ ἐκτελεστής καὶ ὁ φύλαξ τῶν νόμων ἐντὸς τοῦ νομοῦ· χρησιμεύει ὡς μέσον συγκοινωνίας μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεως. Δι' αὐτοῦ διαβιβάζονται εἰς τὴν κυβέρνησιν αἱ τοπικαὶ γνώσεις, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν καλὴν διοίκησην τοῦ τόπου, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ νομάρχης συμβοηθεῖ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ νὰ αὐξάνῃ καὶ στερεωνῇ τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν». ³

Στὰ πλαίσια αὐτὰ καθορίζονται καὶ οἱ σχέσεις του μὲ τὴν κατώτερη διοικητικὴ βαθμίδα πού προέβλεπε τὸ σχῆμα τῆς Ἀντιβασιλείας, τὸν Δῆμο.

Ἡ γένεση τῶν Δήμων

Καθαρὸ προϊόν τῆς Ἀντιβασιλείας, ὁ Δῆμος δὲν ἀντιστοιχεῖ σὲ καμία προεπαναστατικὴ διοικητικὴ διαίρεση ἢ τοπικὸ συλλογικὸ μὴ μῶρφομα. Ὁ νόμος τῆς 27 Δεκεμβρίου 1833 περὶ συστάσεως τῶν Δήμων, δὲν περιέχει κανένα ὄρισμό τοῦ Δήμου. Στὸ ἄρθρο 1 ἀπλῶς ὀρίζεται ὅτι «Ὁ ὄλον τὸν Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος θέλει διαιερεθῆ εἰς δήμους· ἐκάστου δὲ δήμου θέλει προσδιορισθῆ ἡ περιότης».

Ἐναν ὄρισμό τοῦ Δήμου σὲ ἀρνητικὴ διατύπωση περιέχει ἡ εἰσηγητικὴ ἐκθεση τοῦ νομοσχεδίου: «Οἱ δῆμοι δὲν θεωροῦνται μόνον ὡς πολιτικὰ συστήματα, σκοπὸς τῶν ὀποίων εἶναι νὰ διευκολύνουν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων διὰ τῆς κοινῆς συνδρομῆς ἐκπληρώσιν τῶν τοπικῶν δημοσίων ἀναγκῶν· ἢ μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν σχέσις εἶναι σχέσις ἰδιωτικὴ καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τοὺς δήμους τὸ δικαίωμα νὰ σχηματίζον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀνεξάρτητον ὀλομέλειαν». ⁴

Ἡ ἀστυνομία, λοιπὸν, τοῦ Δήμου ἀναγνωρίζεται γενικὰ ἀπὸ τὸ νόμο, ἀλλὰ οἱ πραγματικὲς τῆς διαστάσεις προσδιορίζονται ἀπὸ τὶς ἐξειδικεύσεις πού ἀναφέ-

1. Ι.Α. Καποδίστριας, Ἐπιστολαί (μετ. Μιχ. Γ. Σχινᾶ), Ἀθήνα, 1841, τ. IV, σελ. 398.

2. Γκ. Α. Μάουρερ, Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, Ἀθήνα, 1976, σ. 470.

3. Ἐγκύκλιος τοῦ ὕπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ἀρ. 27, 13 Φεβρ. 1846 στὸ Θ. Δηλιγιάννης καὶ Γ. Ζηνόπουλος, Ἑλληνικὴ νομοθεσία ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1860, τόμ. Β', Ἀθήνα, 1861, σελ. 193.

ρονται τόσο στις αρμοδιότητες που ανατίθενται στις δημοτικές αρχές όσο και στα θέματα που αφορούν την οικονομική διαχείριση.

Ο ρόλος του Δήμου έτσι όπως προσδιορίζεται στη νομοθεσία είναι διπλός: αφενός οι δημοτικές αρχές συνεργάζονται στη γενική διοίκηση του Βασιλείου για συγκεκριμένους τομείς όπως η στρατολογία, οι στρατιωτικές εισφορές, ο καταρτισμός καταλόγων ενόρκων, ή βεβαίωση των φόρων του δημόσιου κ.λπ. και μ' αυτή την έννοια αποτελεί ύποτακτη διοικητική αρχή. Αφετέρου ο δήμος διαχειρίζεται ανεξάρτητα, αλλά «*υπό την επιτήρησιν της Κυβερνήσεως*» (άρθρ. 15) τα συμφέροντα τοπικού χαρακτήρα, λειτουργώντας ως πρωτογενής και βασικός μηχανισμός πλαισίωσης των πολιτών. Οι υποχρεώσεις του δήμου, όσες πηγάζουν από τη διάστασή του αυτή σαν μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης, προσδιορίζονται ακριβώς από το άρθρο 18 του Δημοτικού νόμου.

Η ευρύτητα αυτών των αρμοδιοτήτων τονίζει τη σημασία του Δήμου ως ανεξάρτητης τοπικής εξουσίας: στις τοπικές υποθέσεις περιλαμβάνεται η τοπική και αγρονομική αστυνομία, η παροχή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η δημοτική οδοποιία, η ύδρευση και η αποχέτευση, η κατασκευή και η συντήρηση των εξοπλιστικών καταστημάτων, ο καθαρισμός και ο φωτισμός, ή δαπάνη για τα αγαθοεργά ιδρύματα κ.λπ. Σέ ο,τι όμως αφορά τους συγκεκριμένους όρους άσκησης αυτής της διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων τίθεται το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στις κρατικές επιλογές και την εξυπηρέτησή τους από τη δημοτική αρχή. Γιατί, όπως ήδη αναφέραμε, βασικό χαρακτηριστικό της πολιτικής φιλοσοφίας που διέπει τη συγκρότηση του νέου εθνικού κράτους είναι η αναγωγή κάθε κοινού συμφέροντος σε γενικό συμφέρον και κατά συνέπεια γίνεται αντικείμενο κυβερνητικής πολιτικής.

Δήμοι: σχετικά ανεξάρτητοι και αυτοτελείς οικονομικά

Σε μία πρώτη φάση η κυβερνητική παρέμβαση για τα θέματα που αναγονται στη σφαίρα της δημοτικής δραστηριότητας, χαρακτηρίζεται κυρίως από τη διατύπωση γενικών στόχων και ειδικών προδιαγραφών. Στους δήμους ανατίθεται ο προγραμματισμός για την υλοποίηση αυτών των στόχων με σεβασμό των προδιαγραφών καθώς και η καταβολή των αναγκαίων δαπανών. Για να εκπληρώσουν αυτές τις υποχρεώσεις τους οι Δήμοι διαθέτουν έσοδα που προέρχονται κυρίως από την επιβολή άμεσων και έμμεσων φόρων και δευτερευόντως από την διαχείριση της δημοτικής περιουσίας, τα αστυνο-

μικά πρόστιμα, έράνους κ.λπ. Για να δώσουμε μία τάξη μεγέθους μπορούμε να αναφέρουμε ενδεικτικά ότι στα 1857 τα συνολικά δημοτικά έσοδα είναι ίσα με το 1/5 των εσόδων, που υπολογίζεται ότι θα εισπράξει το κράτος από την περιοχή του. Θα μπορούσαμε λοιπόν να μιλήσουμε για οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων.

Στην πραγματικότητα όμως η ισορροπία ανάμεσα στο Κράτος και στους Δήμους είναι πολύ περισσότερο εθραυστη. Η κυβερνητική «επιτήρηση» εξειδικεύεται από τον ίδιο το νόμο όχι μόνο ως έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των δημοτικών συμβουλίων (άρθρ. 118) αλλά επίσης ως έλεγχος σκοπιμότητας για μία σειρά περιπτώσεις που αναφέρονται σε σημαντικούς τομείς της δημοτικής αρμοδιότητας, και κυρίως ως προληπτικός οικονομικός έλεγχος (άρθρ. 119). Πράγματι η άρνηση της έγκρισης του δημοτικού προϋπολογισμού από τον νομάρχη αποτελεί το πιο συνηθισμένο μέσο πίεσης ενάντια στην oligarχία των δημοτικών αρχών να ανταποκριθούν σε κάποιες από τις υποχρεώσεις τους. Τα αποτελέσματα του μέτρου βέβαια δεν είναι πάντα τα αναμενόμενα, στο βαθμό που η τήρηση του προϋπολογισμού αποτελεί στην Ελλάδα αυτή την εποχή μάλλον την εξαίρεση τόσο για τους Δήμους όσο και για το Κράτος.

Γενικότερα, παρά τα θεσμικά περιθώρια παρέμβασης της Κεντρικής Διοίκησης, οι αρχικές κρατικές επιλογές σ' ο,τι αφορά την οργάνωση των παροχών, την πλαισίωση των πολιτών και τη διαχείριση του χώρου, δεν εφαρμόζονται από τη δημοτική διοίκηση. Και δεν είναι μόνο θέμα αδράνειας νοοτροπιών, αλλά επίσης αναγνωριστικής ανάμεσα στο δράμα της χώρας που έμπεριέχει το δημοτικό σύστημα του 1833-34 και στην ελληνική πραγματικότητα της εποχής: τόσο η διατύπωση των στόχων όσο και ο καθορισμός των μέσων της δημοτικής διαχείρισης προϋποθέτουν ένα υψηλό επίπεδο αστικοποίησης, προϋποθέτουν πληθυσμιακή πυκνότητα και οικονομικές δραστηριότητες που να επιτρέπουν την ύπαρξη δήμων με σχετικά μικρή εδαφική περιοχή και ικανούς χρηματικούς πόρους. Και αυτή η ανάπτυξη δεν έρχεται ή δεν έρχεται τόσο γρήγορα όσο δραματιζόταν η Αντιβασιλεία.

Από την αυτοτέλεια στην πλήρη εξάρτηση

Οι λύσεις που θα προκριθούν στη συνέχεια, στη διάρκεια του 19ου αι., για την υλοποίηση μερικών απ' αυτές τις αρχικές επιλογές θα είναι η απόσπαση αρμοδιοτήτων από την δημοτική διοίκηση και η ένταξή τους στο δημόσιο διοικητικό μηχανισμό. Ως πρώτο τέτοιο παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε την κατάργηση της Δημοτικής Αστυνομίας της Αθήνας και τη δημιουργία της Διοικητικής Αστυνομίας Αθηνών και Πειραιώς, με το νόμο της 13ης Μαρτίου 1849, άμεσα εξαρτημένης από το Υπουργείο Έσωτερικών. Στα 1856 μία μέση λύση θα δοθεί

στο πρόβλημα που δημιουργείται στη λειτουργία των δημοτικών σχολείων λόγω της καθυστέρησης της μισθοδοσίας των δασκάλων ή όποια βάραινε τους δήμους. Με το νόμο της 12 Ιουλίου 1856 οι μισθοί των δημοδιδασκάλων όρίζεται να προκαταβάλλονται από το Δημόσιο Ταμείο, στη βάση όμως των δημοτικών προϋπολογισμών, και ή δαπάνη να καλύπτεται από την εισπραξη από το Δημόσιο Ταμείο συγκεκριμένων ποσοστών των δημοτικών άμεσων φόρων.

Η τάση κρατικού παρεμβατισμού στη δημοτική διοίκηση και ή απόσπαση από αυτή σημαντικών τομέων θα εκδηλωθεί ακόμη περισσότερο έντονα και καθαρά προς το τέλος της δεκαετίας του 1880. Θεωρούμε ότι ή τάση αυτή έγγράφεται στις γενικότερες μεταβολές που υφίσταται ή ελληνική κοινωνία στα χρόνια 1870-1880: Οι κοινωνικές σχέσεις γίνονται περισσότερο σύνθετες, ή μάζα των παρεχόμενων από το δημόσιο υπηρεσιών αυξάνει. Το Κράτος αναπτύσσοντας το διευθυντικό του ρόλο παρακάμπτει τους τοπικούς οργανισμούς, δέν τους επιτρέπει να συμμετέχουν στις πρωτοβουλίες που παίρνει. Τους τις επιβάλλει και ζητά να ή χρηματοδοτήσουν ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την κυριαρχία του. Έτσι στα 1888 θά ιδρυθεί το Ταμείο της Δημοτικής Έκπαιδεύσεως που θά αναλάβει στο σύνολό της ή διεύθυνση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχοντας επικεφαλής τριμελή επιτροπή από δημόσιους λειτουργούς. Στα 1893 ή Δημοτική Αστυνομία θά καταργηθεί και θά αντικατασταθεί από ή Στρατιωτική Αστυνομία, που υπάγεται στο Υπουργείο Έσωτερικών. Και στις δύο περιπτώσεις οι δαπάνες καλύπτονται κατά ένα σημαντικό μέρος από υποχρεωτική συνεισφορά των δήμων που υπολογίζεται στη βάση του πληθυσμού τους και των προϋπολογιζόμενων εσόδων τους, ενώ ή διαχείριση, ο προγραμματισμός και ή κατανομή των υπηρεσιών αυτών στη χώρα ανήκουν αποκλειστικά στα αρμόδια Υπουργεία.

Τό κράτος υποκαθιστά λοιπόν τον Δήμο σ' ο,τι αφορά ή λειτουργία δύο από τους σημαντικότερους μηχανισμούς πλαισίωσης των πολιτών. Η απόδυνάμωση της τοπικής εξουσίας είναι πλέον καθοριστική. Θα υποστηρίξουμε, λοιπόν, ότι οι επιλογές αυτές προς την κατεύθυνση του συγκεντρωτισμού εντάσσονται σε μία ευρύτερη απόπειρα ούσιαστικής και πραγματιστικής ενοποίησης του εθνικού χώρου. Δέν είναι τυχαίο ότι οι σελίδες της εφημερίδας των συζητήσεων της Βουλής για την περίοδο 1888-1895 μοιράζονται ανάμεσα στις συζητήσεις για ή δημιουργία μίας εθνικής αστυνομίας, για τό σιδηροδρομικό δίκτυο, για την εφαρμογή ενός όρθολογικού σχολικού χάρτη βασισμένου στο οικιακό πλέγμα και όχι στις διοικητικές διαίρεσεις. Στόν εικοστό αιώνα για την Τ.Α., θά ολοκληρωθούν οι συγκεντρώσεις της προηγούμενης περιόδου.

Έλένη Καλαφάτη

4. Τό σχέδιο του Δημοτικού Νόμου συντάχθηκε από την Αντιβασιλεία και ύποβλήθηκε σε ειδική γνωμοδοτική επιτροπή. Η συνοδευτική έκθεση της Αντιβασιλείας με ήμερομηνία 23 Αύγ. 1833 δημοσιεύεται στο Π. Αργυρόπουλος, *Δημοτική Διοίκησης εν Ελλάδι*, 1843, τόμ. Α', σελ. 56-79.

Ἡ αὐταρχικὴ δημοκρατία ἐν ἐξελίξει

Τὰ τελευταῖα κρούσματα κρατικῆς καταστολῆς — πού ὅσο πᾶνε πληθαίνουν — ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ Ἐξάρχεια, μόνιμο πιά πεδίο ἐπίδειξης τῆς κρατικῆς δυνάμεις, περνώντας ἀπὸ τὴν πλατεία Ἀριστοτέλους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὶς ὁμαδικές συλλήψεις καὶ προφυλακίσεις νεαρῶν «ἀναρχικῶν» μέ βαριές κατηγορίες, καὶ καταλήγοντας στὴ δίωξη καὶ ἐνοχοποίηση τῆς Ἱατροπούλου, ἀκόμα καὶ ἂν δέν εἶναι ἱκανά νὰ στηρίξουν τὴν ἄποψη γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση αὐταρχικοῦ κράτους, εἶναι ὡστόσο ἄρκετά γιὰ νὰ διεγείρουν τὶς δημοκρατικὲς συνειδήσεις καὶ νὰ προκαλέσουν ἔντονες ἀνησυχίες. Ὅσοι ἔχουν πάντως στοιχειώδη ἱστορικὴ μνήμη καὶ κάποια γνώση τῶν σύγχρονων αὐταρχικῶν τάσεων τοῦ ἀστικοῦ κράτους δέν μπορεῖ νὰ ἐφρησυχάζουν οὔτε νὰ σταματοῦν νὰ διερωτῶνται γιὰ τὴν πολιτικὴ σημασία τῶν τελευταίων ἐξελίξεων. Οἱ ἐκδηλώσεις κρατικῆς αὐθαιρεσίας εἶναι τὸν τελευταῖο καιρὸ τόσες καὶ τέτοιες πού θά ἴταν πολιτικὴ ἀφέλεια νὰ πιστέψει κανεὶς ὅτι ἀποτελοῦν φαινόμενο παροδικό ἢ συμπτωματικό καὶ ὅτι δέν ἐπιβάλλεται νὰ ξεσηκώσουν διαμαρτυρίες ἔντονες καὶ ὀργανωμένες ἀντιδράσεις, ὁμαδικές ἢ καὶ ἀτομικές σάν ἐκεῖνη τοῦ Κούνδουρου. Θά ἴταν ὅμως ὀλέθριο πολιτικὸ λάθος ἂν ἡ ἀνησυχία παρέμενε στό ἐπίπεδο τῆς διαμαρτυρίας ἢ καταγγελίας καὶ δέν μετεξελισσόταν σέ ὀργανωμένη πολιτικὴ ἀντίδραση καὶ σέ ὑπεύθυνη ἀντιμετώπιση.

1. Εὐτυχῶς πού μιά μερίδα τῆς κοινῆς γνώμης ἔδειξε ἰδιαίτερη εὐαισθησία στὰ τελευταῖα συμπτώματα τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας καὶ βοήθησε στὴν ἀποκάλυψη τῶν κακοστημένων σεναρίων τῆς ἀστυ-

νομίας ἀκυρώνοντας ἔτσι, μερικά καὶ πρὸς τὸ παρόν, τὴν προσπάθεια κέντρων ἐξουσίας νὰ δημιουργηθεῖ κατάλληλο κλίμα ἐκφοβισμοῦ τῶν πολιτῶν καὶ περιστολῆς τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν.

Τὸ φιάσκο ὅμως τῆς ὑπόθεσης Ἱατροπούλου κινδυνεύει νὰ λειτουργήσει καθησυχαστικά ἢ παραπλανητικά, καὶ ἡ ἐπώδυνη περίπτωσή της ἢ τόσο ἀποκαλυπτική, νὰ καλύψει ἄλλες ἀνόνημες περιπτώσεις αὐθαιρέτων κρατήσεων καὶ συλλήψεων, καταχρηστικῶν διώξεων καὶ ἐξοντωτικῶν προφυλακίσεων. Ἡ ὑπόθεση Ἱατροπούλου δέν πρέπει νὰ παύσει νὰ δείχνει αὐτὸ πού εἶναι: ἓνα ἀκόμη δείγμα τοῦ τρόπου ἀσκησης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας στὶς μέρες μας, ἡ ὁποία ὄλο καὶ περισσότερο ἀρέσκειται νὰ ἐπιδεικνύεται μέ ΜΑΤ καὶ ΜΕΑ, μέ ξυλοδαρμούς καὶ προληπτικές συλλήψεις ἀναρχικῶν, μέ ἀπαγορεύσεις καὶ βίαιες διαλύσεις συναθροίσεων ἢ συγκεντρώσεων, μέ ἀπαγορεύσεις ἀπεργιῶν, μέ πολιτικὲς ἐπιστρατεύσεις καὶ συλλήψεις ἀπεργῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ στό ὄνομα τῆς προστασίας τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων, τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τοῦ κράτους καὶ τῆς ἀντιδεξιᾶς πολιτικῆς! Ἄν δέν ἄλλαξαν οὐσιαστικά ἀπὸ δῶ καὶ πέρα οἱ μέθοδοι τῆς ἐξουσίας δέν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ κανεὶς τὴν ἀλλαγὴ τῆς κρατικῆς ἰδεολογίας. Ἐνῶ τὸ κράτος ἐκσυγχρονίζεται καὶ οἱ δομές του μετασχηματίζονται, ἀλλάζει ταυτόχρονα καὶ ἡ ἰδεολογία τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ἀναφορὰ σέ ἀρχές καὶ ἀξίες πού δικαιολογοῦν καὶ κάνουν ἀποδεκτές ἀπὸ τὶς μάζες τὶς ἐπιδιώξεις καὶ τοὺς στόχους τῆς.

2. Τὰ πρόσφατα συμπτώματα κρατι-

κοῦ αὐταρχισμοῦ θά μπορούσαν, ἐνδεχομένως, νὰ περάσουν ἀπαρατήρητα ἂν δέν ἐντάσσονταν σέ μιά μονιμότερη διαδικασία μετασχηματισμοῦ τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾶ εἰδικότερα τὴν Ἑλλάδα μετασχηματισμοῦ τῆς μεταπολιτευτικῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καὶ ἂν δέν συνδυάζονταν μέ μέτρα οἰκονομικῆς λιτότητας καὶ ἀντιμετώπισης μιᾶς χρόνιας διαρθρωτικῆς, οἰκονομικῆς κρίσης, καὶ ἂν, τέλος, δέν συνέπιπταν μέ μίαν ἀνησυχητικὴ ἔξαρση τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας.

Ἡ ἐνταξί της στό συγκεκριμένο αὐτὸ ἱστορικὸ σκηνικὸ προσδίδει στὶς τελευταῖες ἐπιδείξεις κρατικῆς ἰσχύος μιά εἰδικὴ πολιτικὴ σημασία ἀλλὰ καὶ αὐτόνομη δυναμικὴ ἀπὸ τὴ στιγμή ἰδίως πού οἱ ἐπιδείξεις αὐτὲς λειτουργοῦν ὡς στοιχεῖα τῆς δοκιμασμένης καὶ ἐξαιρετικῆς ἐπικίνδυνης λογικῆς πού τρέφει καὶ δικαιολογεῖ τὴν ἀνοικτὴ ἀντιπαράθεση βίας καὶ ἀντιβίας.

Ὅσοι θυμούνται ἢ γνωρίζουν ἀπὸ τὰ ἄπειρα ἱστορικὰ προηγούμενα τί σημαίνει κλιμάκωση τῆς βίας καὶ πού ὀδηγεῖ ἡ τυφλὴ ἀντιπαράθεση τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας στὴν κρατικὴ αὐθαιρεσία, ἐκεῖνο πού τοὺς ἀπασχολεῖ δέν εἶναι τόσο ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἀνάλυση ἐνός γνωστοῦ ἱστορικῶν φαινομένου, ὅσο ἡ συγκεκριμένη καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισή του καὶ ἡ ἀνακοπὴ τῆς ἀδιέξοδης πορείας τους. Αὐτὸ ὅμως προϋποθέτει λογικὰ καταγραφὴ τῶν εἰδικῶν σχέσεων ἢ καταστάσεων πού τὸ συντηροῦν καὶ τὸ ἀναπαράγουν καὶ ἐντοπισμὸ τῆς εἰδικῆς ἐκείνης πολιτικῆς συγκυρίας πού ἐκτρέφει τὴν ἐξάπλωσή του. Τί εἶναι αὐτὸ πού στὴν Ἑλλάδα τῆς μεταπολίτευσης καλλιεργεῖ σταθερὰ

τήν εμφάνιση του φαινομένου αυτού και ποιά ειδική πολιτική συγκυρία διευκολύνει την ανάπτυξή του;

Ότι τό κράτος δικαίου πέρασε κρίση, δέν είναι ούτε νέο, ούτε μόνο ελληνικό, αλλά ούτε και παροδικό φαινόμενο. Συνδέεται με διαδικασίες αποσύνθεσης και ανασύνθεσης των αστικών κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων και αναπροσαρμογής των λειτουργιών του κράτους στις νέες απαιτήσεις της κοινωνίας και οικονομίας. Τή δύσκολη και αίματηρή αυτή προσαρμογή καλείται νά επιτελέσει στην Ελλάδα του '80 μέ όσο γίνεται λιγότερο κοινωνικό και πολιτικό κόστος, μέσα σε συνθήκες άγριου και ανεξέλεγκτου διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού και μέ πενιχρά έθνικά μέσα, αλλά μέ άμετάθετη προσήλωση στον τελικό στόχο, ή κυβέρνηση της Άλλαγής. "Ο,τι δέν μπόρεσε ή δέν θέλησε νά κάνει ή φιλελεύθερη συντηρητική παράταξη καλείται νά τό πράξει ή πολιτική παράταξη πού επαγγέληθε τον κοινωνικό μετασχηματισμό. "Η ιστορία έκδικείται όσους τήν περιφρόνησαν ή τήν άγνόησαν. "Η οικονομική έξάρτηση της Ελλάδας, ή ολοκληρωτική ένταξη της στην παγκόσμια αγορά και στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας και ή νέα τεχνολογία δέν αφήνουν περιθώρια για πολλές επιλογές, απαιτούν αίματηρές προσαρμογές και επώδυνες κοινωνικά αναδιαρθρώσεις των σχέσεων εργασίας και παραγωγής, αξιώνει προγράμματα οικονομικής λιτότητας και αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής.

3. "Η πραγματοποίηση όμως μίας τόσο αναγκαίας όσο και αντιλαϊκής οικονομικής πολιτικής προϋποθέτει κλίμα κοινωνικής ειρήνης και πειθαρχίας πού νά συνδυάζεται μέ κλίμα φοβίας και άνησυχίας σε πολίτες και εργαζόμενους. Και τά δύο μαζί συνεπάγονται μέτρα περιορισμού και περιστολής των ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών. "Η συνταγή είναι κοινή για κάθε έξουσία, άκόμη και όταν τά συμπτώματα δέν είναι άκριβώς τά ίδια.

Άλλά ή μείωση του πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών και ή αναπόφευκτη αύξηση της ανεργίας πρέπει νά πραγματοποιηθεί σε μία κοινωνία πού λαχταρούσε και περίμενε, γιατί της είχαν υποσχεθεί, καλύτερες μέρες. Έκει βρίσκεται ή δυσκολία αλλά και ιδιομορφία του προβλήματος. Μόνο πού και αυτό τό ιδεολόγημα έχει τό αντίδοτό του. Τό δράμα της νέας Ελλάδας μπορεί νά περιμένει λίγο, λόγω της δυσμενούς διεθνούς οικονομικής συγκυρίας, χωρίς όμως νά κινδυνεύει νά χαθεί, αφού ούτως ή άλλως ό λαός «είναι» ή έστω μετέχει στην έξουσία (!) "Η ίδια της συμμετοχικής δημοκρατίας έρδετα έδω νά αντισταθμίσει και νά δικαιολογήσει τήν περιστολή των συνταγματικών ελευθεριών. "Ο ελληνικός δρόμος για τήν εγκαθίδρυση ισχυρού κράτους περνά —αυτό είναι τό παράδοξο— μέσα από τον έκσυγχρονισμό και έκδημοκρατισμό του, διέρχεται αναγκαστικά μέσα από διαδικασίες πού όχι μόνο δέν θίγουν τις πολιτικές ελευθερίες και τά πολιτικά δικαιώματα αλλά τυπικά τά ενισχύουν και τά διευρύνουν μέ δικαιώματα συμμετοχής. "Η κατοχύρωση θεσμών συμμετοχικής δημοκρατίας έχει στον τόπο μας, και όχι μόνο εκεί, κάποιο τίμημα: *διευκολύνει τή συρρίκνωση των ατομικών ελευθεριών.*

Τά δικαιώματα συμμετοχής και οί ελευθερίες από τό κράτος

4. Και ή συρρίκνωση αυτή γίνεται άκόμη πιο εύκολη έπειδή στην ελληνική συνταγματική παράδοση και πολιτική ιστορία τήν πρωτοκαθεδρία είχαν πάντα τά πολιτικά δικαιώματα. "Ο 19ος αιώνας και ό μισός 20ος κυριαρχούνται από πολιτικούς άγώνες πού είχαν ως επίκεντρό τους τις πολιτικές ελευθερίες και τή δημοκρατική άρχή. "Η διεκδίκηση ατομικών ελευθεριών και ή εγκαθίδρυση ενός φιλελεύθερου κράτους ούτε είχε άποκτήσει στην Ελλάδα ποτέ άυτοτελή αξία ούτε είχε γίνει αίτημα άυτόνομο ή κυρίαρχο πολιτικά. Βρισκόταν πάντα ως αίτημα ένσωματωμένο στη διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων. Τό δημοκρατικό κράτος ύπονοούσε τό φιλελεύθερο.

Γι' αυτό και ό κίνδυνος πού άπειλεί σήμερα τις ατομικές ελευθερίες είναι και άμεσος και πραγματικός. "Η ελληνική κοινωνία δέν πρόλαβε νά συνειδητοποιήσει τήν ξεχωριστή σημασία πού έχουν για τήν ίδια τά δικαιώματα πού διασφαλίζουν τήν ατομική, συλλογική και κοινωνική άυτονομία. Δέν πρόλαβε νά ίεραρχήσει ιστορικά τις ελευθερίες και νά ξεχωρίζει τις ελευθερίες μέσα στο κράτος από τις ελευθερίες από τό κράτος. Χρειάστηκε νά έρθει ή δικτατορία, νά επακολουθήσει ή μεταπολίτευση και ή πολιτική άλλαγή του '81 για νά γίνει αντίληπτός ό διαχωρισμός των δικαιωμάτων συμμετοχής από τά δικαιώματα ελευθερίας.

"Η μεταπολίτευση άποκαθιστώντας τους δημοκρατικούς θεσμούς κατοχυρώνει κυρίως τό δικαίωμα της ελευθερης ίδρυσης και λειτουργίας πολιτικών κομ-

μάτων (αίροντας τήν απαγόρευση δράσης του ΚΚΕ) καθώς και τό δικαίωμα συνδικαλιστικής δράσης. "Η ελεύθερη πολιτική-κομματική και συνδικαλιστική δραστηριότητα είναι τά δύο μεγάλα συνταγματικά αγαθά πού κομίζει ή μεταπολίτευση στην παραζαλισμένη πολιτικά ελληνική κοινωνία, παράλληλα μέ τήν έδραϊωση και διεύρυνση της λαϊκής κυριαρχίας. Άλλά ή στερέωση των αντιπροσωπευτικών θεσμών και ή θεσμική διάπλαση της πολιτικής αντιπροσώπευσης (σταδιακή άποδυνάμωση των σχέσεων πελατείας βουλευτή-έκλογέα, δημιουργία κομματών μαζών, κατάρτηση σταυρού προτίμησης) ενώ δέν εξασφάλισαν ένα άποτελεσματικότερο και άμεσότερο έλεγχο της πολιτικής έξουσίας από τή λαϊκή βάση, συνήρτησαν τελικά στην συγκεντρωτική και άυταρχική διάρθρωση της. Και δέν είναι ή συνταγματική όργάνωση της έκτελεστικής έξουσίας ούτε οί περίφημες προεδρικές ύπερεξουσίες —όπως φοβήθηκαν μερικοί— πού εξασφάλισαν ένα τέτοιο άποτέλεσμα, αλλά τό ισχύο και καχεκτικό πολιτικό και κομματικό μας σύστημα, και τό μόνιμα κηδεμονευόμενο από τό κράτος συνδικαλιστικό μας κίνημα. "Η άρχηγική όργάνωση των αστικών κομμάτων, ό δικομματισμός και ό πλειοψηφικός κοινοβουλευτισμός πού μέ τάσεις νομιμότητας εγκαταστάθηκαν τά τελευταία χρόνια, ή άυπαρξία καλά όργανωμένων ενδιάμεσων, μεταξύ κοινωνίας και κράτους, σωμάτων και άλλα πολλά άνάλογα, κράτησαν και κρατούν τελικά τό κράτος και τήν πολιτική έξουσία μακριά από τήν κοινωνία.

"Η άυτονόμηση της πρωθυπουργικής έ-

ξουσίας είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ο πρωθυπουργός αναδείχθηκε σε αυτόνομο κέντρο πολιτικής εξουσίας, συγκεντρώνοντας και κατευθύνοντας το σύνολο σχεδόν της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας, ενώ δέν προβλέπεται κάτι τέτοιο από το Σύνταγμα, και χωρίς να υπάρχει άλλη εξουσία ή δύναμη που να μπορεί να του αντισταθεί ή να τον ελέγξει. Κόμμα, κοινοβουλευτική πλειοψηφία εκτελεστικής εξουσίας είναι ολοκληρωτικά υπαταγμένα σ' αυτόν. Η πρωθυπουργική αυτή μονοκρατορία, ή υπερσυγκέντρωση τόσων εξουσιών στα χέρια ενός και μόνο όργάνου δέν ανησύχησε και τόσο τους πολιτικούς ούτε και απασχόλησε σοβαρά την κοινή γνώμη. Για τόν άπλουστατο λόγο ότι η εξουσία αυτή διέθετε δημοκρατική νομιμοποίηση, είτε τή συγκάτανευση του λαού. Ο πρωθυπουργός μπορεί λοιπόν να κάνει ή να αποφασίζει, οτιδήποτε εφόσον έχει τή λαϊκή συγκατάθεση.

Οι ολοκληρωτικές τάσεις τής πλειοψηφικής άρχης

5. Ολοκληρωτικές τάσεις εμφανίζονται στον τόπο μας και ο τρόπος που λειτουργεί ο πλειοψηφικός κοινοβουλευτισμός καθώς και ο τρόπος που προβάλλεται από τους κρατούντες ή άρχη τής πλειοψηφίας, ή όποια τείνει να ταυτιστεί με τή δημοκρατική άρχη. Η θέληση των περισσότερων εμφανίζεται ως ή θέληση του συνόλου, και άρα ως θέληση άδέσμευτη, άπόλυτη ή όποια πρέπει να πραγματοποιηθεί. Όσοι εκπροσωπούν τή θέληση τής πλειοψηφίας, άκόμη και όταν αυτή είναι σχετική, συμπεριφέρονται ως μονάρχες. Πιστεύουν ότι μπορούν να θέλουν και να αποφασίζουν οτιδήποτε στο όνομα του λαού.

Η άρχη τής πλειοψηφίας οδηγεί κατ' εϋθειαν στή *δημοκρατία των μαζών*, και

άπό τή στιγμή που αυτή βασίζεται στην ποσότητα και όχι στο είδος τής συναίνεσης, τά πολιτικά κόμματα και ιδίως αυτά που βρίσκονται στην εξουσία, άναζητούν με κάθε θυσία να κατακτήσουν τή μεγαλύτερη δυνατή μερίδα του έκλογικού σώματος, άντιμετωπίζοντας τους πολίτες άποκλειστικά ως ψηφοφόρους και επιδιώκοντας να τήν κερδίσουν όχι με έπιχειρήματα ή με τή λογική, αλλά με δελεαστικές παροχές, έλκυστικές παραστάσεις, με δημαγωγικά συνθήματα, με φοβίες και ιδεολογήματα. Στη δημοκρατία των μαζών, έπιλογο τής πλειοψηφικής άρχης και του μονοδιάστατου θεώρηση των πραγμάτων, τό κυβερνών κόμμα άναλαμβάνει και άσκει ρόλο *όλοκληρωτικό* επιδιώκοντας να έπιβάλει στην κοινωνία τή δική του μονοδιάστατη θεώρηση των πραγμάτων και να ελέγξει *καθολικά* τό κράτος. Η τάση για *όλοκληρωτικό έλεγχο* του κράτους άπό τό κόμμα αυξάνει τους κινδύνους, για άυταρχική λήψη και έπιβολή των κρατικών αποφάσεων.

Οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί λειτουργούν άπό τή μεταπολίτευση και πέρα τυπικά άψογα. Κόμματα και πολιτειακοί παράγοντες σέβονται τους κανόνες του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού. Η κοινοβουλευτική όμαλότητα τής τελευταίας δεκαετίας είναι πρωτόγνωρη για τή συνταγματική μας ιστορία και άπό πρώτη άποψη έντυπωσιακή. Η κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι σταθερή όσο ποτέ και οι κίνδυνοι πραξικοπηματικής άνατροπής τής μηδαμινού.

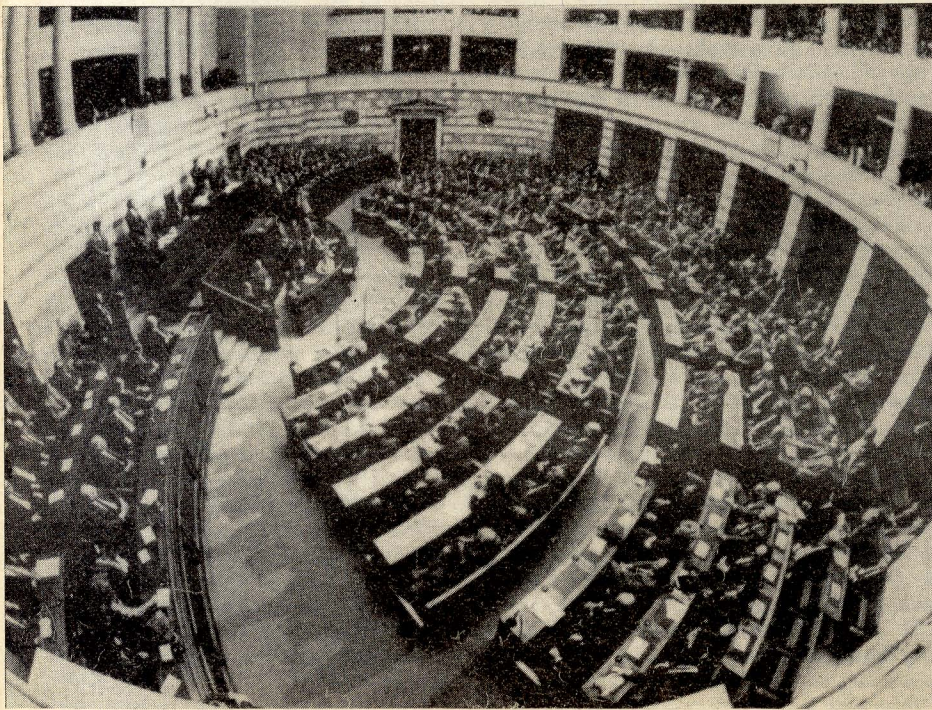
Πίσω όμως άπ' αυτή τήν κοινοβουλευτική όμαλότητα και έν μέρος χάρη σ' αυτή, ή πολιτική εξουσία άπεργάζεται μεθοδικά τή δική της συντήρηση ένδιαφερόμενη κυρίως για τά δικά της προνόμια, έστο και άν ή διατήρησή της συνεπάγεται τόν περιορισμό των άτομικών έλευθεριών. Έτσι, ένω ή δημοκρατική όψη του συνταγματικού μας κράτους έξωραίζεται, ιδίως με τήν κατάρρηση των προε-

δρικων ύπερεξουσιών, ή δικαιοκρατική του όψη συρρικνώνεται, παραμελείται και άλλοτε παραμερίζεται. Ένώ ή άρχη τής λαϊκής κυριαρχίας με τήν άναθεώρηση του Συντάματος δοξάζεται και τό κοινοβουλευτικό σύστημα θριαμβεύει άπέναντι σε κάθε τάση προεδρισμού, οι θεσμοί του κράτους δικαίον μένουν στην κατάσταση που τήν άφησε ο συντακτικός νομοθέτης του 1975. Αν κάτι κατακτήθηκε με τήν άναθεώρηση, αυτό είναι ο κοινοβουλευτικός χαρακτήρας του πολιτεύματος και μαζί του ή άρχη τής πλειοψηφίας με όλα τά καλά και καλά που ή έφαρμογή της συνεπάγεται σ' ένα δικομματικό πολιτικό σύστημα και σ' έναν πλειοψηφικό κοινοβουλευτισμό. Άλλά ή συνταγματική όλοκλήρωση τής δημοκρατικής άρχης με τή μεταφορά τάχα έξουσιών άπό τόν άρχηγό του κράτους στή Βουλή, όχι μόνο δέν όδήγησε στην ένίσχυση των έξουσιών του Κοινοβουλίου, —ούτε θά μπορούσε άλλωστε έν έτι 1986 να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο —άλλά κάλυψε μ' ένα προπέτασμα δημοκρατικότητας τήν ένίσχυση και άυτονόμηση τής εκτελεστικής εξουσίας και έκανε πιο δυσδιάκριτα τά πραγματικά κέντρα έξουσίας.

Τό Σύνταγμα λειτουργήσε όλη αυτή τήν περίοδο ως μέσο όργάνωσης και νομιμοποίησης τής έξουσίας και όχι ως μέσο έγγύησης των άτομικών έλευθεριών. Η πρωταρχική του λειτουργία, ή έγγυητική, άγνοήθηκε ή θυσιάστηκε στο βωμό τής έξουσιαστικής. Και όλα αυτά υπό τό πρόσχημα ότι ή δημοκρατία στην Έλλάδα έπασχε άπό τήν πλημμελή κατάρρηση των προνομίων τής πλειοψηφίας και όχι άπό τήν έλλιπή διασφάλιση των δικαιωμάτων τής μειοψηφίας. Η μονοδιάστατη και γιακωβινίστικη αυτή αντίληψη του Συντάματος ύποβάθμιζε ή και έξαφάνιζε μιά ιδιαίτερα σημαντική για τίς μέρες μας λειτουργία του, εκείνη που τό θέλει έγγύηση και διασφάλιση τής πολιτικής διαφωνίας, τής πολιτικής συναίνεσης, όργανώνοντας όμως παράλληλα τήν προσωρινή άπαλλοτρίωση των πολιτικών δικαιωμάτων των ενεργών πολιτών και αιχμαλωτίζοντας τήν πολιτική δύναμη του κοινωνικού σώματος.

Η δημοκρατική νομιμοποίηση versus τής διαδικαστικής νομιμοποίησης

6. Άπό τή στιγμή που τό κυρίαρχο συγκρότημα έξουσίας έξασφάλισε, μέσα άπό τους άνανεωμένους θεσμούς τής πολιτικής άντιπροσώπευσης, κοινοβούλιο και κόμματα, τή λαϊκή συναίνεση στο περιεχόμενο και στις μεθόδους διακυβέρνησης, μπορούσε να παραμερίζει και στην άνάγκη να παραβιάζει τή τυπική νομιμότητα, τους κανόνες ή τή διαδικασία λήψης των κρατικών αποφάσεων. Όσο προβάλλεται και ένισχύεται ή δημοκρατική νομιμοποίηση, τόσο ή άλλη τάση νομιμοποίησης του σύγχρονου κράτους, ή διαδικαστική, όπισθοχωρεί. Ο δημοκρατικός χαρακτήρας τής έξουσίας και ή άνάγκη πραγμάτωσης τής λαϊκής θέλησης λειτουργούν ως έπιχειρήματα για τήν παράκαμψη των διαδικαστικών τύπων. Πίσω όμως άπό τους τύπους και τίς διαδικασίες βρίσκονται κρυμμένες οι άτομικές και συλλογικές έλευθερίες. Η παρα-

βίασή τους έγκυμονεί κινδύνους κρατικής αυθαιρεσίας και κρατικού αυταρχισμού.

Όταν ή εδμερία του κοινωνικού συνόλου και ή ασφάλεια του κράτους ανάγονται σε αυτοσκοπό του δημοκρατικού κράτους, τότε είναι επόμενο οι ελευθερίες των πολιτών να θεωρούνται ως εμπόδιο στην πραγμάτωση του σκοπού αυτού και ή τήρηση των διαδικαστικών τύπων να αντιμετωπίζεται ως φιλελεύθερη πολυτέλεια. Ακόμη και ή προσφυγή στην ανοικτή καταπίεση και στον έκφοβισμό των πολιτών και των διαφωνούντων γίνονται άνεκτά, προκειμένου ή δημοκρατική κυβέρνηση να εκπληρώσει τους σκοπούς τους. Μέ τον τρόπο όμως αυτό ή κρατική έξουσία εκδηλώνει μέ μεγαλύτερη ένταση τή δύναμή της και οι μηχανισμοί καταστολής άνακτουδν σχετική άνεξαρτησία.

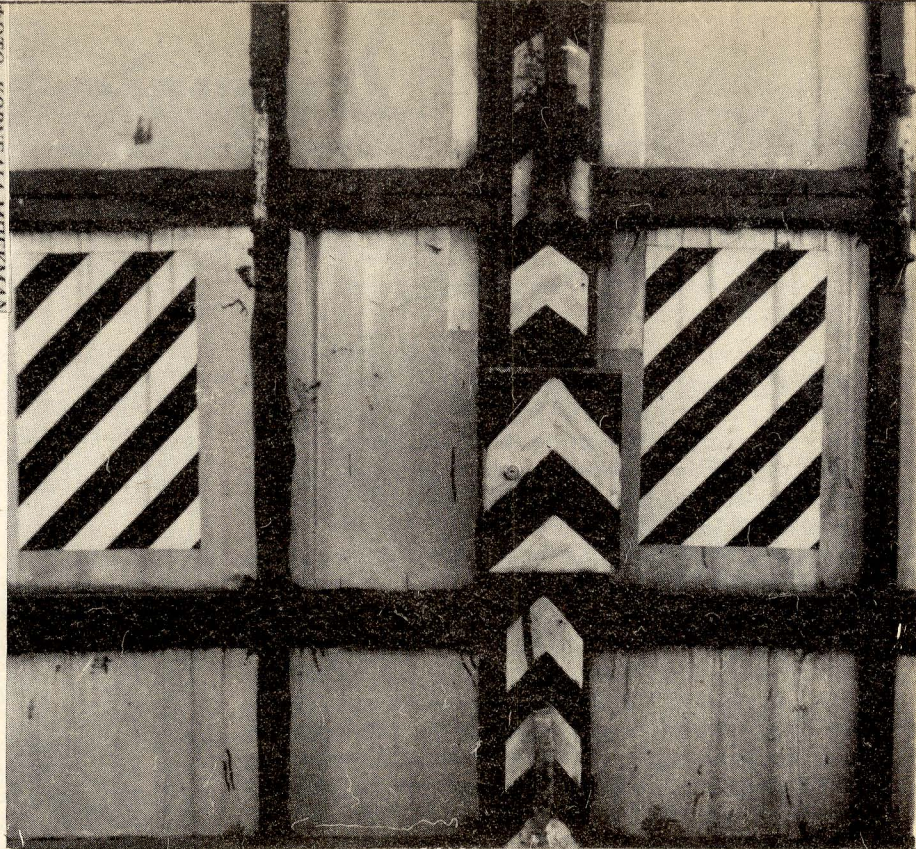
Γιά να κρατήσει λοιπόν ή σημερινή πολιτική έξουσία σε άνεκτά όρια τους κοινωνικούς άνταγωνισμούς και να διατηρήσει έστω και έκβιαστικά ή έκφοβιστικά τήν κοινωνική ειρήνη και εϋταξία, για να περιορίσει στα όρια του οικονομικά επιτρεπτού τις κοινωνικές διεκδικήσεις μπορεί να παραμερίζει εύκαιριακά ή προσωρινά τήν τυπική διαδικαστική νομιμοποίηση άρκει να έχει έξασφαλισμένη τήν πολιτική συναίνεση (πλειοψηφία στο κοινοβούλιο, και σχετική πλειοψηφία στο λαό). Οι προληπτικές συλλήψεις και ή πράξη νομοθετικού περιεχομένου τής 18-10-85 άποτελούν μερικά μόνο παραδείγματα τής πορείας αυτής.

Η πλειοψηφική επομένως έκδοχή τής δημοκρατίας και ή παράλληλη ένίσχυση του συμμετοχικού τής χαρακτήρα που μέ τόση επιμονή προωθεί ή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχουν και όρισμένα παράδοξα αλλά όχι άνεπιθύμητα για τήν ίδια άποτελέσματα: τήν αυτόνομηση τής πολιτικής κοινωνίας και των θεσμών πολιτικής αντιπροσώπευσης από τήν κοινωνία, από τους κοινωνικούς άνταγωνισμούς και από τις ζωντανές κοινωνικές δυνάμεις, καθώς επίσης και τή διατήρηση των γραφειοκρατικών και κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους έξω από τον άμεσο έλεγχο του κοινοβουλίου και των αντιπροσωπευτικών σωμάτων. Ο κρατικός μηχανισμός μπορεί, χάρη στις πολύπλοκες αυτές πολιτικές διαδικασίες, να δρά πέρα από νομικούς περιορισμούς και άλλες τυπικές δεσμεύσεις μέ σκοπό τήν ολοκληρωτική ύποταγή τής κοινωνίας στις επιδιώξεις και στις αποφάσεις τής δημοκρατικά νομιμοποιημένης αλλά αυτόνομημένης πολιτικής έξουσίας.

Και άς μή λησμονούμε — αυτό που τονίσαμε λίγο πίο πάνω — ότι ή έξασθένηση τής διαδικαστικής νομιμοποίησης και οι εύκαιριακές παραβιάσεις τής συνταγματικής νομιμότητας οδηγούν στη συρρίκνωση των άτομικών ελευθεριών τήν ίδια στιγμή που δημιουργούνται θεσμοί συμμετοχικής δημοκρατίας και έκσυγχρονίζονται οι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί.

Η υπεράσπιση των συνταγματικών ελευθεριών

7. Η εγκαθίδρυση αυταρχικής δημοκρατίας δέν άποτελεί πάντως συγκυριακή πολιτική επιλογή τής άρχουσας τάξης και των πολιτικών έκφραστών τής, αλλά

μία σύμφυτη στο σύγχρονο άστικό κράτος τάση που χαρακτηρίζει τά κράτη του ώριμου καπιταλισμού και που εμφανίζεται και στην Έλλάδα μέ άρκετές ιδιαίτερότητες και ιδιομορφίες αλλά μέ κοινά βασικά γνωρίσματα. Τήν τάση αυτή ή πολιτική άλλαγή του 1981 όχι μόνο δέν άνέτρεψε αλλά τήν όργάνωσε και μορφοποίησε μέ τρόπο σύγχρονο και άποτελεσματικό.

Γι' αυτό και ή υπεράσπιση σήμερα κατά προτεραιότητα των συνταγματικών ελευθεριών, των έγγυθίων που προσφέρει τό κράτος δικαίου, δέν είναι για τους εργαζόμενους και τους άριστερους πολίτες πρόσκαιρη επιλογή, έστω και αν είναι άναγκαστική επιλογή και άποτελεί άμυντική τακτική στις κρατικές αυθαιρεσίες, αλλά μία συνειδητή πολιτική στάση απέναντι στον έντεινόμενο κρατικό αυταρχισμό.

Τώρα που όλοι μάθαμε, λίγο πολύ, τί σημαίνει και μέχρι που μπορεί να πάει ή λαϊκή συμμετοχή, τώρα που άρχισαν να διαλύονται οι ρεφορμιστικές αυταπάτες περί «κοινωνικοποιήσεων» και «άποκεντρώσεων», τώρα που ζέροουμε τί κρύβεται πίσω από τή *δημοκρατία των μαζών και τής συγκατάθεσης*, ή προάσπιση των κλασικών άτομικών και συλλογικών ελευθεριών ίσοδυναμεί μέ υπεράσπιση τής προσωπικής ασφάλειας και τής ιδιωτικής μας ζωής, μέ υπεράσπιση τής συλλογικής και κοινωνικής άυτονομίας και προπαντός τής πολιτικής διαφωνίας.

Ίσως οι διεκδικήσεις αυτές να έχουν άμυντικό χαρακτήρα και να είναι οι έλάχιστες δυνατές για ένα άριστερό κίνημα, είναι όμως για τή σημερινή ιστορική συγκυρία πολιτικά έφικτές και άναγκαία προϋπόθεση για κάθε άλλη διεκδίκηση.

Ποτέ άλλοτε τό κράτος δέν ήταν τόσο ισχυρό και τόσο δεσποτικό, σ' άνατολή και δύση, τόσο καλά έξοπλισμένο μέ τεχνικά και ήλεκτρονικά μέσα, μέ μέσα έ-

λέγχου και παρακολούθησης τής ιδιωτικής και κοινωνικής ζωής, μέ τηλεοπτικά μέσα διάπλασης συνειδήσεων και υποβολής άτομικών και συλλογικών συμπεριφορών, όσο στην εποχή μας.

Ο πολίτης έχει μεταβληθεί σε άβουλο τηλεθεατή και τηλεκατευθυνόμενο καταναλωτή. Ποτέ άλλοτε ή «άπολιτικοποίηση» τής ελληνικής κοινωνίας δέν είχε προχωρήσει παράλληλα μέ τήν άφύσικη κομματικοποίηση τής, τόσο πολύ, και ή άτομική παθητικότητα, ή κοινωνική άδιαφορία, δέν είχαν άποκτήσει τέτοιο ένδημικό χαρακτήρα. Άλλά και ποτέ άλλοτε τό ελληνικό άριστερό κίνημα δέν ήταν τόσο άκίνδυνο πολιτικά, τόσο εύνοχισμένο και τόσο ένσωματωμένο σε θεσμούς και σε άνεδαφικές ιδέες. Και ποτέ άλλοτε οι πολιτικές διεργασίες και οι μεταμορφώσεις τής άστικής κοινωνίας και του άστικού κράτους δέν είχαν προσλάβει τέτοια ένταση και έκταση. Ποτέ τέλος τό έθνικό κράτος δέν ήταν τόσο άδύναμο και ή «έθνική» αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τόσο έξωπραγματική.

Νά γιατί πιστέω ότι σήμερα χρειάζεται, να προασπίσουμε συνειδητά και όργανωμένα τις συνταγματικές ελευθερίες, ό,τι πίο άκριβό μās κληροδότησε ή άστική επανάσταση και να δείξουμε ότι δέν είναι μόνο τυπικές. Χρειάζεται να ξεσκεπάσουμε τους πρωταγωνιστές τής κρατικής βίας και τής άτομικής τρομοκρατίας και να καταγγείλουμε τό φαύλο και άδιέξοδο κύκλο τής βίας και τής άντιβίας, να ένώσουμε ήρεμα και άποφασιστικά, όσο γίνεται πίο συντονισμένα, τις φωνές μας για να προασπίσουμε τουλάχιστον τήν άτομική και κοινωνική άξιοπρέπεία μας.

Άντώνης Μανιτάκης

Στιγμιαία

Η συζήτηση πάντως, δέν ήταν... περί όνου σκιάς

Άπό τό περασμένο τεύχος χρωστάμε μιάν ένημέρωση στους άναγνώστες του Δεκαπενθήμερου Πολίτη. Καθυστερήσαμε όμως γιατί οί συζητήσεις πού έγιναν μεταξύ των τακτικών συνεργατών δυσκολεύτηκαν: άλλοι σέ διακοπές, άλλοι σέ δουλειές εκτός Άθηνών, ό ένας πήγαινε ό άλλος έρχόταν, τέτοια, συνηθισμένα πράγματα δηλαδή. Τέλος πάντων.

Τό κύριο πρόβλημα, όπως σί άναγνώστες μας έχουν ήδη άντιληφθεί, ήταν και είναι πάντα ότι στό περιοδικό αυτό, —πού δέν φτιάχεται σέ επαγγελματική βάση— προσφέροντας εκ του ύστερήματος χρόνου, άλλος περισσότερο κι άλλος λιγότερο, συνυπήρχαν και συνεργάζονταν άνθρωποι πού συμφωνούν σέ πολλά, διαφωνήσαν όμως σέ συγκεκριμένο και σημαντικό πολιτικό ζήτημα: τό χαρακτήρα και τή φυσιογνωμία του νέου κόμματος τής ανανεωτικής Άριστερας. Οί μόν στρατεύονται στή μιά, οί δέ στήν άλλη του έκδοχή, όλοι ό-μως θέλουμε νά διατηρήσουμε τό συνεικτικό ίστό πού επέτρεψε ως τώρα στον Δεκαπενθήμερο Πολίτη νά έχει μιά ξεχωριστή —άποδεκτή ή όχι γενικά ή ειδικά— φυσιογνωμία. Όλοι επίσης θεωρούμε ως άπαράβατο όρο τής συνεργασίας ότι οί επιλογές των μόν δέν «έκπροσωπούν» δημόσια τους δέ και δέν ύπονομεύουν τήν επιλογή των άλλων. Η σύγκρουση, γιά τήν όποία οί άναγνώστες μας έχουν άμεση γνώση (βλ. τεύχ. 68, αλλά και όλη τή σχετική άρθρογραφία του τελευταίου χρόνου), δέν κατήργησε άνάμεσα μας αυτούς τους βασικούς όρους τής συνεργασίας.

Συνεχίζουμε λοιπόν. Ό διάλογος και ή άντιπαράθεση των άπόψεων θά συνεχιστεί, όπως στό παρελθόν, κι άκόμα καλύτερα. Είναι ωστόσο προφανές ότι μιά συνολική έκδοχή γιά τό μέλλον του νέου κόμματος στό παρελθόν, άπώτερο και πρόσφατο, έχει δώσει ένα ιδιαίτερο χρωματισμό στό περιοδικό. Θεμιτό· και άπόλυτα σεβαστό άπό όσους τακτικούς συνεργάτες θεωρούν ότι επιβάλλονται άλλες επιλογές και άλλο μέλλον έγκυμονεί τό παρόν τής Άριστερας. Όλοι θεωρούμε επίσης ό-τι ό Δεκαπενθήμερος Πολίτης δέν εξαντλείται, κάθε άλλο μάλιστα, στήν παρουσίαση αυτής τής διαφοράς. Γι' αυτό στό έξής πρέπει και τυπικά νά είναι σαφές ότι ή γραμμή του περιοδικού —πού ωστόσο θά εξακολουθήσει νά είναι άντικείμενο συλλογικής επεξεργασίας—, ειδικότερα δέ εκείνη πού πός τά έξω προβάλλεται μέ άνώνυμα άρθρα, τή «Θέση» και τά σημειώματα, δέν εκφράζει κατ' ανάγκη τό σύνολο των τακτικών συνεργατών.

Τυπική ή ρύθμιση; Ύπερβολική ευαισθησία; «Μπά-λωμα»; Θά δείξει, πού λένε. Και οί άναγνώστες θά κρίνουν.

Έκ μέρους του λαού και έμου προσωπικώς

Σκεφτόμασταν νά καθιερώσουμε μιά μόνιμη στήλη μέ τίτλο «Νεότερα άπό τή ρήξη τής 9ης Μαρτίου», διαπιστώσαμε όμως ότι θά μάς έπιανε χώρο δυσανάλογο σέ σύγκριση μέ τό περιεχόμενό της. Άς άρκέσει γιά τόυτο τό τεύχος λοιπόν ή εκ μέρους του έλλη-νικού λαού και εκείνου προσωπικώς έκφραση τής «πεποίθησης», επί τή ευκαιρία τής άμερικανικής 4ης Ίουλίου, «ότι οί παραδοσιακά φιλικές σχέσεις μας, βασισμένες σέ κοινά ιδανικά, γιά τά όποια κατ' επανάληψιν υπεραμύνθηκαν και οί δύο λαοί μας, τά ιδανικά τής φιλίας, τής δικαιοσύνης, τής ειρήνης και τής δημοκρατίας, θά ενισχυθούν άκόμα περισσότερο, πός άμοιβαίο όφελος και των δύο εθνών». Δηλαδή πόσο νά ενισχυθούν άκόμα, κύριε Σαρτζετάκη;

Σέ κλίμα άμοιβαίας έμπιστοσύνης

«Δέν φταίνε οί εργαζόμενοι γιά τήν άνεργία. Φταίνε οί επιχειρηματίες πού έπαιρναν λεφτά χωρίς νά κάνουν επενδύσεις». Ένα δριμύ κατηγορώ τής ύφυπουργού κ. Β. Παπανδρέου. Γι' αυτό και ή πρόταση τής κυβέρνησης γιά τήν έξυγίανση τής ΛΑΡΚΟ ξεκινάει, όπως είπε ή ίδια ή κ. Παπανδρέου, άπό 200 άπολύσεις. Κάλλιο άνεργος κι άθώος παρά άνεργος και φταίχτης.

Τήν ίδια ώρα πού ή κ. ύφυπουργός άθώωνε τους εργαζόμενους άπό τό άμάρτημα τής άνεργίας, ή διοίκηση τής Πειραιϊκής-Πατραϊκής καλούσε τά ΜΑΤ, δύο διμοιρίες, στό χώρο δουλειάς. Σκοπός της ή—άλλάξει όρισμένα μηχανήματα και οί εργαζόμενοι, πού δέν ζητήθηκε καν ή άπολύσεις, άντιτάχθηκαν στήν άπολύση γιατί φοβήθηκαν πιθανά άπολύσεις.

Γεμάτος άπορία άναρωτιέται ό έντεταλμένος σύμβουλος τής εταιρίας: «Έχουμε διαβεβαιώσει επανειλημμένα τους εργαζόμενους ότι δέν πρόκειται νά άπολυθεί κανένας. Δέν ξέρω γιατί δέν μάς έμπιστεύονται». Άλήθεια, ρέ παιδιά, γιατί δέν τους έμπιστεύεστε;

Άπλές συνωνυμίες

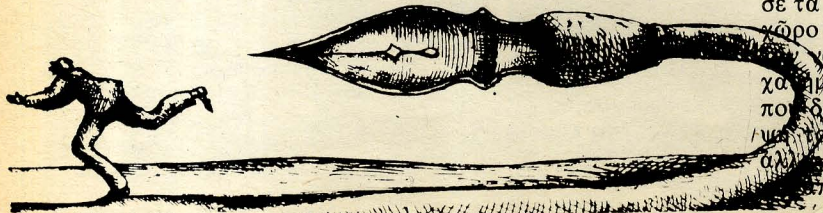
«Θέλω συλλήψεις! Νά συλληφθούν όλοι! Γρήγορα στίς κλούβες». Μαινόμενος ό κ. Ά. Παπανδρέου ντοπάριζε τους λιμενικούς πού ξεχυνόντουσαν στους άπεργούς ναυτικούς στον Πειραιά. Κάποιοι λίγοι επιβάτες, πού δέν θεώρησαν ότι τό μακροβούτι τους έχει μεγαλύτερη σημασία άπό τά συμβαίνοντα μπροστά στά μάτια τους και άλλου, π.χ. στά προαυλία ή άκόμα και στό έσωτερικό των έργοστασίων, επιχείρησαν νά παρέμβουν φωνάζοντας «ή τρομοκρατία δέν θά περάσει». Τους κάλυψαν οί φανές των πολλών άγανακτισμένων μέ τά ψαθιά και τά χειροκροτήματά τους πού έδωσαν φτερά στά πόδια των λιμενικών. Μπανιερό-Λιμενικό άγώνας κοινός. Μιά άκόμα συναίνεση.

Ό κ. Άριστείδης Παπανδρέου είναι άρχηγός του Λιμενικού Σώματος.

Γενικεύεται ή δημοτική άποπυρηνικοποίηση

Χαιρετίσαμε πρόσφατα τήν πρωτοβουλία του Δήμου Ήλιούπολης νά κηρύξει τήν περιοχή του σέ κατάσταση άποπυρηνικοποίησης. Η ένέργεια, όπως έπισημαίναμε, κρύβει τήν πεποίθηση ότι, δημοτόν δήμο, θά φτάσουμε στό τέλος μέχρις Ουραλίων και Νεβάδας. Και νά πού σέ προχωρημένη κατάσταση άποπυρηνικοποίησης βρισκαται τώρα και ή Γλυφάδα, όπως φαί-

Στιγμαία

νεται και στην φωτογραφία που δανειζόμαστε από το φίλο περιοδικό 4 Τροχοί. Το ίδιο συμβαίνει, και με τη Δάφνη, ενώ κάτι ψιθυρίζεται και για τον Βύρωνα.

Όσοι αναγνώστες μας έχουν λοιπόν προβλήματα με τα στρόντια, ιδού οι περιοχές από τις οποίες μπορούν άφοβα να αγοράζουν. Κι αν τύχει να βρεθεί καμιά δόλια ραδιενέργεια στα τρόφιμα που τους πούλησε άσυνειδητος ή απλώς αντιδραστικός ντόπιος μαγαζάτορας, ή δημοτική αστυνομία δεν αμφιβάλλουμε ότι θα κάνει το καθήκον της.

Τό Τσερνομπίλ χτυπάει ακόμα

Η ιμπεριαλιστική προπαγάνδα με άφορμή τό Τσερνομπίλ δέν πέρασε. Αντίθετα, ή κρουσάλληνη γραμμή του Ριζοσπάστη κατακτά λαϊκές μάζες. Απόδειξη ή επιστολή που ακολουθεί και που δημοσιεύτηκε στην πρωτοπόρα εφημερίδα (16/7/86) υπό τόν τίτλο «Θέλει νά πάει έθελοντής στό Τσερνομπίλ».

Άγαπητέ Ριζοσπάστη,
Είμαι οικοδόμος και άσכולούμαι με τό χτίσιμο. Στα φύλλα σου διάβασα για τό κίνημα της προσφοράς έθελοντικής δουλειάς στη Σοβιετική Ένωση για τό Τσερνομπίλ. Προσφέρω κι εγώ έθελοντικά νά έργαστώ εκεί.

Εύχαριστώ

Άναστάσιος Δημητράκης
Έθνικης Άνεξαρτησίας 5
Κόρινθος

Τήν ίδια μέρα ή «Πρώτη» άνωτέρα πάσης ύποψίας σέ ό,τι άφορά τό Τσερνομπίλ, δημοσιεύει τήν έξής είδηση:

ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΤΣΕΡΝΟΜΠΙΛ
ΜΟΣΧΑ, 16 χιλιάδες σοβιετι-

κές οικογένειες, που άπομακρύνθηκαν από τήν περιοχή γύρω από τόν πυρηνικό σταθμό του Τσερνομπίλ μετά τήν καταστροφή τής 26ης Άπριλίου, όχι μόνο δέν πρόκειται νά επιστρέψουν σύντομα στα σπίτια τους, αλλά θά περάσουν τό χειμώνα σέ νέες κατοικίες, που θά τους παραχωρήσει τό κράτος, γράφει ή εφημερίδα «Ίσβέστια».

Σέ φανερή αντίθεση με τήν αισιοδοξία, που τόν τελευταίο καιρό επικράτησε στην ΕΣΣΔ, ότι δηλαδή τά χωριά τής Ουκρανίας έχουν «καθαρίσει» από τή ραδιενέργεια, ή εφημερίδα προειδοποιεί για τούς κινδύνους από μόλυνση και επισημαίνει τό γεγονός ότι πρόκειται για ανθρώπινες ζωές που μπορεί νά τεθούν σέ κίνδυνο.

Πρώτη (16/7/86)

Κύριε Α. Δημητράκη, μήπως θά έπρεπε νά τό ξανασκεφτείτε τό πράγμα;

Η Διεθνής Άμνηστία, διεθνής συκοφαντία ή ντόπια άμνηστία;

Έντονη καταγγελία του Ριζοσπάστη (28/6/86): Η ΕΡΤ-1, λέει, «άνοιξε τίσ πύλες της στη διεθνή συκοφαντία» και έπεξηγεί ότι έννοει τή Διεθνή Άμνηστία (που γιόρταζε τά 25 χρόνια της και παρουσιάστηκε από τήν ΕΡΤ-1 δύο μέρες πριν). Κι επειδή στην έκπομπή έγινε λόγος και για τήν καταπάτηση τών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην ΕΣΣΔ, φυσικά ό Ριζοσπάστης έγινε θηρίο. Οί πολιτικοί κρατούμενοι στην ΕΣΣΔ είναι «οί έγκληματίες πολέμου και συνεργάτες τών Γερμανών» καθώς και όλοι οί «έγκληματίες του κοινού ποινικού δικαίου». Ο άντικαθεστωτικός που μίλησε στην έκπομπή είναι «παχυλά άμειβόμενος από τίσ δυτικές ύπηρεσίες». Όλα τελοσπάντων ήταν «χυδαία ψεύδη» και ή Διεθνής Άμνηστία «διεθνής συκοφαντία».

Τά έν Έλλάδι ιδρυτικά στελέχη τής Διεθνούς Άμνηστίας θά έκτιμησουν τό άν και πόσο χρειάζεται νά υπερασπιστούν τόν έαυτό τους δημόσια. Ίδιωτικά πάντως, θά έχουν άσφαλώς περισσότερες ευκαιρίες νά κουβεντιάσουν

τό θέμα με τό ΚΚΕ και τό Ριζοσπάστη, έννοώ στα πλαίσια τών «άριστερών συμπαρατάξεων» για τίσ δημοτικές εκλογές. Γιατί πολλά από αυτά τά στελέχη μετέχουν σέ τέτοιες «συμπαρατάξεις» ή τίσ υποστήριξαν δημόσια.

Η Διεθνής Άμνηστία II

Τό τηλεοπτικό μας πρόγραμμα άφιέρωσε μιάν ώριαία περίπου έκπομπή στην όποία τά μέλη του Έλληνικού τμήματος τής Διεθνούς Άμνηστίας παρουσίασαν τό έργο τής οργάνωσης. Άκούσαμε λοιπόν εκεί για τή βοήθεια που πρόσφερε ή Διεθνής Άμνηστία τόν καιρό τής δικτατορίας, για βασανιστήρια που γίνονται σέ κάποιες παράξενες χώρες ενός άπόμερου κόσμου, για κρατούμενους συνειδητές σέ κάποια άλλα καταπιεστικά «τρίτα» κράτη, νά βοηθήσουν αυτούς τούς δυστυχισμένους πολίτες τών έξωτικών πατρίδων τους νά πυκνώσουν τίσ τάξεις του ελληνικού τμήματος τής Διεθνούς Άμνηστίας.

Άλλά, αν δέν κάνουμε λάθος, έδω και χρόνια ή Διεθνής Άμνηστία δέν έχει πάψει νά κάνει διαβήματα προς τήν Έλλάδα για τούς κρατούμενους συνειδητές που ό ελληνικός νόμος τούς υποχρεώνει νά έκτίουν τό στρατιωτικό τους στη φυλακή. Άπό αυτή τήν άποψη οί σχέσεις τής χώρας μας με τή Διεθνή Άμνηστία δέν είναι καθόλου άπρόσκοπτες. Θά περίμενε λοιπόν κανείς από τήν κυβερνητική τηλεόραση, είτε νά μήν καλύψει τήν έπέτειο, είτε νά επιτρέψει τουλάχιστον και κάποιαν άναφορά στό ζήτημα, άφού στό κάτω κάτω είμαστε και οί μόνο άρμόδιοι νά τό λύσουμε.

Θά ήταν αυτό μιά ουσιαστικότερη τιμητική προσφορά άπό τήν προπαγάνδα του έργου τής Διεθνούς Άμνηστίας σέ άλλες μόνο χώρες.

Και καλά, ή εικόνα που θέλησε νά παρουσιάσει ή ραδιοτηλεόραση ήταν γνωστή και δεδομένη. Η εικόνα όμως που παρουσίασαν οί Έλληνες εκπρόσωποι τής Διεθνούς Άμνηστίας παίζοντας με τήν ΕΡΤ τό ίδιο παιγνίδι προκειμένου νά «διαφημιστεί» ή οργάνωσή τους ήταν άραγε ή ένδε-

δειγμένη; Η, για νά τό πούμε άλλιώς, έκπροσώπησαν οί άνθρωποι αυτοί τή Διεθνή Άμνηστία στη χώρα μας;

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

Ίησου Χριστέ!

Του κ. Γ. Παλασπούρου, δημάρχου Πειραιά και ύποψηφιου του ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές του Όκτωβρίου: «Επί τής δημαρχίας μου έδωσα ψωμί σέ χιλιάδες ανθρώπους»

Δέν έδωσε όμως ψάρια.

Τοπικιστικές φιλοδοξίες

Άγωνίζεται με σθένος τό ΚΚΕ νά «περάσει» για ύποψηφιο δήμαρχο στόν Πειραιά τόν «κλινικάρχη» κ. Π. Άντωνάκο. Άντιδρούν οί άλλες «συμπαρατασόμενες» δυνάμεις, αλλά, ως λέγεται, και μέλη του ΚΚΕ που θά προτιμούσαν τόν κ. Δ. Σαλπέα. Ο Ριζοσπάστης σέ μιά κλασική κυκλωτική κίνηση δημοσιεύει (13/7/86) «έκκληση προσωπικοτήτων» υπέρ τής ύποψηφίτητας του Άντωνάκου. Ύπογράφουν 32 άτομα, εκ τών οποίων 12 με έπώνυμο εις-άκος και πέντε εις-έας. Μά καλά για τό δήμαρχο Γυθείου ή Άρεόπολης τσακώνονται;

Συγκεντρωτισμός

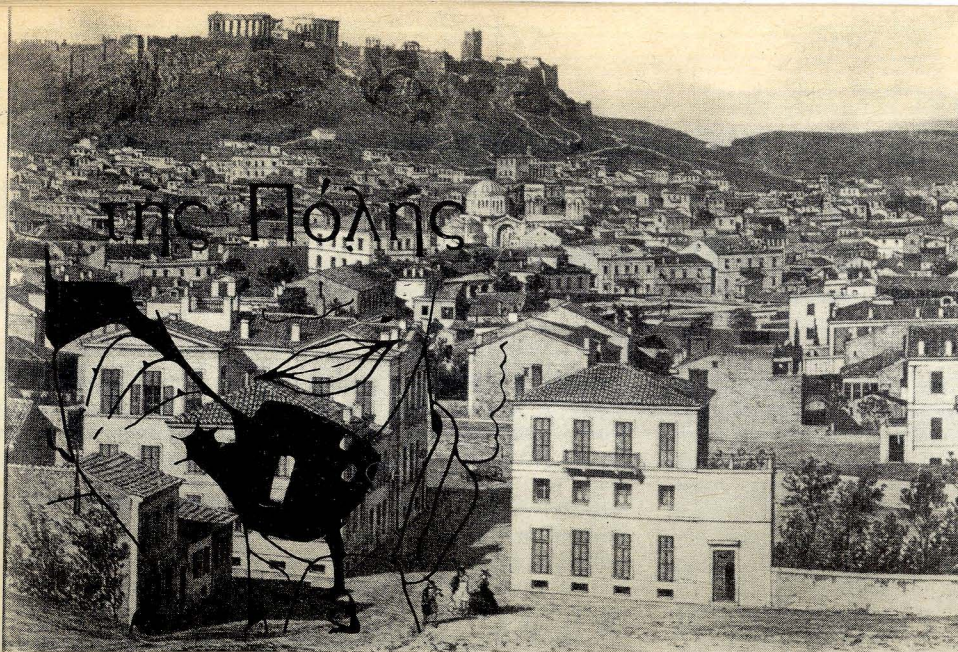
Άπό μεγαλοπρεπή συνέντευξη του κ. Θ. Κατριβάνου στό Ριζοσπάστη (13/7/86): «Ημουν νομάρχης όλων τών Έλλήνων».

Κρίμα που δέν ψηφίζουν (άκόμα) όλοι στην Άθήνα...

Πρόσφυγες ή πολίτες

Ύπέρ του συνδυασμού του Στέλιου Νέστορα στη Θεσσαλονίκη τάχθηκαν 1300 πολιτικοί πρόσφυγες. Δηλαδή διατηρούν τήν ιδιότητα που τόσοι άγώνες έγιναν για νά άποτινάξουν; Τί πάει νά πει «ψηφίζω ως πολιτικός πρόσφυγας»;

Διεκδικούν οί συμπολίτες μας κάποια διαφοροποίηση που τούς δίνει κάποιο αδήμηνο κοινωνικό κύρος, κάποια ιδιαίτερη πολιτική συμπεριφορά, κάποια ειδικευση; Άθάνατο ΚΚΕ, ό,τι κι αν πιάσεις τό εϋτελείζει.

Ἡ Πόλις

Ὁ πολιτισμός στην ὁδὸ Ἀδριανοῦ

Ἡ Πλάκα εὐτυχῶς σῶθηκε. Τό εἶχαμε γράψει καί παλιότερα: ὀρθῶς δόθηκαν τὰ χρήματα πού δόθηκαν γιά νά πεζοδρομηθεῖ καί νά «ἀναπαλαιωθεῖ», ὀρθῶς θεσπίστηκαν μέτρα γιά ν' ἀλλαγῆ ἀπό τήν ἠχορρύπανση, τὰ νάιτ κλάμπ, τὰ ψευτοσκυλάδικα, τίς «πανσιόν» καί τὰ τοιαῦτα. Ὅρθως, ὄχι γιατί ἔτσι θά ἀναβαθμιζόταν ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων — κάτοικοι, ὡς γνωστόν λίγοι ἔμειναν στήν Πλάκα, καί στό κάτω κάτω ἄλλοῦ ὑπῆρχαν καί ὑπάρχουν ἄλλοι περισσότερο χειμαζόμενοι — ἀλλά διότι ἔπρεπε νά σωθεῖ τό μόνο μέρος τῆς Ἀθήνας πού θυμίζει κάπως ὅτι τούτη ἡ πόλις ἔχει ἱστορία, ἱστορία ἀρχαία, ρωμαϊκή, βυζαντινὴ, βενετσάνικη, τούρκικη καί νεοελληνική. Γράφαμε ἀκόμα τότε ὅτι τὰ λόγια πού περισσεύαν γιά γιασεμιά κι ἀνηφοριές δέν ἦταν παρά τὰ γνωστά μελοδράματα τῆς λαϊκίζουσας ἐφημεριδογραφίας καί χωροταξίας. Γιατί τώρα νά ἐπαναλαμβανόμεσθε; Γιατί ἦρθε ἕνα νέο νομοσχέδιο, τοῦ κ. Κουλουμπῆ αὐτῆ τῆ φορά, πού τροποποιεῖ κάπως ὡς πρὸς τίς χρήσεις τό προηγούμενο ἐπὶ τό ἐλαστικότερον καί μᾶλλον πρὸς τῆ σωστὴ κατεύθυνση, ἀλλὰ καί τοῦτο διαφημίστηκε ἀρμοδιῶς καί προπαγανδίστηκε πάλι μέ γιασεμιά, ἀναβάθμιση τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων, καί πολλές ρομαντικές ἀνηφοριές. Πάλι δηλαδή ἐκτός θέματος γιά νά ἀποκρύπτεται τό πραγματικό. Καί τό πραγματικό θέμα εἶναι ὅτι ἡ Πλάκα ἐγινε μιά τουριστικὴ πιάτσα ὅπως ὄλες οἱ ἄλλες.

Μαϊανδροί, τσολιαδάκια, βλαχοπούλες, τσεμπέρια, φλιτζάνια καί φλιτζανάκια, σανδάλια ἀρχαιοπρεπῆ, γοῦνες καί πάλι γοῦνες, ἀμφορεῖς μελανόμορφοι καί λήκυθοι ἐρυθρόμορφοι, καί δῶς' του πάλι πουκάμισα καί πουκαμίσεις, ζῶνες καί ζωστήρες, πιάτα, πιατάκια, κοσμηματάκια, ὄλα τὰ γκάτζετ τῆς greek popular art, ἕνας ὀλόκληρος ἀρχαιοβυζαντινοβλαχοσιφναϊκός, λαϊκός δέ, πολιτισμός, πού φαίνεται ὅτι πουλάει καλά, γιατί πῶς ἄλλιῶς νά ἐξηγήσεις ὅτι, ἐν μιᾷ νυκτί, τὰ μανάβικα ἐγιναν γουναράδικα καί τὰ μπακάλικά εἶδη «λαϊκῆς τέχνης». Ἐν ὄνόματι τῆς διασώσεως τοῦ πολιτισμοῦ μας ὁ τουριστικός πολιτισμός ἐξαπλώθηκε στῆς Πλάκας τῆς ἀνηφοριῆς στεφανωμένος μέ γιασεμιά, νυχτολούλουδα καί γεράνια, γιά πάντα ἀπανθισμένος ἀπ' τίς ταχύβολες φωτογραφικὲς μηχανές τῶν Γιαπωνέζων.

Δέν ἔχουμε καμιᾶ ἀντίρρηση νά συμβαίνουν ὄλα αὐτά. Στό κάτω κάτω καί νά εἶχαμε θά συνέβαιναν. Ὁ τουρισμός εἶναι πεπρωμένον τοῦ Ἑλλήνος. Ἀλλά νά τό λέμε ἔτσι, νά τό ζοῦμε ἔτσι, νά τό αἰσθανόμεσθε ἔτσι χωρὶς τοὺς μελοδραματικούς ἐξωραϊσμούς.

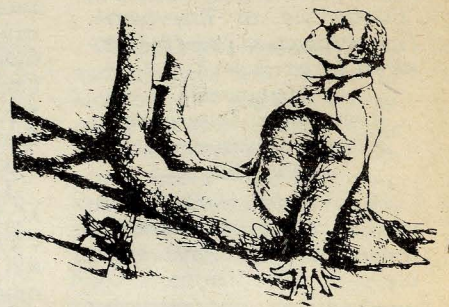
Υστερόγραφο: Ὁ ΠΟΛΙΤΗΣ, κατοικοεδρεῖ στήν Πλάκα ἐδῶ καί δέκα χρόνια, ὁδός Κέκροπος 2. Δέν μᾶς εἶναι δύσκολο νά κάνουμε παρατηρήσεις. Ἰδού μιά, ἴσως ἐνδιαφέρουσα γιά ὄλους τοὺς ριζόπληκτους καί δὴ τῶν ὑπουργείων καί τῶν ἐφημερίδων: Στόν ἄξονα Κυδαθηναίων-Θεσπιδος πού ἀρχίζει ἀπό τήν ὁδὸ Φιλελλήνων καί φτάνει ὡς τήν Ἀκρόπολις ὑπάρχουν 50 καταστήματα τουριστικῶν εἰδῶν καί μόνο 14 ὄλων τῶν ἄλλων χρήσεων (ταβέρνες, μπακάλικά, φούρνοι κ.λπ.). Στῆν ὁδὸ Ἀδριανοῦ ἀπὸ τό Θεσεῖο ὡς τό Φανάρι τοῦ Λυσικράτους μετρήσαμε 214 τουριστικὰ μαγαζιά καί μόνο 36 ἀπὸ τὰ ἄλλα. Αὐτὰ δέ τὰ ἄλλα εἶναι κυρίως ταβέρνες καί πάσης φύσεως φαγάδικα. Ἐνας κόσμος ὀλόκληρος ἔτοιμος νά καρφώσει τόν τουρίστα. Ἡ νά τόν καμακώσει. Κι ἄς ἀφήσουμε τὰ περὶ ἀναβάθμισης.

Δημοτικὰ μυστήρια

Ἀπὸ τό περιοδικὸ Ἐπιλογές (τεῦχος Ἰουλίου), τό ὁποῖο ἐκδίδει ἡ Μακεδονία, πληροφορηθήκαμε τὰ σχετικά μέ τόν πανελλήνιο ἀρχιτεκτονικὸ διαγωνισμό πού προκηρύσσεται γιά τήν ἀρχιτεκτονικὴ μελέτη προσχεδίων τοῦ ὑπὸ ἀνέγερση Δημαρχιακοῦ συγκροτήματος τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης. Ξέραμε ὅτι ὁ χωρισμός κράτους-ἐκκλησίας ἔχει δρομολογηθεῖ ἀποφασιστικὰ ἐπὶ ΠΑΣΟΚ. Εὐτυχῶς ὁμως παραμένει ἀλώβητη γιά τοὺς πιστούς ἡ σχέση Δήμων-ἐκκλησίας, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ πρόνοια γιά τήν ὑπαρξὴ ...«ναϊδρίου» στό δημαρχιακὸ συγκρότημα.

Πρόκειται γιά τήν (κατὰ τήν τηλεόραση τουλάχιστον, ὅπου οἱ δύο στίς τρεῖς εἰδήσεις ἀπὸ τῆ Βόρεια Ἑλλάδα ἔχουν νά κάνουν μέ μνημόσυνα, μυστήρια, παπάδες καί ἀγιαστούρες) ἐγνωσμένη «θρησκευτικότητα» τῆς Θεσσαλονίκης;

Πρόκειται γιά δάκτυλο τοῦ κ. Παπαθεμελῆ; Πρόκειται γιά μιά χειρονομία καλῆς θελήσεως πρὸς τόν κ. Σαρτζετάκη, τοῦ ὁποῖο ὀρηκτήριο εἶναι, ὡς γνωστόν, τό ἀνέσπερο φῶς τῆς ὀρθοδόξου Βορείου Ἑλλάδος; Ἡ μήπως (ἀφοῦ τὰ περὶ ναϊδρίου ἀναφέρονται ἀκριβῶς μετὰ ἀπὸ τὰ «θάλαμος ἐξετάσεων — θάλαμος παραμονῆς ἀσθενῶν μέ δύο κλίνες, ἰατρεῖο») πρόκειται ἀπλῶς γιά ἕναν ὑπαινιγμὸ ὅτι μάταια τὰ ἀνθρώπινα.

Το

Ἡ δι
δῶς
σθητ
κό —
πείρ
ματα
ἀφοῦ
Ἄ
γεγον
ὀλόκ
τοβι
ποτε
προό
ρυβο
ράστ
Γιγα
διαγο
νημε
στορ
τοῦ Ν
κητῆ
φίση
ὄλη
δικα
φισ
ντου
ταί ο
γαλύ
Κα
μένα
κολλ
ναντ
χός Ἄ
Μάρ
νω ἄ
πού
κύρι
στρά

Τό δυστύχημα είναι αυτοί

Οιχορύπανση

δημοτική αρχή, όπως κάθε αρχή, παράγει και αισθητική. Ίως γιατί είναι, ή θά 'πρεπε να είναι, συνυπεύθυνη για την αισθητική της πόλης. Καί η πόλη είναι τό σημαντικότερο πλαστικό — εικαστικό γεγονός πού ζούνε οί σύγχρονοι άνθρωποι: άίρως δραστικότερο από τά μουσεια, τούς πίνακες, τά αγάλματα, τίς αρχιτεκτονικές μορφές. Ο δήμος λοιπόν έχει ευθύνη πού (καί) δικιά του υπόθεση είναι ή αισθητική της πόλης.

Άλλά στην πόλη από τά κορυφαία αισθητικά — εικαστικά γονότα σήμερα πιά είναι ή άφισα: «τόνοι χαρτί, δάση όκληρα: ύπερωρίες οί ξυλοκόποι, οί εργαζόμενοι στίς χαρβιομηχανίες καί οί οικολόγοι» έγγραφε έδω, σκασμένος, κάποτε ο Παντελής Μπουκάλας. Κι εγώ ένα καταμεσήμερο τίς σοάλλες, θά ήταν ή ώρα 4, πετάχτηκα στό δρόμο από τό θόβο του πιστολιού πού κάρφωνε στόν άπέναντι τοίχο κάτι τεσσάρια μεταλλικά πανώ πού θά ύποδεχθούν προσεχώς άφισες. γαντοάφισες. Τό συνεργείο ήταν κάποιας εταιρείας πού, μέ αγωνισμό, έπηρε τό δικαίωμα από τό Δήμο, Αθηναίων να έμειρώνει για την τελευταία κολγκέητ, για τά λακόστ, τά άπορ, τά μπίκ, τά κάμελ ή ένδεχομένως τίς πολιτικές άρετές ύ Μπέη, του Κατριβάνου, του Έβερτ ή όποιου άλλου διεκδικητή του δήμου πού ύπόσχεται έργα, άρα καί περισσότερες άφισες για να αύξηθούν τά έσοδα του Δήμου. Αυτά παντού, σε όλη την επικράτεια των δήμων, καί μέ άποκλειστικότητα στό καίωμα πού τούς παραχώρησε ο διαβόητος νόμος για την άσφύλληση. Έτσι ή δημοτική αρχή δέν άφησε ντουβάρι για ντουβάρι χωρίς να τό σκεπάσει μέ άφισες για να καλλιεργούν οι αισθητικές άξίες του λαού, τά αισθητήριά του, καί μέ καλύτερη όρμή να στριμώνχεται στα σουπερμάρκετ.

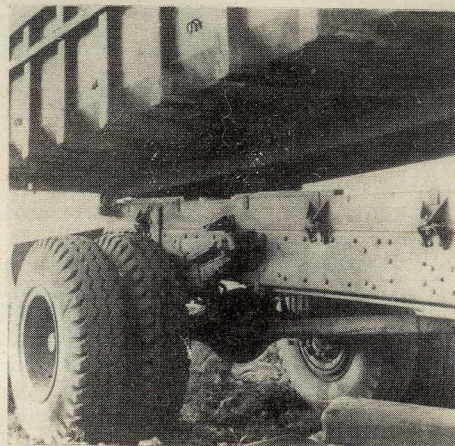
Καί φυσικά, ευτυχώς, δέν θά μπορούσε να γίνει εξαίρεση για να. Θέλω δέ θέλω θά τρώω στα μουτρα κάθε πρωί τό άφισολλημένο χαμόγελο. Άλλά, αυτός ο τοίχος πού έτυχε άπέναντι από τό σπίτι μου, είναι ένας πραγματικός, θεόρατος, τοίχος από πέτρες, πού έχτισαν για άντιστήριξη όταν χάραξαν την άρκου Μουσσούρου ύψος περίπου 4 μέτρων καί σε μήκος πάνω από 100. Καί ήταν ώραϊος τοίχος από τούς ελάχιστους πιά ύπάρχουν στην Αθήνα. Ήταν ανάγκη να τον χαλάσει οριε Δήμαρχε για μία χούφτα δεκάρες; Ήταν ανάγκη να μορφαίρες επάνω του τον καουμπόυ της γεύσης West;

Η έγληματικότητα στην Ελλάδα αναπτύσσεται, εξειδικεύεται, κατακτά νέες τεχνολογίες, ρίχνει τό κόστος, εξασφαλίζει αύξημένη άσυλία. Καί φυσικά δέν μιλάμε για τή ληστεία της τράπεζας στην όδό Δροσοπούλου, πού ανήκει σε παραδοσιακούς — έστω καί μη προβληματικούς — κλάδους του εγκλήματος. Πάρτε όμως για παράδειγμα τό φόνο ενός άτόμου καί τον τραυματισμό ενός άλλου, στα Καμένα Βούρλα, από ένα φορτηγό πού περνούσε πλάι τους καί τούς συνέθλιψε ρίχνοντας επάνω τους μέρος του φορτίου του. Μά πρόκειται για «δυστύχημα», θά πείτε. Βέβαια έτσι λένε καί οί έφημερίδες, ή άστυνομία, ο ιδιοκτήτης καί ο οδηγός. Τό ίδιο έξάλλου είχαν πει πρό ήμερών όταν άλλο φορτηγό εκτόξευσε σε αυτοκίνητο πού άκολουθούσε κάτι τεράστιους τσιμεντοσωλήνες, πού μετέφερε.

Κι άκόμη πάλι για «δυστύχημα» (ή κακιά ή ώρα πού λένε) είχαν οί ίδιοι μιλήσει πριν από 1-2 χρόνια όταν άλλο φορτηγό είχε ξεφορτώσει όλόκληρο «γκρέηντερ» σε αυτοκίνητο πού περνούσε πλάι του κάπου στα Βόρεια προάστεια της Αθήνας μέ άποτέλεσμα πάλι τό θάνατο μιας όλόκληρης οικογένειας. Καί ένας θεός ξέρει πόσες άλλες ανάλογες περιπτώσεις δέν έφτασαν καν στην δημοσιότητα. Ύπάρχουν λοιπόν προηγούμενα.

Σέ όλες όμως τίς περιπτώσεις κάποια στοιχεία είναι σταθερά τά ίδια: τό φορτίο δέν στερεώθηκε κανονικά καί άσφαλώς, τό φορτηγό δέν έπισημαινόταν μέ κάποιο ιδιαίτερο τρόπο (άλλου προηγείται συνήθως αυτοκίνητο πού εκπέμπει φωτεινά καί ήχητικά σήματα, συχνά δέ έπεται καί άλλο, τό σύνολο δέ σε όρισμένες ώρες καί όρισμένη, μικρή, ταχύτητα — όμως ως γνωστόν άλλου δέν έχουν την τρισχιλιετή παράδοση της Φυλής μας), οί άρχές δέν έκαναν έλέγχους, ούτε ή άστυνομία (τροχαία ή άλλη), ούτε τά ύπουργεία (πού διαθέτουν, αν δέν τό ξέρετε, επιθεωρητές για τίς συνθήκες εργασίας των φορτηγών), ούτε άλλος κανείς. Βέβαια, ή εφαρμογή των κανονισμών (ύπάρχουν, ύπάρχουν...) συνεπάγεται κόστος καί άπώλεια χρόνου (ο όποιος, ως γνωστόν, είναι χρήμα), κάποιο έξοπλισμό. Πράγματα πού θά επιβάρυναν την άπόδοση της επιχείρησης του ιδιοκτήτη-οδηγού-έπισκευαστή-διαχειριστή (μήν παρασύρεστε, είναι τό ίδιο πρόσωπο συνηθέστατα) των φορτηγών. Καί ο έλεγχος θά συνεπάγονταν έξόδους, περιπολίες, λειτουργία σε εικοσιτετράωρη βάση όλη την εβδομάδα, καί άλλα φοβερά πού θά έθεταν σε άμφισβήτηση κατακτημένα δικαιώματα πολλών συμπαθών καί ευφώνως γνωστών τάξεων της κοινωνίας μας.

Μένουν βέβαια οί νεκορί. Πού καταγράφονται σε κάποιες καλοφτιαγμένες στατιστικές κάτω από έπιμελώς ουδετεροποιημένες ρουμπρίκες: «δυστύχημα» στη συγκεκριμένη περίπτωση. Κανείς δέν ευθύνεται, κανείς δέν θά πληρώσει, μεταφορικά ή άκόμα καί κυριολεκτικά. Ο κύριος Ύπουργός, ο κύριος γενικός, ο κύριος διευθυντής, ο άρχηγός της άστυνομίας, ο τοπικός προϊστάμενος, ο ευαγής επιχειρηματίας μπορούν να κοιμούνται ήσυχοι.

Επί του λογιστηρίου

Η συνδιάσκεψη

του ΟΠΕΚ

...νέα πτώση των τιμών
του πετρελαίου... προβλήματα
στο διεθνές τραπεζικό
σύστημα...

Τις τελευταίες μέρες του Ιουνίου πραγματοποιήθηκε η συνδιάσκεψη των χωρών του ΟΠΕΚ στο νησί Μπρίονι της Γιουγκοσλαβίας.

Οι συζητήσεις των υπουργών πετρελαίου δεν κατέληξαν σε καμία συμφωνία. Φαίνεται ότι οι αντιθέσεις έχουν δξυνθεί ακόμη περισσότερο γιατί κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1986 η συνολική παραγωγή του ΟΠΕΚ ξεπέρασε κατά 2 εκατομ. βαρέλια/μέρα το ανώτατο όριο που είχε συμφωνηθεί στην τελευταία συνδιάσκεψη.

Παρά το γεγονός αυτό το Ιράν, η Αλγερία και η Λιβύη επιμένουν στην αρχική θέση τους ότι πρέπει να περιοριστεί η παραγωγή πετρελαίου έτσι ώστε να ανέβει η τιμή του στο επίπεδο των 28 δολ./βαρέλι. Το Ιράκ απαιτεί συμμετοχή στη συνολική παραγωγή τουλάχιστον κατά 13,1% και το Ιράν επιμένει στην άποψη του ότι θα πρέπει να του δοθούν δύο βαρέλια/μέρα για κάθε επιπλέον βαρέλι που θα έχει το Ιράκ σε σχέση με τις προγενέστερες συμφωνίες έπιμερισμού της παραγωγής.

Παράλληλα τα Ένωμένα Άραβικά Έμιράτα δήλωσαν ότι στην περίπτωση που δεν θα τηρηθούν οι σχετικές συμφωνίες θα θεωρήσουν ότι είναι ελεύθερα να αυξήσουν την παραγωγή τους μέχρι τα 2 εκατομ. βαρέλια/μέρα.

Η συνδιάσκεψη διακόπηκε στις 30 Ιουνίου και πρόκειται να επαναληφθεί στις 28 Ιουλίου στην Γενεύη. Η διακοπή αποφασίστηκε για να δοθεί χρόνος στα κράτη μέλη να μελετήσουν το σχέδιο έπιμερισμού της παραγωγής που υποβλήθηκε από τον υπουργό Ένεργειας της Ινδονησίας Δρ. Σουμπρότο. Έν τώ μεταξύ στην αγορά του Λονδίνου οι τιμές του άργου πετρελαίου έπεσαν κάτω από τα 10 δολ./βαρέλι. Η πτώση αυτή οφείλεται στην εποχιακή μείωση της ζήτησης αλλά και στο αποτέλεσμα της συνδιάσκεψης. Η κατάσταση είναι όπωσδήποτε συγκεκριμένη. Οι έμπειρογνώμονες της αγοράς προβλέπουν ότι οι τιμές θα επανέλθουν μακροχρόνια στο επίπεδο των 20

δολ./βαρέλι. Όμως κανείς δεν μπορεί να μιλήσει με σιγουριά για το βραχυχρόνιο διάστημα.

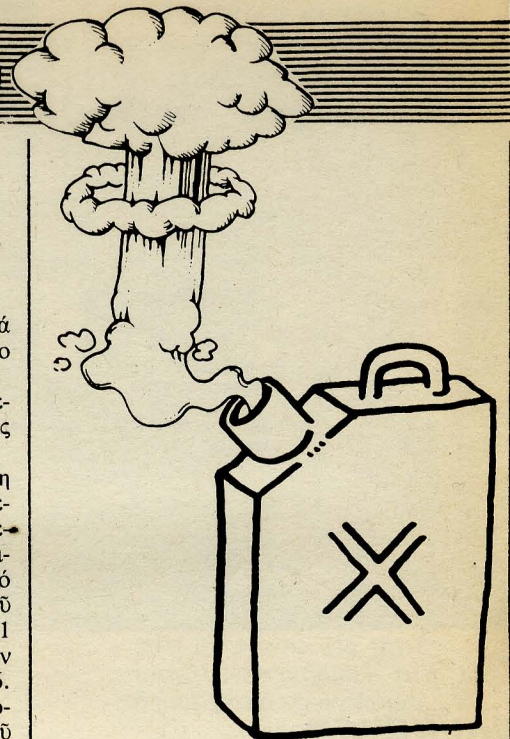
Είναι πολύ πιθανό κατά τους επόμενους μήνες να εμφανιστούν διακυμάνσεις από 5 μέχρι και 15 δολ./βαρέλι.

Αυτό θα επιδεινώσει αρκετά την ήδη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκεται η άμερικανική βιομηχανία πετρελαίου. Οι πρώτες ένδείξεις των άρνητικών έπιπτώσεων έρχονται από το Μεξικό αλλά και από τις ΗΠΑ. Η κυβέρνηση του Μεξικού άνακοίνωσε ότι μείωσε κατά 1 δις δολ. τις έκτιμήσεις των εισπράξεων από την πώληση πετρελαίου για το 1986. Έτσι προβλέπεται να εισπραχθούν συνολικά 6 δις δολ. έναντι των 13 δις δολ. του 1985. Η μείωση αυτή θα έμποδίσει το Μεξικό να άνταποκριθεί στις ύποχρεώσεις του για την εξόφληση του εξωτερικού χρέους. Από την πλευρά των ΗΠΑ η BANK AMERICA, το δεύτερο σε μέγεθος τραπεζικό συγκρότημα της Άμερικής, άνακοίνωσε ζημιές 640 εκατ. δολ. για το δεύτερο τρίμηνο του 1986. Οι ζημιές αυτές οφείλονται άποκλειστικά σε δάνεια που είχε χορηγήσει η τράπεζα και δεν εξοφλήθηκαν έγκαιρα. Το 1985 η BANK AMERICA για τον ίδιο λόγο είχε ζημιές ύψους 337 εκατ. δολ. ενώ το συνολικό ποσό των έπισφαλών άπαιτήσεών της φτάνει τα 5 δις. δολάρια.

Νέα μείωση των άμερικανικών έπιτοκίων

...οι ΗΠΑ προσπαθούν να
επιβάλουν τη διεθνή
οικονομική τους πολιτική...

Στις 10.7.1986 η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ μείωσε το προεξοφλητικό έπιτόκιο από 6,5% σε 6%. Άμέσως μετά άκολούθησαν οι μεγαλύτερες άμερικανικές τράπεζες μειώνοντας τα έπιτόκια δανεισμού κατά 0,5%. Έτσι από την αρχή του 1986 μέχρι σήμερα συνέβησαν στις ΗΠΑ τρεις διαδοχικές μειώσεις έπιτοκίων με αποτέλεσμα την πτώση του βασικού έπιτοκίου δανεισμού από 9,5% σε 8%. Ένώ κατά τις δύο πρώτες μειώσεις είχε ύπάρξει

προσεννόηση με τη Δ. Γερμανία και την Ιαπωνία δεν φαίνεται να συμβαίνει το ίδιο αυτή τη φορά. Οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών δεν είναι διατεθειμένες να άκολουθήσουν τις ΗΠΑ και είναι ένδεικτικές οι δηλώσεις του ύπουργού Οικονομικών Τζ. Μπέικερ ό οποίος κατηγόρησε έμμέσως τη Δυτική Γερμανία ότι δεν βοηθάει όσο πρέπει την άνακαμψη της άμερικανικής οικονομίας. Η μείωση των έπιτοκίων στις ΗΠΑ προκαλεί μείωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δολαρίου έναντι του μάρκου και του γιέν. Έτσι η Δυτική Γερμανία και η Ιαπωνία έχουν να έπιλέξουν μεταξύ της μείωσης των έπιτοκίων δανεισμού και της επιδείνωσης στην άνταγωνιστικότητα των έμπορευμάτων τους στη διεθνή αλλά και στην έσωτερική αγορά τους.

Ό στόχος των ΗΠΑ, είναι να εξαναγκάσουν τις άναπτυγμένες βιομηχανικά καπιταλιστικές χώρες σε ταχύρρυθμη οικονομική άνάπτυξη έτσι ώστε να άποτελέσουν διέξοδο για τα άμερικανικά έμπορεύματα. Για το λόγο αυτό πιέζουν την Δυτική Γερμανία και την Ιαπωνία να μειώσουν τα έπιτόκια δανεισμού με προφανή στόχο την έπιτάχυνση των επενδύσεων στις χώρες αυτές. Σε προηγούμενα τεύχη του Δεκαπενθήμερον Πολίτη άναφερθήκαμε στη συνδιάσκεψη του Τόκιο και στις προσπάθειες των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας να συντονίσουν τη διεθνή οικονομική άνακαμψη. Η τελευταία μονομερής μείωση των έπιτοκίων από την άμερικανική κυβέρνηση δείχνει ότι ό συντονισμός αυτός δεν έχει πετύχει μέχρι στιγμής. Σύμφωνα με τις τελευταίες δηλώσεις του Τζ. Μπέικερ (Financial Times 14.7.86) οι ΗΠΑ κατά τους τελευταίους 42 ή 43 μήνες έχουν σηκώσει το μεγαλύτερο βάρος των διεθνών οικονομικών προβλημάτων και συνεπώς άπαιτούν τώρα τη βοήθεια των βιομηχανικά άναπτυγμένων έταίρων τους.

ό οικονομόβιος

ΤΟΥΡΚΙΑ

Η τουρκική χούντα, μπροστά στην αυξανόμενη έσωτερική και εξωτερική πίεση, αντί να μπλεχτεί σε περιπέτειες τύπου ελληνικής ή αργεντινής χούντας για να παραμείνει στην εξουσία, αφήνοντας στο διαβή της τραγωδίες όπως της Κύπρου ή των Φώκλαντς — πού θά την έστελναν πιθανώς και στη φυλακή — προτίμησε να αποστρατευτεί και να πάει για σύνταξη.

Αποσύρεται ύστερα από την εξάχρονη εξουσία της, μεταβιάζοντας την στις αστικές δυνάμεις, οι οποίες έχουν «σηκώσει μπαράκι» έναντιόν της. Η επίρροη των έπιτελών των ΗΠΑ — πού έχουν μάθει καλά τό μάθημά τους από τά προηγούμενα πειράματα — στην πράξη της αυτή είναι αναμφισβήτητη.

‘Ο «έκδημοκρατισμός» στην ήμερήσια διάταξη

Τό έρώτημα όμως πού τίθεται σήμερα είναι τό έξης: Τί θά γίνει όταν οι αστικές δυνάμεις, πού κόπτονται σήμερα ως άπόστολοι τής δημοκρατίας και πρωτοστατούν στις άπαιτήσεις του λαού για έκδημοκρατισμό, φθάνοντας σε κάποιο σημείο πού «ή δημοκρα-

τία... ως έδω»; ‘Ο λαός, οι διανοούμενοι, οι σοσιαλιστές πού βασανίστηκαν και φυλακίστηκαν στον άγώνα τους για δημοκρατία και έλευθερία πώς θά αντιδράσουν;

Μετά τις άναπληρωματικές έκλογές (πού θά γίνουν φέτος τον ‘Οκτώβρη), στις γενικές

έκλογές του 1988 ή τό άργότερο τό 1992 φαίνεται πολύ πιθανή μία σοσιαλδημοκρατική ή γεσία στην Τουρκία. Τά προβλήματα όμως τής Τουρκίας δέν μοιάζουν ούτε μ’ έκείνα τής μετα-φρανκικής ‘Ισπανίας, ούτε τής μετα-χουντικής ‘Ελλάδας ή τής Πορτογαλίας.

Τό Κουρδιστάν, ή Κύπρος, οι σχέσεις μέ τήν ΕΟΚ άποτελούν γιγαντιαία πολιτικά προβλήματα, χωρίς καθόλου τά άλλα νά είναι μικρότερα από αυτά τά τρία: ή άνεργία πού φθάνει τό 20%, ή αύξηση του πληθυσμού 2,3% έτησίως, ο πληθωρισμός πού τριγυρίζει έ-

ΔΙΕΘΝΗ

κει γύρω στο 50%, ή μείωση των πραγματικών μισθών και ήμερομισθίων κατά 50% από το 1980, τα 35 εκατομμύρια των εργατών, άνεργων, υπαλλήλων, αγροτικών εργατών και άκτημόνων, τό μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων έχει ξεπεράσει τά όρια τής φτώχειας, τά 30 δις δολάρια του έξωτερικού χρέους, τά 3 δις δολάρια του έλλείμματος του έμπορικού ίσοζυγίου...

Οί λύσεις πού θά δώσει ή μετα-χουντική ήγεςία στά προβλήματα αυτά, θά καθορίσουν στή δεκαετία πού μās έρχεται τό πεπρωμένο τής Τουρκίας. Καί οί λύσεις θά δοθούν υπό τήν άπειλή δύσσο στρατού «πού γύρισε μέ δική του άπόφαση στους στρατώνες του, χωρίς νά έχει πολυφθαρεί στήν πατριαρχική άποστολή πού του είναι δοσμένη από τήν τουρκική ιστορία».

Ούτε ό Ίνονού ούτε ό Ντεμιρέλ πρέπει νά άναμένεται ότι θά φανούν πίο τολμηροί από τή χούντα στά θέματα πού σχετίζονται μέ τό Κουρδιστάν, τήν Κύπρο, τό Αιγαίο, τίς σχέσεις μέ τήν ΕΟΚ ή τή διορθωση τής στρεβλής οικονομίας. Τήν τόλη αυτή θά τήν έβρισκαν μόνο άν ή ήγεςία τους ήταν προϊόν ενός «ξεκαθαρίσματος λογαριασμών μέ τό στρατό». Μόνο τότε. Άντ' αυτό, άντί των σοβαρών άναμετρήσεων πού άπαιτεί τό πέρασμα στή δημοκρατία, στήν Τουρκία παρατηρείται μιά εξέλιξη όπου οί αντίπαλοι ζυγιάζουν άλλήλους και έγκαταλείπουν τό πεδίο: «έσύ τήν κερδίζεις αυτή τή μάχη». (Φυσικά δέν άναφερόμαστε στά ριζοσπαστικά άριστέρα κινήματα, πού δέν συμμετείχαν έξαρχής σ' αυτό τό «παιχνίδι δημοκρατίας»). Καί βέβαια είναι άρκοόντες σαφές ότι μιά «δημοκρατία» όντας προϊόν μιάς τέτοιας ιστορικής εξέλιξης δέν μπορεί νά προχωρήσει παραπέρα.

Τό πρώτο από τά προβλήματα πού μεταθέτει ή άποσυρόμενη χούντα είναι τό Κουρδιστάν. Λέγοντας πρόβλημα του Κουρδιστάν δέν έννοούμε τίς μικρές φεοδαρχικές και σταλινιστικές ομαδούλες πού αυτή τή στιγμή, μέ ύποστήριξη γειτονικών χωρών και κουρδικών οργανώσεων πού έχουν βάση τή Μέση Άνατολή, δρουν στίς παραμεθόριες περιοχές και πραγματοποιούν ένέργειες «χτύπα-φύγε», και μέ τίς όποιες καμιά επαναστατική όργάνωση τής Τουρκίας ή του τουρκικού Κουρδιστάν δέν συνδιαλέγεται.

Ό κουρδικός λαός σήμερα προσπαθεί νά κερδίσει τήν άνεξαρτησία του, νά πραγματοποιήσει τήν έθνική του δημοκρατική επανάσταση πού δέν μπόρεσε νά γίνει τότε πού διαλυόταν ή όθωμανική αυτοκρατορία, ένω στή συνέχεια άργότερα ύπέστη διάφορες άποτυχίες.

Οί λαοί πού από τόν 15ο αιώνα μπήκαν στό ζυγό τής όθωμανικής αυτοκρατορίας, άρχισαν από τόν 18ο αιώνα —έκ δυσμών πρós άνατολάς— νά άπελευθερώνονται. Ή άπόσχιση των χριστιανικών λαών —δυτικά και βορειοδυτικά— όσο ή αυτοκρατορία έχανε τήν ισχύ τής γινόταν και πίο εύκολη. Ή άπόσχιση όμως των μουσουλμανικών λαών πού ζούσαν στό νότο και νοτιοδυτικά άργησε, έκτός των άλλων και λόγω τής ένωτικής ιδιότητας τής ισλαμικής θρησκείας. Οί λαοί αυτοί απέκτησαν έθνικό αίσθημα, άφού πέρασαν τή φάση τής άποικιοκρατίας των δυτικών χωρών.

Ένώ οί λαοί των Βαλκανίων, τής Άνατολής και Κεντρικής Εύρώπης, οί Έλληνες και οί Άραβες άποσχίζονταν και άπελευθερώνονταν άπ' τήν αυτοκρατορία, δύο λαοί έμειναν πίσω: οί Κούρδοι και οί Τούρκοι. Έκτός από τίς μειονότητες (Τσερκέζοι, Τάταροι κ.λπ.), οί άλλοι δύο λαοί τής Άνατολίας οί Άρμένιοι και οί Έλληνες τής Μικράς Άσίας, προσπάθησαν στή διάρκεια του 1ου παγκόσμιου πολέμου και των πολέμων 1919-1922, πρίν από τήν πλήρη κατάρρευση του όθωμανικού κράτους, νά πραγματοποιήσουν τίς ένθνικές τους επαναστάσεις, χωρίς όμως επιτυχία. Ό στρατός του Μουσταφά Κεμάλ στους πολέμους 1919-1922, όταν δημιουργείτο ή σύγχρονη Τουρκία, πολέμησε μαζί μέ τους Κούρδους ένάντια στους Άρμένιους και τόν έλληνικό στρατό. Καί στό νότο, στους πολέμους ένάντια στους Γάλλους, ό κουρδικός λαός υπερασπίστηκε τά έδαφη του, οργανωμένους από όθωμανούς άξιωματικούς. Τό ένωτικό σύνθημα των πολέμων του 1919-1922 ήταν «νά σωθεί ή ισλαμική θρησκεία, ό σουλτάνος και τό χαλιφάτο άπό τή χριστιανική έπιδρομή».

Ό Μουσταφά Κεμάλ πού στά χρόνια του πολέμου ξεσήκωσε τους Κούρδους και τους Τούρκους τής Άνατολής ένάντια στους χριστιανούς έπιδρομείς, έδιωξε τόν σουλτάνο και όταν τέλειωσε ό πό-

λεμος κατέλαβε τήν έξουσία, κατέλυσε τό χαλιφάτο και προχώρησε σέ λαϊκές (κοσμικές) μεταρρυθμίσεις.

Τά μετέπειτα χρόνια είναι τά χρόνια όπου οί κεμαλιστές αντικαθιστούν τό μοτίβο «ισλάμ» μέ τό μοτίβο «τουρκος-τουρκικό».

Ή «τουρκική ιδιότητα» πού στήν όθωμανική αυτοκρατορία απέκλειε τήν πρόσληψη στήν ύπηρεσία του σεραγιού και χρησιμοποιείτο ως βρισιά μέ τήν έννοια του «άξεστου και αναλαφβητου», μέ τήν ίδρυση τής δημοκρατίας έγινε ή «προσωπικότητα» τής νέας κοινωνίας. Οί Κούρδοι σείχηδες και θρησκευτικοί ήγέτες, οί όποιοί είχαν πάρει έδρες και στήν ένθουθενέλευση (72 άπό τίς 288) γρήγορα παραμερίστηκαν και βγήκαν άπ' τή μέση. Τους Κούρδους άρχισαν νά τους άποκαλούν «όρεσειβιους Τούρκους».

Οί Κούρδοι ξεγερέθηκαν κατά τής νέας έξουσίας για πρώτη φορά τό 1925. Οί φεουδάρχες πού έχασαν τά προνόμια πού άπολάμβαναν τήν περίοδο τής αυτοκρατορίας και οί σείχηδες των όποιών, μέ τίς λαϊκές κεμαλικές μεταρρυθμίσεις, ζημιώθηκε ή θρησκευτική ήγεςία (ή όποία είχε οικονομική βάση), ξεσήκωσαν τό λαό κατά τής νέας διοίκησης γιατί «παρέκκλιε από τήν ισλαμική θρησκεία». Ό στρατός κατέπνιξε αίματηρά τίς ξεγερέσεις. Πολλοί άπ' τους ήγέτες κρεμάστηκαν στίς πλατείες.

Ούτε στίς ξεγερέσεις του 1925 και του 1937 αλλά ούτε και στά ένδιάμεσα μικρά γεγονότα βλέπουμε ως σύνθημα τήν «ένθνική άπελευθέρωση του κουρδικού λαού».

Στά 1940 τό Λαϊκό Κόμμα (του Ίνονού) και στά 1950 τό Δημοκρατικό Κόμμα (του Μεντερέ) έλάφρωσαν τίς πιέσεις και άναγνώρισαν κάποια προνόμια στους Κούρδους φεουδάρχες και θρησκευτικούς ήγέτες. Έκτοτε δέν ξανάγινε έξέγερση. Τό «κουρδικό ζήτημα» εξαφανίστηκε...

Στήν πίο έντονη περίοδο τής έξέγερσης του Μπαρζανί στό Ίράκ, οί Κούρδοι τής Τουρκίας, άντί νά κάνουν κάτι για τό δικό τους έδαφος, προτίμησαν νά πάνε νά πολεμήσουν στό πλευρό του Μπαρζανί.

Τό «δικαίωμα τής άνεξαρτησίας των Κούρδων πού ζούν στήν Τουρκία» άρχίζει νά συζητείται ξανά στά 1960 άπ' τους σοσιαλιστές. Κύριος λόγος τής συζήτησης είναι τά θεωρητικά κείμενα, «τό δικαίω-

μα τής αυτοδιάθεσης των λαών» πού άναφέρεται σ' αυτά, και πώς θά έξυπηρετηθεί.

Τό Τουρκικό Έργατικό Κόμμα (ΤΙΡ) πού προσεγγίζει μέ τήν ίδια αντίληψη τό θέμα και στό πρόγραμμά του περιλαμβάνει άρθρα σχετικά μέ τους Κούρδους, μετά τή στρατιωτική επέμβαση του 1971, άπαγορεύεται μέ τήν κατηγορία ότι «κάνει άυτονομιστική πολιτική» και τά ήγετικά στελέχη του φυλακίζονται μέ ποινές μέχρι 15 χρόνια. (Τό ΤΕΚ είχε κερδίσει 15 έδρες στίς εκλογές του 1965 και 3 στίς εκλογές του 1969).

Στήν περίοδο μετά τό 1974 βλέπουμε 30 περίπου οργανώσεις —άλλες άνάμικτες μέ Τούρκους και Κούρδους κι άλλες άμιγώς κουρδικές— νά ύποστηρίζουν τό «δικαίωμα τής αυτοδιάθεσης του κουρδικού λαού» στό τουρκικό Κουρδιστάν. Οί οργανώσεις αυτές πού κλονίστηκαν από τή στρατιωτική επέμβαση του 1980, συνεχίζουν τίς δραστηριότητές τους στίς χώρες τής Μέσης Άνατολής, στήν Εύρώπη και στήν Τουρκία, σέ δεκάδες ομάδες οί όποιες ύποστηρίζουν ένα πολιτικό φάσμα από τόν έννοπλο άγώνα μέχρι τίς ειρηνικές μεθόδους.

Ψατσόσο ή σημαντικότερη εξέλιξη του κουρδικού ζητήματος είναι ότι ή άνεξαρτησία και τά ανθρώπινα δικαιώματα των 10 περίπου εκατομμυρίων Κούρδων συζητούνται σέ ένθνική και διεθνή κλίμακα. Οί σοσιαλδημοκρατικές ήγεςίες στήν Τουρκία —όπου ό στρατός είναι πολύ εύαίσθητος και δέν άνέχεται ούτε ν' άκούει τή λέξη «Κούρδος»— είναι πολύ δύσκολο νά προβούν σέ ένέργειες μέ δημοκρατικό περιεχόμενο, παρά μόνο άν οδηγούν σέ σοβαρές συγκρούσεις.

Ή υπεράσπιση των κουρδικών δικαιωμάτων όπως ή άρση τής άπαγόρευσης διδασκαλίας τής κουρδικής γλώσσας, ή εκπαίδευση των Κούρδων σέ δικά τους σχολεία, ή ή δημιουργία μιάς άυτόνομης κουρδικής περιοχής είναι σήμερα για έναν Τούρκο σοσιαλδημοκράτη ύπόθεση δύσκολη έως άδύνατη. Άλλά οί Κούρδοι διανοούμενοι και ό λαός έχουν πάρει μιά φορά στά χέρια τους τόν άγώνα τους. Καί αυτή τή φορά φαίνεται ότι ό άγώνας θά διαρκέσει ως τή νίκη του κουρδικού λαού.

Τό ζήτημα τής Κύπρου, πού είναι τό δεύτερο άπ' τά σοβαρά προβλήματα πού έχουν νά

άντιμετωπίσουν οι έπερχόμενες τουρκικές κυβερνήσεις, παρουσιάζει εικόνα τελείως απογοητευτική. Σύμφωνα με τους Τούρκους σοσιαλδημοκράτες, η σημερινή κατάσταση πρέπει να νομιμοποιηθεί και το πρόβλημα να κλείσει.

«Οι Έλληνοκύπριοι χρόνια καταπίεζαν τους Τουρκοκύπριους στην Κύπρο και ο τουρκικός στρατός πήγε και τους άπελευθέρωσε. Έτσι έληξε το θέμα», τονίζουν. Η στάση του Έτζεβίτ είναι ακόμα οξύτερη. Ο πρωθυπουργός της κυβέρνησης που πραγματοποίησε την εισβολή το 1974, όταν μετά το 1980 απαγορεύτηκε η ανάμειξή του στην πολιτική, σε κάθε πολιτική αντιπαράθεση με τη χούντα πρόβαλε την εικόνα του «Έτζεβίτ, κατακτητή της Κύπρου». Μετά τις δημοτικές εκλογές του 1984 στην Τουρκία, όταν ο Ντεμιρέλ προσπάθησε να κάνει ανοίγματα ξεπερνώντας τη λογοκρισία, εμφανιζόμενος στο δεξιό τύπο με την εικόνα «του πρωθυπουργού των φραγμάτων, των δρόμων, των γεφυρών που έβγαλε την Τουρκία από τη φτώχεια», ο Έτζεβίτ έκανε την επανεμφάνισή του στην πολιτική εξιστορώντας τις άναμνήσεις του απ' το «Κυπριακό» στην άριστερων τάσεων εφημερίδα *Τζουμχουριέτ* (Ιούλιος 1984). Η εξιστορηση αυτή δημοσιεύτηκε μερικές μέρες και απαγορεύτηκε.

Τώρα, μετά την εμφάνιση του Ντεμιρέλ στην τουρκική τηλεόραση (Ιούνιος 1986) για πρώτη φορά ύστερα από έξι χρόνια, σ' ένα πρόγραμμα σχετικό με το μεγάλο έργο φραγμάτων και άρδευσης που η κατασκευή του συνεχίζεται στο Κουρδιστάν, σύμφωνα με τα γραφόμενα του τύπου, «για να έπιτευχθεί η ισότητα» (!) ο Έτζεβίτ θα εμφανιστεί στην τηλεόραση στις 20 Ιουλίου με την ευκαιρία της έπετειού των γεγονότων της Κύπρου.

Πάντως η συζήτησή του πόσο στοιχίσε (και στοιχίζει) το Κυπριακό στην Τουρκία εξακολουθεί να άποτελεί ταμπού στους σοσιαλδημοκρατικούς (άλλα και σ' ένα τμήμα των σοσιαλιστικών) κύκλους. Στην κοινή γνώμη είναι «ξένα» τά θέματα των προσφύγων και των άγνωσμένων.

Τό ότι σήμερα η κατάσταση των Έλληνοκυπρίων δέν είναι διαφορετική από την κατάσταση των Τουρκοκυπρίων τό 1974, τό ότι υπεύθυνοι γιά την κατάσταση πριν τό 1974 ήταν

όχι οι Έλληνες αλλά η χούντα μαζί με μιά χούφτα φασίστες, ότι ένας συνεπής δημοκράτης πρέπει να ενδιαφέρεται και γιά τά δεινά των άλλων λαών όσο και γιά τά δεινά του δικού του λαού — είναι θέματα έπίσης «ξένα» στό 90% των τουρκικών σοσιαλδημοκρατικών κύκλων.

Η διάλυση του συνασπισμού του κόμματός του με τό θρησκευτικό κόμμα Έθνικής Σωτηρίας και η παραίτηση του Έτζεβίτ μετά τόν Ιούλιο και Αύγουστο του 1974 γιά να διενεργήσει εκλογές και να μετατρέψει σε ψήφους τό «κύρος της Κύπρου», τά φασιστικά έθνικιστικά μέτωπα που δημιούργησε ο άρχηγός της δεξιάς Ντεμιρέλ —μαζί με τίς ΗΠΑ— γιά να σβήσει την εικόνα του «έθνικού ήρωα Έτζεβίτ» και να μπορέσει να συγκρατήσει γύρω του τή μάζα του 60% που ψηφίζει δεξιά στην Τουρκία, και ακόμα πίο πέρα η έμμονή του Έτζεβίτ «να γίνει ο μόνος κύριος των πάντων», «να γίνει ο ιστορικός μεγάλος ήγέτης» —ή «συμβολή» όλων αυτών στο άδιέξοδο που περιήλθε η Τουρκία τό 1980, είναι πράγματα που δέν συζητιούνται.

Οί σοσιαλδημοκρατικοί κύκλοι της Τουρκίας «ύπερφηλανεύονται» πώς «η εισβολή στην Κύπρο έφερε τή δημοκρατία στην Ελλάδα». Η άλλη φράση στη θέση αυτής, ότι δηλαδή «η εισβολή στην Κύπρο πήρε τή δημοκρατία απ' την Τουρκία» δέν έχει άρχισει να λέγεται ακόμα...

Ο νέος ήγέτης του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, ο Έρντάλ Ίνονου, άποφεύγει προσεκτικά τήν άναφορά σ' αυτό τό θέμα. Δέν λέει τίποτα εκτός από γενικότητες (είναι έξάλλου η ιδιαιτερότητα του Έρντάλ Ίνονου να μην εκφράζει άποψη όταν δέν πιστεύει ότι έχει έρθει ο καιρός γι' αυτό). Τό άν θα μπορέσει ή όχι να κάνει κάτι γιά μιά λύση πρός όφελος των λαών στην Κύπρο θα τό δείξει η ήγεςία του. Αν βέβαια καταφέρει να υπερπηδήσει τά εμπόδια των Ντενκτάς και Έτζεβίτ, οι όποιοι έχουν συνδέσει τό πολιτικό τους μέλλον με τό σημερινό στάτους.

Όσο γιά τό άν ο Ίνονου θα άντιληφθεί ότι η Τουρκία δέν πρόκειται να «ήσυχάσει» στίς σχέσεις της με τή Δύση, με τήν ΕΟΚ, τό ΝΑΤΟ και τήν Ελλάδα άν δέν λυθεί τό Κυπριακό και τό άν θα φερθεί ά-

νάλογα θα τό δοϋμε μετά τήν άποχώρηση του Έβρέν.

Τήν ίδια περίοδο θα βρεί άπάντηση και τό έρώτημα άν η Τουρκία έτοιμάζεται να άντιμετωπίσει και τά άλλα της προβλήματα — η Τουρκία που άς μην ξεχνάμε, προσπαθεί άπ' τό 1980 να προετοιμάσει τήν οικονομική της δομή γιά να μπορέσει να ένταχθεί στην ΕΟΚ.

Στό πολιτικό πεδίο, οι σκέψεις που σήμερα εκφράζονται με τή μεγαλύτερη άνεση είναι αυτές που σχετίζονται με τήν πολιτική άμνηστία και τήν άλλαγή των νόμων που θέσπισε η χούντα. Οί σοσιαλδημοκράτες δηλώνουν από τώρα ότι θα άναγωνίσουν νόμιμο δικαίωμα όργάνωσης στους κομμουνιστές και στους όπαδούς του θρησκευτικού κράτους και ότι θα διευρύνουν τίς συνδικαλιστικές έλευθερίες και τίς έλευθερίες της δημοκρατικής όργάνωσης. Άποτελεί όμως μυστικό τό τί θα άλλάξουν, ακόμα και τό τί προτίθενται να κάνουν στό οικονομικό τομέα. Ο Όζάλ τό σχολιάζει αυτό λέγοντας «η άριστερά δέν έχει έναλλακτική λύση». Ένώ ο Ίνονου προσέχοντας να μην φθαρεί μπαίνοντας από νωρίς σε εκλογικές διαμάχες, άπαντάει «θα άνακοινωθεί όταν έρθει ο καιρός».

Πέρα όμωσ από πολιτικές τακτικές, είναι άσφές και από τά έπίσημα νούμερα ότι η τουρκική οικονομία είναι σε άπελπιστική κατάσταση. Σύμφωνα με στοιχεία που διέρρησαν στον τύπο, από τήν «άπόρρητη» φειτηή εκθεση του ΟΟΣΑ γιά τήν Τουρκία, η κατάσταση των τελευταίων 6 μηνών είναι η έξης:

Οί αύξήσεις των μισθών θα παραμείνουν περιορισμένες. Η πτώση της τιμής του πετρελαίου —δέν θα δοθεί στον καταναλωτή— θα χρησιμοποιηθεί γιά τήν κάλυψη των έλλειμμάτων του προϋπολογισμού. Η τουρκική λίρα θα έξακολουθήσει να χάνει άξία στό ίδιο ποσοστό με σήμερα. Οί έξωτερικές άγορές θα «στενέψουν» λόγω της πτώσης της τιμής του πετρελαίου — αυτό θα έπηρεάσει δυσμενώς, τό άνοιγμα του έμπορικού ίσοζυγίου. Η εκθεση άναφέρει ακόμα ότι η Τουρκία — χώρα —ύπόδειγμα του ΔΝΤ στό θέμα των πληρωμών των χρεών της άπ' τό 1982— θα περιέλθει σε συναλλαγματική κρίση λόγω των 4 δις δολ. τραπεζικού χρέους που πρέπει

να πληρώσει τό 1987. Και η εκθεση κλείνει τό «σκοτεινό πίνακα» τονίζοντας ότι η εισροή κεφαλαίων, η αύξηση του τουριστικού εισοδήματος κ.λπ. που άναμενόνταν δέν πραγματοποιήθηκαν.

Έτσι κι άλλώς δέν είναι άνάγκη να είναι κανείς οικονομολόγος και να μπορέσει να άναλύει τίς εκθέσεις του ΟΟΣΑ γιά να δει τή σκοτεινία της οικονομικής κατάστασης και να άντιληφθεί τήν «κληρονομιά» που θα άφήσει ο Όζάλ στους μετά άπ' αυτόν. Άρκει η περιγραφή ενός δημοσιογράφου που γύρισε πριν από μερικές μέρες άπ' τήν Πόλη: «Σε κάθε στάση λεωφορείου είναι μαζεμένοι 6-7 άνθρωποι, παιδιά κάτω των έννιά και μεγάλοι πάνω από 60 χρονών που προσπαθούν να πουλήσουν εισιτήρια λεωφορείου. Άπό κάθε εισιτήριο κερδίζουν 10 λίρες. Αν πουλήσουν 50 εισιτήρια τήν ήμέρα —στην καλύτερη περίπτωση, γιατί ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος, σε μερικές στάσεις αυτοί που πουλάνε εισιτήρια είναι περισσότεροι άπ' αυτούς που περιμένουν λεωφορείο— θα έχουν κερδίσει άρκετά λεφτά γιά 250 γραμμάρια κρέας ή μισό κιλό έλιές. Χωρίς φυσικά οι ίδιοι να φάνε τίποτα όλη μέρα».

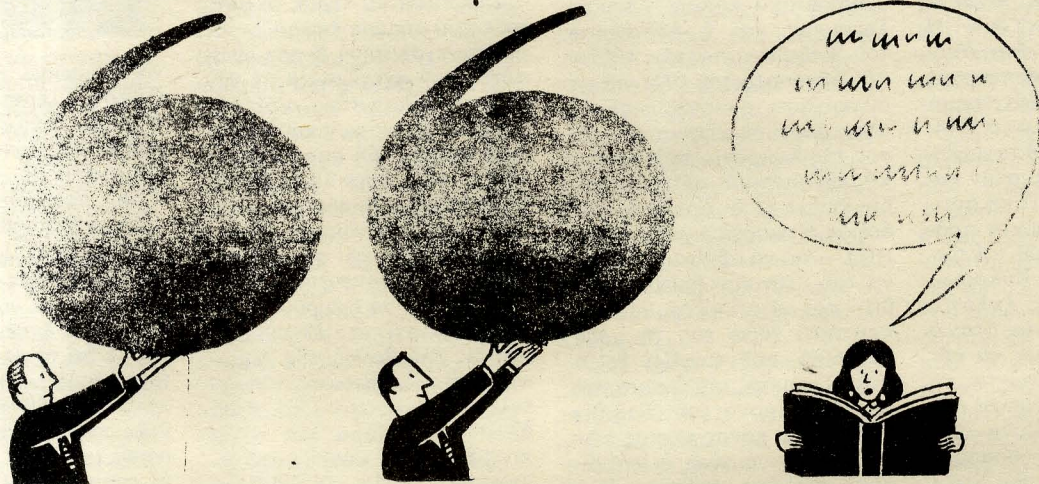
Τό δράμα των ανθρώπων αυτών που είναι στην ήλικία του δημοτικού ή συνταξιούχου δέν είναι διαφορετικό από τό δράμα των ανθρώπων που ζητούν δουλειά. Ο κατώτατος μισθός στην Τουρκία μόλις φθάνει γιά να πληρώσει τό νοίκι ενός δωματίου στην πίο άθλιο τενεκοδομαχάλα της Πόλης. Και ο μισθός ενός τραπεζικού ύπαλλήλου με δεκάχρονη προϋπηρεσία φθάνει γιά 4 ζευγάρια παπούτσια, 30 κιλά κρέας, 50 βιβλία των 200 σελίδων, ή 500-600 εφημερίδες.

Αυτή τήν κατάσταση θα κληρονομήσει, όταν με τό καλό έρθει, η δημοκρατία στην Τουρκία.

Κώστας Κομίτουλου

Γιά τήν κρίση τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος...

(Οἱ ἰδανικοὶ αὐτόχειρες καί τὰ πανεπιστήμιά τους

«Τί θά κάνουμε λοιπόν; Θά μιλήσουμε ποτέ γιά τό πανεπιστήμιο;»¹ Τό παραπάνω ἐναγώνιο ἐρώτημα, διατυπωμένο ἀπό ἕνα ἐγκυρο γνώστη τῆς πανεπιστημιακῆς πραγματικότητας, δέν ἐκφράζει παρά τήν ἀντιμέτωπιση ἑνός προβλήματος στή γενικότητά του. Τό ἴδιο ἐρώτημα θά κέρδιζε ἴσως σέ ἔνταση καί περιεχόμενο, ἂν τό ἐξειδικεύσαμε καί τό στρέψαμε πρὸς ἄλλη κατεύθυνση: Τί θά κάνουμε λοιπόν; Θά μιλήσουμε ποτέ γιά τό φοιτητικό κίνημα καί τήν κρίση που περνᾷ;

Λόγος βέβαια γιά τό φοιτητικό κίνημα γίνεται ἀκόμα ἀρκετός (ἂν καί κατὰ τὰ φαινόμενα τὰ ἀναγνώσματα τοῦ εἴδους αὐτοῦ συγκινοῦν συνεχῶς λιγότερους). Τό κακό εἶναι ὅτι ἡ ὑπάρχουσα συγγραφική παραγωγή ἐντάσσεται κυρίως σέ δύο κατηγορίες: εἴτε τῆς πανηγυρικῆς φιλολογίας εἴτε τῆς παραφιλολογίας. Ἡ πρώτη σχετίζεται συνήθως μέ τίς φοιτητικές ἐκλογές. Ἡ δεύτερη, ἂν καί συνήθως μεγαλύτερου ἐπιπέδου καί ἐκτείνεται ἀπό τὰ ἀνοῦσια ἄρθρα τῆς κ. Σ. Ράπτη μέχρι τὰ κακόγουστα τοῦ κ. Δ. Φατούρου.² Ὅυτε καί ἡ ὑπαρξη μερικῶν ἐξαίρεσεων ἄλλωστε ἀναιρεῖ τόν κανόνα, καθόσον μάλιστα αὐτές οἱ ἐξαίρεσεις δέν ταράζουν τὰ λιμνάζοντα νέρα. Ὅπως ἀκριβῶς καί τό παρόν κείμενο, μέσα σέ ἀποχαυνωτικό

κατακαλόκαιρο, δέν μπορεῖ νά διεκδικήσει παρά τή συνειδητὴ «ἀνελευθεριότητά» του.

Ἡ συγκυρία...

Μιά θεώρηση τῆς σημερινῆς πραγματικότητας στήν ἀνώτατη ἐκπαίδευση δέν μπορεῖ παρά νά ξεκινᾷ ἀπό μιά ἐκτίμηση τοῦ νόμου-πλαίσου γιά τήν ἀνώτατη ἐκπαίδευση. Ὅχι μόνο γιατί ὁ νόμος αὐτός καθορίζει θετικά ἢ ἀρνητικά τήν πανεπιστημιακή πραγματικότητα, ἀλλά καί γιατί μιά τέτοια ἀποτίμηση εἶναι ἐνδεικτική — καί μάλιστα στό ἐπίπεδο τοῦ συγκεκριμένου —, τῶν ἀπόψεων πού ἔχει κανεὶς γιά τήν ἐκπαίδευση σέ σχέση μέ τό δεδομένο κοινωνικό καί οἰκονομικό σύστημα στό ὁποῖο αὐτή ἐντάσσεται.

Τέσσερα χρόνια ἐφαρμογῆς, τοῦ νόμου-πλαίσου ἀφήνουν ἐλάχιστα περιμῶρια γιά αὐταπάτες. Σίγουρα ὁ νόμος ἔλυσε ὀρισμένες ἀντιφάσεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τό φορέα τῶν διδασκόντων. Σίγουρα ὁ νόμος ὑπῆρξε ἐκσυγχρονιστικός σέ ἀρκετά σημεία καί κυρίως σέ ὅσα προβλέπει τή συμμετοχή διαφόρων φορέων στή διοίκηση τοῦ πανεπιστημίου. Πέρα ἀπό αὐτά ὅμως τί ἄλλο; Σέ ποιά σημεία ξεπέρασε τὰ ὅρια μιάς ἀστικοδημοκρατικῆς μεταρρύθμισης καί μάλιστα ὄχι τῆς καλύτερης δυνατῆς; Καί γιατί ἡ Ἄριστερά τόν στήριξε καί μάλιστα ἀπό θέσεις ἀμυντικές; Ἀναγκαιότητα πού πήγαζε ἀπό τὰ πράγματα ἢ ἔκφραση λαϊκομετωπικῶν ἀντιλήψεων; Σέ κάθε περίπτωση διατηρεῖ τήν ἰσχύ τῆς ἢ ἐξῆς παρατήρησης: «Τό φοιτητικό κίνημα καί τό ΕΔΠ φάνηκαν ἀδύναμοι νά παρέμβουν ἀποφασιστικά γιά τήν προώθηση ἑνός νόμου-πλαίσου πού θά κατοχύρωνε τή λογική πού πρῶτοι οἱ ἴδιοι διατύπωσαν».³

Ἐπιπλέον, ὅμως ἀπό τέσσερα χρόνια ἐ-

φαρμογῆς τοῦ νόμου-πλαίσου, ἀλλά καί συρρίκνωσής του, ποιά στοιχεῖα συνιστοῦν τή νέα πραγματικότητα; Δύσκολη ἀκόμα καί ἡ περιγραφή αὐτοῦ πού συμβαίνει! Πάντως τό ἑλληνικό πανεπιστήμιο παραμένει ἀπρόσβλητο καί ἀπό τήν ἀναβάθμιση τῶν σπουδῶν καί ἀπό τήν μείωση τῶν ἐξουσιαστικῶν σχέσεων στό ἐσωτερικό του καί ἀπό τήν ἀλλαγὴ τῆς ἀντίληψης γιά τή γνώση καί τόν τρόπο πού παρέχεται. Ἡ μόνη ὑπόθεση πού θά διακινδύνευα εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἡ σημασία καί ὁ τρόπος πού διεξάγονται οἱ πρυτανικές, ἀλλά καί οἱ φοιτητικές ἐκλογές, καί κυρίως ἡ κυριαρχία τῆς κομματικῆς λογικῆς σέ κάθε πανεπιστημιακή διαδικασία ἴσως ὑποσημαίνουν μεγαλύτερη ἐξάρτηση ἢ ἔστω σχέση τοῦ πανεπιστημίου μέ τήν κρατική ἐξουσία, ἀφοῦ διά τῶν κομμάτων ὅλα ἀνάγονται τελικὰ σ' αὐτήν.

Ὅσο γιά τό φοιτητικό κίνημα, αὐτό πού κάνει ἐντύπωση δέν εἶναι τόσο ἡ ἀναμενόμενη ἄλλωστε — καθίζηση, ὅσο ἡ ἐμμονή σέ παλιότερους τρόπους καί λογικές ἀντιμετώπισης τῶν πραγμάτων καί ὁ ἐφησυχασμός ὡς ἀποτέλεσμα μιάς στατικής ἀντίληψης τῆς πραγματικότητας καί μιάς ἀδυναμίας ἀντίδρασης στίς «παραδόσεις» πού ἔχουν διαμορφωθεῖ. Ἄν ὅμως γιά τή δημιουργία τῆς κρίσης ὑπάρχει τό ἐλαφρυντικό τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν (μαζικοποίηση, ἐκσυγχρονισμένο θεσμικό πλαίσιο, πιθανές ἀλλαγές στή σύνθεση τοῦ φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ κλπ.), γιά τήν κατανόηση καί τῆ σωστή διάγνωση τῆς κρίσης ἀπό τήν «πρωτοπορία» τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος καί ἰδιαί-

1. Κ. Γαβρόγλου, «Μέ ἀφορμή καί πάλι τίς φοιτητικές ἐκλογές...», ἐφ. *Ἀγῆ* 10.3.1985.

2. Βλ. καί σχετικῶς πρόσφατο παράδειγμα στό *Βῆμα* τῆς 30.7.1986. Ἰδιαίτερα τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Φατούρου, πέρα ἀπό τό ψευδολογοτεχνικό τους ὕφος καί τήν ἀμετρη κοινοτοπία τους, χαρακτηρίζονται ἀπό ἕνα περίεργο κράμα φιλοκυβερνητισμοῦ, ἐκσυγχρονιστικῶν ἀντιλήψεων καί στοιχείων ἀπό τή θεωρία τῶν ἐξαρτημένων ἀνταντακλαστικῶν.

3. Α. Βρυχέα-Κ. Γαβρόγλου, *Ἀπόπειρες μεταρρύθμισης τῆς ἀνώτατης ἐκπαίδευσης (1911-1981)*, ἐκδ. Σύγχρονα Θέματα, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 106.

τερα από τις δυνάμεις της ανανεωτικής κομμουνιστικής άριστερας ποιά δικαιο-λογία υπάρχει; Ποιά είναι ή αίτια και ποιά τελικά ή σημασία αυτής της αδυναμίας;

Υπάρχουν δυνατότητες παρέμβασης;

Τό ζητούμενο σήμερα είναι ή διαμόρφωση μιάς πολιτικής από τις δυνάμεις που δρουν μέσα στο πανεπιστήμιο και εμπνέονται από τις ιδέες της ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος. Μιάς πολιτικής που θά ενεργοποιεί τό φοιτητικό κίνημα και θά τό καθιστά δυναμικό παράγοντα στα πλαίσια μιάς αντικαπιταλιστικής στρατηγικής και μιάς διαδικασίας μετασχηματισμού του συστήματος.

Οι προϋποθέσεις για ένα τέτοιο εγχείρημα είναι καταρχήν δύο: Πρώτη και σημαντικότερη ή πραγμάτωση της αντίληψης για αυτονομία των μαζικών χώρων. Δυστυχώς ούτε ο χώρος των φοιτητών ούτε ο χώρος των διδασκόντων λειτουργεί γενικά μέ βάση αυτή την αντίληψη. (Αξιοσημείωτη πάντως παραμένει ή κίνηση όρισμένων διδασκόντων όπως του Δ. Ν. Μαρωνίτη, του Κ. Γαβρόγλου, του Η. Κούβελα κ.ά. μέ άξονα και άφετηρία τις πρωτανικές έκλογές και μιά πρώτη κατάθεση απόψεων που έχει γίνει στο παρόν περιοδικό.⁴) Η δεύτερη προϋπόθεση είναι ή άλλαγή της πολιτικής του ανανεωτικού χώρου, των αντίληψεων και της νοοτροπίας που τή διέπουν και μάλιστα όχι μόνο σε σχέση μέ τήν εκπαίδευση. Τό τί ακριβώς θά είναι τό κόμμα που θά αντικαταστήσει τό ΚΚΕ έσωτερικό είναι τελικά σημαντικό από κάθε άποψη.

Πιο συγκεκριμένα και σε πρακτικό επίπεδο ή πολιτική των δυνάμεων της κομμουνιστικής Άριστερας στο φοιτητικό χώρο νομίζω πως θά έπρεπε νά ένωσώματόναι τά έξης στοιχεία:

1) Πρέπει νά στηρίζεται στην ανάπτυξη του μαρξισμού· στην γνώση, τήν έμβάθυνση και τή διάδοση του μαρξιστικού τρόπου ανάλυσης της πραγματικότητας, δηλαδή στην «θεωρητική πρακτική».⁵ *Οχι μόνο γιατί πρέπει νά ξεπεραστεί ο έμπειρισμός ως έγγραφόμενος στα άστικά πλαίσια αντίληψης, μά και γιατί ή «επαναστατική κρίση» δέν μπορεί παρά νά άναφέρεται στο επίπεδο του έποικοδομηματος, δέν μπορεί παρά νά είναι «κρίση της ήγεμονίας» (Α. Γκράμσι).

2) Πρέπει νά στηρίζεται στην γνώση του αντικειμένου της δράσης, στην γνώση του πανεπιστημίου ως ιδεολογικού μηχανισμού. *Οχι μόνο ποιός είναι ο ρόλος του στην σημερινή έλληνική πραγματικότητα, αλλά και ανάλυση των συγκεκριμένων λειτουργιών του και της ιδεολογίας που παράγουν. Γνώση επίσης της έξω από τήν Ελλάδα πραγματικότητας και των αντίστοιχων αναλύσεων που έχουν γίνει.

3) Πρέπει νά ένισχύει τις μορφές άμεσης δημοκρατίας μέσα στο φοιτητικό κί-

νημα, νά προωθεί τή δυνατότητα έκφρασης κάθε φοιτητή ξεχωριστά, ν' αντιτίθεται στην γραφειοκρατικοποίηση και νά ξεπερνά τους παραδοσιακούς τρόπους άσκησης της πολιτικής. Μέ τό νά παραμένει ή Άριστερά δέσμια της λογικής των εκλογών, ιδιαίτερα όταν δέν έχει προηγηθεί ουσιαστικός διάλογος και «άλλαγή» συνειδήσεων, δέν καταφέρνει παρά νά φενακίζει και νά διατηρεί τήν υπάρχουσα κατάσταση.

4) Πρέπει νά έννοείται και ως άσκηση κριτικής στην κυρίαρχη ιδεολογία, ως «ιδεολογική πρακτική». Χρειάζεται ν' άσκηθεί κριτική στην κυρίαρχη αντίληψη για τήν έπιστήμη ως όρισμένο και καθορισμένο σύστημα γνώσης, στον έπιστημονισμό, στην αντίληψη ότι ή γνώση είναι άξια χρήσης, στο ιδεολογικό στερεότυπο του «άριστερου έπιστήμονα» (κυρίως στο χώρο της ανανεωτικής Άριστερας) και σε πολλά άλλα. Άκόμα περισσότερο: συγκεκριμένη κριτική σε συγκεκριμένες πράξεις παραμερίζοντας τήν κομματική λογική.

5) Πρέπει νά άσκειται συγκεκριμένη κριτική στην διαδικασία παραγωγής και μετάδοσης της γνώσης. Παράδειγμα πρώτο τά συγγράμματα. Η γνωστή «κίνηση των 62» άρνήθηκε σωστά τή λογική του ένός συγγράμματος. Σε μερικές Σχολές (όπως π.χ. στην Φιλοσοφική του Πανεπιστημίου Κρήτης) πρακτικά τό ένα σύγγραμμα καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε κυρίως από πρόχειρες σημειώσεις και τή «φωνή του διδάσκοντα». Ξανά ή άυθεντία, τώρα όμως πιο «άριστήρη». Και όμως κανείς δέν άσκησε κριτική μέ βάση τήν ίδια τή λογική της «κίνησης των 62». Παράδειγμα δεύτερο: για τους περισσότερους φοιτητές ή έπιστήμη ταυτίζεται μέ τή συγκεκριμένη κάθε φορά και σχεδόν πάντα συνεχή και έπιπονη έξεταστική διαδικασία, καθώς και μέ μιά έντατικοποίηση στηριγμένη στην ίδια λο-

γική. Και όμως θά ήταν τόσο σημαντικό νά άναιρεθεί πειστικά ή ταύτιση!

6) Σύνδεση του φοιτητικού κινήματος μέ τους υπόλοιπους κοινωνικούς φορείς και κινήματα, καθώς και συμμετοχή στην αντιμετώπιση γενικότερων προβλημάτων (έλευθερία έκφρασης, κρατική καταστολή κλπ) μέ βάση τή λογική της ανάπτυξης κινήματος.

7) Άντιμετώπιση των περισσότερο πρακτικών προβλημάτων των φοιτητών, ή όποια δέν θά διέπεται άποκλειστικά από τή λογική των κρατικών παροχών, αλλά θά κινείται και προς τήν κατεύθυνση αυτοδιαχειριστικών λύσεων, ώστε νά άναδεικνύεται ή σημασία της συλλογικής δράσης και νά άποτελεί άπτή ένδειξη μιάς άλλης κοινωνικής πραγματικότητας.

Οι καιροί...

Τά παραπάνω δέν είχαν σκοπό νά διεκδικήσουν πρωτοτυπία ως έπιμέρους στοιχεία. Τό πολύ πολύ τήν ένταξή τους ως σύνολο σε μιά άλλη λογική μέ βάση κυρίως δύο άπόψεις. Η πρώτη είναι ότι άριστερός φοιτητής δέν σημαίνει «τσιτάτα», αλλά κριτική αντιμετώπιση και ιστορική αντίληψη των πραγμάτων. Η δεύτερη είναι ότι ή Άριστερά, και έννοω κυρίως τήν ανανεωτική, δέν θά πετυχαίνει τίποτα όσο θά παίζει στο γήπεδο του αντιπάλου και μάλιστα μέ τή λογική του αντιπάλου. Η ύπαρξη της Άριστερας έχει νόημα ως άρση του κυρίαρχου πολιτικού παιχνιδιού, ως πάλη για τις «Μεγάλες Ουσίες».

*Όσο για τό πιθανότερο μέλλον του φοιτητικού κινήματος, μπορούμε νά προΐδαστούμε από τά συμβαίνοντα στα πανεπιστήμια της Δυτικής Εϋρώπης. Η αυξανόμενη οικονομική κρίση και ή προϊούσα ανασύνθεση του κεφαλαίου δέν άστειεύονται. Οι καιροί ού μενετοί...

Σταύρος Τσιτσιρίδης

4. Βλ. τεύχος 63 και 65.

5. Βλ. και Λούι Άλτουσέρ, *Φοιτητικά προβλήματα*, έκδ. ΕΚΟΝ «Ρήγας Φεραίος» — Ο.Β. Οικονομικού Θεσσαλονίκης, χ.χ., σ. 7 κ. έκ.

Τις τελευταίες ημέρες κάθε πανεπιστημιακής χρονιάς, καθώς αρχίζουν οι εξετάσεις του Ίουνίου, ο λαός του Ρεθύμνου ξεκινά, σε εύρυστα κλίμακα, μία άποφασιστική έκστρατεια. Πρόκειται για την έξωση των φοιτητών από τα διαμερίσματα και τα δωμάτια που νοικιάζουν. Ο στόχος είναι διπλός: αφενός τα δωμάτια αυτά θα νοικιαστούν σε τουρίστες και αφετέρου, από τον Σεπτέμβριο και μετά, θα γίνει δυνατό να προσφερθούν από την αρχή στους άστεγους πλέον φοιτητές με ένοικιο αισθητά άνεβασμένο.

Η επιχείρηση αυτή συναντά μερικές φορές κάποιες δυσκολίες. "Όπως, λόγω χάρη, στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης έχει υπογράψει συμβόλαιο ώστε να επιδοτείται και από το κράτος για την ευγενική του πρωτοβουλία να δεχτεί τους φοιτητές και τα λεφτά τους. Εάν όμως οι ένοικιοι στές τολμήσουν να επικαλεστούν το συμβόλαιο και τους όρους του, τότε τα πράγματα άγριεύουν.

Μία τέτοια περίπτωση άπασχόλησε τις εφημερίδες και πρόκειται σύντομα να άπασχολήσει και τα δικαστήρια της πόλης. Παραβλέποντας τους όρους του διευτούς συμβολαίου που είχε υπογράψει, ένας ιδιοκτήτης αποφάσισε να κάνει έξωση στις τρεις φοιτήτριες που νοίκιαζαν τό διαμέρισμά του. Αυτές δέν δέχτηκαν να παραβλέψουν τους όρους του ίδιου συμβολαίου που επίσης είχαν υπογράψει και αποφάσισαν να παραμείνουν. Αρχισε τότε μία λαμπρή έκστρατεια πιέσεων και έκβιασμών. Μεγαλόφωνα σχόλια στους δρόμους για τό ήθος των φοιτητριών. Άνώνυμα τηλεφώνησε σε όσα σπίτια άφηναν τά παιδιά τους να πηγαίνουν στό σπίτι των κοριτσιών. "Επιτιμήσεις του τύπου, «τί σόι καθηγήτριες θά γίνετε έσεις»; ή και χειρότερα. "Επρόκειτο για μία επιχείρηση ψυχολογικού πολέμου μέ τά όλα της στην όποια δέν άργησε να άναμειχθεί δι' εκπροσώπου του και ό στρατός. "Υπολοχαγός φίλος του ιδιοκτήτη, άνέλαβε να πειθαρχήσει τις άτίθασες φοιτήτριες. "Όταν μία από αυτές άρνήθηκε να πάρει τή «δέουσα στάσι» (στάση προσοχής προφανώς) ενώπιόν του, τήν έξυλοκόπησε τόσο άποτελεσματικά ώστε να περάσει αυτή στό νοσοκομείο άρκετές από τις ώρες που είχε προβλεφθεί να περάσει στις αίθουσες των εξετάσεων.

Τό έπεισόδιο έχει άρκετές ένδεικτικές πτυχές. "Η δυσφημιστική έκστρατεια του έν λόγω ιδιοκτήτη άκούστηκε ευχάριστα σε άρκετά αυτιά, πράγμα φυσικό καθώς τά συμφέροντα πολυάριθμων πολιτών της πόλης συμπίπτουν μέ τά δικά του. Για τό Πανεπιστήμιο όμως γεννιούνται σημαντικά έρωτήματα. Τι είδους άυτονομία είναι δυνατό να έχει ένα Άνώτατο "Εκπαιδευτικό "Ιδρυμα του όποιου ή συμπεριφορά και ή καθημερινή ζωή των μελών του υπόκεινται στη διαρκή πίεση που γεννούν τά άρπακτικά συμφέροντα της κοινωνίας που τό περιτριγυρίζει; Και άκόμα ως πότε θά άντέχουν τά ίδια μέλη του σε τούτες τις διαδικασίες που πολλαπλασιάζουν ταχύτατα τό κόστος των σπουδών τους ή άκόμα και τής άπλης φυσικής παρουσίας τους στό χώρο. "Ηδη τά ένοικια πλησιάζουν (ή και ξεπερνούν για δωμάτια) τις 1.000 δρχ. κατά τετραγωνικό μέτρο τόν μήνα. Δέν μπορούν όλοι να ά-

Περιφερειακά Πανεπιστήμια κέντρα σπουδών δι' άλληλογραφίας;

κολουθήσουν τόν ρυθμό αυτό και άρκετοί φοιτητές (όπως και διδάσκοντες) προτιμούν να μένουν σπίτια τους, στην ύπόλοιπη Κρήτη, στην Άθήνα κ.λπ., και να παρουσιάζονται στό Ρέθυμνο μόνο για τις εξετάσεις ή τις έγγραφές. Ραγδαία ή Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης κινδυνεύει να γίνει κέντρο σπουδών δι' άλληλογραφίας.

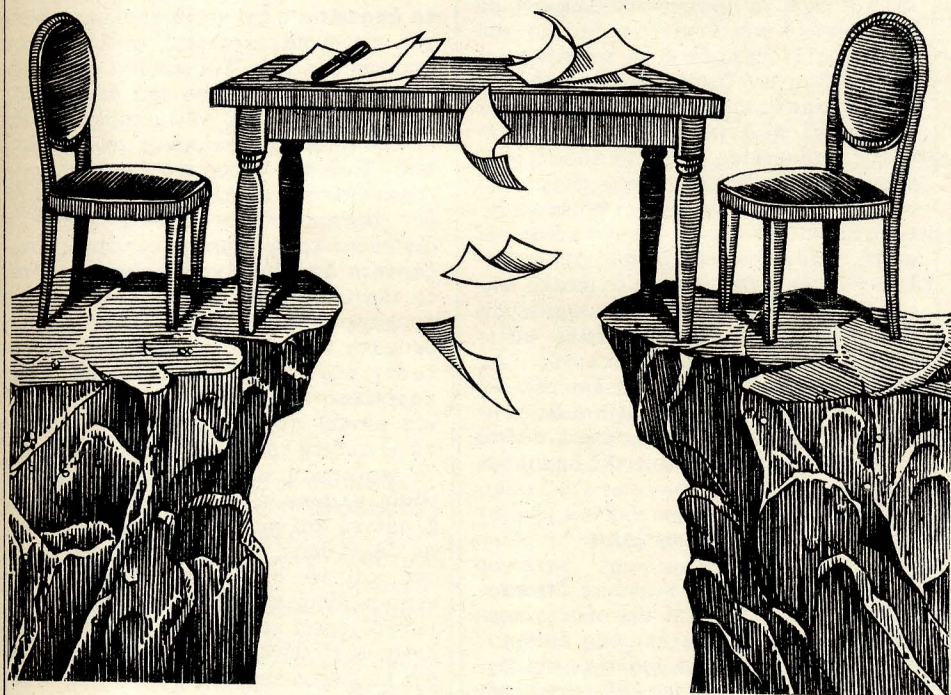
Τό έντυπωσιακό σε όλα αυτά είναι ή ύποτονική αντίδραση της πανεπιστημιακής κοινότητας στα συμβαινόντα και στα έπαπειλούμενα. "Ίσως αυτό να όφείλεται στό ότι, μέ τήν άυτονόμηση του Πανεπιστημίου κτίζονται οι έιερarchieς και οι συσχετισμοί δυνάμεων. Τό κυνήγι των τίτλων και τής εξουσίας όμως μπορεί να κρύψει εύκολα τήν κατάρρευση του οικοδομήματος πάνω στό όποιο φιλοδοξούν να στηριχθούν οι τίτλοι και ή εξουσία.

Οί εικόνες αυτές δέν άνήκουν άποκλειστικά στό Ρέθυμνο. Συμβαίνουν παντού

όπου επιχειρείται τοπική άνάπτυξη διά του τουρισμού και των Πανεπιστημίων. Άύριο θά συμβούν σε μεγαλύτερη κλίμακα στό Αιγαίο όπου Σχολές και τμήματα διασκορπίζονται σε κάθε δυσπρόσιτο οικισμό που διεκδικεί τή δόξα μιας μεγαλούπολης. "Η πολιτική έξουσία, όλοένα και πιο άδιάφορη και άνεύθυνη συνεχίζει στους δρόμους των άδιεξόδων. Πρόσφατα ό πρωθυπουργός έξήγγειλε Γεωπονική Σχολή στην Ίεράπετρα ή στη Σητεία για να μη μένει κανείς δυσαρεστημένος, ένώ, για τό Αιγαίο έκφωνήθηκαν λαμπροί λόγοι υπέρ τής άποκέντρωσης — πανάκειας. Μήπως όμως κάποιος άλλος, όσοι εξακολουθούν να πιστεύουν στα Πανεπιστήμια και στό ρόλο τους, έχουν υπερβολικά ύποταχθεί στις καταστάσεις αυτές και δέν ύψώνουν όσο θά έπρεπε τή φωνή και τή γνώμη τους;

Γιώργος Μαργαρίτης

Τά κουκιά, οι ακαδημαϊκές ἀξίες καί ἄλλα

Στό Βῆμα τῆς 13/7/86 ὁ κ. Φ. Καφάτος, καθηγητής Βιολογίας στό Πανεπιστήμιο Κρήτης, σέ ἄρθρο του μέ τίτλο «Τά κουκιά καί οἱ ακαδημαϊκές ἀξίες» ὑποστηρίζει τήν ὀρθότητα τῆς προσφυγῆς 53 μελῶν ΔΕΠ τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης στό Συμβούλιο Ἐπικρατείας κατά τῆς ἐγκυρότητας τῶν πρυτανικῶν ἐκλογῶν τῆς 25/5/86. Ἡ προσφυγή προσβάλλει τή γνωμάτευση τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας μέ τήν ὁποία στερήθηκαν ψήφου 18 μέλη ΔΕΠ τοῦ Βιολογικοῦ καί τοῦ Χημικοῦ τμήματος μέ τό αἰτιολογικό ὅτι τά τμήματα αὐτά δέν ἔχουν προπτυχιακοῦς φοιτητές. Στήν παράγραφο πού ἀναφέρεται στήν ἴδια τήν προσφυγή ὁ Φ. Καφάτος βάλλει ἐμμέσως πλὴν σαφῶς κατά τῆς διάταξης τοῦ νόμου-πλαίσιο πού προβλέπει αὐξημένη συμμετοχή τῶν φοιτητῶν καί τῶν ἄλλων μελῶν τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητας, εἰς βάρος τοῦ ΔΕΠ, στήν ἐκλογή πρυτανικῶν ἀρχῶν. Δεδομένου ὅτι τά αὐξημένα ποσοστά μπῆκαν στό νόμο στήν προσπάθεια τοῦ κυβερνήτωντος κόμματος νά ἀλλάξει τό πλαίσιο ἐξουσίας στό ΑΕΙ καί ὅτι ἡ στέρηση τοῦ δικαίωματος ψήφου ἔγινε μέ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, θά περίμενε κα-

νείς ὅτι ἀντίπαλος τοῦ Φ. Καφάτου θά ἦταν οἱ φορεῖς τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Λάθος! Τό ἄρθρο γράφτηκε γιά νά κατακεραυνώσει τήν κομματικοποίηση (πού κατά τόν Φ. Καφάτο ἀλλάξε τούς τελευταίους μήνες τό περίπου εἰδυλλιακό κλίμα στό Πανεπιστήμιο Κρήτης), καί εἶναι μιά κατ' εὐθείαν ἐπίθεση κατά τῶν ἐκλεγμένων πρυτανικῶν ἀρχῶν. Ἡ ἐπίθεση αὐτή δυστυχῶς γίνεται ὄχι ἐπί τῆς οὐσίας ἀλλά ἐπί τῆς διαδικασίας. Στά παρακάτω θά προσπαθῶ νά μιλήσω ἐπί τῆς οὐσίας καί θά κάνω ἐκκλήση γιά τήν ἐναρξη νηφάλιου διαλόγου (πού καί ὁ Φ. Καφάτος τόσο ἐπιθυμεῖ) γύρω ἀπό τά πραγματικά προβλήματα τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης καί ὄχι μόνον αὐτοῦ.

Περί ἔξωθεν παρεμβάσεων

Στήν Ἑλλάδα, ἀπό παράδοση, κάθε νέο πανεπιστήμιο φτιάχνεται ὄχι μόνον γιά νά ἰκανοποιήσει συγκεκριμένες ἐκπαιδευτικές καί ἐπιστημονικές ἀνάγκες ἢ τόν τοπικό παράγοντα, ἀλλά καί γιά νά ἀποτελέσει παράδειγμα καί πρότυπο γιά τά ἄλλα ΑΕΙ τῆς χώρας. Μέσα σ' αὐτή τή

λογική φτιάχτηκε καί τό Πανεπιστήμιο Κρήτης. Προϋπόθεση γιά τήν ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς λογικῆς εἶναι ἡ παρέμβαση τοῦ κράτους καί τοῦ τοπικοῦ παράγοντα, μέ τήν πανεπιστημιακή κοινότητα νά καλεῖται νά παίξει τό ρόλο τοῦ παθητικοῦ παρατηρητῆ πού θά πρέπει νά χωνέψει τίς καμήλους τῶν παρεμβάσεων. Ἄς δοῦμε μερικές ἀπό τίς καμήλους πού ἔπρεπε νά καταπιεῖ ἡ πανεπιστημιακή κοινότητα, καί ὄχι μόνον αὐτή. Θά θυμίσω ἐδῶ ὅτι πανεπιστημιακή κοινότητα δέν εἶναι μόνον τό διδακτικό προσωπικό.

Κάμηλος πρώτη. Τό Π.Κ. ἰδρύεται μέ τρεῖς ἔδρες: Χανιά, Ρέθυμνο, Ἡράκλειο. Κάτι οἱ τοπικιστικές διαμάχες, κάτι οἱ τοπικοί βουλευτές, κάτι ἡ ἀλλοπρόσαλλη κυβερνητική πολιτική (ἴδιον ὄχι μόνον τῆς δεξιᾶς —βλέπε Μαθηματικό τμήμα στή Σάμο, ἡ Οἰκονομική Σχολή στό Ἄργινο), κάτι ἡ προσπάθεια τόνωσης τῆς τοπικῆς οικονομίας ἀπό τοὺς μετοικούντες φοιτητές, φτιάξανε τό ἔκτρωμα. Τί νά πεῖ κανεῖς γιά τή λειτουργικότητα ἐνός τέτοιου σχήματος! Τί νά πεῖ κανεῖς γιά τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στίς σχολές πού νομοτελειακά θά ἐμφανίζονταν. Ἄλλωστε τό ὑπαινίσσεται καί ὁ Φ. Καφάτος: στό Ἡράκλειο τά βρήκανε καί ἄρχισαν συζητήσεις μέ τό Ρέθυμνο. Τί νά πεῖ κανεῖς γιά τά προβλήματα ζωῆς τῶν μελῶν τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητας! Τό Π.Κ. λοιπόν φτιάχτηκε ἔχοντας ἐγγενεῖς ἀντιθέσεις καί ἀντίρροπες τάσεις ἀλλά πρέπει νά μάθει νά ζεῖ μ' αὐτές. Περὶ τό νά ποῦμε ὅτι μέσα στή γενική εὐφορία οἱ φωνές πού ἔκρουσαν ἐγκαίρως τόν κώδωνα κινδύνου ἀντιμετωπίστηκαν λίγο πολύ ὡς γραφικότητες.

Κάμηλος δεύτερη. Σκηνές γουέστερν στίς ἐκλογές καθηγητῶν. Τά ἐκλεκτορικά σώματα μετά ἀπό περιπετειώδεις καταδιώξεις στήν Ἐθνική Χανίων-Ρεθύμνου-Ἡρακλείου καί μέ τήν ἀμέριστη συμπαράσταση τρακτέρ, φορτηγῶν καί ἄλλων τροχοφόρων καταφέρνουν νά ξεφύγουν ἀπό τοὺς διώκτες τους (φοιτητές, κομματικοποιημένους καί μὴ) καί νά ἐκλέξουν μέσα στό κατακαλόκαιρο σέ ξενοδοχεῖα πόλης, ἄλλης ἀπὸ τήν ἔδρα τοῦ πανεπιστημίου, τοὺς νέους καθηγητές. Ἐγινε ποτέ ὁ διάλογος, λύθηκε ποτέ τό ζήτημα γιὰ οἱ διώκτες κατεδιώκαν τοὺς ἐκλεκτορες; Πρέπει νά εἶναι κανεῖς τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ γιά νά θέσει τό ἐρώτημα πού πηγαίνει τό πανεπιστήμιο; Πῶς μπόρεσαν οἱ ἐκλεκτορες, μεταξύ αὐτῶν καί ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες τῆς διασποράς, νά ἀνεχθοῦν τέτοιο ἐξευτελισμό; Πῶς μπόρεσαν οἱ ἐκλεγμένοι νέοι καθηγητές νά δεχθοῦν τήν ἐκλογή τους; Περὶ ἀξιοπρεπείας καί αὐτοσεβασμοῦ ὁ λόγος. Ὅταν τό καθηγητικό σῶμα στηρίζεται, πέρα ἀπὸ τίς δημοσιεύσεις καί τήν ἀκαδημαϊκή ἀξία, στίς ὀδηγικές ἰκανότητες ἐνός μακρινοῦ ἐξαδέλφου μου, οἱ ἐνστάσεις γιά τίς πρυτανικές ἐκλογές, πού ἔτσι κι ἄλλιῶς εἶναι ἓνα θεσμοθετημένο ἀλισβερῖσι ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί τά κόμματα, φαντάζουν... ἄλλα λόγια ν' ἀγαπιόμαστε.

Κάμηλος τρίτη καί φαρμακερή. Μετά τή συνάντηση τῶν οικονομολόγων στήν Κώ τόν Αὐγούστο τοῦ '82 καί τήν ὀμίλια

του πρωθυπουργού στην Έκθεση Θεσσαλονίκης τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου φτιάχτηκε το Έρευνητικό Κέντρο Κρήτης με τρία Ίνστιτούτα. Ο Φ. Καφάτος είναι πρόεδρος ενός απ' αυτά. Η διοίκηση των Ίνστιτούτων είναι διορισμένη και υπό τον απόλυτο έλεγχο του Υπουργού Έρευνας και Τεχνολογίας. Δημοκρατία και έρευνα δεν συμβιβάζονται πού έλεγε και ο κ. Λιάνης. Τό κακό είναι ότι αναπόφευκτα τό δίδυμο Πανεπιστήμιο-Ίνστιτούτο λειτουργεί διά της άρχης των συγκοινωνούντων δοχεία και ή κυβερνητική έπιρροή μεταφέρεται στό Πανεπιστήμιο μέ δρους και τρόπους έξω από τή δικαιοδοσία τής πανεπιστημιακής κοινότητας. Η έπιλογή των έπιστημονικών περιοχών, οι έπιπτώσεις τής λειτουργίας των Ίνστιτούτων στην κατεύθυνση του Πανεπιστημίου Κρήτης, τό αυξημένο ειδικό βάρος των αντίστοιχων τμημάτων, οι έπιπτώσεις στό άλλα τμήματα αλλά και στό άλλα ΑΕΙ από τήν προνομιακή μεταχείριση και χρηματοδότηση δέν θά έπρεπε νά είναι άντικείμενο διαλόγου στην πανεπιστημιακή κοινότητα και τήν έλληνική κοινωνία; Ο διάλογος δέν έγινε ποτέ! Δέν χρειάζεται παρά κοινός νοός για νά άντιληφθεί κανείς έξ άρχης ότι άν ο ουσιαστικός διάλογος δέν γίνει όταν πρέπει αυτό πού θά βρεί μπροστά του είναι «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ τό ίδιο συνδικάτο», τόν «ιμπεριαλισμό», και τά «μονοπώλια». Είναι ή πολιτική τής κυβέρνησης και τής ήγεσίας του Έρευνητικού Κέντρου Κρήτης πού έχει αναδείξει τίς πιό παρωχημένες άπόψεις του ΚΚΕ σέ κύρια και στεία αντίπολίτευση στην Κρήτη. Πρέπει νά είναι κανείς κομματικοποιημένος, δογματικός και μέ παρωπίδες για νά διαφωνεί μέ τό μοντέλο όργάνωσης τής έρευνας στό Ίνστιτούτο; Άς μή αναφερθούμε έδω στίς ενστάσεις από διάφορα διάφορα άνθρώπων πού και ο ίδιος ο Φ. Καφάτος κάθε άλλο παρά κομματικοποιημένος και δογματικός θεωρεί. Θα θυμίσω μόνο ότι τό πλαίσιο όργάνωσης τής έρευνας πού προώθησε ή ίδια ή κυβέρνηση μέχρι τήν άναδόμηση του Ίουλίου 1982 ήταν έντελώς διαφορετικό από αυτό πού τελικά προκρίθηκε, όπως φαίνεται από τό σχέδιο Κουλουμπή, τό όποιο άς σημειωθεί συζητήθηκε δημόσια σέ τρεις ήμερίδες. Πρέπει πάλι νά είναι κανείς κομματικοποιημένος, δογματικός και μέ παρωπίδες για νά θεωρεί, συμφωνώντας σέ γενικές γραμμές μέ τά Ίνστιτούτα, ότι οι έπιλογές και ή όργάνωση τους πρέπει νά είναι τό ιστορικό προϊόν μιάς πορείας σύγκλισης μέσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα, όπως έγινε για παράδειγμα στό Ίνστιτούτο Χημικής Μηχανικής στην Πάτρα και Θεσσαλονίκη, και όχι ή προύποθεσή τους; Και τέλος είναι μόνο οι δογματικοί πού δέν αισθάνονται άνετα μέ τόν έναγκαλισμό Πανεπιστημίου-Ίνστιτούτου, πού άρνούνται νά έφυσχάσουν έπαφιέμενοι στην φιλοπατρία και δημοκρατικότητα όρισμένων από τήν ήγεσία των Ίνστιτούτων; Τό ξέρω ότι τά άτομα κάνουν τους θεσμούς. Τά άτομα όμως φεύγουν ένω οι θεσμοί μένουν. Άλλωστε υπάρχει και τό έποικοδόμημα.

Ο προβληματισμός για τήν πορεία του Π.Κ. σέ σχέση μέ τή λειτουργία του Ε.Κ.Κ. είναι λοιπόν όχι μόνο νόμιμος αλλά και έπιβεβλημένος. Η ουσία των προβλημά-

των του Π.Κ. πού ύπολανθάνουν στη διένεξη για τίς πρυτανικές εκλογές είναι όχι ή κομματικοποίηση και ό,τι αυτή φέρνει μαζί της, αλλά ή ύπαρξη διαφορετικών άπόψεων για τό καθεστώς λειτουργίας, και τήν κατεύθυνση τού πανεπιστημίου. Τί πιό δημοκρατικό λοιπόν νά διεκδικήσουν οι διαφορετικές άπόψεις αυτόνομα τήν ψήφο της πανεπιστημιακής κοινότητας; Αυτό πού κάνει έντύπωση είναι όχι οι ίντριγκες, πού ύπαινίσσεται ο Φ. Καφάτος, πίσω από τό μοναδικό ψηφοδέλτιο, αλλά ή μη κάθοδος τεσσάρων διαφορετικών ψηφοδελτίων! Είναι προφανές ότι οι 53 τής προσφυγής (και δέν αναφέρομαι έδω στό γράμμα τής προσφυγής χωρίς νά κάνω, έλπίζω, δίκη προθέσεων) ζητούν από τήν πανεπιστημιακή κοινότητα νά καταπιεί τίς καμήλους, νά δεχθεί τό σημερινό στάτους των τετελεσμένων και από κει και πέρα νά προχωρήσει ένωμένη, μέ άξιοκρατικά κριτήρια στη διύλιση του κώνωπος. Νομίζω ότι ο Φ. Καφάτος και οι 53 ουσιαστικά ζητούν τή σιωπή τής πανεπιστημιακής κοινότητας στό ζητήματα ουσίας και τής αντιπροτείνουν διάλογο έπί τής διαδικασίας. Τό κατά πόσο ή ύποψηφιότητα Μαρκή (ας αναφερθούμε και σ' αυτούς μέ τό όνομά τους) έβαλε τά ζητήματα έπί τής ουσίας έχει νά κάνει και μέ τή στάση των ύπολοίπων. Δέν καταλαβαίνω γιατί δέν ύπηρεξε αντίπαλο ψηφοδέλτιο, δεδομένο ότι ή γνωμάτευση του Ύπουργείου Παιδείας ήλθε μόλις τρεις μέρες πριν από τίς εκλογές. Άς μπουν λοιπόν τά ζητήματα έπί τής ουσίας, άς άρχισει ο διάλογος και άς αντιπαρεταθούν άνοιχτά οι άπόψεις. Αυτή άλλωστε δέν είναι ή έννοια τής δημοκρατίας;

Όλίγα περιφερικά

Ο Φ. Καφάτος πέρα από τό ότι αποφεύγει τή συζήτηση έπί τής ουσίας προβαίνει σέ άτοπήματα έπί τής διαδικασίας. Ζητάει νηφάλιο διάλογο και όχι σπύλωση ύπολήψεων μέ άθέμιτους τρόπους. Χρεώνει συλλήβδην τους «άντιπάλους» του σέ συγκεκριμένο κομματικό χώρο (τό ΚΚΕ χωρίς νά τό κατονομάζει). Μαζί λοιπόν κι έμεις, και όσοι στην Κρήτη συμφωνούν μαζί μας, μαζί κι ο κ. Μαρκής, μαζί κι οι Κνίτες! Η θεωρία του σκιαχτρου! Σπύλωση ύπολήψεων; Έξαρτάται πώς τό βλέπει καθένας. Αναφέρεται στη μέχρι τώρα λειτουργία του Π.Κ. μέ κριτήρια άκαδημαϊκά και άξιοκρατικά. Η άναφορά θά είχε έννοια άν ο κ. Μαρκής ήταν ύποπτος φαυλοκρατίας. Αναφέρεται στίς ίντριγκες του ΚΚΕ ξεχνώντας νά ενημερώσει για τή στάση των άλλων παρατάξεων. Αναφέρεται στίς έξωθεν παρεμβάσεις του ίδιου κόμματος αλλά παραλείπει νά ενημερώσει για έπαφές μέ τό ΚΚΕ έσ. και μέ στελέχη του κυβερνητικού κόμματος για τήν άλλαγή τής στάσης των παρατάξεων τους στίς πρυτανικές εκλογές. Έμās, πού κάτι έχει πάρει τ' αυτί μας για τά άλισβερίσια στίς πρυτανικές εκλογές, δέν μās πειράζει. Τους άναγνώστες του Βήματος όμως; Αναφέρεται στην έπίθεση πού δέχθηκε ο ίδιος και άλλοι έρευνητές του Ε.Κ.Κ. για τή χρηματοδότηση προγραμμάτων από τό ΝΑΤΟ ως παράδειγμα λασπολογίας, λές και χρειάζεται νά είναι κανείς βαθιά

φιλοσοβιετικός ή πασοκτής πού πήρε τούς μετρητοίς τή διακήρυξη τής 3ης Σεπτεμβρίου για νά μή αισθάνεται άνετα μέ τό πρόγραμμα Science for Stability (Έπιστήμη για τή Σταθερότητα) του ΝΑΤΟ ειδικά φτιαγμένο για τήν Ελλάδα, Τουρκία και Πορτογαλία.

Στην άρχή του άρθρου του ο Φ. Καφάτος ενημερώνει τούς άναγνώστες του για τό πόσο καλό είναι τό Πανεπιστήμιο Κρήτης. Πέρα από τό ότι δέν είναι σκόπιμο νά γίνονται γενικεύσεις από παρατηρήσεις σέ δύο-τρία τμήματα θά πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε όλοι ότι ή όποια ποιότητα του Π.Κ. από άποψη κυρίως διδακτικού προσωπικού όφείλεται στό ότι σιωπηρά πλύν έμφανώς παρακάμθηκαν και παραβιάστηκαν σέ μιά σειρά περιπτώσεων και τό γράμμα και τό πνεύμα του νόμου-πλαίσιο. Ένω σέ άλλα ιδρύματα άπατεείται ή έπί ποιή άπόλυσης συνεχής παρουσία, στό Π.Κ. οι άδειες του προσωπικού (δέν αναφέρομαι στίς σαββατικές) είναι περισσότερο από κοινός τόπος και μέλη του ΔΕΠ άπασχολούνται σέ δύο άκόμη όργανισμούς του έξωτερικού. Ένω τό Ύπουργείο Παιδείας άκυρώνει εκλογές σέ άλλα ιδρύματα έπειδή δέν ίκανοποιούνται τυπικά προσόντα (διάρκεια προηγούμενης έμπειρίας) άνεξάρτητα από τήν άκαδημαϊκή πληρότητα των ύποψηφίων, στό Π.Κ. οι εκλογές προχωρούν άπρόσκοπτα. Ένω σέ άλλα ιδρύματα νεοεκλεγέντα μέλη του ΔΕΠ έξαναγκάζονται σέ παραίτηση μετά τήν παρέλευση των νόμιμων προθεσμιών (έννεα μήνες) στό Π.Κ. θέσεις περιμένουν πάνω από τά τρία χρόνια. Κρίνοντας κατά περίπτωση, οι παραβιάσεις αυτές του νόμου-πλαίσιο, είναι πολλές φορές έπιβεβλημένες και πός τή σωστή κατεύθυνση. Αντί όμως νά μπει τό θέμα έπί τάπητος και νά συζητηθούν άλλαγες στό νόμο-πλαίσιο πού θά έδιναν και μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων στό ΑΕΙ, και μάλιστα μέ τό ειδικό βάρος του Π.Κ. και του Ε.Κ.Κ., μέρος του ΔΕΠ του Π.Κ. προτιμά τήν ιδιοτελή στάση τής κατά περίπτωση θετικής αντιμετώπισης των ζητημάτων δυσλειτουργίας του νόμου μέ άποτέλεσμα τήν δημιουργία αντιθέσεων όχι μόνο μέ τά άλλα ΑΕΙ αλλά και μέσα στό ίδιο τό ΔΕΠ του Π.Κ. Βλέπετε, εκτός των άποστόλων τής έπιστήμης πού είδε ο Βούλγαρος ύπουργός όπως μās πληροφορεί ο Φ. Καφάτος, ύπάρχουν και οι μάρτυρες της και τά θύματά (της).

Γιώργος Προκοπάκης

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Ανακεφαλαιώνοντας, θεωρώ ότι τά ζητήματα ουσίας στό όποια πρέπει νά τοποθετηθούμε όλοι μας (πανεπιστημιακή κοινότητα, κοινωνικοί φορείς, κόμματα, πολιτεία) είναι τό θεσμικό καθεστώς (νόμος-πλαίσιο για τά ΑΕΙ, νόμος-πλαίσιο για τήν έρευνα...), σχέσεις πανεπιστημίου-έρευνητικών φορέων, άυτόνομια των πανεπιστημίων από τό κράτος, από τά κόμματα και τοπικούς παράγοντες. Ο διάλογος πρέπει νά άρχισει άμέσως. Τά ύπόλοιπα, τής προσφυγής των 53 συμπεριλαμβανομένης, είναι καυγάς για τό πάπλωμα.

Ἡ ἠλεκτρονική τεχνολογία τῆς μουσικῆς: συνθεσάιζερ καί προσωπικά στούντιο

Τά συνθεσάιζερ καί τά προσωπικά στούντιο

Γιατί ἄραγε συσχετίζουμε τά συνθεσάιζερ μέ τά προσωπικά στούντιο (Home-Studios); Γιατί καί τά δυό μαζί ὀρίζουν ἓνα πολύ συγκεκριμένο τρόπο δουλειᾶς. Ἐνα τρόπο δουλειᾶς ὅπου ὁ μουσικός εἶναι ταυτόχρονα συνθέτης, ἐρμηνευτής καί παραγωγός τοῦ μουσικοῦ τοῦ ἔργου.

Τό προσωπικό στούντιο, συνδυασμένο μέ τά συνθεσάιζερ, καταλήγει νά εἶναι γιά τό μουσικό ὄ,τι εἶναι τό ἀτελιέ γιά τό ζωγράφο. Εἶναι ἓνα ἐργαστήρι πού μετατρέπει τή σύνθεση τῆς μουσικῆς σέ κάτι τό χειροπιαστό καί τό συγκεκριμένο, γιατί ὁ συνθέτης μπορεῖ ἀνά πάσα στιγμή νά ἀκούει τί κάνει, ἀκριβῶς ὅπως καί ὁ ζωγράφος μπορεῖ ἀνά πάσα στιγμή νά βλέπει τό ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς του.

Εἰδικότερα δέ γιά κομμάτια πού βασίζονται στόν ἠλεκτρονικό ἦχο: ἡ διαδικασία τῆς ἠχογράφησης σέ πολλά κανάλια μαγνητόφωνου συμπίπτει σχεδόν μέ τήν ἴδια τή διαδικασία τῆς σύνθεσης. Ἄλλωστε ἡ ἴδια ἡ ἔννοια τῆς σύνθεσης ἀπό μιά ὀρισμένη σκοπιά δέν εἶναι κι αὐτή παρά μιά διαδικασία μιξάζ καί μοντάζ.

Ἐπιπλέον, καθῶς ὁ συνθέτης παίζει ὁ ἴδιος τά διάφορα συνθεσάιζερ ἀναπτύσσει μιά ἄμεση χειροπιαστή σχέση μέ τόν ἦχο καί μέ τό χειρισμό του. Ἀναπτύσσει μιά ἀμεσότητα μέ τή μουσική του πού τήν εἶχε βέβαια (καί τήν ἔχει ὡς τώρα) κι ὁ συνθέτης πού εἶναι ταυτόχρονα ἐκτελεστής (π.χ. πιανίστας). Μόνο πού αὐτή ἡ ἀμεσότητα πού προσφέρουν τά συνθεσάιζερ καί τά προσωπικά στούντιο, ἔχει τό ἐπιπλέον προτέρημα ὅτι ὀδηγεῖ κατευθεῖαν στή δημιουργία ἑνός ἔτοιμου ἔργου, πού ἔχει ἤδη καταγραφῆ καί μποροῦν νά τό

ἀκούσουν καί οἱ ἄλλοι. Ἀνάλογα δέ μέ τό βαθμό ἐξοπλισμοῦ —καί κόστους βέβαια— τῶν προσωπικῶν στούντιο μπορεῖ αὐτό τό ἔτοιμο ἔργο νά εἶναι τόσο ἔτοιμο ὥστε νά μπορεῖ νά πάει ἀμέσως γιά χάραξη καί ἐκτύπωση σέ δίσκο. Ὁ μουσικός μ' ἄλλα λόγια εἶναι ταυτόχρονα συνθέτης, ἐρμηνευτής καί παραγωγός τοῦ καλλιτεχνικοῦ τοῦ ἔργου, σέ ἐπίπεδο μῆτρας πλέον.

Δέν θά μιλήσω ἐδῶ (ἢ τουλάχιστον ἀκόμα) γιά τή δυνατότητα πού ἔχει ἓνα τέτοιο ἔργο νά ἐκδοθεῖ, νά διανεμηθεῖ καί νά πουληθεῖ πλατύτερα. Σίγουρα ἡ ὑπαρξη τοῦ προσωπικοῦ στούντιο πού ἐπιτρέπει τήν παραγωγή μιᾶς μῆτρας δέν ἐξασφαλίζει καί τή διάδοση τοῦ μουσικοῦ ἔργου, ὅπως κι ὁ τελειωμένος πίνακας στό ἀτελιέ τοῦ ζωγράφου δέν ἐξασφαλίζει ὅτι αὐτός ὁ πίνακας θά πουληθεῖ. Ἐξἄλλου δέν εἶναι ὅλα τά προσωπικά στούντιο τέτοιες κλίμακας ἐξοπλισμοῦ ὥστε νά ἐπιτρέπουν τήν παραγωγή μῆτρας.

Ὅμως, τουλάχιστον, ὁ μουσικός ἔχει τήν ἀρχική καί πολύ οὐσιαστική ικανοποίηση ὅτι ἀκούει τό ἔργο του, ὅτι μπορεῖ νά τό δώσει καί σέ ἄλλους νά τό ἀκούσουν, ἔτσι ὅπως τό ἔφτιαξε, κι ὄχι σάν μιά σειρά ἀπό ἀφηρημένες μαῦρες κουκίδες πάνω σέ μιά παρτιτούρα.

Σκεφθεῖτε ὅτι πρῖν ἀπό λίγο καιρό μιλούσαμε καί γκρινιάζαμε γιά ἔργα πού ἔχουμε, λέει, φτιάξει καί πού εἶναι στό συρτάρι. Γιά ἔργα πού δέν μπορούσαμε οὔτε νά τ' ἀκούσουμε, ἐμεῖς πού τά φτιάξαμε, ὥστε νά δοῦμε τί τέλος πάντων πετύχαμε. Τό προσωπικό στούντιο λοιπόν σ' ὅποιαδήποτε κλίμακα συνδυασμένο μέ τά συνθεσάιζερ εἶναι ἤδη ἓνα πολύ σημαντικό ἐργαλεῖο πού ἀλλάζει ποιοτικά —θά ἔλεγα— τήν ἴδια μας τή σχέση μέ τή μουσική.

Ὁ ἐλεύθερος πειραματισμός

Βέβαια καί τά συνθεσάιζερ καί τά προσωπικά στούντιο κοστίζουν χρήματα. Ὅχι τόσο πολλά ὥστε νά γίνεται ἀπαγορευτική ἡ ἐξάπλωσή τους ἀλλά ὄχι καί τόσο λίγα ὥστε νά ἀγνοηθεῖ τό κόστος. Ὅμως ἀπό τή στιγμή πού ἓνας μουσικός ἔχει καταφέρει νά στήσει ἓνα τέτοιο σύστημα σπίτι του, ἔχει πλέον στά χέρια τά «μέσα παραγωγῆς» θά λέγαμε, μιά ἀπό τίς βασικές συνέπειες εἶναι πῶς μπορεῖ πλέον νά πειραματίζεται ἐλεύθερα χωρίς νά σκέφτεται τό κόστος. Μπορεῖ νά ψάχνει πρὸς ὅποιαδήποτε κατεύθυνση, μπορεῖ νά δοκιμάζει τίς πιό τρελές ιδέες. Δέν ἔχει κανένα λόγο νά αὐτολογοκρίνεται, γιατί δέν πληρώνει χρόνο στούντιο οὔτε ἄλλους μουσικούς. Δέν ὑπάρχει ἀπό πίσω του κανένας παραγωγός πού τοῦ ἀποκλείει ὀρισμένες ιδέες σάν ἀντιεμπορικές, πού τοῦ ἀπαγορεύει νά σπαταλήσει χρόνο σέ ψάξιμο.

Μ' ἄλλα λόγια, ὁ μουσικός βρίσκεται στήν πλεονεκτική θέση πού μέχρι τώρα βρίσκονταν μόνο οἱ πολύ πετυχημένοι μουσικοί, πού ἀκριβῶς λόγω τῆς ἐπιτυχίας τους ἔχουν τήν δυνατότητα νά κάνουν ὅτι τούς καπνίσει, χωρίς νά σκέφτονται τό κόστος καί χωρίς νά δίνουν λόγο σέ κανένα.

Νά λοιπόν καί ἡ διάσταση τοῦ πειραματισμοῦ στή δημιουργία τῆς μουσικῆς, πού δέν εἶναι καθόλου ἀμελητέα.

Τά «connect» ὄργανα

Θά πείτε: ἐδῶ μιλάμε γιά ἓνα ὀρισμένο εἶδος μουσικῆς πού βασίζεται στά συνθεσάιζερ καί στόν ἠλεκτρονικό ἦχο ἢ ἠλε-

κτρικό. Τι γίνεται όταν θέλει κανείς να φτιάξει μουσική για ακουστικά όργανα;

Η απάντηση είναι απλή: 'Ανάλογα με το βαθμό εξοπλισμού του στούντιο που διαθέτει θα μπορεί ή δεν θα μπορεί να ηχογραφήσει ικανοποιητικά τέτοια έργα. Κι αυτό έχει φυσικά να κάνει πάντα με το κόστος. Το κόστος του στούντιο και το κόστος των προβών, των άμοιβών κ.λπ.

Τόσο τα συνθεσάιζερ, όσο και τα προσωπικά στούντιο μπορούν να είναι αυτόνομα έργα λεία καλλιτεχνικής δουλειάς. Τα συνθεσάιζερ π.χ. είναι και παιζόμενα όργανα με τα όποια μπορεί κανείς να δώσει συναυλίες. Τα προσωπικά στούντιο πάλι είναι στούντιο που μπορούν να λειτουργήσουν και με άλλες πηγές ήχου, περισσότερο ή λιγότερο ικανοποιητικά.

Ο λόγος που συσχετίστηκαν στην πράξη αυτά τα δύο έργα λεία — και έξω ύπαρξη ήδη ό δρος του προσωπικού *Electromusician* — σχετίζεται με την έννοια του connect οργάνου, (Connect όργανο είναι το όργανο εκείνο που μπορεί να ηχογραφηθεί κατευθείαν χωρίς μεσολάβηση μικροφώνου) και η έννοια του connect οργάνου σχετίζεται, σύν τοις άλλοις, και με ζητήματα κόστους. Γιατί όταν ηχογραφείς έτσι δεν χρειάζεται ηχοτεχνική μελέτη ούτε ειδικές κατασκευές. Μπορείς να ηχογραφήσεις τη μουσική σου ακόμα και μέσα στην κρεβατοκάμαρά σου. Μειώνεται έτσι σημαντικά το κόστος που απαιτείται για το στήσιμο του στούντιο.

Τό κόστος λοιπόν είναι ένας σημαντικός παράγοντας που οδήγησε στην πράξη αυτό το συσχετισμό των συνθεσάιζερ και των προσωπικών στούντιο. 'Ενα συσχετισμό που από μόνος του δημιουργεί βέβαια και κάποιες συγκεκριμένες αισθητικές. Δεν είναι όμως η πρώτη φορά που οί οικονομικοί περιορισμοί γεννούν κάποιες μορφές αισθητικής. 'Αλλωστε, αν σκεφτούμε τον ηχοχρωματικό πλοῦτο που προσφέρουν τα συνθεσάιζερ καταλαβαίνουμε ότι τα περιθώρια που προσφέρουν στο μουσικό είναι αρκετά πλατιά ώστε να μὴν τόν δεμεύουν.

Σκεφθείτε τό πιάνο στά χέρια του Λίστ ή του Σοπέν και τό πιάνο στά χέρια του Μπουλέζ ή του Στοκχάουζεν.

Στό σεμινάριο αυτό θά μιλήσουμε ξεχωριστά και για τα συνθεσάιζερ και για τα προσωπικά στούντιο. Τά συσχετίσαμε ώστόσο ακριβώς επειδή ή ίδια ή πράξη τά έχει συσχετίσει.

Ο χώρος της έρασιτεχνικής δημιουργίας

'Εδώ θά 'θελα να προσθέσω και κάτι ακόμα:

Ο συνδυασμός των συνθεσάιζερ και των προσωπικών στούντιο μπορεί ν' ανοίξει — κι ανοίγει ήδη — ενδιαφέρουσες προοπτικές, όχι μόνο για τούς επαγγελματίες μουσικούς αλλά για τό χώρο της έρασιτεχνικής δημιουργίας. Αυτός είναι ένα τομέας που συνήθως τείνουν να τόν υποτιμούν, παρ' όλο που είχε ανέκαθεν μεγάλη σημασία γι' αυτό που λέγεται μουσικός πολιτισμός σ' ένα τόπο.

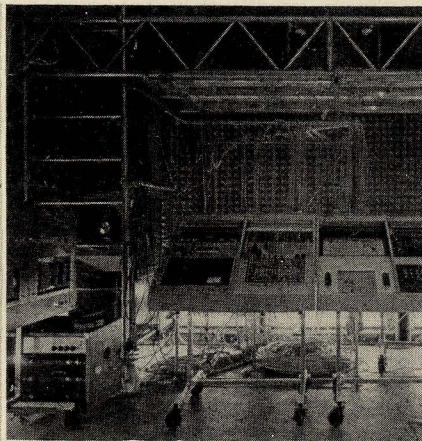
'Αλλωστε, αν ξεφύγουμε από τα στεγανά και τις ιδιαίτερες μυθολογίες της «κλασικής» μουσικής, που απαιτεί κάποιες ειδικές γνώσεις και κάποια συγκεκρι-

κριμένη τεχνική, ποιός είναι εκείνος που θά μπορούσε να καθορίσει με ακρίβεια τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον επαγγελματία και στον έρασιτέχνη;

'Αν εξαιρέσουμε τη βιοποριστική πλευρά, που σχετίζεται με ό, τι βιάζεις τό ψαμί σου κάνοντας μία όρισμένη δουλειά, κι αν σταθούμε στο θέμα της καλλιτεχνικής έκφρασης, τότε τά πράγματα παύουν να είναι τόσο ξεκάθαρα. Ξέρω πολλούς επαγγελματίες — ως πρός τόν βιοπορισμό — που καλλιτεχνικά είναι απόλυτα άσχετοι, και έχω γνωρίσει πρόσφατα αρκετούς έρασιτέχνες που έχουν να πουν πολλά με τη μουσική.

Στή σύνθεση της μουσικής, όπως και στην ποίηση μετράει περισσότερο από ό, τιδήποτε άλλο ή έμφυτη δημιουργιότητα. Αυτή είναι που οδηγεί στην πραγματική μαθητεία. Κι ή πραγματική μαθητεία σε μεγάλο βαθμό είναι ιδιωτική υπόθεση του καθενός.

Μέχρι τώρα ώστόσο υπήρχε μία πολύ καθοριστική διαφορά ανάμεσα στον έ-

παγγελματία συνθέτη και στον έρασιτέχνη. Ο επαγγελματίας — ακριβώς επειδή κινείται σε μία συγκεκριμένη πιάτσα — είχε τη δυνατότητα να φτιάξει ένα έργο και να ακουστεί. Ο έρασιτέχνης δεν τήν είχε. Τώρα, με τα συνθεσάιζερ και με τα προσωπικά στούντιο αρχίζει να τήν έχει.

Ακόμα κι αν δεν ξέρι να γράψει μουσική — πράγμα που δεν έχει άλλωστε καμία απόλυτως σχέση με τήν ουσία της μουσικής — μπορεί τώρα να βάλει διάφορους ήχους στη σειρά και να φτιάξει ένα κομμάτι, όπως ένας ζωγράφος φτιάχνει ένα πίνακα. Δεν έχει σημασία αν ό έρασιτέχνης που δουλεύει μ' αυτό τόν τρόπο δεν μπορεί να γράψει ένα κουαρτέτο έγχορδων ή ένα συμφωνικό έργο, επειδή ίσως δεν έχει τις απαιτούμενες συμβατικές γνώσεις. Μπορεί ώστόσο να κάνει μουσική, κι αυτό είναι πολύ σημαντικό.

Κι ακόμα, δεν έχει σημασία αν ή μουσική που κάνει είναι καλή ή κακή — σ' αυτή τών τρίτων. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι ό ίδιος μετέχει πλέον σε μία διαδικασία που ως τώρα του ήταν άπρόσιτη, και που ώστόσο αποτελούσε ανέκαθεν πανανθρώπινο δικαίωμα, όπως μάς διδασκαν όλες οί λαϊκές μουσικές της ανθρωπότητας. Κι άς μὴν νομίσουν οί «κλασικοφρεμμένοι» ότι υπερασπίζονται τό μουσικό αναφαρβητισμό. Ο έρασιτέχνης, αν δεν αναρτηθεί, αν δεν ψάξει να μάθει, αν δεν ταξινομήσει τις έμπειρίες του κι αν δεν τις συγκρίνει με τις έμπειρίες άλλων

μουσικών — αν δηλαδή δεν μαθητεύσει — κάπου θά φτάσει σε άδιέξοδο. Σ' αυτό δεν μπορούν να τόν βοηθήσουν ούτε τα συνθεσάιζερ ούτε τά προσωπικά στούντιο. Τόν βοηθάνε όμως να κάνει ένα ξεκίλημα που ως τώρα του ήταν άδιανόητο.

Η βοήθεια που τού προσφέρουμε είναι αντίστοιχη με τά χρώματα και τά πινέλα που δίνεις σ' έναν άνθρωπο που θέλει να δοκιμάσει τις δυνάμεις του στη ζωγραφική, ή με τό μολύβι και τό χαρτί που δίνεις σε κάποιον που ενδιαφέρεται να γράψει ποίηση. Από κει και πέρα ή πορεία που θ' ακολουθήσει είναι δικιά του υπόθεση.

Η ύπαρξη λοιπόν των συνθεσάιζερ και των προσωπικών στούντιο γεννά και μία δραστηριότητα που ως τώρα ήταν σχεδόν άγνωστη: τού έρασιτέχνη συνθέτη.

Ευκολίες και παρανοήσεις

Πιστεύουμε λοιπόν ότι τά συνθεσάιζερ, τά προσωπικά στούντιο, και γενικότερα ή σημερινή τεχνολογία, προσφέρουν μεγάλες ευκολίες και δυνατότητες για τη δημιουργία μουσικής. Αυτό εξηγεί τόν ένθουσιασμό μας.

Πιστεύουμε όμως επίσης, πώς οί δυνατότητες αυτές δεν έχουν ακόμα κατανοηθεί αρκετά και δεν έχουν αξιοποιηθεί όσο θά μπορούσαν, κι αυτό όφείλεται σε διάφορους λόγους.

'Ενας άπ' ατούς είναι ότι τά συνθεσάιζερ συνέδεσαν τά τελευταία χρόνια ως ένα βαθμό τη μοίρα τους μ' ένα όρισμένο είδος μαζικής — έμπορικής μουσικής, που κατευθύνεται αποκλειστικά σχεδόν από έμπορικές σκοπιμότητες και που δεν έννοει ούτε τήν έλεύθερη έκφραση, ούτε τό δημιουργικό πειραματισμό.

Τά όργανα αυτά έχουν καταλήξει να ταυτίζονται στη συνείδηση μιας μεγάλης μερίδας μουσικών μ' αυτή τη μουσική, που προσφέρει και τά πρότυπα χρησιμοποίησης τους. Τά πρότυπα αυτά όμως είναι ιδιαίτερα στενά. Συνήθως εξαντλούνται στην άπομίμηση των ακουστικών οργάνων και σε μία σειρά από φτηνά έμφε, που με κανένα τρόπο δεν εξαντλούν τις πραγματικές έκφραστικές δυνατότητές τους.

Τά σημερινά συνθεσάιζερ — που άλλωστε δεν παύουν κάθε μέρα να εξελίσσονται — προσφέρουν μεγάλες δυνατότητες για μία άπελευθέρωση της φαντασίας. Πολλοί μουσικοί όμως προτιμούν να φυλακίζονται μέσα στο ίδιο τους τό μυαλό. Μέ τό να βομβαρδίζονται διαρκώς από τά προκατασκευασμένα πρότυπα κι από τά κατευθυνόμενα σύμβολα της μαζικής κουλτούρας, όταν αγοράζουν ένα τέτοιο όργανο δεν σκέφτονται ότι μπορούν να πειραματιστούν με τις άπειρες δυνατότητες που προσφέρει αλλά άναπαράγουν άπλως τούς γνώριμους ήχους που έχουν ακούσει από τόν χώρο της έμπορικής μουσικής, ή ακόμα κι από τό χώρο των διαφημιστικών «gingles». Και καθώς ή έπανάληψη τείνει να δημιουργεί στερεότυπα, και καθώς ή μουσική δεν είναι άπλως ήχοι αλλά σύμβολα, ό ήχος των συνθεσάιζερ, έτσι όπως τόν έχουν κακομεταχειριστεί και περιορίσει, καταλήγει να παρέμπει σε όλα τά δυσάρεστα σύμβολα μιας κατευθυνόμενης μαζικής κουλτού-

ρας που οδηγεί τους ανθρώπους σε μία κατευθυνόμενη μαζική αποβλάκωση. Αποτέλεσμα είναι, πώς πολλοί ταλαντούχοι και δημιουργικοί μουσικοί πρέπει να κάνουν συνειδητή προσπάθεια για να ξεπεράσουν τη δυσπιστία τους απέναντι στα συνθεσάιζερ και ν' αρχίσουν να τα χρησιμοποιούν σύμφωνα με τις πραγματικές τους δυνατότητες.

Θά μπορούσε δηλαδή κανείς να πει ότι με τα συνθεσάιζερ συνέβη σε διεθνή κλίμακα, αυτό που συνέβη κάποτε στην Ελλάδα με το μπουζούκι, που ταυτίστηκε ο ήχος του με τα χυδαία ελαφρολαϊκά — τουριστικά τραγούδια, που έκανε πολλούς να μη θέλουν ούτε να το ακούσουν. Ένώ τό ίδιο τό όργανο δέν έπαψε ποτέ να έχει τή δικιά του αυθεντική γοητεία.

Από προσωπική πείρα: ξέρω μουσικούς, και από τό χώρο τής «κλασικής» μουσικής, κι από τό χώρο τής τζάζ, που ξεκίνησαν μ' αυτήν τήν προκατάληψη ενάντια στα συνθεσάιζερ και πού όταν πείστηκαν ότι τά όργανα αυτά έχουν πραγματικές έκφραστικές δυνατότητες, έκαναν στροφή 180° κι άρχισαν να τά χρησιμοποιούν.

Υπάρχει λοιπόν ένα θέμα ενημέρωσης πάνω στις πραγματικές δυνατότητες αυτών των οργάνων.

Καταναλωτισμός

Ένας άλλος λόγος τώρα, πού δυσκολεύει όρισμένους να δούν τις πραγματικές προοπτικές πού έχουν άνοίξει τά συνθεσάιζερ στή μουσική, νομίζω πώς είναι κι ό εξής: Η διάδοση αυτών των οργάνων σχετίζεται με τά οικονομικά συμφέροντα των εταιρειών πού τά κατασκευάζουν. Τή στιγμή αυτή τεράστιες εταιρείες ασχολούνται με τήν έρευνα, τό σχεδιασμό και τήν κατασκευή συνθεσάιζερ άκριβώς γιατί έχει άρχει να υπάρχει μία μεγάλη αγορά. Κι όι εταιρείες αυτές βέβαια βρίσκονται σε σχέσεις συναγωνισμού.

Αυτό, από μία πλευρά είναι θετικό και έχει σαν αποτέλεσμα να εξελίσσονται διαρκώς αυτά τά όργανα, με ταυτόχρονη μείωση του κόστους τους. Είναι όμως και άρνητικό, γιατί καθώς ό συναγωνισμός των εταιρειών διεξάγεται στο έμπορικό επίπεδο, υπάρχει ή τάση να διαφημίζονται τά συνθεσάιζερ σαν καταναλωτικά αγαθά, να υπερτονίζονται τά τεχνολογικά τους χαρακτηριστικά και να άποσιωπάται τό γεγονός ότι πρόκειται για μουσικά όργανα, κι ότι αυτό πού εξακολουθεί να μετράει είναι ή φαντασία, ή ευαισθησία κι όι μουσικές ικανότητες όσων τά χρησιμοποιούν.

Κι άκριβώς επειδή ό συναγωνισμός των κατασκευαστών διεξάγεται με τέτοια τεχνολογικά — καταναλωτικά πρότυπα, όι καινοτομίες πού συσσωρεύονται, συχνά είναι από μουσικής πλευράς άχρηστες!!! Θυμίζουμε εκείνα τά βίντεο πού κοστίζουν 800.000 δρχ. επειδή έχουν... 200 μνήμες και δυνατότητα προγραμματισμού 25 έτών!!

Στό χώρο τής κατασκευής αυτών των οργάνων επικρατεί σίγουρα ένας νεοπλουτισμός, πού άπ' τή μία μεριά δυσκολεύει τήν τυποποίησή τους κι από τήν άλλη μπερδεύει τόν άγοραστή-μουσικό, πού

άν δέν είναι ενημερωμένος κι άν δέν έχει αναπτύξει τούς άμυντικούς του μηχανισμούς μπορεί εύκολα να πέσει θύμα τής διαφήμισης. Οί κατασκευαστές τόν βομβαρδίζουν με τις διάφορες καινοτομίες, κι ό άγοραστής χωρίς να ξέρει ποιές άπ' αυτές τόν εξυπηρετούν πραγματικά στή δουλειά του θαυμάζει παθητικά και τρέχει πίσω από τά καινούρια μοντέλα προσπαθώντας να τά άποκτήσει.

Πολλοί άνθρωποι, διεθνώς, δέν προλαβαίνουν να προβληματιστούν, να σκεφτούν και να μιλήσουν για τήν αισθητική πού γεννά ό ήχος των συνθεσάιζερ. Άσχολούνται μόνο με τήν τεχνολογία των συνθεσάιζερ, σαν κάτι φανατικούς συλλέκτες δίσκων, πού δέν άκούνε μουσική.

Σίγουρα λοιπόν είναι άπαραίτητη και μία ενημέρωση και μία άπομυθοποίηση πού θά τοποθετήσει τή σύγχρονη μουσική τεχνολογία μέσα στις πραγματικές τής προοπτικές, πέρα από τις τεχνολογικές μυθολογίες και πέρα από τά καταναλωτικά σύμβολα πού συνοδεύουν τή διάδοσή της. Κι αυτός άκριβώς είναι ένας από τούς σκοπούς του σεμιναρίου πού οργανώνουμε.

Η υποτίμηση τής μουσικής τεχνολογίας

Η έλλειψη ενημέρωσης, ή ή λανθασμένη ενημέρωση οδηγεί εξίσου στήν υποτίμηση ή στήν υπερεκτίμηση των δυνατοτήτων πού προσφέρει ή τεχνολογία στή μουσική.

Όρισμένοι μουσικοί υποτιμούν τά συνθεσάιζερ επειδή είναι, λέει, μηχανήματα, δέν είναι έκφραστικά όργανα, δέν αφήνουν περιθώρια έρμηνείας, κάνουν άφελείς άπομιμήσεις των άκουστικών οργάνων, επειδή έχουν, λέει, διάφορους εξίσου άφελείς αυτόματισμούς, πού προορίζονται για τούς άνίδεους μουσικά, πού νομίζουν ότι κάνουν μουσική ενώ τήν κάνει τό μηχανήμα μόνο του έρμηνη τους.

Λάθος βέβαια. Τά συνθεσάιζερ δέν είναι ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο μηχανήματα από τά άλλα όργανα πού κατασκεύασε ό άνθρωπος στή διάρκεια τής ιστορίας. Όλα τά μουσικά όργανα δέν είναι παρά έργαλεία παραγωγής ήχων κι από τά άρχαιότατα χρόνια μέχρι σήμερα ό άνθρωπος δέν σταμάτησε ποτέ να εφαρμόζει τις τεχνολογικές του γνώσεις στή κατασκευή αυτών των εργαλείων. Τά κρουστά, τά έγχορδα, τά πνευστά, τό πιάνο, και σήμερα τά συνθεσάιζερ δέν είναι παρά μουσικές έφευρέσεις, πού καθεμία αντιπροσωπεύει και διαφορετικά στάδια τεχνολογικής ανάπτυξης του πολιτισμού.

Είναι δε εύκολο να καταλάβει κανείς πόσο άμεση ήταν άνέκαθεν ή επίδραση όλων αυτών των έφευρέσεων πάνω στα έιδη, τις μορφές και τά έκφραστικά περιεχόμενα τής μουσικής. Τό ρομαντικό κίνημα στή μουσική π.χ. βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στήν έφεύρεση του πιάνου — πού κι αυτό ήταν μία τεχνολογική βελτίωση του προγενέστερου κλαβεσέν. Ένα μεγάλο μέρος δηλαδή τής λεγόμενης «κλασικής» μουσικής βασίστηκε στήν έφεύρεση μιας μηχανής από ξύλινους μοχλούς.

Όσο για τό άν τά συνθεσάιζερ είναι έκφραστικά όργανα, αυτό άποδεικνύεται εύκολα. Άρκει ν' άκούσει κανείς έργα πού έφτιαξαν και φτιάχνουν άξιόλογοι μουσικοί σ' αυτό τό χώρο.

Και βέβαια δέν εϋθύνονται τά συνθεσάιζερ για τό μηχανικό και άψυχο τρόπο πού τά χρησιμοποιούν όρισμένοι. Δέν φταίει τό πιάνο άν κάποιος παίζει πάνω του τό «χορό τής άρκούδας». Τά συνθεσάιζερ είναι σίγουρα όργανα πού επιτρέπουν και δεξιοτεχνία και έρμηνεία, από τή μεριά του έκτελεστή. Άρκει να ξέρει.

Η υπερέκτιμηση τής μουσικής τεχνολογίας

Άλλοι μουσικοί μυθοποιούν τά συνθεσάιζερ και τήν τεχνολογία. Νομίζουν ότι προσφέρει έτοιμες λύσεις στα πάντα: στή σύνθεση, στήν ένορχήστρωση, στήν έλλειψη μουσικών γνώσεων και δεξιοτεχνίας. Μυθοποιούν τά τεχνολογικά γνωρίσματα του οργάνου, έντυπωσιάζονται από όρους όπως Midi, Digital synthesis, computer control κ.λπ. Έδώ έχουμε να κάνουμε με τήν υπερεκτίμηση των δυνατοτήτων πού προσφέρει ή τεχνολογία, πού συνδυασμένη με τήν λανθασμένη ενημέρωση οδηγεί σε περιεργους νεοπλουτισμούς.

Υπάρχουν συγκροτήματα διάσημα πού εξοπλίζονται με δύο Fairlights ή Synclainers και πού δηλώνουν υπερήφανα ότι παίζουν μόνο στα άσπρα κόκκαλα γιατί δέν ξέρουν να παίζουν και στα μαύρα!!!

Υπάρχουν άνθρωποι πού νομίζουν ότι τά συνθεσάιζερ είναι σαν τά μοντέλα αυτοκινήτων κι ότι όσο άκριβότερο είναι ένα τέτοιο όργανο τόσο καλύτερες «μουσικές επιδόσεις» έγγυάται. Σπεύδουν λοιπόν να πουλήσουν τό παλαιότερο μοντέλο για να προμηθευτούν τό επόμενο.

Όμως διάφορες έρευνες έχουν άποδείξει ότι 7 στα 10 συνθεσάιζερ πού πουλιούνται σε δεύτερο χέρι ή πάνε για έπισκευή, έχουν ακόμα στις μνήμες τους μόνο τούς ήχους πού έβαλε ό κατασκευαστής. Ο άγοραστής δηλαδή δέν έκανε τό κόπο να ψάξει και να βρει τούς δικούς του ήχους αλλά χρησιμοποιήσει τό συνθεσάιζερ σαν άρμόνιο, σαν προσωπικό όργανο. Αυτό βέβαια θυμίζει κάτι Άραβες πού όταν ή Μπέντλεν μείνει από μπουζί τήν πετάνε για να αγοράσουνε Ρόλεξ-Ρόλεξ.

Όλες όι καινοτομίες του κόσμου, όλα τά κομπιούτερ του κόσμου δέν μπορούν να αντικαταστήσουν τή φαντασία, τή γνώση και τή μουσικότητα. Αυτό ίσχύει εξίσου για τά συνθεσάιζερ όσο και για κάθε άλλο όργανο.

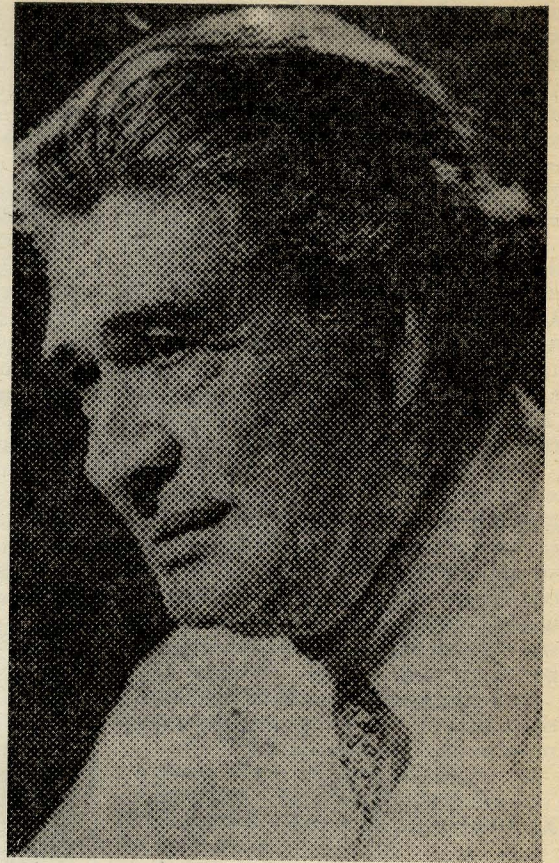
Μιχάλης Γρηγορίου

* Τό κείμενο αυτό του Μιχάλη Γρηγορίου ήταν εισήγησή του στο πρώτο σεμινάριο για τή χρήση των συνθεσάιζερ και των προσωπικών στούντιο με τίτλο Ήχος — τέχνη — τεχνολογία πού οργανώσε ή Έταιρεία Μουσικής και Θεάματος από 21.2.85 έως 21.1.85, θέλοντας να συμβάλει σε μία δημιουργική και κριτική αντιμετώπιση τής σύγχρονης μουσικής τεχνολογίας.

M.I. Φίνλεϊ

Ένας ριζοσπάστης μελετητής τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας

Σπάνια τιμήθηκαν ιστορικοί κατά τή διάρκεια τῆς ζωῆς τους σέ τέτοιο βαθμό ὅσο ὁ Μόουζες Φίνλεϊ πού πέθανε στίς 23 Ἰουνίου σέ ἡλικία 74 ἐτῶν. Ἐχοντας διδάξει γιά δέκα χρόνια ἀρχαία ἱστορία στήν Ἀγγλία, τό 1962 τοῦ δόθηκε ἡ βρετανική ὑψηλότητα, τό 1964 ἔγινε ὑψηλότης καί τό 1970 καθηγητής στό Πανεπιστήμιο τοῦ Κέϊμπριτζ. Τό 1971 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Βρετανικῆς Ἀκαδημίας καί τό 1979 τοῦ ἀπονεμήθηκε ὁ τίτλος τοῦ ἱπότη (ἐκτοτε σέρ Μόουζες). Ἐκτός ἀπό τίς πολλές ἄλλες διακρίσεις πού τοῦ ἔγιναν, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του στή μελέτη τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας βρίσκεται στό ὅτι μαθητές του καί μετέπειτα συνεργάτες του κατέχουν σήμερα ὀρισμένες ἀπό τίς σημαντικότερες πανεπιστημιακές θέσεις ἀρχαίας ἱστορίας στήν Ἀγγλία καί τίς Η.Π.Α.

Ἡ ἀκαδημαϊκή σταδιοδρομία τοῦ Φίνλεϊ ἄρχισε πολύ νωρίς. Γεννήθηκε στίς Η.Π.Α. τό 1912 καί πῆρε τό πρῶτο του πανεπιστημιακό πτυχίο τό 1927 σέ ἡλικία 15 ἐτῶν. Τό 1929 πῆρε Μάστερς στό Πανεπιστήμιο Κολούμπια μέ κύρια θέματα σπουδῶν τήν ψυχολογία καί τό ἀμερικανικό συνταγματικό δίκαιο. Οἱ θεωρίες καί οἱ μέθοδοι τῶν Μάρξ, Βέμπερ, Πιρέν, Μάρκ Μπλόκ καί ὀρισμένων ἄλλων ἦταν στήν ἡμερήσια διάταξη στό τμήμα ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Κολούμπια, ὅταν σπούδαζε ὁ Φίνλεϊ, ἀλλά ὅπως δήλωσε ἀργότερα ὁ ἴδιος ἡ βαθύτερη γνωριμία μέ τό ἔργο τῶν διανοουμένων αὐτῶν καθῶς καί μέ τό ἔργο τοῦ Φρόυντ ἦρθε μέ ἐξωπανεπιστημιακή προσωπική μελέτη.

«Ψάξαμε στά βιβλία», ἔλεγε ὁ Φίνλεϊ, νά «βροῦμε αὐτά πού νομίζαμε ὅτι δέν μᾶς παρείχαν τά μαθήματα καί τά σεμινάρια». Ἀπό τό 1937 μέχρι τό 1939 συνεργάστηκε μέ τό Ἰδρυμα Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν πού διηύθυνε ὁ Μάξ Χορκχάιμπερ. Ἡ σύντομη αὐτή συνεργασία συνέδεσε τόν Φίνλεϊ μέ τή Σχολή τῆς Φρανκφούρτης καί τά ἐπιστημολογικά καί φαινομενολογικά τῆς ἐνδιαφέροντα, ἀπό τά ὁποῖα δέν σταμάτησε ποτέ νά ἀντλεῖ ἰδέες στίς ἱστορικές του μελέτες στίς ὁποῖες ἐκτοτε σχεδόν ἀποκλειστικά ἀφοσιώθηκε. Εἶναι ἴσως χαρακτηριστικό ὅτι ἡ στροφή του πρὸς τήν ἀρχαία ἱστορία ἄρχισε ἤδη ἀπό τήν ἐποχή τῶν μεταπτυχιακῶν του σπουδῶν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ διάσημου δασκάλου του Γ. Γουέστερμαν πού εἰδικεύοταν στή μελέτη τῆς δουλείας στήν ἀρχαιότητα καί ἰδιαίτερα στήν Πτολεμαϊκή Αἴγυπτο.

Τή διαμόρφωσή του ἐπηρέασαν σέ πολύ μεγάλο βαθμό καί τά πολιτικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς τῆς νεότητάς του στά ὁποῖα αἰσθάνθηκε ὑποχρεωμένος νά τοποθετηθεῖ ἐνεργά. Δραστηριοποιήθηκε ὑπέρ τῶν Δημοκρατικῶν στή διάρκεια τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί ὑπέρ τῆς οικονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν Ρώσων θυμάτων τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Τήν ἐποχή τοῦ Μακαρθισμού, ὡς πανεπιστημιακός δάσκαλος ὁ ἴδιος, κινητοποίησε πολλούς συναδέλφους τους ὑπέρ τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν Ὑπεράσπιση τῆς Διεθνούς Ἐλευθερίας. Τό 1952 κλήθηκε γιά ἐξέταση ἀπό τήν ἐπιτροπή τοῦ Κονγκρέσου μέ τήν ὁποία ὁμως ἀρνήθηκε νά συνεργαστεῖ. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἀμέ-

σως ἀπολύθηκε ἀπό τό Πανεπιστήμιο στό ὁποῖο εἶχε ἤδη ἐκλεγεῖ ἐπίκουρος καθηγητής. Στίς συνθήκες αὐτές ὑποχρεώθηκε νά φύγει ἀπό τίς Η.Π.Α. καί νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀγγλία ὅπου δίδαξε κατ' ἀρχήν στήν Ὁξφόρδη καί στή συνέχεια στό Κέϊμπριτζ μέχρι τή συνταξιοδότησή του. Στίς Η.Π.Α. δέν ξαναεπέστρεψε παρά τό 1971-72 γιά νά δώσει μιά σειρά διαλέξεων ὑπό τό γενικό τίτλο *Ἡ ἀρχαία καί ἡ σύγχρονη δημοκρατία*.

Τό εὖρος τῶν θεμάτων μέ τά ὁποῖα ἀσχολήθηκε ὁ Φίνλεϊ καί ἡ πολλαπλότητα τῶν προσεγγίσεων πού υἰοθέτησε καθίσταντο πολύ δύσκολη τήν περιληπτική ἀναφορά στό ἔργο του. Μποροῦν ὥστόσο νά τονιστοῦν ὀρισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία τῶν μελετῶν του. Πρῶτα ἀπ' ὅλα θά ἔπρεπε νά τονιστεῖ ὅτι ἤδη ἀπό τίς νεανικές του μελέτες συνδίασε καθοριστικά τίς ἱστορικές ἀναζητήσεις μέ τά προβλήματα μεθόδου πού θέτουν οἱ ἀρχαίες πηγές. Οἱ πληροφορίες πού παρέχουν τά κείμενα τῆς ἀρχαιότητας καί τά ἀρχαιολογικά εὐρήματα δέν ὑπῆρξαν γιά τόν Φίνλεϊ ποτέ οὐδέτερες. Πάντα ἔχει σημασία νά διασαφηνιστεῖ ποῖο ἐρώτημα τοῦς τίθεται καί πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀπαντηθεῖ τό ἐρώτημα αὐτό. Καθῶς τό ἐνδιαφέρον του στράφηκε πρὸς τήν κοινωνική καί οικονομική ἱστορία, πολύ συχνά βρέθηκε ἀντιμέτωπος μέ τά θεωρητικά προβλήματα τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καί τάξεων καθῶς καί τοῦ ρόλου τους στήν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας. Στίς περισσότερες σχετικές του μελέτες βοηθήθηκε πολύ καί ὡς ἕνα βαθμό ἀκολούθησε τίς θεωρητικές προσεγγίσεις τοῦ Βέμπερ, γεγονός

πού τόν κατέταξε σέ μιά σχολή νεοβερμανών — στή δημιουργία τῆς ὁποίας ἀποφασιστικά συνέβαλε ὁ ἴδιος. Καί ὡστόσο ὁ Φίνλεϊ δέν ὑπῆρξε ποτέ ἕνας ἀπλὸς ὀπαδὸς τοῦ Βέμπερ. Γράφοντας καί ξαναγράφοντας συχνά γιὰ τὰ ἴδια ζητήματα ἔθετε καί ξαναέθετε θεωρητικῆς προσέγγισης κάθε φορά πού οἱ πηγές του βρίσκονταν πιεσμένες ἀπὸ τὰ μοντέλα πού προσπαθοῦσε νά τοὺς ἐπιβάλλει.

Ἐνα ἀπὸ τὰ θέματα πού τόν ἀπασχόλησαν συνεχῶς, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σχεδὸν μέχρι τὸ τέλος τῆς ἀκαδημαϊκῆς του καριέ-

δοῦλοι δέν εἶχαν τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς μαρξιστικῆς κοινωνικῆς τάξης. Ὅταν ὡστόσο τὸ 1980 ἐξέδωσε ἕνα ὀλόκληρο βιβλίο γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὸν χαρακτηριστικὸ τίτλο *Ἡ δουλεία στὴν ἀρχαιότητα καὶ ἡ σύγχρονη ἰδεολογία* αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νά ἀναθεωρήσει πολλὰ ἀπὸ τὰ παλαιότερα θεωρητικὰ του συμπεράσματα. Στὸ βιβλίο του αὐτὸ βρέθηκε σέ σκληρὴ πολεμικὴ πρὸς τὸν παλιὸ του δάσκαλο Γουέστερμαν καί ἄλλους ἱστορικούς μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συμπλεύσει. Δέν εἶναι δυνατόν νά μπουδε ἐδῶ σέ λεπτομέ-

ται ἀπὸ τὸ 431 θά τόν κατέστρεφε». Τῆ θεωρία ὅτι ὁ Σωκράτης δικάστηκε κατὰ τύχη τὴν εἶχε ἤδη διατυπώσει ὁ Πλάτων, ἀλλὰ ποιὸς εἶχε μάτια νά τὸ δεῖ καί νά τὸ προσέξει ὅταν ὄλοι ἄφηναν νά κυριαρχεῖ πάνω τοὺς ὁ μύθος;

Ἀπὸ τὰ προσφιλῆ θέματα τοῦ Φίνλεϊ, ἦταν ὁ κόσμος τοῦ Ὀμήρου καί τῶν Μυκηναίων. Ἡ πρώτη ἐκδοση τοῦ πολὺ δημοφιλοῦς του βιβλίου *Ὁ κόσμος τοῦ Ὀδυσσεῆ* ἔγινε τὸ 1954 καί ἀπὸ τότε ἐπανεδίδεται συνεχῶς. Τὸ βιβλίο του αὐτό, καθὼς καί τὸ ἀντίστοιχὸ του *Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες*, πρώτη ἐκδοση 1963, ἔχουν τὸ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀπευθύνονται στὸ ἐρρὺ κοινὸ. Γιὰ χρόνια εἶναι ἕνα εἶδος «μῆστ σέλερ» στοὺς τουρίστες πού ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα. Καί ὅμως τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι πρωτότυπα καί πρωτοπόρα σέ πολλὰ ἀπὸ τὶς ἀπόψεις πού παρουσιάζουν.

Μαζὶ μὲ τοὺς τουρίστες τὰ διαβάζουν διαρκῶς καί οἱ ἐπιστήμονες, εἴτε γιὰ νά τὰ ἐπικαλεσθοῦν, εἴτε γιὰ νά τὰ πολεμήσουν. Σχεδὸν τίποτα δέν ἔγραψε ποτέ ὁ Φίνλεϊ ἂν δέν αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη κάτι νά πεῖ, κάτι νά διορθώσει, κάτι νά ἀλλάξει. Χάρη στὴ τόλμη του καί στὶς ἰδέες του ἀπέκτησε πολλοὺς ὀπαδοὺς καί πολλοὺς φίλους. Το κυριότερο ὅμως ἀπέκτησε πολὺτιμους ἔχθρους. Γιὰ νά τὸν πολεμήσουν οἱ ἀντίπαλοί του ὑποχρεώθηκαν νά γίνουν πῶ σοφοὶ ἂν ὅτι ἦταν πρὶν καί εἰδικὰ οἱ μαρξιστὲς ἐπικριτὲς του κέρδισαν πολλὰ ἀπὸ τὴν ἀντιπαράθεση μαζί του. Τὸ τελευταῖο του βιβλίο *Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητας: Μαρτυρίες καὶ μοντέλα*, 1985, περιέχει μιά σκληρὴ κριτικὴ στὸν Βέμπερ, γεγονὸς πού ἐξέπληξε τοὺς ἀναγνώστες του. Ἄλλὰ μὲ τὸν Φίνλεϊ τίποτε δέν ἦταν ἐκπληκτικὸ, καί λιγότερο ἂν ὅλα ὅτι πεθαίνοντας ἄφησε μισοτελειωμένα τρία ἔργα, ἕνα γιὰ τὴ νομοθεσία τῶν Ἑλλήνων, ἕνα πάλι γιὰ τὴ δουλεία καί ἕνα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἱστορία τῆς ἀρχαιότητος.

Εἶναι λυπηρὸ ὅτι μιά νεκρολογία γιὰ ἕναν τέτοιο φημισμένο ἱστορικό πρέπει νά τελειώσει μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι στὴν Ἑλλάδα τὸ ἔργο του ὅπως καί ὁ θάνατός του πέρασαν ἐντελῶς ἀπατήρητα. Τὸ μόνο του βιβλίο πού ἔχει μεταφραστεῖ εἶναι πρὶν ἀρκετὰ χρόνια *Ὁ κόσμος τοῦ Ὀδυσσεῆ* ἀπὸ τὸν Σ. Μαρικιανό. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκδότες δέν ἀντιλήφθηκαν τὴ δημοτικότητά του, ἀλλῶς θά εἶχαν ἐκδόσει ὀρισμένα βιβλία του πού θά εἶχαν σίγουρα ἐπιτυχία. Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πολιτεία πού τόσο ἐπαίρεται γιὰ τὴν παρακαταθήκη τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, ἡ ζωὴ καί τὸ ἔργο ἐνός τέτοιου μελετητῆ ἦταν χωρίς σημασία. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν δέν σκέφτηκε ποτέ νά τιμῆσει τὸν ἱππότη ἀκαδημαϊκὸ τῆς Ἀγγλίας. Καί τὰ ἑλληνικὰ πανεπιστήμια; Οἱ ἑλληνικὲς φιλοσοφικὲς σχολές καί τὰ τμήματα ἱστορίας, δέν θεωροῦσαν ποτέ ὅτι κάτι ὀφείλαν σ' αὐτὸν τὸ δάσκαλο; Ἔστω μιά ἀναγόρευση σέ ἐπίτιμο διδάκτορα ἢ κάτι παρόμοιο; Ἐπαρχιωτισμός ἢ ἀγνοία; Τὸ σίγουρο εἶναι ὅτι γιὰ μιά ἀκόμα φορά ἡ μελέτη τῆς δόξας τῶν Ἑλλήνων γίνεται ἐρήμην αὐτῶν πού τὴν ἐπικαλοῦνται.

Δημήτρης Κυρτάτας

ρας (πού σταμάτησε μὲ τὸ θάνατό του) ἦταν ἡ δουλεία στὴν ἀρχαιότητα. Ἐξ ἀρχῆς ἀρνήθηκε τὶς καθιερωμένες ἠθικολογικὲς προσεγγίσεις καί ἐπιχείρησε νά ἐντοπίσει τὴ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας μέσα στὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς καί ρωμαϊκὲς κοινωνίες. Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πῶ φημισμένα του ἄρθρα πού ἔχει τίτλο τὸ ἐρώτημα ἂν ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς βασιζόταν στὴν ἐργασία δούλων κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ δούλος-ἐμπόρευμα, ὁ δούλος δηλαδή πού ἀγοράζεται καί πουλιέται ὡς ἀντικείμενο, σέ ἀντίθεση πρὸς τὸν ὑποδουλωμένο ἀγρότη τῶν ἀνατολικῶν πολιτισμῶν, ἦταν μιά ἀπὸ τὶς γνησιότερες ἀνακαλύψεις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. «Μιά ἀπὸ τὶς πλευρὲς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας» κατέληξε στὸ ἄρθρο του αὐτό, «εἶναι ὅτι ἡ ἐλευθερία καί ἡ δουλεία ἀναπτύχθηκαν χερί μὲ χερί».

Γιὰ νά μελετήσῃ τὴ δουλεία καί τὸ ρόλο τῆς στὴν ἱστορία ὁ Φίνλεϊ θεώρησε κατ' ἀρχὴν καταλληλότερη τὴν βεμπεριανὴ ἔννοια τῆς κοινωνικῆς βαθμίδας σέ ἀντίθεση πρὸς τὴν ἔννοια τῆς κοινωνικῆς τάξης πού ἀντιμάχεται ἰδεολογικά καί πολιτικά τὴν τάξη τῶν δουλοκτητῶν. Στὴν ἀρχαιότητα, ὅπως εἶναι γνωστὸν, οἱ δούλοι σχεδὸν ποτέ δέν παρενέβηκαν μαζικὰ στὸ ἰδεολογικὸ καί πολιτικὸ ἐπίπεδο τῆς κοινωνικῆς δράσης. Ἐδῶ ἦταν λοιπὸν οἱ ἴδιες οἱ πηγές πού ἐμοιαζέ νά ἐπιζητοῦν ἕνα θεωρητικὸ μοντέλο ἀνάλυσης, καί αὐτὸ τοῦ Βέμπερ παρουσιαζόταν πειστικότερο ἂν αὐτὸ τοῦ Μάρξ— χωρία πού στὸ σημεῖο αὐτὸ καί πολλοὶ μαρξιστὲς συμφωνοῦσαν μὲ τὸν Φίνλεϊ ὅτι οἱ

ρειες ἀλλὰ ἄς ἐπισημάνουμε ὅτι ἐκεῖνο πού κινητοποιοῦσε πάντα τὴν πένα τοῦ Φίνλεϊ ἦταν ὅτι ἐβλεπε καί τὰ πῶ ἄλλα φαινόμενα ὡς πρόβλημα. Οἱ πῶ ἔγκυροι μελετητὲς πρὶν ἂν αὐτὸν εἶχαν δεῖ στὸν πόλεμο τὴ γενεσιουργὸ αἰτία τῆς δουλείας. Ἄλλὰ ὁ πόλεμος δημιουργεῖ αἰχμαλώτους καί νεκρούς, ἀνταπάντησε ὁ Φίνλεϊ, ὄχι δούλους. Δούλους δημιουργεῖ μιά κοινωνία πού ἔχει τὴν ἀνάγκη καί τὴ δυνατότητα νά τοὺς ἀξιοποιήσει. Καί ἔτσι ἐπέστρεψε πάλι στὴ δομὴ καί τὴν ἐξέλιξη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς κοινωνίας ὅπου ἡ δράση τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἔπαιζε τὸν καθοριστικὸ ρόλο.

Ἀρνούμενος ὡστόσο τὶς συνηθισμένες ἠθικολογικὲς προσεγγίσεις ὁ Φίνλεϊ δέν ἀποσιωποῦσε τὰ προβλήματα τῆς ἠθικῆς, οὔτε τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν οἰκονομία καί τὴν πολιτικὴ τὸν ἔκανε νά παραγωνίσει τὴ θρησκεία. Ἡ ἠθικὴ καί ψυχολογικὴ διάσταση τῆς δουλείας εἶναι προφανῆς γιὰ ὅσους ἔχουν μάτια νά δοῦν. Ἄλλὰ σέ ἄλλα ζητήματα τὰ πράγματα δέν εἶναι τόσο ἀπλά. Χρειάζεται μιά βαθειὰ γνώση τῆς πολιτικῆς καί μιά πολιτικὴ ἀνάγνωση τῆς ἱστορίας γιὰ νά ἐντοπίσει τὸ τυχαῖο καί τὸ προσωπικὸ στὴν καταδικητὴ τοῦ Σωκράτη. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἀπαιτοῦσε πολὺ τόλμη γιὰ νά διατυπῶθαι σέ μιά ἐποχὴ πού κυριαρχοῦσε ἡ ἀντίληψη γιὰ τὴν πολιτικὴ σημασία τῆς δικῆς. «Δέν ἦταν ἀναπόφευκτο ὅτι ὁ Σωκράτης θά θινδίζονταν καί θά καταδικάζονταν. Ἄλλὰ ὅταν κατηγορήθηκε τὸ 399 (γιὰ προσωπικοὺς καί μᾶλλον τυχαίους λόγους), ἦταν ἀμέσως πιθανὸ ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα πού εἶχε ἀρχίσει νά διαμορφώνε-

Ἡ κρίση τῶν Νέων Ἑλληνικῶν

δύο «ριζοσπαστικές» προτάσεις:

—νά καταργηθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς λογοτεχνίας στό Σχολεῖο

—νά ἐπανεισαχθεῖ ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων

Δέν μπορεί νά εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι σχεδόν ταυτόχρονα δύο ἐπικύριοι καθηγητές τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας σέ δύο διαφορετικές Φιλοσοφικές Σχολές, τῆς Κρήτης καί τῆς Θεσσαλονίκης, «ὑπονομεύουν» τή μάθηση, πού ἔχουν κληθεῖ καί ἀποδεχθεῖ, κατά τό κοινῶς λεγόμενο, νά ὑπηρετήσουν διδακτικά καί ἐρευνητικά.

Ἔβαλα εἰσαγωγικά στό κατηγορήμα, ἀλλά εἶμαι πρόθυμος νά τά ἀποσύρω ἢ καί νά τά ὑπογραμμίσω ἐντονότερα, ἂν τά πράγματα καί οἱ λόγοι περὶ τῶν πραγμάτων τό ἐπιβάλλουν.

Ὁ καθηγητής Ε.Α. Κοκόλης κυκλοφόρησε στό χώρο τοῦ βου Συμποσίου Ποίησης (4-6 Ἰουλίου, στό Πανεπιστήμιο Πατρῶν, στό Ρίο) κείμενο-διακήρυξη μέ τό ὅποιο ζητεῖται νά ἀποσυρθεῖ ἀπό τά «ἀναλυτικά προγράμματα» καί τήν «ὕλη» τῆς πρωτοβάθμιας καί τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης ἢ ζωντανή λογοτεχνία, σύγχρονη καί παλαιότερη.

Μολοντόι ὁ ὅρος «ζωντανή λογοτεχνία» δέν εἶναι καί τόσο ξεκαθαρισμένος, ὁ συντάκτης τῆς διακήρυξης προτείνει τήν πλήρη κατάργηση τῆς διδασκαλίας τῶν κειμένων, ἐκείνων ἀκριβῶς πού εἶναι κατά τρόπο δραστικό καί καθολικό λογοτεχνία. Εἰκάζουμε ὅτι ἐξαιροῦνται πολλά ἀρχαιοελληνικά, βυζαντινά καί μεταβυζαντινά κείμενα ὄχι γιατί δέν εἶναι ἐξίσου ἢ κάποτε καί περισσότερο «ἐπαναστατικά», ἀλλά γιατί δέ λειτουργοῦν σήμερα ὡς λογοτεχνία. Ἐπίσης παραμένουν στήν ἐκπαίδευση, κατά τή λογική τῆς διακήρυξης, ὅσα ἀπό τά σύγχρονα καί παλαιότερα λογοτεχνήματα δέν ἀποτελοῦν ριζική ἀρνηση τῆς πραγματικότητας, δέν ἀμφισβητοῦν τήν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων, δέν ὑπονομεύουν τό ὑπαρκτό, μέ ἄλλα λόγια ὅσα εἶναι ἀβαθή, ἀσημαντά, ἀδρανῆ καί καταπλασματικά.

Οἱ λόγοι πού ἐπικαλεῖται ὁ συντάκτης τοῦ σύντομου ἀλλά ἀφυπνιστικοῦ κειμένου σχετίζονται ὄχι μέ αὐτόν ἢ ἐκείνον τόν τρόπο παρουσίας, ἀνάληψης καί «διδασκαλίας» τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, ἀλλά μέ τό γεγονός ὅτι ἐξορισμοῦ ἢ ἐκπαίδευση «χρησιμοποιεῖ τό λογοτεχνικό κείμενο ὡς πηγή διδάγματος ἢ τό ἐξουδετερώνει ὡς φαντασιοπληξία».

Ἄν κανεῖς ἀποφασίσει νά παίξει τό παιχνίδι τοῦ ἀπολύτου, ὅπως γιά μιά στιγμή ἐπιχειρεῖ ὁ καθηγητής Κοκόλης, δέν ἔχει παρά νά ὑπογράψει καί μέ τά δύο του χέρια τή διακήρυξη αὐτή, μέ τήν ἐπιφύλαξη ὅτι τό μέτρο πρέπει νά ἐπεκταθεῖ καί στήν Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση, μέ τή βεβαιότητα ὅτι στό σχέδιο πρέπει νά μποῦν καί ἄλλα πολλά μαθήματα καί μέ τήν πικρή σκέψη ὅτι ὁ διδακτισμός τρυπώνει καί στήν ἐμφαση τῆς «ἐπαναστατικότητας», ἀπό τήν ὁποία πάσχει ἤδη ἡ πανεπιστημιακή μας διδασκαλία. Καί χωρίς τόν Ἄλτουσέρ, πάντως, θά ξέραμε ὅτι ἡ ἐκπαίδευση στό σύνολό της εἶναι ἀπό αἰῶνες τώρα ὁ διαυλος ἀπό τόν ὁποῖο διέρχεται ἡ κοινωνικοποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί ὅτι συνεπῶς ἐδνουχίζει τή λειτουργία τῆς λογοτεχνίας.

Τό δεύτερο συμβάν δέν ἐμφανίζει τόν ἀπόλυτο χαρακτήρα τῆς διακήρυξης τοῦ καθηγητή Κοκόλη. Ἄλλωστε δέν ἀναφέρεται ἄμεσα καί ἀποκλειστικά στό Νέα Ἑλληνικά. Ὅστόσο ἀποκαλύπτει ἐξίσου σέ ποιά κρίση βρίσκεται τό μάθημα καί ἡ μάθηση τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καί γλώσσας.

Ἄν ὁ Ε.Α. Κοκόλης ἀπαιτεῖ τήν ὀλοκληρωτική κατάργηση τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἀπό τά Γυμνάσια καί τά Λύκεια, γιά νά τήν προστατέψει ἀπό τόν παιδαγωγισμό καί τήν ἠθικολογία, ὁ καθηγητής Νάσος Βαγενάς προτείνει τόν περιορισμό καί τή συρρίκνωσή της ὄχι μόνο κατ' ἔκταση, κατά τή διάσταση τοῦ διδακτικοῦ χρόνου, ἀλλά σέ βάθος, κατά τή γλωσσική της θεμελίωση καί προϋπόθεση.

Καθηγητής τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας (καί γλώσσας) δέν ὑπερασπίζεται τό ἀντικείμενο τῆς προσωπικῆς του ἐπιστημονικῆς αἵρεσης, μολοντόι στή δευτεροβάθμια τουλάχιστον ἐκπαίδευση ἐξακολουθεῖ νά μὴν κατέχει τήν πρώτη καί κεντρική θέση. Δέν μπορεί βέβαια νά ἀγνοεῖ ὁ εἰσηγητής ὅτι οἱ μαθητές τῆς Γ' Δέσμης, ἀπό τοὺς ὁποῖους προέρχονται καί οἱ φοιτητές του, οἱ μέλλοντες φιλόλογοι, διδάσκονται ἐπὶ 1 1/2 ἢ ἔστω 3 ὥρες (μέ τήν ἐκθεση) νεοελληνική γλώσσα καί λογοτεχνία, ἐναντί 8 πού παρέχονται στό ἀρχαία ἑλληνικά, τά ὁποῖα ἐπὶ πλέον περιβάλλονται στίς συνειδήσεις τῶν ἐφήβων

μέ τήν αἴγλη τοῦ ἐξεταστέου μαθήματος στίς γενικές (εἰσαγωγικές) ἐξετάσεις.

Ἄν ξαναφέρουμε τή διδασκαλία τῆς ἀρχαίας γλώσσας στό Γυμνάσιο, ὅπως συνιστᾷ ὁ εἰσηγητής, τί θά ἀπομείνει γιά τά Νέα Ἑλληνικά;

Φοβᾶμαι ὅτι τό πνεῦμα αὐταπάρνησης καί ἀνιδιοτέλειας πού διατρέχει τό κείμενο τοῦ καθηγητή Ν. Βαγενά δέν εἶναι ξένο πρὸς τίς ἐκτιμήσεις καί τή νοοτροπία τῶν λογίων τοῦ 19ου καί τοῦ 20ου αἰῶνα πού εὐθύνονται γιά τήν πολυωρία τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν σέ ὅλες τίς βαθμίδες τῆς ἐκπαίδευσης καί τή συνακόλουθη καθήλωση καί συρρίκνωση τοῦ κατεξοχῆν νεοελληνικοῦ «μαθήματος».

Ἡ σύνδεση αὐτή πρὸς τό πνεῦμα τοῦ Ἀθήνησι, κυρίως, πού ἦταν ἀνεκάθεν ἐλαστικότερο πρὸς κάθε ἐθνικό — γλωσσική μυθοπλασία, εἶναι φανερό ὄχι τόσο στή σύσταση τῆν ἴδια γιά τήν ἐπανεισαγωγή τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν στό γυμνάσιο, ἀλλά στήν ἐπιχειρηματολογία πού ἐπικαλεῖται ὁ καθηγητής Ν. Βαγενάς, γιά νά τήν στηρίξει. Ἡ πρόταση εἶναι συζητήσιμη ὑπό τόν ὄρο ἐνός εὐρύτερου σχεδιασμοῦ καί κατανομῆς τοῦ διδακτικοῦ χρόνου. Οἱ ἐπιφυλάξεις μου ἀφοροῦν στήν ἐπιχειρηματολογία, σέ μιά σειρά ἀποφάνσεων πού ἀντιβαίνουν ὄχι στή λογική ἢ τή γνώση — θά ἦταν τό λιγότερο — ἀλλά στήν πείρα, στήν ἐντατική οἰκείωση καί βίωση τῶν προβλημάτων τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων καί νέων ἑλληνικῶν. Ὑπάρχουν θέματα στά ὁποῖα κάθε ἐπιχειρηματολογία εἶναι στόν ἄερα καί ἀντιστρέφεται εὐκολα ὑπέρ ἢ κατά τῶν θέσεων πού ὑποτίθεται ὅτι ἔρχεται νά ἐνισχύσει.

Θά ἐπιμείνω στό σπουδαιότερα δύο σημεία:

α. Ὁ εἰσηγητής δέχεται μέ συγκρατημένο ρεαλισμό ὅτι «οἱ περισσότερες ἀπό τίς ἐμπειρίες μας εἶναι εἰσαγόμενες, καί ὡς εἰσαγόμενες ἔχουν τήν τάση νά ἀσκοῦν στή γλώσσα μας ἕνα εἶδος ἀποικιοκρατικῆς πολιτικῆς». Σάν ἀντίδοτο προτείνει ὄχι τή στερέωση τῆς νεοελληνικῆς γλωσσικῆς συνειδήσης ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ στό παρόν, ἀλλά τή γνώση τῆς λεξιλογικῆς διαχρονίας. Μέ ἄλλα λόγια ἂν γνωρίζουμε «ὅσο τό δυνατόν πε-

ρισσότερες από τις λέξεις της γλώσσας μας που δεν βρίσκονται σε χρήση στις μέρες μας» θά αντισταθούμε αποφασιστικότερα στην πολιτιστική εισβολή. Κατά την κρίση του εισηγητή η γνώση της διαχρονίας «μπορεί να μάς βοηθήσει, ώστε η χρήση της γλώσσας μας να είναι δυναμική, να μάς κάνει ικανότερους στην προσπάθειά μας να εκφράσουμε τις νέες εμπειρίες της ευαισθησίας και της γνώσης μας με τρόπο καίριο».

Επί αιώνες φορέσαμε αυτό το χάρτινο θώρακα χωρίς να μείνουμε αμόλυντοι από τις ξένες επιδράσεις, χωρίς να εκφράσουμε εμπειρίες, χωρίς καν να ψελλίσουμε κάτι το δικό μας. Ο μαθηματικός Αντώνιος Φατσέας, στά μέσα του περασμένου αιώνα, μιλάει για γεωπόνους που δίδασκαν απ' έξω κι άνακατωτά όχι τις ρίζες και τὰ ριζίδια των φυτών, αλλά τις «ρίζες» (τὰ αρχικά θέματα) των λέξεων και των ονομάτων. Η αλήθεια είναι ότι από τότε μέχρι σήμερα οί ὄροι άλλαξαν επί τὰ χείρω. Ας δοκιμάσουμε να εφαρμόσουμε την πανάκεια της λεξιλογικής διαχρονίας.

Εισάγεται μιά νέα θεραπευτική αγωγή· επινοείται ένας ακριβέστερος μετρητής για την εκκλυση της ραδιενέργειας· προτείνεται μιά νέα μέθοδος κριτικής ανάλυσης· εισβάλλει ή απαίτηση για την επιστροφή σε παραδοσιακές μορφές βίου και τέχνης· ακούγεται — θά ακουστεί, όπως προβλέπουν — από τὰ ξένα κέντρα τὸ σύνθημα για ἐπιστροφή στην ἀνθρωπιστική παιδεία κ.λπ. Ἐμείς τί θά κάνουμε;

Κατά τὸν εισηγητή και τούς προδρόμους του δέ θά μπορούμε βαθεία στά εισαγόμενα με τή βοήθεια της δικής μας γλώσσας, αλλά ξέροντας «ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες από τις λέξεις που δέ βρίσκονται σε χρήση στις μέρες μας», θά ἀντιμετωπίσουμε τὸν εἰσβολέα. Ἄν μάλιστα συμβεί ὁ εἰσβολέας νά είναι ἀμιγῶς ἢ ὕβριδικῶς ἐλληνογενής, τόσο τὸ καλύτερο — ἢ μήπως τόσο τὸ χειρότερο; Ὡστόσο ὅταν ὁ ἀμερικανὸς φέρ' εἰπεῖν ὀνοματοθέτης ἀνοίγει τὰ ἑλληνικά λεξικά ἢ, συχνά, μάς παίρνει τὸ τηλέφωνο γιά νά τοῦ προτείνουμε ὄρο ἢ ὄνομα, ἔχει περάσει ἀπό μιά σειρά διαδικασίες στή δική του γλώσσα, ὅταν βέβαια δέν ἀρκέστηκε σέ μιά διεθνή συμβολική. Γιά νά εκφράσουμε εμπειρίες γνώσης ἢ ευαισθησίας, πρέπει νά ἔχουμε εμπειρίες, νά μάθουμε τούς χειρισμούς και τις μεθόδους στό σώμα μας, στό πετσί μας πάνω, πού λένε, στή γλώσσα, στις λέξεις, ἔστω, ἀλλ' αὐτές πού είναι σήμερα σέ χρήση. Οἱ ἄλλες θά ἔρθουν μετά.

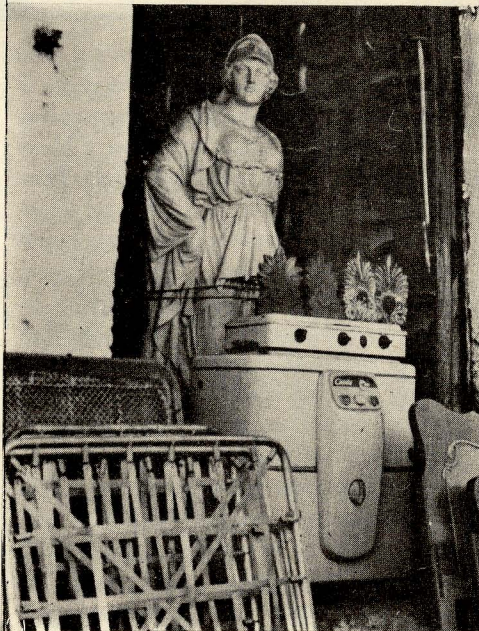
Ἄν ἔπασχε ἀπό κάτι ἐκ καταβολῆς τὸ νεοελληνικό πνεῦμα ἦταν ὅτι δευτερογενείς, συχνά και τριτογενείς ἢ ἔσχατες κατά τήν τάξη γνώσεις προάγονται σέ πρωταρχικές. Μᾶς συνέπαιρνε πάντοτε ὄχι «ἡ λέξις» (ἡ ὀμιλία και τὸ ὕφος, ἢ φράση και ἡ πρόταση, ὁ προφορικός ἢ ὁ κείμενος λόγος στό σύνολό του), ἀλλά «οἱ λέξεις» (τὰ γλωσσάρια) και μάλιστα «αἱ γλῶτται», οἱ σπάνιες και ἀπαρχαιωμένες λέξεις. Ὄχι ἡ γλώσσα, ἀλλά τὰ μεταγλωττίσματα, και μάλιστα μεταφράσματα και παραφράσματα λεξικής τάξης.

Ἄν ὁ καθηγητής Ν. Βαγενᾶς δέν ἔδινε ἔμφαση στή «λεξιλογική διαχρονία», θά εἶχε ἴσως ἀποφύγει νά διατυπώσει τὸν ἀκόλουθο ἀφορισμὸ πού δέν ἀνταποκρίνε-

ται, φοβᾶμαι, σέ καμιά πείρα ἢ ευαισθησία:

β. «Σέ τελευταία ἀνάλυση, ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν είναι λιγότερο διδασκαλία τῆς ἀρχαίας μας γλώσσας και περισσότερο διδασκαλία τῶν νέων ἑλληνικῶν. Γιατί προϋποθέτει τή μετάφραση, δηλαδή τήν ἐμβάθυνση στή λειτουργία μᾶς γλώσσας».

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, πού ἔχει βέβαια τήν ἱστορία και τήν προϊστορία του στό πνευματικό μας παρελθόν, ἐνέχεται ὄχι λίγο γιά τή γλωσσική μας παθολογία και μέσα και ἔξω ἀπό τὰ σχολεῖα.

Ἄποτελεῖ δεινὸ ἀναχρονισμό νά στηρίζουμε τήν ἐκμάθηση μᾶς γλώσσας ἢ μᾶς ἐνδογλωσσικῆς φάσης στή «μετάφραση». Ὅσο μάλιστα πρόκειται γιά προσέγγιση μᾶς ἄλλης γλωσσικῆς συγχρονίας, ἢ μεταφραστικῆς ψύχωση ὀξύνει και ἐπιδεινώνει τὰ προβλήματα. Ἄν στρεβλώνει και ἀποξηραίνει κάτι τή γλωσσική συνείδηση και ευαισθησία, εἶναι ἀκριβῶς ἢ ἀσχετη με κάθε χρήση, ἔμμεση και μὴ ἀναφορική, λεξική ἢ και φραστική ὑποκατάσταση, ἐρήμην κάθε ἐξογλωσσικῆς συνθήκης, και μάλιστα ὅπως ἐφαρμόζεται στή σχολική πράξη, ἰσοπεδωτικά και βλαπτικά τόσο γιά τὰ ἀρχαῖα ὅσο και γιά τὰ νέα ἑλληνικά. Καί δέ θά πάψει νά ἐφαρμόζεται ἔτσι παρά κάποιες ἐπιμέρους βελτιώσεις, ὅσο ἀνα-

θέτουμε στήν ἀρχαία γλώσσα ἀλλότρια ἔργα ὅπως ἡ ἔξωτερική γραμματικὴ στήριξη τῆς συγχρονικῆς φάσης. Ἄν μεταφράζω πάει νά πει βρίσκω λεπτότατες ἀντιστοιχίες ἀπὸ γλώσσα σέ γλώσσα, πὼς νά μεταγλωττίσει κάποιος Ξενοφῶντα ἢ Πλάτωνα, ὅταν δέν «ἄκουσε» (ἢ ἔστω δέν εἶδε) τὰ ἑλληνικά τους στήν πιὸ ἀπλή κι ὡστόσο οὐσιώδη και γενετική τους λειτουργικότητα. Καί πὼς νά μεταγλωττίσει στά νέα ἑλληνικά, ὅταν τὰ λογῆς — λογῆς ἱερατεῖα και οἱ γλωσσικῆς ὀρθοδοξίες ἐπισειούν τὰ φόβητρα τοῦ λάθους, τῆς «λαϊκότητας», και τοῦ «ἀρχαϊσμοῦ».

Ἄντί ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα δέν ἐμπιστεύομαι ὄυτε λιγότερο ὄυτε περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ καθηγητή Ν. Βαγενᾶ, θά ἐπισημάνω δύο πρακτικῆς συνέπειες πού ὑπέστησαν, ἀπὸ χρόνος σέ χρόνο, ἀναίτια, νέοι ἀνθρωποι. Καί οἱ δύο ἀπορρέουν ἀπὸ τή δεσπόζουσα μεταφραστικὴ ἀντίληψη και ἀπὸ ἓνα συντεχνιακό φιλολογικό πνεῦμα, αὐτὸ ἀκριβῶς πού θωπεύουν και ἐνισχύουν οἱ θέσεις τοῦ νεοελληνιστῆ Ν. Βαγενᾶ. Ὑπάρχουν και σήμερα φιλόλογοι πού θέλουν νά μάς πείσουν ὅτι χωρίς «ἀρχαιομάθεια» (τὴν ὁποῖα ἀντιλαμβάνονται κυρίως ὡς γραμματικὴ και λεξικολογικὴ μάθηση) δέν μπορούμε ὄχι νά γράψουμε, ἀλλά ὄυτε νά μιλήσουμε ἑλληνικά!

Ἄν πολλοί (οἱ περισσότεροι, ὅπως λέγεται) ὑποψήφιοι τῆς περασμένης χρονιάς δέν ἤξεραν τί σημαίνουν ἀκριβῶς οἱ λέξεις «ἀρωγή» και «εὐδοκίμησι» ὀφείλεται στό ὅτι: 1) ποτέ δέν τις εἶδαν (και δέν τις ἄκουσαν), φραστικά, μέσα σέ «ἀρχαιοελληνικό» γλωσσικό περιβάλλον, χωρίς τις ψευδεῖς τους ἀντιστοιχίες στή νέα γλώσσα, και 2) ποτέ δέν τις ἄκουσαν (και δέν τις εἶδαν) μέσα σέ νεοελληνικό περιβάλλον χωρίς τήν ἐπισημάνση και γιά εἰδικούς ἀναγωγή στά ρήματα «ἀρήγω» και «εὐδοκίμω» πού βέβαια δέν ἐσήμαιναν τὸ ἴδιο σήμερα και χθές. Ὡστόσο και οἱ δύο περιέχονται σέ ἀρχαῖα κείμενα πού διδάχτηκαν και «μετάφρασαν» οἱ μαθητές μας ἀλλ' ὄχι κατά τήν ἀκριβῆ ἀντιστοιχία πού προϋποθέτει αὐτόνομη και ὅσο γίνεται ἄμεση και χρηστικὴ μάθηση και ἐμβάθυνση στή μιά και στήν ἄλλη γλωσσικὴ περίοδο.

Και εἶναι ἀκριβῶς μέσα στό νεοελληνικό λόγο πού ἡ λέξη «ἀρωγή» ἔξαφνα θά ἐδραιωθεῖ στήν παιδικὴ και ἐφηβικὴ γλωσσικὴ συνείδηση. Ἄνιχνεύεται ἄλλοστε στή μεταπολεμικὴ μας ποίηση πολὺ προτοῦ ἓνας περίεργος και ἀπαράδεκτος ἐκπαιδευτικὸς σαδισμὸς τήν καταστήσει διαβόητη, ἀλλά ὄχι γι' αὐτὸ περισσότερο σημασιολογικὰ εὐκρινή.

Ἡ μεταφραστικὴ ἰδεολογία εὐθύνεται ἐπίσης γιά τὸ δικανικό ἀρχαῖο θέμα πού δόθηκε πρόσφατα γιά μετάφραση χωρίς οἱ διαγωνιζόμενοι νά ἔχουν μνηθεῖ στοιχειωδῶς στά τοῦ ἀττικού δικαίου, χωρίς νά ξέρουν τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀντιδικίας, τις περιστάσεις, τὰ πρόσωπα κ.λπ. Ἀποτέλεσμα: μαθητές πού εἶχαν ἀρჩίσει νά γοητεύονται ἀπὸ τὰ «διάχρυτα ἑλληνικά τὰ ἐρωτευόμενα», ὅπως λέει ὁ Νίκος Καρούζος στή συλλογὴ του «Ἀντισεισμικός τάφος», λίγο ἔλειπε νά στρέψουν ἐναντίον ὄλων μας τὸ στίχο τοῦ ἴδιου ποιητῆ: «δέν τὰ καταλαβαῖναι τὰ ἀφελληνικά σας».

Ἄνδρέας Μπελεζίνης

Γιά τόν Μάιλς Ντέιβις

Κάπως μελαγχολικό

Καλοκαιριάτικο μεσημέρι πρίν από λίγες μέρες. 'Ανέβαινα τά σκαλοπάτια για τό εργαστήριο. 'Ο ήλιος μέ χτύπαγε στό κεφάλι. 'Ο ιδρώτας κι ή μελαγχολία μέ διαπότιζαν. Μελαγχολία-έρημιά παντού. 'Εκείνοι οί λίγοι πού νομίζουν ότι στό Πανεπιστήμιο πρέπει νά δουλεύει κανείς για νά παράγει λίγη γνώση πρέπει νά φορέσουν ζουρλομανδύα. Οί άλλοι, οί ξύπνιοι, τήν περνάνε στις παραλίες. Τούς τό είπαν άλλωστε κι οί Πανεπιστημιακές άρχές. Παιδιά, στείλτε μας τή διεύθυνση σας νά μπορούμε νά σάς βρούμε, και λειψτε δύο μῆνες. Μελαγχολία, μοναξιά, δίψα, έκλεισε και τό φρικτό καφενεϊό. Τό ίδιο φρικτό όπως όλα τά καφενεϊά των Πανεπιστημίων όλης τῆς 'Ελλάδας.

Γιατί τά καφενεϊά νά είναι καλύτερα; 'Ανεβαίνω τά σκαλοπάτια. Μά ακούω καλά; Αυτό πού ακούω είναι μουσική; 'Ηταν όντως. Είχαν έγκρασταθεϊ μέσα στην αίθουσα άσκήσεων φυσιολογίας. Τί βαρύγδουπο όνομα. Και παίζαν τζάζ. Μας λένε ΙΣΚΡΑ, ή κάπως έτσι, μου είπαν, θά παίξουμε στό Φεστιβάλ τῆς Πάτρας. 'Εδώ μέσα θά κάνουμε πρόβες. Δέ ρώτησα τίποτε άλλο. Φχαριστήθηκα. Νά πού ζωντάνεφε ό χώρος. Τούτοι δώ έξγαζαν ήχους, όμορφους ήχους. "Έτσι άλλαξα γνώμη. Δέν θά γράψω στόν *Δεκαπενθήμερο Πολίτη* για τή μιζέρια μας, για τή μελαγχολία τή δικιά μου. Θά γράψω για τή μελαγχολία (kind of blue), ενός μεγάλου τζαζίστα, του Μάιλς Ντέιβις. Κοντεύει νά περάσει σχεδόν ένας χρόνος από τότε πού τό 'χα υποσχεθεϊ στόν Γιώργο Καρρά. Μά είσαι μουσικός; θά μου πεις. "Όχι. Μόνο ακούω μουσική. Μά ό *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* έγραφε και πέρυσι για τό Μάιλς Ντέιβις. "Ε λοιπόν και τί πειράζει;

"Έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε. Δέν θυμάμαι πόσα. Χτύπησε τό τηλέφωνο· ενός άλλου εργαστηρίου, στη Βοστώνη. 'Ηταν για μένα. 'Ηταν ό Θανάσης Τζαβάρας. Είχα κάπου δέκα χρόνια νά τόν ακούσω. Τί κάνεις, αδερφέ. Είμαι στη Βοστώνη για μερικές μέρες. Πότε θά σε δώ. "Όποτε θέλεις. Πάμε τό βράδυ ν' ακούσουμε τζάζ. "Έγινε. Κοντέψαμε νά μή γνωριστούμε. Γένεια και μακριά μαλλιά αυτός, γένεια και μακριά μαλλιά έγώ. 'Αγκαλιές, φιλία και δρόμο για τόν έξώστη του Berklee School of Music. Είμαι τό σχολείο απ' όπου πέρασε ένα φεγγάρι και ό Κίθ Τζάρετ και τόν διώξανε γιατί ήταν λείει κακός μαθητής. Διακόσια χρόνια τζάζ, λεγότανε ή συναυλία. 'Υπερβολή βέβαια. 'Ακουσαμε λίγο αφρικάνικη μουσική και μετά πέσαμε στη Νέα 'Ορλεάνη, ράγκταιμ, Λούις 'Αμστρονγκ, δηλαδή άρχές του αιώνα. Φτάσαμε στη δεκαετία του '50.

Kind of blue (κάπως μελαγχολικά;) του Μάιλς Ντέιβις. "Ακουγα χρόνια τζάζ. Είχα κάποια σχέση μ' αυτή τή μουσική. 'Εκείνη τή στιγμή όμως ή σχέση μου μέ τή τζάζ έγινε ουσιαστική. Αυτός ό μελαγχολικός ήχος (Kind of blue) μέ αναστάνωνε. Αισθανόμουνα ότι αποκοτούσα μία σωματική σχέση μέ τή μουσική, οί μῦς μου τεντώνανε και χαλαρώνανε. Τήν άλλη μέρα πήρα τό δίσκο. Μάιλς Ντέιβις τρομπέτα, Τζόν Κολτρέιν τενόρο σαξόφωνο, Μπιλ 'Εβανς πιάνο, Πώλ Τσέιμπερς μπάσο, Τζέιμς Κόμπ ντραμς και για λίγο ό

Τζούλιαν 'Αντερλι άλτο σαξόφωνο και ό Γουϊν Κέλι πιάνο. 'Η μελαγχολική μορφή του Μάιλς Ντέιβις στό πίσω μέρος του έξώφυλλου καθισμένος σ' ένα σκαμνί. "Όλοι τους μεγάλοι μουσικοί. Κι ή μουσική, δέν γράφτηκε ποτέ, παρά μόνο στη μορφή ενός πολύ άπλουστού σχεδίασματος πού έφερνε ό Μάιλς Ντέιβις κάθε φορά πού γράφανε τά κομμάτια, και πού τή συνελάμβανε λίγες ώρες προτού γίνει ή έγγραφη, όπως λείει ό Μπιλ 'Εβανς. Αυτόσχεδιασμός ομάδας λοιπόν, πάνω στην έμπνευση μιās ιδιοφυϊας. 'Αποτέλεσμα, ένα άριστούργημα. 'Ο Μάιλς Ντέιβις τούς έδινε ένα άπλούστατο μουσικό περίγραμμα, πού όμως περιείχε οτιδήποτε χρειαζότανε για νά φτιαχτεί μία άριστουργηματική παράσταση, πού δέν ξεφευγε, όμως, ποτέ από τήν άρχική μουσική αναφορά, όπως λείει πάλι ό πιανίστας του δίσκου, ό Μπιλ 'Εβανς. Και για νά υπάρξει ένα τέτοιο αποτέλεσμα, δέν φτάνει μόνο οί μουσικοί πού τό φτιάχνουν νά είναι μεγάλοι, γιατί πέρα απ' αυτό χρειάζεται ή περιέργη συλλογική, κοινή σκέψη, ή άγάπη του ενός μουσικού για τόν άλλο, ή συντροφικότητα, ή έντονη έπιθυμία για τή δημιουργία ενός όσο γίνεται καλύτερου αποτελέσματος. 'Ακούστε τό δίσκο. 'Ακούστε εκείνο τό θαυμάσιο κομμάτι «All blues». Μία σειρά από πέντε σκάλες πού ό κάθε σολίστας τίς παίζει όσο διάστημα θέλει. 'Ακούστε αυτό τό καταπληκτικό διάλογο τῆς κορνέττας του Μάιλς Ντέιβις και του σαξόφωνου του Τζόν Κολτρέιν. Τόση μελαγχολία άλ-

λά και τόση αγάπη. Του ενός για τόν άλλο; Και τών δύο για τή μουσική τους; Και τών δύο για τόν καταπιεσμένο μαύρο άμερικάνο τής δεκαετίας του '50; Άκούστε πώς ό Τζόν Κολτρέιν πλουτίζει μέ μελωδία τό ξεκίνημα του Μάιλς Ντέιβις. Για νά τό πιάσει πάλι ό Μάιλς και νά τό πλουτίσει ακόμη περισσότερο. Τό πιάνο και τό μπάσο μένουν άπάνταστα διακριτικοί σχολιαστές. Μέχρι πού ό Μπιλ Έβανς θά δώσει τό δικό του θλιμένο λόγο πού θά τελειώσει μέ τό μοιρολόι τών πνευστών. Ό Πώλ Τσέιμπερς δέ θά φωνάζει ούτε μία στιγμή. Θά μείνει στό διακριτικό σχεδόν άφωνο κλάμα του μέχρι τό τέλος. Προσπαθώ νά τούς φαντασθώ αυτούς τούς τέσσερις ανθρώπους νά δημιουργούν. Φαντάζομαι αυτή τή θαυμάσια έπικοινωνία μέ τά μάτια και τή μουσική. Ούτε μία στιγμή φλυαρίας. Κι έσύ πού τούς άκους τώρα, αποκλείεται νά μείνεις παθητικός δέκτης, θέλεις νά τραγουδήσεις νά θρηνήσεις μαζί τους, Άγγελε, όπως θέλεις νά τραγουδήσεις όταν άκους τόν έπιτάφιο θρήνο. Ω γλυκέ μου έαρ.

Ρώτησαν τόν Μάιλς Ντέιβις πέρυσι για τή σχέση του μέ τόν πεθαμένο έδω και χρόνια Κολτρέιν. Ήταν τόσο κτητικός. «Έγώ έμαθα στον Τρέιν νά παίξει, όπως έπαιξε, τό σαξόφωνο». Τόν ρώτησαν στην ίδια συνέντευξη, τί τόν έκανε νά ξεφύγει από τή μπί-μπόπ πού έπαιζε μέ τό δάσκαλό του, τόν Τσάρλι Πάρκερ και νά φτιάξει τήν cool. «Κοίταξε φίλε, άπάντησε, είχα βαρεθεί, ήθελα νά φτιάξω κάτι πιό μελωδικό». Έτσι ή έρώτηση έμεινε χωρίς άπάντηση. Νάμαστε πάλι δηλαδή στό έρωτήματα πού μου βάζουν, μου βάζουν άν θέλετε, οί μεγάλοι νεωτεριστές.

Για τή τζάζ, βέβαια, οί δικές μου άπορίες άφορούν πιό πολύ τόν Τσάρλι Πάρκερ. Ό άνθρωπος αυτός ξαναζωντάνεψε, στη δεκαετία του '40, τήν ήμιθανή από τ' άδυσώπητα χτυπήματα τών λευκών μουσικών τής big-band, τύπου Γκλέν Μίλλερ, τζάζ. Θά μου πείτε, δέν ήταν μόνος του. Σίγουρα. Παρ' όλα αυτά αυτός ό άνθρωπος πού παινόβγαίνει στό ψυχιατρείο ήταν ό έμπνευστής, κι όχι μόνο τών μουσικών. Ό Τσάρλι Πάρκερ έπαιξε στη πόλη εκείνο τό βράδυ, δέν ξεχνάει νά γράφει ό Τζάκ Κέρουακ.

Ό νεαρός λοιπόν, ούτε είκοσι χρόνων, Μάιλς Ντέιβις, παράτησε τήν μεσσαστική οικογένεια του και τά ώδεια του και κατέβηκε νά παίξει μ' αυτό τό μεγάλο μουσικό, στό 52ο δρόμο τής Νέας Υόρκης. Εκεί γινότανε ή μικρή μουσική επανάσταση. Η άνατροπή του σουίνγκ, τό ξαναζωντάνεμα του αυτο-

σχεδιασμού, του άφρικάνικου ρυθμού, τών μπλούζ. Όλ' αυτά σε μία νέα σύνθεση, τή μπί-μπόπ. Ήταν μαζί τους ό Γκιλέσπι, ό Θελόνιους Μόνκ, ό Μπάντ Πάουελ. Οί φωτογραφίες εκείνης τής έποχής δείχνουν τό νεαρό Ντέιβις μέσα στό Νεοурκέζικο κουστούμι του, ίσιωμένα μαλλιά, μάτια πού γυαλίζουν, τεντωμένος, άνήσυχος, δίπλα στον ήρεμο, γερμένο προς τά μπρός Τσάρλι Πάρκερ. Παίζανε μαζί από τό '45 ως τό '49. Άμέσως μετά συνδέεται μέ τόν Gil Evans. Η ήρεμη άρμονία του Έβανς του δίνει νέες ιδέες, έτσι βγαίνει ό περίφημος δίσκος «Birth of the Cool», ένα άριστουργηματικό άποτέλεσμα τής συνεργασίας τους. Η θερμή μπί-μπόπ αντικαταστάθηκε από τήν ψυχρή, άστηρή, μελωδική, άρμονική cool. Τό 1955 φτιάχνει τό περίφημο κουιντέτο: Μάιλς Ντέιβις, Ρέντ Γκάρλαντ στό πιάνο, Φίλι Τζό Τζόουνς στό ντράμς, Πώλ Τσέιμπερς στό μπάσο, και κυρίως ό Τζόν Κολτρέιν στό τενόρο σαξόφωνο. Άργότερα στην ομάδα προστίθεται και ό Julian (Cannoball) Adderley. Η δημιουργία αυτού του κουιντέτου, σεξτέτου άργότερα, και ή δουλειά του δέν είναι ένα μουσικό γεγονός, αλλά δημιουργεί ένα κοινωνικό φαινόμενο. Η Τζάζ μπαίνει στους διανοούμενους. Τό Kind of blue είναι τό κορυφαίο γεγονός τής δουλειάς τους μέ τόν Μάιλς Ντέιβις πλέον στό πιάνο. Η έκφραστική δύναμη αυτού του γκρούπ ήταν τεράστια, ή μουσική τους άνοιξε τούς δρόμους πού διαπερνούν τή τζάζ τών τελευταίων 30 χρόνων. Ό φορμαλιστής Άντερλι και ό έξπρεσιονιστής Κολτρέιν, καθένας μέ τόν τρόπο του, άκολουθούν τούς δρόμους πού ξεκίνησε αυτό τό γκρούπ, φτιάχνουν σχολές. Άναμφισβήτητα όμως όλα άρχισαν από τόν Ντέιβις. Και ό Ντέιβις τί κάνει; Μά αυτός δέν στέκεται ποτέ, δέν ικανοποιείται, αλλάζει, φάχνει. Έτσι στό τέλος τής δεκαετίας του '60 φτιάχνει τό Pitches Brew. Εκεί έρχεται τό άνάθεμα. Πώς τόλμησε ν' άνακατέψει ροκ και τζάζ. Έξαφανίζεται. Για τέσσερα χρόνια λένε, έπαιρνε ήρωίνη. Τρώει ξύλο σε διαδηλώσεις, άρρωσταίνει, κάνει έγχειρήσεις. Ίσως τό Pitches Brew ήταν τό τέλος του.

Σαραντα χρόνια μετά, 1985, πάλι στη Νέα Υόρκη. Όχι πλέον στό κουτούκια του Χάρλεμ, ούτε στό 52ο δρόμο, ούτε στό Γρίνουιτς Βίλατζ. Στο Avery Fischer Hall. Τό σπίτι τής New York Philamonic. Δέν φοράει σκούρο κουστουμάκι και γραβάτα. Φοράει ένα πέτινο σκούρο ρούχο και μπότες. Γυαλίζουν τά μάτια του; Δέν ξέρω, φοράει μαύρο γυαλιά, κι ένα πλατύγυρο καπέλο τόν σκεπάζει σχεδόν τελείως. Δέν εί-

ναι τεντωμένος, είναι σκυφτός. Δέν κοιτάζει τόν κόσμο, έχει γυρίσει τήν πλάτη στον κόσμο και βλέπει τήν ορχήστρα. Κρατά τήν κορνέτα και δίπλα του δύο συνθεσάιζερ, πού τά παίζει ό ίδιος. Άπόμακρος, μυστηριώδης. Όταν παίζει τήν κορνέτα άπομακρύνεται, χάνεται. Οί άλλοι μουσικοί; Δύο ή τρεις ήλεκτρικές κιθάρες, ντράμς, σαξόφωνο. Και τί παίζει; Μά παίζει τά πάντα. Στο ούρλιαχτό τής ήλεκτρικής κιθάρας άνακατεύεται ή κορνέτα του μέ κάτι πολύ μακρινό, κάτι πού έρχεται από τό Sketches of Spain ή τό Porgg and Bess ή τό Filles of Kilimatzaro. Όλη του ή ζωή, όλη του ή ιστορία άνακατεύεται σ' αυτή τή συναυλία. Έπιχειρεί όι ό άλλοι δέν έπιχείρησαν, πειραματίζεται, αλλάζει συνέχεια. Δέν θέλει νά σταματήσει. «Μά ή τζάζ, φίλε, δέν είναι μόνο τέσσερις νότες», λέει σ' ένα δημοσιογράφο. Άγανάκτηση τήν άλλη μέρα. Πώς τόλμησε νά βλασφημήσει. Οί νεαροί μεταμοντέρνοι του ρίχνονται. Όχι, δέν είναι τζάζ αυτό πού κάνει ό Μάιλς Ντέιβις λέει ό νεαρός τρομπετίστας Wynton Marsalis. Και σε μία βδομάδα, οργανώνει αυτός μέ τό άσπρο κουστούμι του, συναυλία στό Καρνέγι Χόλ και παίζουν Νέα Όρλεάνη. Γυρίζουμε στις ρίζες μας. Πίσω στη Νέα Όρλεάνη κι άν θέλετε πίσω στον Μάιλς Ντέιβις του '50. Άν άκούσετε τό «Hot House Flowers», τόν περσινό δίσκο του Marsalis, θά σάς θυμίσει σίγουρα Ντέιβις του '50. Για τόν ίδιο όμως τόν Ντέιβις μία τέτοια έπιστροφή θά ήταν μοιραία.

Ηλίας Κούβελας

Τό Κίνημα ξεσκάει

Κότερα, «κοσμικότητες», νεοπλουτισμοί, άσπασμοί και εναγκαλισμοί χρήματος και πολιτικής, γαρδένες (δέν γνωρίζουμε αν έγιναν και σπείσιαλ αφιρώσεις από την... όρχήστρα), μεταμεσονύκτια «σουπέ» και ντερλικώματα, ή 'Αλίκη, ή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και οι έφοπλιστές «μας» έδωσαν ένα άλλο χρώμα στην 'Επίδαυρο και τούς περίξ ιστορικούς χώρους, όπως τό Λυγουριό. 'Αλλά και στό μετεξειχθέν ξενοδοχείο του Ρίου (άπό «'Αβέρωφ» έγινε ελληνοπρεπέστατα «Πόρτο Ρίο»), νάσου και πάλι οι ύπουργοί, οι γραμματείς, τά στελέχη του κινήματος μετά συζύγων και τέκνων, και νάσου οι ντελικάτες μάσες, και νά τά κομψά άστειάκια, και νά τά ση-θρού πουκαμισάκια, και νά οι χαριτωμένες βουτιές στην πισίνα με τά ρούχα, γενικώς ό κόσμος της 'Αλλαγής πολύ τό διασκεδάζει, σύμφωνα μάλιστα και με τίς λαϊκές μας παραδόσεις, καψούρα και έξω καρδιά.

Βέβαια ή κάποια φτήνεια, κάποιοι τόνοι βλαχοπαρόκ, κάτι τό μικρομεσαίο, λίγη βαρβατίλα, μιά άτμόσφαιρα σκυλάδικου, κάποια λιπαρά χαριτολογήματα, δέν ελειψαν, είναι μάλιστα συστατικά στοιχεία τέτοιων έκδηλώσεων. 'Αλλά μή νομίζετε ότι και στην Ρώμη της Ποππίας ή στην Γαλλία του Διευθυντηρίου τά πράγματα ήταν καλύτερα. 'Απλώς τώρα επαναλαμβάνονται ως φάρσα.

Έπαρχιώτικος διεθνισμός

Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Στίβου Έφήβων και Νεανίδων στό Καλλιπλάστικο της Καλογρέζας. Μεγαλειώδης ήθελε νά είναι ή επίσημη έναρξη, με τόν 'Αντρέα, τούς 'Υπουργούς, τούς γραμματείς, τούς εκπροσώπους τών φορέων και τό Γιάννη Μαρκόπουλο. Θά διαφωνήσουμε με όσους έσπευσαν νά λαιδορήσουν την εμπνευση και την όργάνωση της τελετής. Την είπαν άνιαρή, βαρετή, μέχρι και έλαφρώς μουσολινική. 'Ελάτε τώρα. Είχε την πλάκα της και κείνες τίς ανθρώπινες, τίς καθαρά νεοελληνικές πλευρές της: τό περιστέρι πού δέν μπορεί νά πετάξει, φορτωμένο όπως ήταν με κορδέλλες και λιλιά, τόν στόμφο τών έκφωνητριών, τό κόμπιασμα του άχρωμου, πλύν ιερού, όρκου, και εκείνη την χαριτωμένη περιφρόνηση τών άλλων («μικρές και άγνωστες χώρες», έλεγε και ξανάλεγε ό έλληνόφρων σπήκερ), κείνη την άνεση με τή γεωγραφία και τά όνόματα τών χωρών, ποίημα σωστό. Κάπου 150 χώρες παρήλασαν, λέει, πολύ λιγότερες μās έδειξαν (ό φακός έψαχνε και τόνιζε βαρετά τά τιμώμενα πρόσωπα, όχι τών άθλητών, τών επισήμων...). Και σ' αυτές τίς λιγότερες πού μās έδειξαν, πόσα σαρδάμια, πόσες μικρές λεπτομέρειες πού συνθέτουν τό οικείο μας άλαλούμ.

Δειγματοληπτικά: τά όνόματα είναι στα έλληνικά αλλά ή σειρά ήταν σύμφωνα με τό άγγλικό άλφάβητο. 'Ωστόσο οι Μπαχάμες εμφανίστηκαν ως ΒΑΗΑΜΑΣ, μόνες αυτές στην καραντίνα... Τό ακατάληπτο εκείνο «Κούκ Νήσου» είναι βέβαια τά νησιά (άντε αί νήσοι) Κούκ, όσο άκόμα ή έλληνική σύνταξη δέν έχει μπει στην σύνταξη. 'Η Δομιν. Δημοκρατία είναι Δομινικανή, όπως όλος ό έλληνικός λαός τό είχε ήδη μαντέψει. 'Η 'Αντίκουα είναι ή γνωστότατη από παλιές έφοπλιστικές και άλλες κομπίνες 'Αντίγουα ή ισπανικότερα 'Αντίγουα. 'Η Φιλανδία ήταν παλιότερα Φιλλανδία γιατί τό ν από τό Φιν γινόταν λ. Τώρα ή δημοτική μās μπλέκει, αλλά γιατί όχι Φινλανδία, νά μās θυμίζει ίσως ότι οι κάτοικοι της είναι Φίν(ν)οι και όχι... Φίοι ή Φίλοι (πού είναι άλλο από τό φίλοι βέβαια). 'Η χώρα Χμέρ ύποψιάζομαι ότι είναι ή Καμπότζη (Χμέρ είναι οι κάτοικοι της, πού άποκαλούνε τή χώρα τους Καμπουτσέα. Μύλος). 'Η 'Υεμένη έχει μπλέξει πολύ κόσμο με τίς περιπέτειες της. 'Ωστόσο δέν υπάρχει έπίσημα. 'Υπάρχει ή 'Αραβική Δημοκρατία της 'Υεμένης (ώστε ή 'Αραβική 'Υεμένη Α.Ρ. πού παρήλασε κάπως της μοιάζει —βέβαια Α.Ρ. δέν είναι έλληνικά) και ή Λαϊκή Δημοκρατία της 'Υεμένης (πού μάλλον παρήλασε ως μόνη 'Υεμένη). 'Η Σειρά Λεόνε δέν είναι άλγεβρικός τύπος αλλά ή Σιέρρα Λεόνε. 'Η Τρινιδάντ-Τομπάκο δέν έχει σχέση με τόν καπνό, άπλως τό δεύτερο είναι Τομπάγκο. Κι άφου οι όργανωτές άπλοποίησαν την όρθογραφία της Φινλανδίας γιατί δέν άπλοποίησαν, χωρίς συνέπειες αυτή τή φορά, τό Ταϋλάνδη και τό Τυνησία με ένα πίο σωστό έξάλου ίωτα; Τέλος, ή κινεζική έπαρχία πού είναι άκόμη ανεξάρτητο κράτος αυτοαποκαλούμενο Δημοκρατία της Κίνας, άποκαλείται από όλους τούς άλλους Ταϊβάν. Παρήλασε έδώ με τόν τίτλο «Κινεζική Ταϊπέχ»! Και νά μέν ή Ταϊπέχ είναι πρωτεύουσα της Ταϊβάν, κι άσφαλώς κατοικείται από κινέζους, αλλά από κεί εως νά πάρει κι αυτή την ανεξαρτησία της ύπάρχει κάποια άπόσταση.

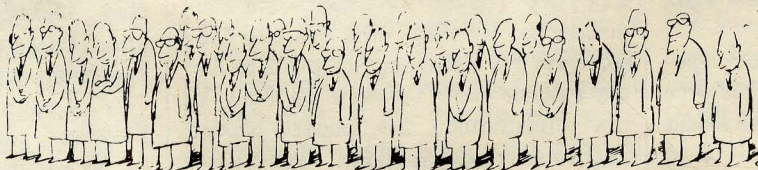
Πόλυ Φονικοῦ

Γυναίκες παρ' ολίγον μοιραίες

«Συμπλοκή-μυστήριο» νυχτιάτικα μπροστά στό σπίτι του κ. Δροσογιάννη. Νεαροί συνεπλάκησαν μεταξύ τους, τούς ρίχτηκε άμέσως τότε ή διμελής σκοπιά έξω από τό σπίτι του επισήμου, εκείνη την ώρα έφτανε και ό ίδιος με την προσωπική φρουρά του, χύμηξαν κι αυτοί και ή συμπλοκή γενικεύτηκε. Συνελήφθησαν 7 χωρίς νά ανακινωθούν τά όνόματά τους, οι αυτόπτες μάρτυρες δέν μιλούσαν επώνυμα από τόν φόβο αντιπώνων, τό ίδιο και ό ιδιοκτήτης του μάρ, ή άνάκριση κράτησε όλο τό βράδυ. 17 Νοέμβρη, ΕΛΑ ή 'Αντιστρατιωτική Πάλη;

Τελικά την εϋθύνη ανέλαβε ή όργάνωση «Γιά τά Μάτια της Τούλας».

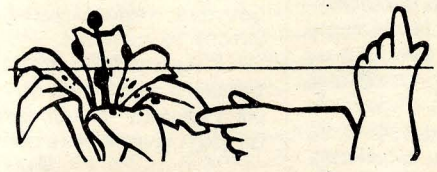

Όπου ακούς πολλά καλάθια

Άφου κυριάρχησαν επί ένα μήνα στη ζωή μας, ο Μαραντόνα και ο Πλατινί παραχώρησαν άμέσως τη θέση τους στον γίγαντα Σαμπόνις και τον ζογκλέρ Πέτροβιτς. Νέα τηλεοπτικά ξενύχτια, νέες εικόνες. Τά ίδια και στους δρόμους της Αθήνας, όπου δηλαδή υπάρχουν δέκα τετραγωνικά γιά τά παιδιά. Μέ την ίδια ευκολία πού, σχεδόν δι' ύπνο παιδείας, τούς υποβλήθηκε τό ακατάσχετο ποδόσφαιρο, τώρα παίζουν τά περισσότερα μπάσκετ. Ή μάλλον όχι μπάσκετ αλλά αυτό πού βλέπουν στην τηλεόραση. Πάνε πιά τά πατροπαράδοτα μπασίματα, οί ντριμπλες, τά γκελάκια, τά τσαλιμάκια, παράδοση και περηφάνεια του έλληνικού μπάσκετ. Κυριαρχούν τά ψυχρά τρίποντα, έτσι τουλάχιστον επιμένουν οί τηλεπαρουσιαστές — και έχουν δίκιο οί άνθρωποι, άφου στά επίσημα μάτς τά τρίποντα γράφουν σκόρ και έδω κανείς δέν παίζει, τήν νίκη κυνηγούν οί μπασκετμπολίστες. Τώρα λοιπόν τά περισσότερα παιδιά δέν παίζουν αυτό πού ξέραμε και ξέρανε ως μπάσκετ, τώρα όποιος πάρει τή μπάλα άμέσως βομβαρδίζει από μακριά τό καλάθι (έν προκειμένω τά παράθυρα τών ήμιυπογείων) φωνάζοντας: έννενηνταπέντε τά εκατό ευστοχία, άγαπητοί μου άκραταί!

Έντυπωσιακή, πράγματι, ευστοχία. Τής τηλεόρασης, έννοούμε.

Πιό ίσοι από τούς άλλους

Τό πρώτο Θερινό Κέντρο Έκπαίδευσης γιά όσους φοιτητές θέλουν νά υπηρετήσουν μέρος τής στρατιωτικής τους θητείας πριν τελειώσουν τίσ σπουδές τους άρχισε νά λειτουργεί. Κάποιος από εκείνους πού εδεργετούνται από τό μέτρο, διότι περί προνομιακής μεταχείρισης βεβαίως πρόκειται, ήταν πιό σαφής από τούς άλλους, οί όποιοί επίσης διαμαρτύρονται: «Άλ-

Ξεφάντωμα στη Γαυδο

Ή πρόσκληση αυτοπροσδιορίζεται όντως δελεαστικά:

«Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΧΑΝΙΩΝ

σας προσκαλεί στη ΓΑΥΔΟ από 25 έως 28 Ίούλη γιά τόν αυτοπροσδιορισμό τής παρέμβαση κολύμπι ψάρεμα γλέντι εκπλήξεις και ότι άλλο ήθελε προκύψει πληροφορίες στά τηλέφωνα 0821-20036 64547»

“Όσοι λοιπόν δέν φοβάστε ούτε τόν αυτοπροσδιορισμό αλλά ούτε και, τό κυριότερο, τόν έτεροπροσδιορισμό (και ότι άλλο ήθελε προκύψει...) σπεύσατε.

λιώς τά περιμέναμε τά πράγματα. Παραπλανηθήκαμε από τίσ εξαγγελίες τής κυβέρνησης. Πραγματικά δέν διαφέρουμε σέ τίποτα από τό υπόλοιπο στρατεύμα».

Πιό επώνυμος ό νεαρός βιολιστής κ. Καβάκος δέν ζητάει απλώς κάποιες διευκολύνσεις, δηλαδή απλώς νά «διαφέρει» (όπως ζητά ό προηγούμενος) από τό στρατεύμα: «Κάτι τέτοιο θά ναι φοβερό γιά μένα. Κάτι πρέπει νά γίνει γιά νά μήν κάνω στρατιωτικό...».

Ό καθέννας και τό βιολάκι του.

Λάβετε θέσεις... έτοιμοι... σόλ!

Οί ισχυρισμοί του τελευταίου μας τεύχους, ότι τάχα οί Έλληνες δέν τραγουδούν πιά, άποδεικνύονται άσύστατοι. Όχι μόνο γιαντί ξεχνούν τό τραγούδι «Ειρήνη» τών Πανευρωπαϊκών του '82. Ούτε γιαντί τόσο εύκολα λησμόνησαν τό θεσπέσιο μέλος «Λαοί τής Ευρώπης, όλοι οί λαοί, στον στίβο τής Ειρήνης, μαζί, μαζί, μαζί» τό όποιο, μέ έντονα τά στοιχεία από τόν πυρρίχιο όπως είχε ύπογραμμίσει τότε ό κ. Γιάννης Μαρκόπουλος, τραγουδήθηκε και άγαπήθηκε από όλους τούς άθλητές τών Πανευρωπαϊκών (κλειστού στίβου, τή φορά αυτή) του 1985. Άλλά και γιαντί φέτος, στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Στίβου (έφθβων, τούτη τή φορά), ό ίδιος συνθέτης μέ σαράντα όργανα, τραγουδιστές, χορωδίες και σέ στίχους του Γιάννη Ρίτσου έκανε τούς έφθβους νά άκυρώνονται και νά μηδενίζονται καθώς οί τελευταίοι, τραγουδώντας και έφαρμύζοντας στην πράξη τόν ύμνο: «Άπλώνουμε τά χέρια στον ήλιο και τραγουδάμε», άφηναν νά πέσουν σφύρες, σφαίρες και άκόντια, έννύ άλλοι λαχανιασμένοι από τό σιγόντο δέν έφταναν στο τέρμα...

Καλή Κέλαδου

ΕΙΠΑΝ ΚΑΙ ΕΓΡΑΨΑΝ

Δοτή πρωτοβουλία!

Άπό συνέντευξη-ποταμό του κ. Σ. Χαλβατζή, πρώην Γ.Γ. τής ΚΝΕ, στην «Πρώτη» (14/7/86): «Ή νεολαία χρειάζεται νά τής δίνονται ευθύνες και πρωτοβουλία». Παιδιά, μή βιάζεστε νά πάρετε τήν πρωτοβουλία. Περιμένετε ήσυχα νά πάρει τήν πρωτοβουλία τό κόμμα νά σας δώσει τή δικιά σας. Τότε βέβαια δέν θά είναι δικιά σας ή πρωτοβουλία, αλλά ή ευθύνη και δικιά τής και δικιά σας.

Ίατρικά

Διάγνωση του κ. Αλέξη Μινωτή (Έλ. Τύπος 16/7/86): «Ό λαϊκισμός είναι μιά νόσος, όπως ή σύφιλις».

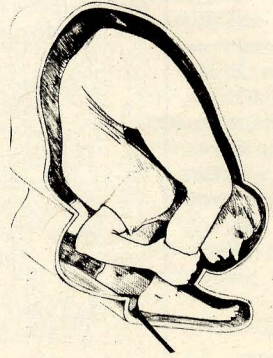
Ναί αλλά γιά τή σύφιλη ύπάρχει ή πενικιλίνη...

Καλάμια

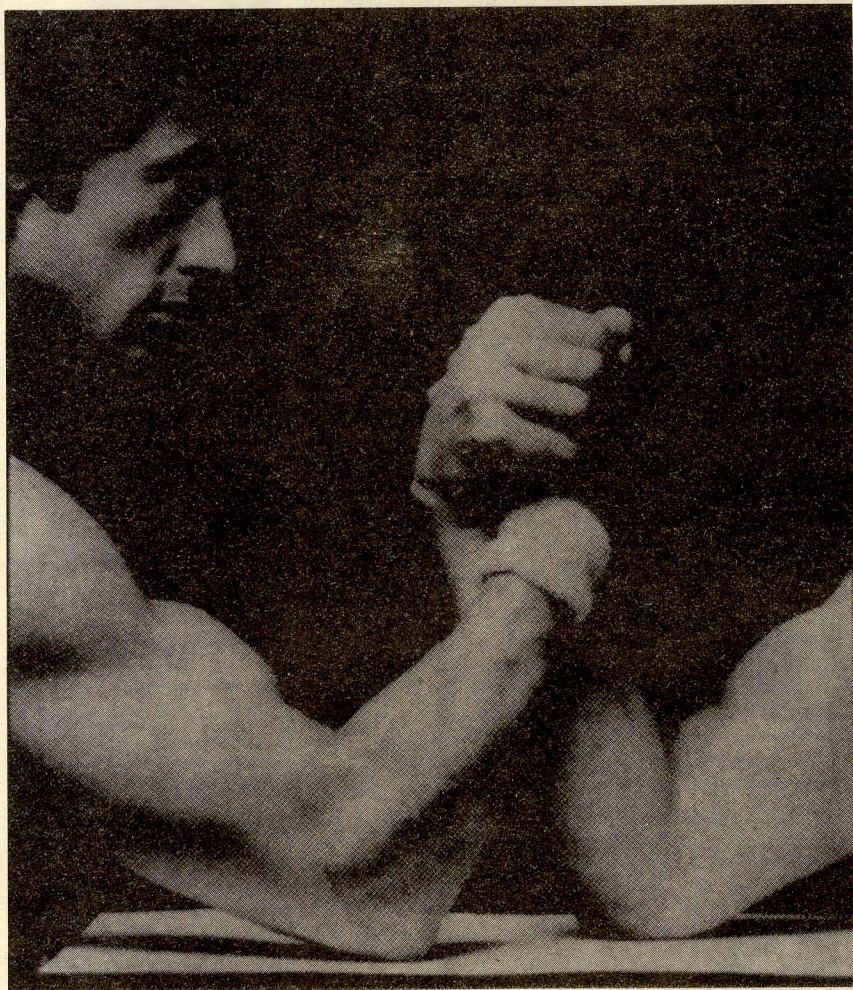
«Καλό τό επίπεδο τής TV» δήλωσε (ποιός άλλος;) ό ύφυπουργός Πολιτισμού Γ. Παπανδρέου κατά τήν επίσκεψη του στην ΕΡΤ-2. («Πρώτη» 4/7/86). Διευρίνισε όμως ότι «δέν βλέπει τηλεόραση» αλλά όσα λέει τά λέει «άπ' όσα ακούει». Ήμεις νά δείτε κ. Υφυπουργέ τί ακούμε!

Η ΕΡΤ τονίζει τραγικά

Οί πολιτιστικές δραστηριότητες καλά κρατούν. Πάντα συνδεδεμένες με τήν πανανθρώπινη υπόθεση τής ειρήνης. Έτσι στο πλαίσιο τών εκδηλώσεων γιά τήν Έκκληση τής Ακρόπολης θά δοθεί, σύμφωνα με τήν εκφωνήτρια τής ΕΡΤ-1 (16/7/86, ώρα 21.30) και παράσταση με τίσ «Ευμένιδες του Αισχύλου. Σέ τέτοια χέρια (και σώματα) Αϊσχύλος θά κατανήσει κι αυτός.

Ράμπο και Ράμπωφ

Στήν «πικραγαπημένη Ίμπεριαλίστρια τής κουλτούρας», τήν Ἀμερική, αφιερώνει τό ἄρθρο του «Κάτω τά χέρια ἀπό τήν Ἀμερική!» τῆς 11.7. στή *Μεσημβρινή* ὁ ἐπί τῶν τεχνῶν καί γραμμάτων ἀρμόδιος τῆς ἐφημερίδας κ. Β. Ψυρράκης. «Καί θά σταθοῦμε μόνο στίς πολιτιστικές σχέσεις μας μέ τήν Οὐάσιγκτον». Κι ὄχι μόνο στέκεται ἀλλά θρονιάζεται καί δέν τό κουνάει μέ τίποτα. «Ἀμερική τοῦ Γούντι Ἀλλεν, τῆς Μπάρμπαρα Στρέιζαντ, τοῦ Ἀρθουρ Μίλλερ καί τοῦ Λάιονελ Ρίτσι, σ' ἀγαπᾶμε!» Μέ ἐνδιαφέρον ἀναμένουμε τό ἐπόμενο ἄρθρο του ὅπου, τό δίχως ἄλλο, θά ἀναφωνήσῃ π.χ.: «Σοβιετική Ἐνωσις τοῦ Σοστάκόβιτς, τοῦ Ἀϊζενστάιν, τοῦ Γιεφτουσένκο καί τῆς Οὐλάνοβα, σέ λατρεύουμε!»... Τά ὄνόματα ἄς τά βάλῃ ἀνάλογα μέ τά γούστα του.

Δέν θά τό κάνει. Ἡ Ἀμερική, βλέπετε, «κυριαρχεῖ γιατί εἶναι ἡ καλύτερη». Σέ ποιούς τομεῖς; «Τό κοινό διαλέγει ἐλεύθερα τίς ταινίες πού βλέπει. Κι ἂν προτιμᾷ τοὺς ἀμερικανικοὺς Ράμπο ἀντί γιά τοὺς Ἀνατολικούς ἥρωες ἢ τά τριτοσκοσμικά

μελλίσματα, δικαίωμά του!» Ἀνάμεσα σέ αὐτά τά τρία ἔχει λοιπόν νά διαλέξῃ ἐλεύθερα τό κοινό, κατὰ τόν ἐκπρόσωπο τῆς δεξιᾶς κουλτούρας. Καί ἀνάμεσα σέ ἄλλα βέβαια, τοῦ ἐξῆς εἶδους: ὀτιδήποτε σχεδόν γίνεται στήν Ἀμερική «βρίσκει ἀμέσως μιμητές στόν ὑπόλοιπο κόσμο. Τό ἴδιο συμβαίνει μέ τό ἀερόμπικ, τίς δίαιτες γιά ἀδυνάτισμα, τό στρίπ-τίζ». Τί μᾶς μένει λοιπόν; «Ἄς ἀποδείξουμε ὅτι μπορούμε νά κάνουμε ὅπως αὐτοί». Τήν Ἀμερική «ἄς τή μιμηθεῖ ὁποῖος μπορεῖ».

Τά γεγονότα ὅμως τόν ἔχουν ξεπεράσει. Ἡ μίμηση ὀλοκληρώθηκε ἤδη, ἔχουμε περάσει πιά στό στάδιο τῆς ταύτισης. Τά διάφορα Μαντονίδια πού ἔλαβαν μέρος στόν ἐδῶ διαγωνισμό «γίνε καί σύ Μαντόνα, μπορεῖς» πρῖν ἀπό λίγους μῆνες εἶναι τό μικρότερο παράδειγμα.

Ἀλλά οὔτε κἀν ἡ ταύτιση ἄρκει. Προχτές ἡ παντοδύναμη πλέον κινηματογραφική ἔταιρία παραγωγῆς καί διανομῆς Κάνον, πού —μετά καί παράλληλα μέ τίς διάφορες Γρανίτες καί τοὺς Τσάκ Νόρις, ἀλλά καί ἔχοντας κλείσει ταυτόχρονα καί σκηνοθέτες ὅπως ὁ Χιούστον καί ὁ

Γκοντάρ — γυρίζει τήν τελευταία ταινία τοῦ Συλβέστερ Σταλόνε *Ὁβερ δὴ τόπ*, καί μάλιστα μέ σκηνοθέτη τόν ἴδιο τόν Μεναχέμ Γκολάν, τόν ἐπικεφαλῆς τῆς, διεξήγαγε ταυτόχρονο διαγωνισμό μπράντ-φέρ, μπράντφερ πού λέμε, σέ δεκάδες χώρες. Οἱ πρωταθλητές θά συμμετάσχουν στά γυρίσματα (60 ἐκ. δολλάρια θά κοστίσουν καί 18 θά πάρει ὁ πρωταγωνιστής) καί ὁ καλύτερος θά τίς φάει στόν τελικό ἀπό τόν Ρόκυ, Ράμπο ἢ ὅπως τέλος πάντων θά λέγεται ὁ φτωχός ἀλλά φιλόδοξος νταλικιέρης τῆς ταινίας τόν ὁποῖο ὑποδέεται ὁ Σταλόνε. Θά προηγηθεῖ τό δωρεάν ἀεροπορικό εἰσητήριο γιά Λας Βέγκας καί ἡ παραμονή στό Χίλτον μέ ἔξοδα τῶν διοργανωτῶν. Στήν Ἑλλάδα ὁ διαγωνισμός ἐγινε, μέ Ἀμερικανούς διαιτητές, στή Μεγάλη Βρετανία καί ἐπιλέγησαν τρεῖς ρωμαλέοι ἐκπρόσωποί μας καί μιά ἀναλόγων ἱκανοτήτων μπραντφερίστρια.

Δέν πρόκειται λοιπόν γιά μίμηση οὔτε γιά ταύτιση. Τώρα μᾶς ζητοῦν τήν *συνενοχή*, τή *συμμετοχή*, τή *συμπαράγωγη* κουλτούρας: ὄχι δικιάς μας πού θά μιμεῖται τή δικιά τους, ὅσο δουκικά, γιατί τότε ὄλο καί κάτι θά μπορούσε νά ξεφύγει. Μᾶς ζητοῦν τήν ἐνεργό συμμετοχή στήν παραγωγή τῆς δικιάς τους (τῆς «κοινῆς» μας) κουλτούρας ὄβερ δὴ τόπ κι ἀκόμα παραπέρα...

Ὁ Σταλόνε θά πιάσει τήν καλή στή ταινία καίτοι νταλικιέρης, γιά τήν ἀκρίβεια θά τήν πιάσει ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι νταλικιέρης. Διότι, ὅπως εὐστόχως ἐπισημαίνει ἀπ' τά μέσα ὁ κ. Ψυρράκης, «δέν εἶναι μόνο οἱ πολιτιστικές ἐπιδόσεις. Ξέρουμε πόσοι νέοι εἶναι γοητευμένοι ἀπό τό ἀμερικανικό παράδειγμα, τόν μεταδοτικό ἐνθουσιασμό, τή δίψα γιά δουλειά, γιά νίκη, γιά κέρδος, τήν ἐνεργητικότητα πού χαρακτηρίζουν τή ζωὴ στίς ΗΠΑ». Καί ξέρουμε ἀκόμα ὅτι οἱ τρεῖς διασημότεροι Ἀμερικανοί σήμερα, δηλαδή ὁ Σταλόνε, ὁ Τραβόλτα καί ἡ Μαντόνα, ἡ κατὰ κόσμον Μαντόνα Λουίζα Βερόνικα Κιτσιόνε, εἶναι παιδιά μεταναστῶν (καί ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι τόν ἴδιο τόν Ράμπο τόν σκηνοθέτησε ὁ Τζῶρτζ Κοσμάτος). Ξέρουμε δηλαδή πόσο οἱ Ἀμερικανοί τιμοῦν τά ζωντανά παραδείγματα αὐτοῦ πού μᾶς ζητοῦν νά κάνουμε.

Ἡ Ἀμερική, λοιπόν, δέν «μᾶς ἔχει κατακτήσει γιατί εἶναι συναρπαστική», κύριε Ψυρράκη: ἀπλῶς ἐσᾶς σᾶς συναρπάζει γιατί εἶναι κατακτητική.

Κατά τά ἄλλα, στήν ΕΕΣΔ κυκλοφόρησε τελευταία ἡ ἀπάντηση στόν Ράμπο. Πρόκειται γιά τήν ταινία «Συνταγματάρχη Σάτκιν», ὅπου ὁ ἥρωας καταστρέφει μιά βάση πυραύλων τῶν ΗΠΑ καί καθαρίζει δσοὺς μπορεῖ. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὁ ἥρωας ἐδῶ οὔτε μετανάστης εἶναι, οὔτε καί Γεωργιανός, Λετονός, Κιργισιανός ἢ ὅποιασδήποτε ἄλλης καταπιεσμένης ἐθνότητος: θά εἶναι στά σίγουρα βέρος Ρῶσος. Οὔτε εἶναι φυσικά φτωχός αὐτοδημιούργητος ἐλευθεροπαγγελματίας, εἶναι στέλεχος τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἀναγνωρισμένο καί μέ πλάκα τά γαλόνια. Ὁ καθεὶς καί ἡ εἰκόνα τῆς κοινωνίας του.

Γ.Κ.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΚΕ Έσωτ. ΜΕ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙ- ΣΤΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥΣ

Θά 'θελα νά μιλήσω άπλά
όπως ξεκουμπώνει κανείς τό πουκάμισό του
καί δείχνει ένα παλιό σημάδι
όπως κρυώνει ό άγκώνας σου, γυρίζεις
καί βλέπεις πού 'ναι τρύπιος
όπως κάθεται ένας φυλακισμένος καί ψειρίζει τή
φανάλα του.

Τάσος Λειβαδίτης

Ναι είναι αλήθεια. Υπάρχουν γεγονότα πού δέ σηκώνουν πυκνότητα καί θεωρητικότητα. Από μόνα τους απαιτούν άπλή καί καθαρή κουβέντα ώστε νά μήν αφήσεις νά σου ξεφύγει κάποια τρυπούλα πού θά ξεφουσκώσει, προπάντων μακρόχρονα πού τώρα είναι καί πιό επικίνδυνο, τό «οικοδόμημα» πού «ύψωσες» γιά σένα καί τούς άλλους. Άκόμα: Χρειάζεται ώστε νά μή τά γυρίσεις αύριο καί πεις πώς άν έρμήνευε σωστά, αυτός πού διάβασε ή άκουσε, τά λεγόμενά σου, θά 'βλεπε πώς μέσα στους συλλογισμούς σου υπήρχε θεωρητική άφετηρία ή άπόσταγμα τ' αντίθετο άπ' αυτό πού έβγαλε σάν συμπέρασμα.

Σήμερα μάλιστα δέν παίρνει άλλο. Τό σκηικό της ανανεωτικής άριστερας όπου «ό κόμπος έφτασε στό χτένι» κι ίσως σπάσει, απαιτεί έντονα τήν καθαρή καί χωρίς φιοριτούρες κουβέντα. Γιά νά είσαι έντάξει καί μέ τούς άλλους καί μέ τόν έαυτό σου. Λοιπόν.

Η υπόθεση δείχνει σά νά 'ναι τέτοια γιά τή μάχη των δημοτικών εκλογών όμως δέν είναι μόνο γι' αυτήν κι άκόμα είναι πολύ λίγο γι' αυτήν. Είναι, προπάντων, προέκταση τής μάχης πού έχει άρχισει έδώ και καιρό μέσα στό ΚΚΕ έσωτερικού ανάμεσα σ' εκείνους πού θέλουν νά τό μετεξελίσουν σ' ένα άφηρημένο γενικό σοσιαλπροοδευτικό κόμμα, πού θά πεί σ' ένα άκόμη κόμμα πού θά διαχειριστεί τόν καπιταλισμό, καί σ' εκείνους, παρά τίς επιμέρους διαφορές, πού τό θέλουν, προπάντων, κομμουνιστικό. Είναι μιά μάχη, πού όπως έγραψα, στό άριθμ. τ. 61 του Δεκαπενθήμε-

ρου Πολίτη, έρχεται άπ' τό μακρινό παρελθόν κι είχε πολλούς «κόμβους». Ένας άπ' αυτους (π.χ. πού λένε) ή ψήφιση του Λεωνίδα Κύρκου στην προεδρία, ένα ποστο πού φτιάχτηκε γι' αυτόν όταν ό Γιάννης Μπανιάς εκλέχτηκε γραμματέας του κόμματος, μιά προεδρία πού καταργήθηκε όταν τά στελέχη τής μετεξέλιξης ξαναπήραν τά ποστα κι έπανήλθαν στην παλιά τους σιγουριά.

Και τό έρώτημα, άπ' όπου νομίζω πώς πρέπει ν' αρχίσουμε, δέν είναι άλλο από τό: είναι τό ΚΚΕ έσωτ., σήμερα εκεί πού έχουν φτάσει τά πράγματα, ένα κόμμα; Οι βασικές άφετηρίες πού όρίζουν τό στόχο κι ένώνουν τ' άτομα, όσες χιλιάδες, εκατομμύρια ή άκόμα λίγες μονάδες κι άν είναι, παραμένουν κοινοί ώστε ή θεωρία νά μεταβληθεί σε πρακτική καί μέσα άπ' τίς άπεργίες των εργαζόμενων καί μέσα άπ' τούς κοινοβουλευτικούς άγώνες;

Η άπάντηση, νομίζω, είναι εύκολη. Τό ΚΚΕ έσωτ. είναι ένα κόμμα μόνο στην τυπική μορφή του, στην πρόσοψη, καί δέν του μένει παρά λίγος χρόνος γιά ν' αποβάλεϊ τό καταραμένο «Κ», νά μετεξελιχθεί καί νά γίνει ένα κόμμα συγκρουόμενων άστικοδημοκρατικών ρευμάτων όπου οι ήγέτες του θά περιμένουν τή σειρά τους νά τούς δοθεί ή έντολή (έσωτ κι άν δέν έχουν ψηφοφόρους. — Τι μου 'ρθε καί θυμήθηκα τό μακαρίτη 'Ηλία Τσιριμώκο!) νά προσφέρουν τή συμβολή τους στό διαχείριση τής καπιταλιστικής κρίσης.

Άλλά άν είναι έτσι, κι έτσι είναι, τί δουλειά έχουμε όλοι έμεις καί οι μέσα καί οι έξω,

πού έξακολουθούμε νά πιστεύουμε πώς υπάρχουν κοινωνικές τάξεις πού συγκρούονται θανάσιμα, πώς ή μόνη έξοδος άπ' τήν οικονομική, πολιτική καί πολιτιστική κρίση πού δέρνει τήν ανθρωπότητα, σε ΑΝΑΤΟΛΗ καί ΔΥΣΗ, είναι ό κομμουνισμός, ότι φορέας αυτής τής έξόδου δέ μπορεί παρά νά είναι ένα πραγματικό μαρξιστικό κόμμα, πού πατώντας γερά πάνω στην κληρονομία του κι έχοντας ξεκαθαρίσει τή στάση του άπέναντι στον γραφειοκρατικό εκμεταλλευτικό ύπαρκτό σοσιαλισμό καί τά κομματικά υποπροϊόντα του στην Δύση, όπως καί μέ τά κραυγαλέα χρεωκοπημένα διαχειριστικά του καπιταλισμού τής σοσιαλδημοκρατίας, θ' αναλάβει τή δύσκολη άνελικτική πορεία προς τήν έξουσία των εργαζόμενων, τί δουλειά, λέω, έχουμε όλοι έμεις μ' αυτούς;

Αυτοί, άφου κατάφεραν μέ δύο μειοψηφίες νά γίνουν πλειοψηφία, πήραν πάλι ολοκληρωτικά τά ήνια στά χέρια τους καί άποφασίζουν πώς, πού, ποτε, γιατί θά γίνει αυτόνομη κάθοδος στις δημοτικές εκλογές καί ποιός θά είναι ό ύποψήφιος στον τάδε ή τάδε δήμο. Είναι οι ήγέτες. Μέ λίγα καί καθαρά λόγια: Θά είναι μιά μετεξελιγμένη κάθοδος κι όχι μιά μέ «πολιτική πού ν' άξίζει τό όνομα τής άριστερης πολιτικής» όπως ζήτησε ό Α. Έλεφάντης στον Δεκαπενθήμερο Πολίτη άριθμ. 69 σελ. 12 καί πού εγώ έρμηνεύω (άν δέ τό κατάφερα δέν φταίω εγώ, φταίει ή «πυκνότητα» καί ή «θεωρητικολογία») σάν ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ πολιτική.

Τί θά κάνουμε λοιπόν; Θά συνεργαστούμε; Τότε γιατί ζητάμε τήν αυτόνομη κάθοδο κι όχι μόνο στην Άθήνα καί τόν Πειραιά, αλλά καί στην Θεσσαλονίκη καί σ' όλη τήν Ελλάδα, άφου δέν υπάρχουν «άλλες ανάγκες καί συνθήματα έδώ κι άλλες εκεί»; (συγγνώμη Άγγελε άν αλλάξω δύο λέξεις αλλά νομίζω πώς σε διάβασα σωστά). Γιατί δέν συνεργαζόμαστε καί μέ τό ΚΚΕ καί μέ τό ΠΑΣΟΚ; Γιατί είναι «εκτός των τειχών»; Γιατί, όπως καί νά τό κάνουμε, «τό αίμα νερό δέν γίνεται»; Άλλά τότε γιατί τό '68 «μαλώσαμε» μέ τούς Κολλιγιάνηδες καί τούς Φλωράκηδες; Η καί τώρα άκόμα. Γιατί είμαστε «μαλωμένοι» μαζί τους;

Όχι. Η μάχη των δημοτικών εκλογών έχει, ουσιαστικά, σημασία προς τά μέσα. Είναι άμεσα δεμένη μέ τή μάχη πού δίνεται στό ΚΚΕ έσωτ. γιά τήν παραπέρα πορεία του.

Γιά τό άν θά μείνει κομμουνιστικό ή θά μετεξελιχθεί σε άκόμη έναν διαχειριστή τής καπιταλιστικής κρίσης. Κάθε νίκη τής μετεξέλιξης στις άποφάσεις τους καί στον άριθμό των ψήφων είναι καί νίκη τους στην μάχη γιά τή μετατροπή του Κομμουνιστικού Κ.Ε. έσωτερικού σε άστικό κόμμα. Καί σ' αυτή τή μετατροπή έμεις δέν πρέπει νά πάρουμε μέρος.

Κατά συνέπεια. Αδτόνομη κάθοδος του Κομμουνιστικού Κόμματος Έλλάδας έσωτερικού μέ κομμουνιστική πολιτική καί κομμουνιστές ύποψήφιος δημάρχους. Μιά πολιτική πού ό Λόγος της δέν θά 'ναι κομμουνιστικά διαφοροποιημένος άπ' τήν δήθεν τέτοια του ΚΚΕ όπως καί άπ' τήν σοσιαλκαπιταλιστική του ΠΑΣΟΚ, αλλά, κι έδώ είναι «ό κόμπος στό χτένι» διαφοροποιημένος καί άπ' αυτόν τής μετεξέλιξης.

Γιατί άν δέ γίνει κάτι τέτοιο δέν θά 'χουμε αυτόνομη κάθοδο του ΚΚΕ έσωτ. (μέ τό Κ), έσωτ καί στις δύο πόλεις, αλλά εκείνων πού κάτω άπ' τό μανδύα του Κ διεκδικούν τήν εγκριση τής μετεξελιγμένης πολιτικής τους καί μέσα στό κόμμα. Γιά νά θριαμβολογήσουν καί μετά νά επιδιώξουν πιό γρήγορα καί πιό σίγουρα τή δεξιά στροφή τους καί τήν άστικοποίηση του κόμματος.

Η εύθυνη μας θά 'ναι πολύ μεγάλη άν καί τώρα τους παραδοθούμε. Γιατί ό κόμπος έφτασε στό χτένι καί καλύτερα νά σπάσει. Από δω μπορούμε ν' αρχίσουμε.

Θωμάς Μάρας

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΤΟ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΜΑΡΕΙΣΜΟ»

Σέ ένα άρθρο στην Αύγή 13/7 ό Αιμίλιος Ζαχαρέας θέτει ένα πολύ κρίσιμο έρώτημα: «Χωράει» ό κομμουνισμός (ή άταξική κοινωνία) μέσα «σε ένα καθεστώς πολυφωνίας, πολιτικού καί οικονομικού πλουραλισμού»; Η μήπως είναι ένα ουτοπικό δράμα χωρίς προοπτική (όπως θά 'πρεπε νά συμπληρώνεται τό έρώτημα).

Η άπάντηση πού έμμεσα δίνει ό Α.Ζ. είναι ότι «δεν χωράει». Προς Θεού, δέν προτείνει νά άπορρίψουμε τό «δράμα». Άπλώς νά τό αφήσουμε νά τό διαχωριστούμε από τό δράμα στην πράξη. Η όποια πράξη θά πρέπει νά είναι «επισημονικά θεμελιωμένη» δηλαδή νά μήν έχει σημείο αναφοράς τήν κλασική μαρξιστι-

κή σκέψη. Άλλωθς θά καταλήξουμε κάτι σάν παπάδες πού άπό άμβωνος κηρύσσουν ήθικά μηνύματα.

Τό βασικό έπιχείρημα τού Α.Ζ. είναι μία (κατά τή γνώμη τού) αντίφαση τού μαρξισμού: άπό τή μία προτείνει κεντρικό σχεδιασμό (άρα δυνάμωμα τού κράτους) και άπό τήν άλλη θέτει ώς τελικό στόχο τή κοινωνία χωρίς κράτος. Έχω τήν έντύπωση ότι και τίς διακηρύξεις τού ΚΚΕ ές. τίς διαπερνά ή ίδια «άντίφαση». Μήπως λοιπόν τά λέμε τής νύφης νά τ' άκούσει ή πεθερά;

Σίγουρα τό θέμα είναι πολύ μεγάλο και θέλει πολύ έκτεταμένη συζήτηση (πράγμα πού φαίνεται νά πιστεύει και ό Α.Ζ.). Κι ίσως στή πορεία πρός τό «νέο κόμμα» θά πρέπει νά συζητηθούν πλατιά και νά ξεκαθαρίσουν όλα αυτά τά ζητήματα πού άφορούν κεντρικό σχεδιασμό και αυτοδιαχείριση, συγκεντρωτισμό και συμμετοχή, σχέσεις έξουσίας και έλευθερία, καταπίεση άλλοτριώση και χειραφέτηση. Ζητήματα πού παρά τόν φαινομενικά θεωρητικό χαρακτήρα τους έχουν άμεσες συνέπειες στή πολιτική γραμμή. Και είναι αίτια πολλών διαφορών στίς γραμμές τού ΚΚΕ έσωτ., διαφορές πού καμιά «όμοφωνία» δέ μπορεί πιά νά κρύψει.

Ώστόσο θεωρώ τελείως λαθεμένο νά χρησιμοποιείται μία πολεμική τού Ένγκελς ένάντια σέ αναρχικές αντίληψεις γιά νά καταδειχτεί ότι σέ κάθε

κοινωνία ή βιομηχανία θά διοικείται άυταρχικά. Κι αυτό γιατί τό κείμενο τού Ένγκελς δέν είναι τόσο άπλουστευτικό (κι ούτε μπορεί νά γίνει παρά τίς επιλεκτικές ύπογραμμίσεις τού Α.Ζ.), γιατί τό θέμα δέν είναι οί (έπιφανειακές) όμοιότητες τής λειτουργίας τής βιομηχανίας αλλά οί διαφορές τής. Και νομίζω ότι όποιοσδήποτε μπορεί νά βρει άπειρα κείμενα τού Μάρξ και τού Ένγκελς πού νά τίς καταδείχνουν.

Τότε λοιπόν πρός τί αυτές οί άναφορές στήν άνάγκη «συγκεντρωτισμού» και «κεντρικής διεύθυνσης» χωρίς μάλιστα νά διευκρινίζεται τί σημαίνουν αυτοί οί όροι;

Έδώ δέν μπορώ νά αποφύγω τόν πειρασμό νά παραθέσω τό άκόλουθο κομμάτι τού Πουλαντζά άπό τή κριτική του στόν άριστερό τεχνοκρατισμό:

«Είναι γνωστά τά βασικά χαρακτηριστικά αυτού τού τεχνοκρατισμού... (ό οικονομικός μηχανισμός) θά πρέπει νά εξακολουθήσει νά διευθύνεται άπό έμπειρογνώμονες, τής Άριστεράς φυσικά... Κοντολογίς νά κολλήσουμε πλάι στόν οικονομικό μηχανισμό, πού μένει βασικά άνάλλατος, αυτοδιαχειριστικές άντιεξουσίες και νά φροντίζουμε νά επιτηρούνται οί τεχνογραφειοκράτες άπό τίς μάζες. Οί μάζες προτείνουν, τό κράτος θεσπίζει. Πόσοι και πόσοι έμπειρογνώμονες τής Άριστεράς δια-

τρώνουν τή πίστη τους στήν αυτοδιαχείριση μόνο επειδή ξέρουν τί θά άπογινόταν, στή περίπτωση αυτή, τό αυτοδιαχειριστικό σχέδιο γιά τό όποιο δέ σκοτίζονται καθόλου»;

Όσο γιά τήν άναφορά τού Α.Ζ. στόν Φρόντ, πρόκειται μάλλον γιά κακότεχο έμφέ. Προσωπικά μέ άπασχολεί περισσότερο ή έπιχειρηματολογία παρά τό ποιός τό είπε. Και έδώ ή έπιχειρηματολογία τού Φρόντ δείχνει μία άγνοια τού μαρξισμού πού δέν νομίζω ότι τήν έχει και ό Α.Ζ. Έπίσης αυτή ή έπιχειρηματολογία τού Φρόντ γίνεται άπό μία θεωρητική σκοπιά πού ίσως θά 'ταν χρήσιμο νά έχει άναφερθεί. Ίσα ίσα γιά νά δοϋμε πόσο πειστική είναι και πόσο σοβαρά μπορεί νά βαθύνει στίς σημερινές ιδεολογικές άναζητήσεις.

Η οϋσία όμως τού κειμένου βρίσκεται στήν άρνητική άπάντηση τής θέσης πού άνέφερα στήν άρχή. Άρνητική άπάντηση πού συνοδεύεται άπό τήν έκκληση νά «άνθισει ό μαρξισμός τής ρωμοσύνης»!! Τά ζητήματα πού άναφέρονται είναι τελείως άσχετα μέ τή «ρωμοσύνη» έχουν παγκόσμιο και διαχρονικό χαρακτήρα. Όταν, χοντρικά, προτείνεται νά άπορρίψουμε τό μαρξισμό γιά τό καλό τής κοινωνικής άπελευθέρωσης δικαίουμαστε νά διαφωνοϋμε.

Άναφαίρετο δικαίωμα τού Α.Ζ. νά θέτει τέτοια ζητήματα. Γιατί όμως περιμενε τήν έπομένη τού Συνεδρίου γιά νά τό

κάνει; Και πολύ περισσότερο, πόσο αυτές οί άπόψεις «χωράνε» στό «δημιουργικό μαρξισμό» πού θά 'χει ως ιδεολογία τό νέο κόμμα; Κοντολογίς πόσο άποδέκτες γίνονται αυτές οί αντίληψεις στό χώρο τής άνανεωτικής Άριστεράς;

Φιλικά

Νικούδης Άπόστολος
Ξάνθη 14.7.86

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κέκροπος 2, Άθήνα 105 58,
τηλ. 32.39.645 και 32.28.791

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Άγγελος Έλεφάντης, Γιώργος Καρράς, Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Έφη Άβδελά, Μαριάννα Δήτσα, Βασίλης Ζουναλής, Μάκης Καβουριάρης, Διονύσης Καψάλης, Βάσω Κιζήλου, Βάσω Κιντή, Παύλος Κρέμος, Δημήτρης Κυρτάτας, Σταύρος Λιβαδάς, Λεωνίδας Λουλούδης, Γρηγόρης Μανιαδάκης, Μίμης Μανωλάκος, Γιώργος Μαργαρίτης, Μαρίνα Μείντάνη-Παπαγιαννάκη, Γιώργος Μητροφάνης, Μιχάλης Μοδινός, Άρσιτείδης Μπαλτάς, Παντελής Σπ. Μπουκάλας, Γιώργος Μπράμος, Λευτέρης Παπαγιαννάκης, Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Γιώργος Πάσχος, Πέτρος Πιζάνιας, Νίκος Πολίτης, Έλένη Πορτάλιου, Χρύσα Προκοπάκη, Νόρα Σκουτέρη, Γιάννης Τσιώμης.

• Σκίτσα Χρήστου Πικριδά.

• Τή διόρθωση τών δοκιμών έκανε ό Παντελής Σπ. Μπουκάλας, τή σελιδοποίηση και τό μοντάζ όλοι μαζί, τήν άναπαραγωγή τών φίλμ ή Χριστίνα Άναστασίου, τή φωτοστοιχειοθεσία ή Άννα Γιάκα, ή Γεωργία Μπαρούδου και ή Άλίκη Πελεκάνου.

• Έκδότης, ό Ά. Έλεφάντης, Μάρκου Μουσούρου 34, Άθήνα.

• Διαχείριση, Σπύρος Δελέγκας.

• Έκτύπωση Όφσεντ, Χαϊδεμένος, ΑΕΒΕ, Λεωφ. Βουλιαγμένης 426, τηλ. 99.40.997-99.40.944.

• Φωτοστοιχειοθεσία: ΠΟΛΙΤΗΣ. Κέκροπος 2, τηλ. 32.28.791.

Ο Μανώλης Μπαρμπουνάκης και οι συνεργάτες του σας περιμένουν στα βιβλιοπωλεία

Αριστοτέλους 4 Εγνατίας 150

ΤΟ ΚΑΤΩΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αριστοτέλους 6 Τηλ. 27.18.53

ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Καρόλου Ντηλ 3 Τηλ. 23.97.46

Το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

27 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Με βιβλία χιλιάδες, φθηνά και καλά
βιβλία για σας και τα παιδιά σας

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ